

RÂCÎ DİVANI
(METİN VE DİNİ-TASAVVUFİ TAHLİL)

Sait AVCI

Yüksek Lisans Tezi
İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÖKTAŞ
2015
Her Hakkı Saklıdır

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI

Sait AVCI

RÂCİ DİVANI
(METİN VE DİNÎ-TASAVVUFÎ TAHLİL)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÖKTAŞ

ERZURUM-2015

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

20/07/2015

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum " RÂCİ DİVANI (METİN VE DİNİ-TASAVVUFİ TAHLİL)" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ ☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ ☐ Tezimin/Raporumun 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

20/07/2015

Sait AVCI

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÖKTAŞ danışmanlığında, Sait AVCI tarafından hazırlanan bu çalışma 20/07/2015 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÖKTAŞ

İmza:

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Turgut KARABEY

İmza:

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Ayşe Hilal KALKANDELEN

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 20/07/2015

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	VIII
ABSTRACT.....	IX
KISALTMALAR DİZİNİ	X
ÖNSÖZ.....	XI
GİRİŞ	1
I. HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE DİVANİ.....	1
A. Hayatı	1
B. Edebi Kişiliği	4
C. Divanı	9
II. DİVANDA YER VERİLEN BAŞLICA KONULAR	10
A. Nasihat	10
B. İlim.....	11
C. Dünyanın Faniliği	12
D. Zamaneden Şikâyet	12
E. Dönemin Padişahı	16
F. Savaşlar	17
G. Çekirge İstilasası	18
III. TRANSKRİPSİYON İLE İLGİLİ BİLGİLER.....	19

BİRİNCİ BÖLÜM

RÂCİ DİVANI'NIN DİNİ-TASAVVUFİ TAHLİLİ

1.1. DİN	21
1.1.1. Esmâü'l-Hüsna	21
1.1.1.1. Allah.....	21
1.1.1.2. Rahman.....	22
1.1.1.3. Rahim.....	23
1.1.1.4. Kadir	23
1.1.1.5. Müheymin	24
1.1.1.6. Kahhar.....	24
1.1.1.7. Cebbar.....	24
1.1.1.8. Rezzak.....	25

1.1.1.9. Fettah	25
1.1.1.10. Vehhab.....	26
1.1.1.11. Gaffar	26
1.1.1.12. Hakk.....	26
1.1.1.13. Halık	27
1.1.1.14. Rabb	27
1.1.1.15. Mucib.....	27
1.1.1.16. Hasib	28
1.1.1.17. Settar	28
1.1.1.18. Sabûr	29
1.1.1.19. Şekûr	29
1.1.1.20. Latif.....	29
1.1.1.21. Kaviyy	30
1.1.1.22. Halim	30
1.1.1.23. Celil.....	31
1.1.1.25. Mecid	31
1.1.1.26. Musavvir.....	32
1.1.2. Melekler	32
1.1.2.1. Cebrail.....	33
1.1.2.2. Azrail	33
1.1.2.3. Kiramen Kâtibin.....	33
1.1.2.4. Mûnker-Nekir.....	34
1.1.3. İlâhî Kitaplar İle İlgili Kavramlar	34
1.1.3.1. Kur'an	35
1.1.3.2. İncil	35
1.1.3.3. Tevrat	36
1.1.3.4. Besmele	36
1.1.3.5. Fatiha	36
1.1.3.6. Ayet.....	37
1.1.3.7. Hafız.....	37
1.1.4. Peygamberler.....	38
1.1.4.1. Hz. Muhammed.....	38

1.1.4.2. Hz. Âdem.....	38
1.1.4.3. Hz. İbrahim.....	39
1.1.4.4. Hz. Eyyüp.....	39
1.1.4.5. Hz. Musa.....	40
1.1.4.6. Hz. İsa.....	40
1.1.4.7. Hz. Yusuf.....	40
1.1.4.8. Hz. Nuh.....	41
1.1.4.9. Hz. Yunus.....	41
1.1.4.10. Hz. Yakup.....	42
1.1.5. Peygamberler İle İlgili Kavramlar	42
1.1.5.1. Hadis	42
1.1.5.2. Sünnet	43
1.1.5.3. Şefaât	43
1.1.5.4. Miraç.....	44
1.1.5.5. Livaü'l-Hamd.....	44
1.1.6. İtikadi Kavramlar	44
1.1.6.1. İman	44
1.1.6.2. İslam.....	45
1.1.6.3. Rahmet.....	46
1.1.6.4. Tevhid.....	46
1.1.6.5. Şirk.....	46
1.1.6.6. Kâfir	47
1.1.6.7. Fasık.....	47
1.1.6.8. Nefis.....	48
1.1.6.9. Ruh.....	48
1.1.6.10. Kader.....	49
1.1.6.11. Kaza	49
1.1.6.12. Cin.....	49
1.1.6.13. Şeytan	50
1.1.7. Ahiret İle İlgili Kavramlar	50
1.1.7.1. Ahiret	50
1.1.7.2. Elest Bezmi.....	51

1.1.7.3. Kabir	52
1.1.7.4. Kıyamet	52
1.1.7.5. Ba's	53
1.1.7.6. Haşr	53
1.1.7.7. Mahşer	54
1.1.7.8. Mizan	54
1.1.7.9. Sırat	55
1.1.7.10. Cennet	55
1.1.7.12. Huri-Gılman	56
1.1.7.13. Havz-ı Kevser.....	57
1.1.8. Dört Halife	57
1.1.8.1. Hz. Ebu Bekir	57
1.1.8.2. Hz. Ömer	58
1.1.8.3. Hz. Osman	58
1.1.8.4. Hz. Ali.....	59
1.1.9. Fıkıh ve İbadet İle İlgili Kavramlar	59
1.1.9.1. Helal	59
1.1.9.2. Haram	60
1.1.9.3. Sevap.....	60
1.1.9.4. Günah.....	60
1.1.9.5. Farz	61
1.1.9.6. Amel.....	61
1.1.9.7. Caiz	61
1.1.9.8. Müftü	62
1.1.9.9. Fetva.....	62
1.1.9.10. İbadet	62
1.1.9.11. Abdest	63
1.1.9.12. Namaz	63
1.1.9.13. Oruç	64
1.1.9.14. Zekât	64
1.1.9.15. Hacc	64
1.1.9.16. İhram.....	65

1.1.9.17. Tavaf	65
1.1.9.18. Vakfe	66
1.1.9.19. Mescid	66
1.1.9.20. Kul	67
1.1.9.21. Kurban	67
1.1.9.22. Secde	67
1.1.9.23. Kible	68
1.1.10. Tarihi Şahsiyetler	68
1.1.10.1. Hz. Hasan-Hz.Hüseyin	68
1.1.10.2. Ebu Eyyüp El-Ensari	69
1.1.10.3. Ebu Hanife	70
1.1.10.4. İmam Şafii	70
1.1.10.5. İmam Malik	71
1.1.10.6. İmam Maturidi	71
1.1.10.7. Karun	72
1.1.10.8. Habil ve Kabil	72
1.1.10.9. Barsisa	73
1.1.10.10. Nemrut	74
1.1.11. Ahlak İle İlgili Kavramlar	74
1.1.11.1. Gıybet	74
1.1.11.2. Kibir	74
1.1.11.3. Haset	75
1.1.11.4. Riya	76
1.1.11.5. Yalan	76
1.1.12. Mekânlar	77
1.1.12.1. Kâbe	77
1.1.12.2. Mekke-Medine	78
1.1.12.3. Arafat	78
1.1.12.4. Ravza-i Mutahhara	79
1.1.12.5. Kerbela	79
1.1.13. Diğer Kavramlar	79
1.1.13.1. Ramazan	79

1.1.13.2. Muharrem	80
1.1.13.3. Bayram.....	80
1.1.13.4. Ehl-i Sünnet.....	80
1.1.13.5. Ahir Zaman	81
1.1.13.6. Hızır-İlyas.....	81
1.1.13.7. Nur	82
1.1.13.8. Azazil	82
1.1.13.9. Deccal	83
1.1.13.10. Zina	83
1.1.13.11. Kefen	84
1.1.13.12. Cihad.....	84
1.1.13.13. Tevekkül	84
1.2. TASAVVUF	85
1.2.1. Aşk	85
1.2.2. Âşık	86
1.2.3. Gönül	87
1.2.4. Zahid	89
1.2.5. Kalbe Ait Kavramlar.....	90
1.2.5.1. Dua.....	90
1.2.5.2. Zikir	90
1.2.5.3. Tövbe	91
1.2.5.4. İhlâs.....	91
1.2.5.5. Şükür.....	92
1.2.5.6. Zühd	92
1.2.5.7. Takva	93
1.2.5.8. Riyazet	93
1.2.5.9. Kanaat	94
1.2.5.10. Sabır	94
1.2.6. Tasavvufi Oluşumlar.....	94
1.2.6.1. Nakşîbendilik	94
1.2.6.2. Halvetilik	95
1.2.7. Mutasavvıflar.....	95

1.2.7.1. Abdulkadir Geylani.....	95
1.2.7.2. Bahaeddin Şah-ı Nakşibend	96
1.2.7.3. Hacı Bayram Veli	96
1.2.7.4. Hacı Bektaş Veli	97
1.2.7.5. İbrahim Edhem.....	97
1.2.8. Tasavvufi Tipler	98
1.2.8.1. Evliya	98
1.2.8.2. Derviş.....	98
1.2.8.3. Mürşid.....	99
1.2.8.4. Mürid	99
1.2.8.5. Şeyh	100
1.2.8.6. Arif.....	100
1.2.8.7. Pir	101
1.2.9. Diğer Tasavvufi Kavramlar	101
1.2.9.1. Sarık	101
1.2.9.2. Tarikat.....	102
1.2.9.3. Keramet	102
1.2.9.4. İrşad	102
1.2.9.5. Masiva.....	103
1.2.10. Mecazlar	103
1.2.10.1. Bülbul	103
1.2.10.2. Gül	104
1.2.10.3. Şarap	104
1.2.10.4. Pervane	104

İKİNCİ BÖLÜM

METİN TRANSKRİPSİYONU

2.1. TRANSKRİPSİYONLU METİN	106
SONUÇ.....	441
KAYNAKLAR.....	442
ÖZGEÇMİŞ	451

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ
RÂCİ DİVANİ
(METİN VE DİNİ-TASAVVUFİ TAHLİL)

Sait AVCI

Tez Danışmanı :Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÖKTAŞ

2015, 451 sayfa

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÖKTAŞ (Danışman)

Prof. Dr. Turgut KARABEY

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Hilal KALKANDELEN

Râci Divanı (Metin ve Dini-Tasavvufi Tahlil) adı ile hazırlanan bu tezin amacı 19. yüzyıl şairlerinden Râci'nin divanını incelemektir. Bu amaçla yazma eser kütüphanelerinde divanın yazmaları aranmış ve dönem şairlerinin yer aldığı tezkirelerden şairin biyografisi araştırılmıştır. Ulaşılan bilgiler ışığında çalışma şekillendirilmiştir.

Giriş kısmında şairin hayatı, edebi kişiliği ve divanında yer verdiği başlıca konular ele alınmıştır. Birinci bölümde Divan, Dini-Tasavvufi açıdan tahlil edilmiştir. İkinci bölümde Osmanlı Türkçesinden Latin alfabesine metin transkripsiyonu yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Râci, Din, Tasavvuf

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

**RÂCI'S DIVAN
(TEXT AND CRITIC OF RELIGIOUS AND SUFISM)**

Sait AVCI

Advisor: Assistant Professor Mehmet GÖKTAŞ

2015, Page: 451

**Jury: Assist. Prof. Dr. Mehmet GÖKTAŞ (Advisor)
Prof. Dr. Turgut KARABEY
Assist. Prof. Dr. Ayşe Hilal KALKANDELEN**

This master thesis which name is Râci's Divan (Text And Critic of Religious and Sufism) was prepared to critic Râci's Divan one of the poets of nineteenth century. For this aim we sought this Divan's manuscripts examples in manuscripts libraries and researched his biography in his terms' tezkires. This study was formed by these informations.

At introduction, poet's life, his literary personality and main topics was handled. In first chapter, Divan was criticed in terms of Religious-Sufism. In second chapter it's text transcription was translated from Ottoman Turkish to Latin Alphabet.

Key Words: Râci, Religion, Sufism

KISALTMALAR DİZİNİ

A.Ü	: Atatürk Üniversitesi
T.Y	: Tarih yok
Öl.	: Ölüm tarihi
S.	: Sayfa numarası
Ed.	: Editör
Hız.	: Hazreti
Kom.	: Komisyon
C.	: cilt
Çev.	: Çeviren
Haz.	: Hazırlayan
M.Ü	: Marmara Üniversitesi
TER.	: Tercüme eden

ÖNSÖZ

Çalışmamızın konusu Türk-İslam Edebiyatı'nın 19.yüzyıldaki temsilcilerinden biri olan Râci'nin divanıdır. Çalışmamız giriş bölümünün dışında iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, çalışmamıza konu olan şairin hayatı, edebi kişiliği, divanı, şiirlerinde işlediği başlıca konular ve transkripsiyonda izlenen yöntem hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde şairin yaşadığı dönem hakkında verilen bilgilerle hayatının ve şiirlerinin daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır.

Birinci bölümde Râci'nin din ve tasavvuf anlayışı, bu kavramları yorumlayış ve ifade ediş tarzı, divanında kullandığı dini-tasavvufi kavramlar üzerinden tahlil edilmeye çalışılmıştır. Bu bölüm üzerinde çalışılırken öncelikle divanda geçen din ve tasavvufla ilgili kavramları içeren beyitler tespit edilmiştir. Tespit edilen beyitlerdeki bu kavramlarla ilgili sözlük çalışması yapılmış, kısa tanımları verilmiştir. İhtiyaç duyulan durumlarda bazı kavramlarla ilgili başka kaynaklara başvurularak daha geniş bilgiler aktarılmaya çalışılmıştır. Daha sonra da bu kavramların şair tarafından nasıl kullanıldığı, divanda farklı yerlerde tekrar kullanılıp kullanılmadığı, şairin bu kavramları kullanmaktaki amacı üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde Râci Divanı'nın transkripsiyon çevirisi yapılmıştır. Yazma eserler kütüphanelerinde yapılan araştırmalar sonucunda divanın tek nüshası Ankara Milli Kütüphane'de bulunmuştur. Metin çevirisi, dini-tasavvufi tahlil, şairin hayatı ve edebi kişiliği hakkındaki bütün incelemeler başka bir örneği bulunmayan bu nüsha üzerinde yapılmıştır. Giriş ve tahlil bölümündeki beyitlerin altına şiir ve beyit numaraları verilerek divan içerisinden kolay bulunması amaçlanmıştır.

Yüksek Lisans eğitim sürecinin tüm aşamalarında her türlü yardımını gördüğüm, değerli fikirleri ile yol gösteren danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÖKTAŞ'a, desteklerini esirgemeyen bölüm hocalarım Doç. Dr. Orhan BAŞARAN, Yrd. Doç. Dr. Ayşe Hilal KALKANDELEN ve Yrd. Doç. Dr. Reyhan KELEŞ'e, çalışmalarımı rahat sürdürebilmem için her türlü fedâkarlıkta bulunan eşime teşekkür ederim. Mümkün olduğu kadarıyla en güzelini ortaya çıkarma amacı taşıyarak hazırladığımız, gözden kaçırdığımız eksiklikleri olabileceğini kabul ettiğimiz bu çalışmanın edebiyat dünyamıza katkıda bulunması en büyük dileğimizdir.

GİRİŞ

I. HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE DİVANI

A. Hayatı

19. yy Türk İslam Edebiyatı şairlerinden Râci'nin Divanının Ankara Milli Kütüphane'de bulunan nüshasının künyesinde ölüm tarihi 1269/1851 olarak gösterilmiştir. Şair, bir şiirinde Hanife isimli kızının doğum tarihi olarak 1265'i, Emine isimli kızının doğum tarihi olarak 1267'yi, Ahmet isimli oğlunun doğum tarihi olarak 1272'yi vermektedir. Divanın sonunda verilen tamamlanma tarihi ise 1280'dir. Bu bilgiler karşılaştırıldığında künyede verilen bilgiyle şiirde geçen tarihlerin uyuşmadığı görülmektedir. Tezkirelerde şair hakkında bilgiye rastlayamadığımızdan şairin doğum ve ölüm tarihlerini tam olarak vermemiz mümkün olmamaktadır. Çocuklarının doğum tarihlerine ve yaşadığı dönemdeki sosyal olaylara şiirlerinde değinmesi hayatı hakkında ipuçları vermektedir.

Hayatını dine hizmete adayan şairin asıl mesleği bilinmemektedir. Fakat şiirlerinden yola çıkarak bazı çıkarımlarda bulunmak mümkün olmaktadır. Şair, aşağıdaki şiirinde vaizlik yapıp insanlara nasihatta bulunduğunu, kendisine yol olarak takva yolunu seçtiğini, derviş olup bir şeyhe intisap ettiğini, bunların hiçbirinin de kendisini huzura kavuşturmaya yetmediğini ifade etmektedir.

Mekteb-i 'irfāna girdim okudum yazdım birāz

Vāiz oldum nāsih oldum ālmadım āndan da dād

Bir zamān taḳvā yolunu tutub oldum müttakī

Kāh tūtdum kāh kıldım ālmadım āndan da dād

Bir zamān derviş olub şeyhime itdim intisāb

Dāmen-i şeyhe şarıldım ālmadım āndan da dād

İnsanların dinin emir ve yasaklarına bağlı kalmaları, ahlaki değerlerin muhafaza edilmesi, İslam büyüklerine saygının yitirilmemesi şairin uğruna mücadele verdiği hususlardır. Bu konularda nasihatlerde bulunmayı görev edinen şairin özel hayatıyla ilgili de bazı sıkıntılar ve üzüntüler yaşadığı anlaşılmaktadır. Beklentilerine ulaşamadığını, hayal kırıklığına uğradığını şair aşağıdaki beyitte dile getirmektedir.

Nur şandığım nār oldu dil pār pār yanar oldu

Şimdi berāber oldu inişile yoğuşlar

79/10

Şair, gerçek dost bulmanın zorluğundan bahsetmekte ve ehl-i garaz diye tanımladığı insanların kötülüklerinden yakınmaktadır. Ahiret dostu diye adlandırdığı gerçek dostun güller gibi başa taç yapılması gerektiğini ifade ederken, gerçek dost olmayanların şerrinden sakınılmasını tavsiye etmektedir.

Yā Veliyyüddīn olma ehl-i ġarāzā yaķīn

Zāhirine baķma ānīñ gizlū şerrinden şaķın

Āhiret dostunu güller gibi başıña taķın

Ṭatludur bal u şekerden olsa yāran bī-ġarāz

127/9

Her türlü yozlaşmanın yaşandığı, manevi değerlerin ayaklar altına alındığı bir dönemde yaşayan ve bu olumsuzluklarla mücadele eden şair, şiirlerinde zaman zaman dertlerinden de bahsetmektedir. Aşağıdaki şiirinde kendisinin dertsiz sanılmamasını isteyen, can ve teninin dertlere mübtela olduğunu söyleyen şair, dertlileri dertleşmek için yanına çağırmaktadır.

Bī-ħaber şanma Veliyyüddīni sen

Derdile memlū olubdur cān u ten

Başıña bir dert gelürse her kaķan

Yanıma gel dertleşelüm bāşa bāş

120/5

Râci'nin hayatında din ve tasavvuf büyük yer tutar. Şair, Kur'an'a ve Peygamberin sünnetine bağlılığını sık sık dile getirmektedir. Sağlam bir inanca sahip olan şair, şiirlerini de bu inancını başkalarına anlatmada bir araç olarak kullanmaktadır. Şairin en belirgin özelliği tevhid inancı çerçevesinde şiirler yazmış olmasıdır. Şair, Allah'a sıkı bir imanla bağlıdır. Allah'ın güzel isimleri olan Esmâü'l-Hüsna'dan birçoğuna şiirlerinde yer vermektedir. Şair, münacat nazım türündeki şiirleriyle de kendi acizliğini, O'nun kudretini anlatmaktadır. Aşağıdaki beyitte şairin Allah'a olan tevekkül ve bağlılığını görmekteyiz.

‘Umurum saña tefvîz itdim âsân eyle yâ Rabb

Mu‘înim sensin Allahım âsân eyle yâ Rabb

22/1

Hız. Peygambere çok büyük bir sevgi besleyen şair, şiirlerinde Hız. Peygamber'den değişik vesilelerle bahsetmekle birlikte divanında *Salât ü Selam* türündeki şiirleriyle O'na özel bölümler ayırmıştır. Aşağıdaki beyitte Peygamber sevgisini ifade etmektedir.

Bu Veliyyüddîn Râcî ey Nebî-yi muhterem

Görmeden yüzünü inandım saña ey pür-kerem

24/3

Şair, ehl-i sünnet olmakla övünmektedir. Bu düşüncesini aşağıdaki beyitte görmekteyiz.

Hakk Te‘âlâ bize ihsân eyledi hamd ü şenâ

Ehl-i sünnet ehl-i imân eyledi hamd ü şenâ

2/1

Râci'nin, divanında İslam'ın dört halifesine çok fazla övgüde bulunduğu, isimlerini tek tek anarak öne çıkan özelliklerini vurguladığı görülmektedir. Hiçbirini diğerinden üstün görmeden, hepsini Peygamber'in izinden giden birer büyük değer olarak ele aldığı fark edilmektedir. Çalışmamızın tahlil bölümünde daha geniş yer vereceğimizden dört halife ile ilgili burada bir şiirden kısa bir bölüm vermekle yetiniyoruz.

Çār-ı yār-ı faḥr-ı ‘ālem raḥmeten-lil-‘ālemīn
Ol Ebu Bekr ‘Ömer ‘Osman ‘Aliyyü’l-Murṭazā
Māh-tāb-ı dīn-i İslam şule-i şer-i‘ mübīn
Ol Ebū Bekr ‘Ömer ‘Osman ‘Aliyyü’l-Murṭazā
Rāzı olsun cümlesinden anlarıñ Bārī Ḥudā
 4/1

Şairin manevî dünyasında tasavvufun da büyük yer tuttuğunu şiirlerindeki ifadelerinden öğrenmekteyiz. Bahaeddin Şah-ı Nakşibend ve Abdulkadir Geylani isimleri divanda sık sık geçmektedir. Şairin bu iki büyük mutasavvıfa muhabbet ve bağlılık duyduğu açıkça görülmektedir. Evliyalara bağlılığını aşağıdaki beyitte ifade etmektedir.

İntisāb idüp yapışdıķ evliyā zencirine
Naķşibend-i rāh-ı Geylān eyledi ḥamd ü şenā
 2/9

B. Edebi Kişiliği

Divanını incelediğimizde şairin bu eseri kaleme alırken herhangi bir edebi kaygı gütmmediğini görmekteyiz. Şair, eserini bir vaiz edasıyla yazmış ve İslam inanç, ibadet ve ahlak esaslarını şiir yoluyla insanlara ulaştırma gayesi gütmüştür. Tamamen dini ve tasavvufi temeller üzerine kurduğu fikir dünyasını şiirlerine yansıtmıştır. Osmanlı devletinin dağılma dönemine girdiği, batılılaşma düşüncesinin yanlış yorumlandığı, dini ve ahlaki değerlerin tanınmadığı, devletin kurumlarında bozulmaların arttığı, ilim yuvalarının ilim üretmekten uzaklaştığı bir dönemde yaşayan Râci, gördüğü bütün bu olumsuzlukları büyük bir cesaret ve açıklıkla şiirlerinde işlemiştir. Yaşadığı döneme ayna tutma ve yanlışları şiir yoluyla düzeltme misyonu üstlenen şairin şiirlerinin edebi değerden uzak olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Şiirlerinde edebi sanatlara fazla yer vermediği, sade ve anlaşılır bir dil kullandığı söylenebilir. Kendine özgü bir edebi anlayışının bulunmadığı, kendisinden önce yaşamış şairlerden etkilendiği de şiirlerini okuyanlar tarafından hissedilecektir.

Râci'nin bazı şiirlerinde Yunus Emre'nin etkisi görülmektedir. Aşağıda sırasıyla Raci'nin ve Yunus Emre'nin benzer şiirleri verilmiştir.

Hiç habersiz gelen ölüm tatlı canı alan ölüm

Biñ yıl 'ömrüñ olsa da ahır seni bulan ölüm

Bulan ölüm bulan ölüm yürekleri delen ölüm

Gözlere görünmez gezer ağızlar tadını bozar

Ğara yerde evler düzer sarayları yıkan ölüm

Yıkan ölüm yıkan ölüm yürekleri yağan ölüm

Gül gibi açılanları dal gibi şalınanları

Güliden nâzik gelinleri topraklara kıoyan ölüm

Ğoyan ölüm kıoyan ölüm yürekleri delen ölüm

Süzdürür nergis gözleri soldurur güzel yüzleri

Nice gelinlik kıızları kabirlere kıoyan ölüm

Ğoyan ölüm kıoyan ölüm yürekleri delen ölüm

192/1-6

Râci

Hiç bilmezem kezek kimün aramızda gezer ölüm

'Âlemi bostân eylemiş râyihanın keser ölüm

Alur yigidi çağında bülbüli ötmez bâğında

Kimse komaz ocagında yigitleri alur ölüm

Bir niçenün bilin büker bir niçenün mülkin yıkar

Bir niçenün yaşın döker var güçini üzer ölüm

*Birinün alur kardaşın revân döker gözi yaşın
Hiç onarmaz bagrı başın hayır işden bezer ölüm*

*Yigidi koca kılınca komaz kendüyi bilince
Birini koyup gelince gözlerini süzer ölüm*

*Alur yigidi kocayı yakar ananın içini
kızların sarı saçını teneşirde çözer ölüm*

*Alur yigidün âlâsın dîvâne ider anasın
Gelinlerin el kınasın topraklara karar ölüm*

*Alur yigidün hâsını döker gözlerin yaşını
Mecnûn ider anasını yüreklerin yakar ölüm*

*Kanı anın sevdük yarı kıl tâ‘atun arı yürü
Miskîn Yûnus eydür bunı ejderhâlar yudar ölüm¹*

Yunus Emre

Râci’nin şiirlerinde Fuzulî’nin de etkisi vardır. Aşağıda iki şairin benzerlik arzeden şiirleri verilmiştir.

*Haqqı bilmekdir gönül dünyâya gelmekden ğaraž
Kâmil îmandır ancak Haqqı bilmekden ğaraž*

*Mekteb-i ‘irfâna girüb men ‘aref dersini oqu
Okuyub yazmak ‘ameldir ‘âlim olmağdan ğaraž*

Lâkin ihlâşa muğârin ola olmaya riyâ

¹ Mustafa Tatçı, (t.y), *Yunus Emre Divanı*, Erişim: 18 Temmuz 2013, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-75683/yunus-emre-divani.html>, 161.

*Şıdk ile ihlaşdır ancak ‘āmil olmağdan ġaraż
Gir birāder rāh-ı Haqqā mürşide it intisāb
Cevheri bulmağdurur deryāya ıalmağdan ġaraż*

*‘Aşık ile zikret Hudānın ismini leyl ü nehār
Maılab-ı a‘lā budur çün mü‘min olmağdan ġaraż*

*Keşf ü kerāmet için eyleme zikru’llāhı sen
Haqq rızası ism-i Haqqı dile almağdan ġaraż*

*Boş cebinde elma bulmağ sırr-ı kerāmet değıl
Vārını yok eylemekdir ‘āşık olmağdan ġaraż*

*Düşme istidrāce zāhid görmeyesin hayz-ı er
Māsivā terk eylemekdir şādık olmağdan ġaraż*

*Yaysız oksuz āva çıkma āl silāhın eliñe
Şaydı tutmakdır faıaı şāhini şalmağdan ġaraż*

*Yola girdi bu Veliyyeddīn-i miskin bī-silāh
Qahr-ı düşmāndır mahzā yola girmekden ġaraż*

130/1-10

Rāci

*Halka hūblardan visāl-i rāhat-efzādur garaz
Âşıkā ancak tasarruf suz temâşādur garaz*

*Zāhidā terk itme şāhidler visali rāhatın
Ger ibādetden hemin gılmân u havrādur garaz*

Hûr u kevserden ki dirler Ravza-i Rıdvânda var

*Sâkî-i gül-çihre vü câm-ı musaffâdur garaz
Zevksüz lâzım çıha dünyâdan ol dünyâ-perest kim
Ana dünyâdan ancak zevk-i dünyâdur garaz*

*Rahat olsaydı garaz dünyâda fakr isterdi halk
Gâlibâ kim halka bir bî-hûde gavgâdur garaz*

*Arif ol sevdâ-yı ışk inkârın itme ey hakim kim
Vücûd-ı halkdan ancak bu sevdâdur garaz*

*Kıl Fuzûlî terk-i ibrâm-ı tekellüm kim yeter
Sûret-i hâlün ger izhâr-ı temennâdur garaz²*

Fuzuli

Hece vezniyle de şiirler yazan Râci'nin divanında halk edebiyatı tarzı da görülmektedir.

*Seniñ izniñ ile gözümüz görür
Seniñ emriñ ile kulağ işitir
Âteş yakar qar, şu, yağmur üşütür
Vir bize yâ Rabb şıhhat 'âfiyet*

*Emr-i fermânıñla söyler dilimiz
Dudağlar deprenür tutar elimiz
Reddetme yâ Rabb arz-ı hâlimiz
Vir bize yâ Rabb şıhhat 'âfiyet*

27/3-4

² Ali Nihat Tarlan, *Fuzuli Divanı Şerhi*, (4. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2005, 341-342.

C. Divanı

Eserin, Ankara Milli Kütüphane’de bulunan nüshasının künyesi aşağıda verilmiştir. Bu bölümde eserin künyesini vermekle yetiniyoruz. İçerik ile ilgili bilgiler *Divanda Yer Verilen Başlıca Konular* başlığı altında incelenecektir.

Genel Bilgiler		Özellikler	
Arşiv Numarası	06 Mil Yz FB 236	Boyut	Dış: 230x170 mm. İç: 180x120 mm.
Eser Adı	Divan	Yaprak	136
Yazar Adı	Râcî Velî ed-dîn (öl. 1269/1851)	Satır	13
Dili	Türkçe	Yazı Türü	Nesih
İstinsah Tarihi	Hicri: 1280 Miladi 1862	Kağıt türü	Cedid
Bulunduğu Yer	Milli Kütüphane- Ankara	Notlar	Söz başları ve cetveller kırmızı mürekkepledir. Sırt ve kenarları meşin, ebru kâğıt kaplı eski cilt içindedir. İçinde 160 gazel, 5 müselles, 95 murabba, 8 muhammes, 1 müsemma, 1 salatu selâm, 4 müstezat vardır. Fahri Bilge varislerinden satın alınmıştır.
Koleksiyon	Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu		
Dvd Numarası	934		

II. DİVANDA YER VERİLEN BAŞLICA KONULAR

A. Nasihat

Râci'nin şiirlerindeki en belirgin özellik insanlara doğruyu ve güzeli anlatma çabasıdır. Divanın tamamına yakını nasihat içerikli şiirlerden oluşmaktadır. Şair, adeta bir vaiz edasıyla inanç esaslarını ayrıntılı olarak şiirlerinde işlemiştir. İbadet ve ahlak kuralları da şairin üzerinde durduğu diğer önemli konulardır. Yaşadığı dönemde insanların inanç, ibadet ve ahlak kurallarına uymaktan uzaklaşmaları şairi çok rahatsız etmiştir. Yanlışlıkları düzeltmeyi kendine görev edinen şair, şiirlerini de tamamen bu amaca hizmet için kaleme almıştır.

Bazı şiirlerinde Allah'ın rahmetine işaret ederek insanlara ümit verici ve yumuşak bir eda ile seslenen şair, bazı şiirlerinde ise yaptıkları kötülüklerin karşılıksız kalmayacağını hatırlatarak onları daha sert ifadelerle uyarmıştır. Allah'ın koyduğu kurallara uymayanların ve Peygamber'in sünneti üzere yaşamayanların dünyada ve ahirette düşecekleri zelil durum şair tarafından açık sözlülükle ifade edilmiştir. Şair insanları uyarmadan önce aynı uyarıyı kendi nefesine yapmayı da ihmal etmemiştir. Kendisi üzerinden diğer insanlara nasihatta bulunmayı çoğu kez bir yöntem olarak kullanmıştır. Aşağıda verilen şiir bu yöntemle yazılmış şiirler arasından seçilmiştir.

Ġayrınıñ 'aybın gözetme aybı sen kendinde bil

Setr ider kullarınıñ aybını Settâr u Celîl

Ucb u riyâ ile kulluk eyleyen oldu zelîl

Nefsine it vaiz va'za mutte'az ol mutte'az

Ġayre nisbet itme 'aybı kendine it nisbeti

Olma kunûṭ muḳanniṭ çok Hudâniñ rahmeti

Bir tükenmez baḫr-i ummândır Haḳḳıñ mağfireti

Nefsine it vaiz va'za mutte'az ol mutte'az

B. İlim

Râci'nin büyük bir ilim aşkı taşıdığı şiirlerinden anlaşılmaktadır. İlmin, ilim öğretmenin ve öğrenenin değerini bilen şair, divanında bu izlenimlerimizi kuvvetlendiren çok sayıda şiire yer vermiştir. İlim ve amelden daha leziz bir şey bulamadığını söyleyerek ilim ve amel üzerine ders verici sözler etmektedir. İlmi baldan, şekerden tatlı, altın ve gümüşten değerli kabul etmiştir. Mal biriktirmenin belaları çağırarak anlamına geldiğini savunan şair, böyle insanların ne gece ne de gündüz rahat bulamayacaklarını söylemektedir.

Bal ü şekker âb-ı zülâlden lezîz
Bulamadım 'ilm ü a' mâlden lezîz
Zînet ü altun u gümüş ü maldan lezîz
Bulamadım 'ilm ü a' mâlden lezîz

Her kim ola devlete mübtelâ
Malı çoğaldıkça çoğalur belâ
Gece gündüz rahat olmaz aşlâ
Bulamadım 'ilm ü a' mâlden lezîz

63/1-3

Muradına erişmek, adını tarihe yazdırmak ve güzel bir şekilde hatırlanmak isteyenlerin ilim öğrenmekle bu amaçlarına ulaşabileceklerini söylemektedir. Cahil bir insan öldüğünde diğer insanların buna şükredeceklerini, âlim öldüğünde ise ardından rahmetle anacaklarını ifade etmektedir. Şaire göre gönül gözünün açılması, gönlün huzura kavuşması da ilimle mümkündür.

Ber-murâd olmağ dilerseñ oğū yâz
Şân u âd olmağ dilerseñ oğū yâz
Âhiriñde hüsni-zikr-i hayrile
Dilde yâd olmağ dilerseñ okū yâz

*Cāhile öldükde dirler çok şükür
 Öldü kurtuldu elinden çok şükür
 ‘Ālimiñ rūḥuna raḥmet okunur
 Ḥayr-ı yād olmak dilerseñ okū yāz
 95/1-2*

C. Dünyanın Faniliği

Dünyanın fani olduğu, insan ömrünün bir gün sona ereceği, burada yapılanların bir gün hesabının verileceği şairin üzerinde durduğu ve insanlara anlatmaya çalıştığı hususlardandır. Şair, aşağıdaki iki ayrı şiirinde insanın saltanat sahibi padişah da olsa, bin yıl ömrü de olsa ölümü bir gün tadacağını belirtmektedir. Biriktirilen altın ve gümüşün fani olduğunu, bunların tez gelip geçeceğini vurgulamaktadır. Gafillere seslenerek fani olan dünyanın seyrine adlanılmamasını, fani bir ömür için dünya malına hırsla bağlanmanın yanlış olduğunu, ömür denilen şeyin göz açıp kapayıncaya kadar geçeceğini dolayısıyla onun için zahmet çekmenin boş olduğunu şu şekilde anlatmaktadır:

*Pādişāh olsañ cihānda gelse devlet ü salṭanat
 Biñ yıl ‘ömrüñ olsa mevti ṭadasın ‘ākıbet
 Cem‘ idüb altūn gümüş envā‘-ı dibāyı gözet
 Fānidir bāki değildir o da tez gelür geçer
 76/2*

D. Zamaneden Şikâyet

Divanda en çok bahsedilen konulardan biri zamaneden şikâyetir. Şair, yeryüzüne zulmün dolduğunu, belaların çoğalıp güzelliklerin azaldığını ve kıyametin yakın olduğunu belirtmektedir. Dindar insanların azalıp şekavet ehlinin çoğalması, dini yaşamak isteyenlerin zelil duruma düşmesi şairin yakındığı bir diğer husustur. Bütün bu kötülüklerin artmasını Deccalın gelmesine işaret olarak kabul etmektedir. Emanete ihanet edenlerin artması şaire çok tuhaf gelmektedir ve bu konuda Allah’tan yardım istemektedir.

Şirkin hoş görülüp, şirk ehline uyanların artması, doğru yolu terk edip Şeytana uyanların çoğalması da şairin şikâyetleri arasındadır. Şair, yetkinin ehil olmayanların eline verildiğini, bunun sonunda da sabırların taşıdığını savunmaktadır. Mekke ve Medine’den dünyaya yayılan İslam dininin artık terk edildiğini, sonunda onun da tekrar doğduğu yere, Mekke ve Medine’ye geri döndüğünü söylemektedir. Kâfirlerin her türlü nimete sahip olduğunu buna karşılık Mü’minlerin cefaya düştüğünü ifade eden şair, zillet ehlinin izzete, izzet ehlinin zillete düşmesinden şikâyetçidir. Bu şikâyetlerini aşağıdaki şiirde dile getirmektedir.

*Geldi gurbetden şıla-i rahm eyledi şer‘i mübîn
Şimdi düşdü gurbete yine ğarīb oldu ğarīb*

*Pek yakîn geldi kıyâmet zulm ile tıldu zemîn
Buldu keşret şer ü belâ az kaldı hasīb ü nesīb*

*Nice hâinler hıyânet eyleyüb emânete
Nuşret it yâ Rab bize haller ‘acīb oldu ‘acīb*

*Hoş görüb ef‘âl-i şirki uydular şirk ehline
Râh-ı şer‘i terk idüp şeytana oldular münīb*

*Mekkedden Medînedden açıldı şarka ğarba dîn
Yine aşlına rücû itdi maķāmına gidüb*

18/1-2-5-6-8

Şair, başka bir şiirinde hased, gıybet, fesat gibi kötü özelliklerin artması, kulluk ve ibadetin azalmasından şikâyet etmektedir. Ayrılıkların artıp, ittifakların azalması da şairin şikâyet ettiği bir diğer husustur. Yanlış yola sapanların artıp, kemal ehlinin azalması, günahların ve isyanların artması da şairi rahatsız etmektedir. Doğal hayatın bozulduğunu, yağmurun zamanında yağmadığını, ekilip dikilenlerde bereket kalmadığını, gönüllerin mutsuz olduğunu ifade eden şair, zinanın artması, iyi ile kötünün ayırt edilemez hale gelmesi, kötülüklerin çoğalması, fasıkların ortaya çıkması,

üzüntülerin gelip sevinçlerin gitmesinden de rahatsızdır. Şair, bütün bu şikâyet ettiklerinden kurtulmak için peygamberimizden yardım dilemektedir.

Ġārīb oldu şerī‘at icrā olunmaz sünnet

Ġamda kaldı bu ümmet yâ Resûlallah meded

Eşraţ sâ‘at geldi cihân zulümle t oldu

Mazlum ayaқта kaldı yâ Habîballah meded

Kâfire dünyâ cennet mü‘minler çeker zaĥmet

Her gün çıkar bir bid‘at yâ Resûlallah meded

Ednâlar oldu a‘lâ a‘lâlar oldu ednâ

Her gün çıkar bir belâ yâ Habîballah meded

Zuhur eyledi ‘âhet yerden gökten çok âfet

Qalmadı bizde râĥat yâ Resûlallah meded

53/2-3-6-7-8

Kadınların haramdan kaçmamaları, hayâsızlıkların artması, talebelerin asıl işleri olan ilim öğrenmeden uzaklaşmaları, edepsizleşmeleri, insanların boş işlerle uğraşır hale gelmeleri, yalan ve gıybetin çoğalması şairin şikâyet ettiği hususlardır.

Zenler kaçmâz ĥaramdan dâimâ

Gösterürler yüzini nâ-maĥreme

Yâ ilahi bizi idlâl eyleme

Bî-ĥayâ nisvân elinden el-‘ıyâz

Mekteb-i ‘irfān āçılmaz māh u sāl

Hem şabiler okumazlar ‘ilm-i hāl

Öğredür anlāra Şeyṭān mekr ü āl

Bī-edeb şıbyān elinden el-‘ıyāz

61/7-8

Şairler yaşadıkları dönemde gördükleri olumsuzlukları çoğu zaman kıyametin yaklaşmasına delil olarak yorumlamışlardır. Râci de karşılaştığı ve rahatsız olduğu olumsuz durumları kıyametin yaklaşmasına işaret olarak değerlendirmiştir.

Gelün tövbe eyleyelüm kardaşlar

Bilün āḥir zamān yaḫīn gelmişdir

Ākıdalım gözlerimizden yaşlar

Bilün āḥir zamān yaḫīn gelmişdir

68/1

Âlimlerin ilmiyle amel etmemesi, hâkimlerin İslam şeriatı ile hüküm vermemesi, müftülerin fetvalarının tutulmaması, okuyanların Allah rızası için okumamaları, müşidlere uyanların kalmaması, Kur’an ile amel edilmemesi, mescidlerde namaz kılan kalmaması, kâfir ile Müslümanların ayırt edilememesi, talebelerin ilm-i hal okumak yerine boş işlerle uğraşmaları, kâmil insanların sayısının azalması, fasıkların fiskını artırması, bey ve paşaların yoldan şaşmaları şairi rahatsız etmektedir.

‘Âlimler ‘ilmiyle ‘amel etmezler

Hâkimler şerī‘le hüküm etmezler

Müftülerin fetvāsını tutmazlar

Bilün āḥir zamān yaḫīn gelmişdir

Ḳur’ān ile ‘amel olunmaz oldu

Mescidlerde namāz kılinmaz oldu

Küffār ile İslām bilinmez oldu

Bilün āḥir zamān yaḫīn gelmişdir

Ṭālibler oqumaz oldu ‘ilm-i ḥāl
Malāy‘aniyle iderler iştigāl
Nādir oldu şimdi erbāb-ı kemāl
Bilün āḥir zamān yakın gelmişdir

Fāsıklar fışkıını ḥadden āşırdı
Beğ paşā pādīşah yolun şasırdı
Şerī‘at cevherin yere düşürdü
Bilün āḥir zamān yakın gelmişdir

68/1-2-4-6

E. Dönemin Padişahı

Şairin, Abdulmecid döneminde yaşadığı şiirlerinden anlaşılmaktadır. Şiirlerinde Abdulmecid’e övgülerde bulunan şair, savaşlarda zafer kazanması için ona dua etmektedir. Şair, padişaha dua etmenin kendisine vacip olduğunu ifade etmekte, Rus istilasına karşı mücadele eden hünkâra Allah’tan muzafferiyet dilemektedir. Düşman beldelerinin İslam topraklarına katılması, kızlarının ve oğlanlarının esir alınması da şairin dilekleri arasındadır. Şair, padişah ve askerlerine hayır kapılarının açılması için duada bulunmaktadır.

Vācib oldu bizlere ḥünkāra eylemek du‘ā
Eyyeda’llāhü’l-Ganīyyü menşūr ola ‘Abdulmecīd
Ḳahr idüb a‘dāsını maḫḫūr ide ānıñ Ḥudā
Eyyeda’llāhü’l-Ganīyyü menşūr ola ‘Abdulmecīd

Beldelerin belde-i İslām ilḥāḳ eyleye
Mallarını mal-ı ḡanimete mülḥāḳ eyleye
Ḳızların oğlanların esīr-i irḥāḳ eyleye
Eyyeda’llāhü’l-Ganīyyü menşūr ola ‘Abdulmecīd

Haqq deyu meydāna bu hūnkarımız dikdi alem
Kıl ‘ināyet yā ilāhī göñlüne virme elem
Vir selāmet Rabbenā minke’s-selām ente’s-selām
Eyyeda’llāhü’l-Ganiyyü menşūr ola ‘Abdalmecid

56/1-6-7

Şair, aynı dönemde yaşadığı padişahlardan Abdulaziz’e de şiirlerinde yer vermektedir. Ona dua etmekte ve savaşta galip gelmesini dilemektedir.

Tūl-i ‘ömr-ile mu‘ammer eyle sulţānımız
Ya‘ni ol ‘Abdulaziz şah u hāqānımız
Eyle manşur muzaffer Āl-i ‘Oşmānımız
‘Asker-i İslāma nuşret eyle yā Rabbe’r-Raḥīm

200/8

F. Savaşlar

Râci’nin şiirleri yaşadığı döneme ayna tutmaktadır. Toplumdaki iyi ve kötü gelişmeleri şairin şiirlerinde görmektedir. Hiç şüphesiz savaşlar da toplumu etkileyen olaylardan biridir. Şairimizin, Osmanlı’nın son döneminde yani devletin dağılma eşiğinde olduğu bir zamanda yaşadığını düşündüğümüzde savaşların toplum üzerindeki etkileri daha iyi anlaşılacaktır. Şair Osmanlı-Rus savaşlarından şiirlerinde sık sık bahsetmektedir. Râci, aşağıdaki şiirinde savaşın kazanılmasını arzu etmekte ve askerlerimiz için dua etmektedir. Dönemin padişahı olan Abdülmecid ve onun askerlerinin bu savaştan zaferle çıkması şairin en büyük dileğidir.

Leşker-i küffārı inhizām it
Moskofu rüsvā hem bed-nām it
‘Asker-i İslāma çok in‘ām it
Yardım et gāzilere yā müsteğās

Dilerim maḫhūr ola ḳavm-i ‘anīd

Ola mesrur u feraḥ ‘Abdulmecīd

Nuṣretiñi eyleme bizden ba‘īd

Yardım it ḡazilere yā müsteḡās

32/4-8

Başka bir şiirinde tarihini de verdiği savaştan zaferle çıkılması için dua eden şair, savaşılan taraf olan Ruslar için de beddua etmektedir. Şair düşman için şu ifadeleri kullanmaktadır:

İşbu biñ iki yüz altmış toḳuzuñ sālında çün

İtdi istilā saḳar ehl-i ‘adā ḳavm-i zebūn

Eyleyüb Ḥaḳḳa tevekkül girdi cenge müslimūn

Eyyeda ‘llāhü’l-Ganiyyü menşūr ola ‘Abdulmecīd

Beldelerin belde-i İslām ilḥāk eyleye

Mallarını mal-ı ḡanimete mülḥāk eyleye

Kızların oḡlanların esīr-i irḥāk eyleye

Eyyeda ‘llāhü’l-Ganiyyü menşūr ola ‘Abdulmecīd

56/2-6

G. Çekirge İstilası

Aşağıdaki şiirden 1269 yılında çekirge istilası olduğunu öğrenmekteyiz. Şair, bu felaketin günahları nedeniyle başlarına geldiğini, Allah’ın kendilerini bu şekilde cezalandırdığını düşünmektedir. Yaşadığı çağın olumsuzluklarından şiirlerinde sıkça bahseden şair, bu olayı da yaşanan kötülüklere bağlamaktadır. Şaire göre Allah, kendilerini terbiye için kum gibi çekirge yaratmış ve insanların başına felaket olarak göndermiştir. Şiirden anlaşılmaktadır ki çekirgelerin yok edilmesi için önlemler alınmış fakat başarılı olunamamıştır. Çekirgelerin sayısı artmış, çekirgeler adeta bayrak açmıştır. Şair, son olarak kendisine tövbe etmesi yönünde telkinde bulunuyor çünkü ona göre çekirge istilasının nedeni kendi günahlarıdır.

*Sene biñ iki yüz altmış toquzda
Bi-emira 'llah zuhūr itdi çekirge*

*Bizim günāhımızdan cürmümüzden
Hudā halk etdi yaratdı çekirge*

*Bize terbiye için Haqq Te'āla
Yaratdı kum gibi çıkdı çekirge*

*Cesāret etdiler katline ānñ
Ne mümkün bayrağın āçdı çekirge*

*Veliyy-üd-dīn tövbe ile zenbe
Seniñ cürmüñ ile geldi çekirge*

241/1-2-4-6-12

III. TRANSKRİPSİYON İLE İLGİLİ BİLGİLER

1. Divanın metin transkripsiyonunda Ankara Milli Kütüphane'de bulunan nüsha esas alınmıştır.

2. Asıl metindeki tertip sırasına sadık kalınmış, herhangi bir karışıklığa meydan vermemek için bütün beyitler numaralandırılmıştır.

3. Aşağıda verilen kelimelerin ikinci kullanımları tercih edilmiştir:

edelim-idelim, ışk-aşk, eyleyip-eyleyüp, edip-idüp, edem-idem, varıp-varup, etme-itme, yardım et-yardım it, aldanırsın-aldanursun, bağlı-bağlu, fakirim-fakirem, veremez-viremez, ermez-irmez, için-içün, yitirme-yitürme,

4. Farklı şekillerde okunabilen kelimelerin eski okunuşları tercih edilmiştir.

5. Özel isimlerin baş harfi büyük yazılmış fakat ekler ayrılmamıştır.

6. Ayet ve hadisler italik yazılmıştır.

7. Osmanlı Türkçesinde harflerin farklı şekillerde okunabilmesi sorununu aşmak için Necati İŞLER³ tarafından hazırlanan aşağıdaki transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır.

Arapça ve Farsça kelimelerdeki med harfleri :

آ : **Ā, ā** : **Ā** Ctrl ShFT A / **ā** Ctrl A
 و : **Ū, ū** : **Ū** Ctrl ShFT U / **ū** Ctrl U
 ی : **Ī, ī** : **Ī** Ctrl ShFT I / **ī** Ctrl I

Diğer Harfler:

ع : **‘** : Ctrl 1 / Ctrl ShFT 1
 ء : **ˆ** : Ctrl 2
 و : **˜** : Ctrl 3 (h~ab)
SAVE : ShFT 12

ث : **Ş ş** : **Ş** Alt ShFT S / **ş** Alt S
 ح : **H h** : **H** Ctrl ShFT H / **h** Ctrl H
 خ : **H b** : **H** Alt ShFT H / **h** Alt H
 ذ : **Z z** : **Z** Ctrl ShFT X / **z** Ctrl X
 ص : **S s** : **S** Ctrl ShFT S / **s** Ctrl S
 ض : **Z z** : **Z** Ctrl ShFT D / **z** Ctrl D
 ض : **D d** : **D** Ctrl ShFT W / **d** Ctrl W
 ط : **T t** : **T** Ctrl ShFT T / **t** Ctrl T
 ظ : **Z z** : **Z** Ctrl ShFT Z / **z** Ctrl Z
 غ : **G g** : **G** Ctrl ShFT G / **g** Ctrl G
 ق : **K k** : **K** Ctrl ShFT K / **k** Ctrl K
 ك : **Ŋ ŋ** : **Ŋ** Ctrl ShFT N / **ŋ** Ctrl N

³ Bkz. www.necatiisler.net

BİRİNCİ BÖLÜM

RÂCİ DİVANİ'NİN DİNİ-TASAVVUFİ TAHLİLİ

1.1. DİN

1.1.1. Esmâü'l-Hüsna

Allah'ın güzel isimlerine Esmâü'l-Hüsna denir. Bu isimlerden her biri Allah'ın farklı bir özelliğini ifade etmektedir.

Kur'an'da Allah'ın zatına birçok isim nispet edilmiştir. Bunların sık sık tekrar edildiği görülür. Esmâ-i Hüsna ifadesi dört yerde geçer bunlar: Araf Suresi 180. ayet, Taha Suresi 8. ayet, İsra Suresi 110-111. ayetler ve Haşr Suresi 22-24. ayetlerdir.⁴ Esmâü'l-Hüsna, Türk İslam edebiyatının temel konularından birini teşkil eder. Edebiyatımızda sadece Esmâü'l-Hüsna'yı konu alan eserler de verilmiştir. Bu alanda verdiği eserlerle meşhur olan çok sayıda şair bulunmaktadır. Şairler manzum ya da mensur Esmâü'l-Hüsna'lar yazarken ilhamlarını Kur'an-ı Kerim'den almışlardır. Şairlere kaynaklık eden ayetlerden bir tanesi şöyledir: *“En güzel isimler Allah'ındır. O'na o güzel isimleriyle dua edin...”*⁵

1.1.1.1. Allah

Allah, kâinatın yegâne yaratıcısının zat ismidir. Varlığına, ilk insan Hz. Âdem ile inanılan ve bağlanılan en yüce varlıktır.⁶ Bu ism-i şerif, Cenab-ı Hakk'ın özel ismidir. Bu yönüyle diğer isimlerin ifade ettiği bütün güzel nitelikleri ve ilahi sıfatları içine alır. Bu isim, aynı zamanda Allah'tan başkasına ne hakiki ve ne de mecâzi anlamda verilemez.⁷ Bütün varlıklar, adeta bu isimle yaşar, nefes alıp verir gibi, bu ismin parçaları her yeri ve her şeyi kaplamıştır. Her harfi Allah'ı gösterdiği gibi, bir tek harfi bile kalsa yine anlam kaybolmadan “Allah” anlamına gelmektedir.⁸

⁴ Süleyman Bosnalı, *En Güzel İsimler O'nu Anlatıyor*, Rehber Yayınları, İstanbul 2006, 95-97.

⁵ A'raf, 180.

⁶ Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, (3. Baskı), Anka Yayınları, İstanbul 2005, 50.

⁷ Mehmet Dikmen, *Esmâ-ül Hüsna*, Cihan Yayınları, İstanbul 2012, 11.

⁸ Arif Arslan, *Esmâü'l-Hüsna ve Sırları*, Samanyolu Yayınları, İstanbul 2004, 45.

Râci, şiirlerinde Allah'ın isim ve sıfatlarından sıkça bahsetmektedir. Şiirlerde yaratıcı, rızık verici, mutlak güç sahibi olması, dualara karşılık vermesi gibi yönleriyle Allah'ın isimlerine yer verildiği görülür. Şair aşağıdaki beyitte, her şeye malik olanın, her şeyi elinde bulunduranın Allah olduğunu vurgulamaktadır. Tevekkül sahibi olmayan insanların boş yere emek sarfettiklerini, vermenin de almanın da Allah'ın takdiriyle olduğunu belirtmektedir. Sağlam bir Allah inancına sahip olan şair, Allah demeyi bütün dertlere derman olarak görmektedir.

Mevlāya yalvarmak gerek boş yere şarf etme emek

Râci hemân Allah demek her dertlere dermân imiş

123/10

1.1.1.2. Rahman

Arapça, çok acıyan demektir. Çok seven manası da vardır.⁹ Yüce Allah, temiz havayı, suyu, güneş enerjisini, ağaçları, bitkileri, meyveleri, etinden, sütünden, yününden, derisinden ve gücünden yararlandığımız pek çok hayvanı ve daha nice nimetleri insan emeği olmadan bizlere merhameti sebebiyle vermiştir. Bu, Allah'ın "Rahman" olmasının sonucudur.¹⁰ Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın Rahman isminin geçtiği ayetlerden birisi şöyledir: "Sizin ilahınız bir tek ilahtır. Ondan başka ilah yoktur. O Rahman'dır, Rahim'dir."¹¹

Râci, şiirlerinde kendisini günahkâr ve bağışlanmayı bekleyen bir kul olarak ifade etmektedir. Şaire göre yardım edecek olan da, dertlere derman veren de Rahman olan Allah'tır.

Yardım eyle yâ Raḥmân derdime eyle dermân

Seniñdir hüküm ü fermân derdime eyle dermân

216/1

Şair, vuslata olan iştiağını ifade ettiği bir şiirinde yine Cenab-ı Hakk'ın Rahman ismine iltica eder.

⁹ Cebecioğlu, 509.

¹⁰ İsmail Karagöz, *Esmâ-i Hüsnâ*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2007, 325.

¹¹ Bakara, 163.

Müş tâk oldum vişâliñe teslîk it doğru yoluña

Merhamet kı l ben kuluña Raḥîm Allah Raḥmân Allah

248/3

1.1.1.3. Rahim

Rahim ism-i şerifi, Allah'ın kendini tanıyıp inananlara, hayırlı ve ihlâslı ameller işleyenlere, rıza-yı İlâhi için samimi fiiller ortaya koyanlara çok özel bir rahmet indireceğini ifade eder. Allah'ın rahmetinin, dünyada tecelli eden kısmı Rahman isminden kaynaklanırken; ahirette tecelli eden kısmı da Rahim isminden kaynaklanmaktadır.¹²

Rahim ismi, Allah'ın lütfunu iyi kullanma gayreti içinde olanlara bahşedilen bir rahmet tecellisidir. Mahlûkat içinde irade sahibi tek varlık, insandır. Bu özelliği sebebiyle Rahim isminin ondaki tezahürü, diğerlerinden kar kat fazladır. Bu ism-i şerife göre, hiçbir gayret karşılıksız kalmaz. Mutlaka mükâfatlandırılır.¹³

Zorluklar karşısında çaresiz kalan insanlar Allah'ın acımasına, korumasına ihtiyaç duyarlar. Şair, kendisini günahkâr, dolayısıyla yüzü kara bir kul olarak görmekte ve Allah'ın Rahim ismini zikrederek dertlerine derman istemektedir.

Bakma yüzümüñ karasına du'âmı kı l kabul

Sen raḥımsin bir ṭabibe itme beni ihtiyâç

39/3

1.1.1.4. Kadir

Sözlükte gücü yetmek, ölçü ile yapmak, planlamak, kıymetini bilmek, rızkını daraltmak anlamlarına gelen kadr kökünden sıfat olup her şeye gücü yeten demektir.¹⁴

Râci'nin şiirlerinde en çok göze çarpan özelliklerden birisi kendisini günahkâr ve Allah'ın yardımına muhtaç bir kul olarak görmesidir. Şair, aşağıdaki beyitte fakirliğini, isyanının çok olduğunu kabul etmekte ve her şeye gücü yeten Allah'tan, O'nun Kadir ismini zikrederek yardım istemektedir.

¹² Dikmen, 102.

¹³ Nurettin Ünal, *Risale-i Nurdan Esintilerle Esmâ'ül-Hüsna*, Elest Yayınları, İstanbul 2004, 16.

¹⁴ Bekir Topaloğlu, "Kadir", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2001, XXIV, 124.

Rāciyyü fakîr ‘ișyānı keşîr
Vehhâb ü Qadîr gönîlümü uyâr
 88/14

1.1.1.5. Müheymin

Korkudan emin kılan anlamına gelen, Allah’ın güzel isimlerindendir. Şair, Cenab-ı Allah’ın ortağının bulunmadığını vurguladığı aşağıdaki beyitte, elest bezminde verdiğimiz sözü de hatırlatarak Allah’ın korkudan emin kılan anlamındaki Müheymin ismini zikretmektedir.

Şeriki yok nazîri yok Müheymin
Elest bezminde ikrârımız var
 67/2

1.1.1.6. Kahhar

Kahhar, mutlak galip ve her an cezalandırmaya muktedir olan, her şeye galip gelen, gücünün üstünde güç olmayan ve bütün düşmanlarını kahreden anlamına gelmektedir.¹⁵

Eğer Allah bir şeyi yapmayı ya da yıkmayı dilerse bunun karşısında duracak hiçbir varlık yoktur. Hatta Allah’ın dışındaki bütün varlıklar bir araya gelseler bile bunu engellemeye güçleri yetmeyecektir. Şair aşağıdaki beyitte Allah’ın Kahhar isminin tecelli ettiği bir durumda bunu engellemek için bir çare bulunmadığını vurgulamaktadır. Şairin ifadesi ile yapan da bozan da O’dur.

Çâre ne yıkmağ murâd ider bu dünyâyı Hudâ
Yapânı bozânı bir Qahhâr ü Cabbâr u Mucîb
 18/11

1.1.1.7. Cebbar

Cebbar; emrine karşı konulmayan, mahlûkatı mecbur eden, ne isterse istediğini zorla da olsa yaptıran; gücü ve kuvveti sınır tanımayan, hiç mağlup olmayan demektir.¹⁶

¹⁵ Arslan, 112.

¹⁶ Arslan, 81.

Râci yapan ile yıkanın Allah olduğuna, dolayısıyla bu noktada diğer varlıkların çaresiz kaldıklarına dikkatimizi çekmektedir.

Çāre ne yıķmak murād ider bu dünyâyı Hudā

Yapānı bozānı bir Kahhār ü Cabbār u Mucīb

18/11

1.1.1.8. Rezzak

Rezzak; dilediğine bol bol rızık veren, rızka muhtaç olan bütün mahlûkata rızkını veren demektir. Yarattığı varlıkların hayatını devam ettirecek maddi manevi muhtaç oldukları her türlü rızık verip son nefeslerine kadar yaşamalarını sağlayan anlamına da gelir.¹⁷

Rezzāk u Fettāh u Vehhāb Ğaffār

Günāhlar afv ider Ğaffārımız var

67/1

1.1.1.9. Fettah

Fettah, en adil hüküm veren demektir. Bu isim, hem Allah'ın en adil hüküm veren olduğunu hem de kullarına nimet, rahmet, rızık ve hayır kapılarını açan, onlara yardım eden olduğunu ifade eder.¹⁸

İnsana dünyada bütün kapılar kapansa bile ona Allah'ın Fettah isminin tecellisi olan kapı her zaman açıktır. Allah, insanların duasına her zaman karşılık verir. Bir kapı kapanırsa başka bir kapı açılır. Şair aşağıdaki beyitte kalpleri açan anlamında Fettah ismini şefaatçi yaparak gönlünü Hakk'a uyarmasını ister.

Ğaffār -ı zünūb Settār-ı 'uyūb

Fettāh-ı kulūb gönümü uyār

88/2

¹⁷ Arslan, 118.

¹⁸ Karagöz, 246.

1.1.1.10. Vehhab

Her zaman, her yerde ve her şeyi çok çok ve bol bol veren ve karşılık beklemeyen demektir.¹⁹ Şair aşağıdaki beyitte Allah'ın diğer isimleri ile birlikte Vehhab ismini de zikretmektedir.

Rezzāk u Fettāh u Vehhāb u Ğaffār
Günāhlar afv ider Ğaffārımız var
 67/1

1.1.1.11. Gaffar

Gaffar; kullarının hatalarını ve günahlarını sürekli ve tekrar tekrar, çokça affedip bağışlayan anlamına gelmektedir. Affetmesinin bir özelliği olarak, kulunun işlediği günahları kendisine unutturan anlamına geldiği de nakledilmektedir.²⁰

Şairin, Allah'ın affediciliğine olan inancını, birçok beyitte Gaffar ismini tekrarlamasıyla görmekteyiz.

Benim bir 'āciz ü nā-çar beni 'afv eyle yā Ğaffār
Direm lā havle lā kuvvete Kaviyy ü Kādirim sensin
 218/2

1.1.1.12. Hakk

Hak, gerçek anlamına gelir. Allah'ın güzel isimlerindendir.²¹

Şaire göre ehl-i sünnet olmak ve iman ediyor olmak Allah tarafından insanlara ihsan edilmiştir. Şair aşağıdaki beyitte, herkese nasip olmayan bu güzel özelliklerin kendisine verilmesinden dolayı Allah'a hamd etmektedir.

Hakk Te'ālā bize ihsān eyledi hamd ü şenā
Ehl-i sünnet ehl-i imān eyledi hamd ü şenā
 2/1

¹⁹ Dikmen, 34.

²⁰ Arslan, 107.

²¹ Cebecioğlu, 241.

1.1.1.13. Halık

Halık, varlıkları örneği olmadan icat eden, yaratan, var eden, bir şeyden başka bir şeyi icat eden demektir.²²

Şair aşağıdaki beyitte Halık'ı bilmek için insanın önce kendisini bilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu beyit şairin tasavvufi yönünü ortaya koymaktadır. Çünkü tasavvufta hakikatı bilmenin şartlarından biri de insanın kendini bilmesidir.

Nefsiñi bil ey gönül bilmek dilerseñ Hâlîkî
Geç bu varlık varçasından ol Hudânın şâdıkî
 182/3

1.1.1.14. Rabb

Arapça terbiye eden, doyuran, yetiştiren vs. gibi anlamları olan bir kelimedir.²³ Rab; Yaratmış olduğu varlıkları sürekli gözetim altında tutan, tüm varlıkların hayatlarını devam ettirmeleri için onlarla ilgili kurallar koyan, dünyada mutlu olmaları için katından kanunlar ve vahiy gönderen anlamına da gelir.²⁴

Şairin, şiirlerinde evlat acısından, toplumdaki ahlaksızlıklardan, zamanının yöneticilerinin adaletsizliğinden ve buna benzer birçok olumsuzluktan muzdarip olduğunu görmekteyiz. Şair bütün dertlerinin dermanını Rabbinden istemektedir.

Mübtelâyım bir ‘acayip derde oldum mübtelâ
Dert seniñ dermân seniñ yâ Rabbi ihsân it şifâ
 10/1

1.1.1.15. Mucib

Mucib, kendine dua edip yalvaranların isteklerini işitip hikmetine göre karşılık veren, onları cevapsız bırakmayan, dua için açılan elleri, boş çevirmeyen demektir.²⁵

²² Karagöz, 191.

²³ Cebecioğlu, 506.

²⁴ Ahmet Nedim Serinsu (Ed.), *Dini Terimler Sözlüğü*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 2009, 297.

²⁵ Dikmen, 74.

Şair aşağıdaki beyitte fakir ve güçsüz olduğunu kabul ederek Allah'a yalvarmaktadır. Kul olmanın bilincinde olan şair duasına güçsüzlüğünü ve garipliğini hatırlayarak başlamaktadır.

Men faķīrem yardım eyle yā Mucīb

Pek ğarībem merḥamet kıl yā Ḥasīb

13/1

1.1.1.16. Hasib

Hasib, bütün varlıkların, hayatları boyunca, gizli veya açık yapıp ettikleri bütün iş ve davranışlarının kayıt altına alıp çetelesini tutan; hesabını gören ve her şeye gücü yeten demektir.²⁶ Kullarının bütün yaptıklarını, söz, fiil ve davranışlarını bilen, muhafaza eden ve bunlardan hesaba çeken anlamına da gelmektedir.²⁷

Şair aşağıdaki beyitte Allah'ın her türlü nimeti veren, O'nun kulu olan insanların ise her şeye muhtaç varlıklar olduğunu vurgulamaktadır. Merhamet etmesi için Rabbine dua eden şair, insanları kendisinden başkasına muhtaç etmemesi konusunda Allah'a yalvarmaktadır.

Sen ğanīsın kullarıñdır muḥtāc

Lütfuñ ile merḥamet bābını āç

Bizi senden ğayra itme ihtiyāc

Yā Ḥasīb neccinā mimmā neḥāf

151/9

1.1.1.17. Settar

Setr; Arapça örtme, perdeleme, perde gibi anlamları olan bir kelimedir.²⁸ Şair, aypıları örtmesi sebebiyle Allah'ın Settar isminden bahsetmektedir.

Ḥannān ü Mennān ü Cabbār u Settār

‘Ayıblar setr ider Settārımız var

67/1

²⁶ Arslan, 197.

²⁷ Karagöz, 247.

²⁸ Cebecioğlu, 562.

1.1.1.18. Sabûr

Sabur; asilerden intikam almada acele etmeyen, cezalandırmayı belli bir müddet tehir eden demektir.²⁹

Emirlerini umursamayanları, isyan edenleri, günah işleyenleri; gücü yettiği halde hemen cezalandırmayan Allah, Saburdur. Kullarına süre tanır.³⁰ Allah'ın birçok ismini birlikte zikreden şair Sabur ismine de şiirlerinde sık sık yer vermektedir.

Şabur u Şekur u Laţif ü Mü‘min

‘Afüvv ü Ğafûr u Kaviyy u Metîn

67/2

1.1.1.19. Şekûr

Sözlükte, yapılan bir iyiliğin sahibini övgü ile anmak manasındaki ş-k-r kökünden türeyen şekur çokça teşekkür eden demektir. Allah'a nispet edildiğinde az da olsa kulun iyi bir ameline fazlasıyla karşılık veren anlamına gelir.³¹

Allah, küçükte olsa, samimi ve ihlâsla yapılan güzel amellerin karşılığını çok fazlasıyla verendir. Bu da O'nun Şekur isminin tecellisidir. Şair, aşağıdaki beyitinde dertlerinden bahsederken bütün dertlerin dermanının Allah'tan olduğu vurgulamakta ve başka kimseye muhtaç etmemesi için O'na yalvarmaktadır.

Dertliyim dermāna geldim yâ Ğiyāse'l-Müsteğiş

Sen şekursun bir şabibe itme beni ihtiyāç

39/5

1.1.1.20. Latif

Yarattıklarına yumuşak davranan, merhametli, lütufkâr, insanlara bilmedikleri ve ummadıkları yerlerden ihsanda bulunan; onları güçlerinin üstünde bir şeyle sorumlu tutmayan, hak ettiklerinden fazlasını veren, itaat ettiklerinde kullarını öven, isyan

²⁹ Arslan, 330.

³⁰ Ünal, 208.

³¹ Bekir Topaloğlu, “Şekur”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2010, XXXVIII, 493.

ettiklerinde rızkını kesmeyen; ince işleri, gizli sırları, her şeyin detayını en iyi bilen, işleri çok hassas düzenleyen ve gözle görülmeyen demektir.³²

Şair, aşağıdaki beyitte Latif ismini dile aldığını söylemekte ve aciz bir kul olan kendisine lütfunu göstermesi için Allah’a yalvarmaktadır.

Laṭif ismiñ dile aldım bu abd-i ācize luṭf et

Vekil ismiñ ile bu işimi āsān eyle yā Rabb

22/2

1.1.1.21. Kaviyy

Gücü ve kuvveti sonsuz olan, kendisini hiçbir şey aciz bırakamayan demektir.³³ Allah çok kuvvetli ve kudretlidir. Allah’ın kuvveti de öteki sıfat ve isimleri gibi sonsuzdur. Tükenmek, yorulmak, çaresizlik, yetersizlik, durgunluk, ölçüye gelmek, dermansız düşmek, hastalanmak, azalmak, çoğalmak, zayıflamak ve benzeri durumlar O’nun hakkında düşünülemez.³⁴

Şabur u Şekur u Laṭif ü Mü‘min

‘Afüvv vü Ğafūr u Kaviyy u Metīn

67/2

1.1.1.22. Halim

Halim, yarattıklarına son derece yumuşak davranan, bağışlaması ve müsamahası sınırsız, kullarına daima yumuşak huylu ve hoşgörülü davranan demektir.³⁵ Şair, aşağıdaki beyitte kendisini bela ve musibetlerden koruması için Allah’a Halim ismi ile yalvarmaktadır.

Sen ḫalaş eyle belādan yā Celīl yā Halīm

Nuşret eyle yā Halīm ü yā Azīm ü yā ḫāfız

135/1

³² Karagöz, 226.

³³ Arslan, 233.

³⁴ Ünal, 118.

³⁵ Arslan, 169.

1.1.1.23. Celil

Celil; büyüklük, yücelik ve ululuk sahibi olan anlamına gelmektedir.³⁶ İnsanın dünyaya gelmesi belaya düşmesini de beraberinde getirmektedir. Azamet sahibi olan Allah, insanları düştüğü belalardan kurtarmaya gücü yeten yegâne varlıktır. Şair aşağıdaki beyitte belaya düşürmemesi ve düştüğü belalardan kurtarması için Allah’a Celil ismi ile yalvarmaktadır.

Sen hâlaş eyle belâdan yâ Celîl yâ Halîm
Nuşret eyle yâ Halîm ü yâ Azîm ü yâ Hâfîz
 135/1

1.1.1.24. Samed

Samed; her şey ve herkes kendisine muhtaç olan, kendisi hiçbir şeye ve hiç kimseye muhtaç olmayan demektir. Başka bir ifadeyle, dertlerin, kederlerin, istek ve ihtiyaçların verilip giderildiği tek müracaat kapısıdır.³⁷

Şair aşağıdaki beyitte mülk sahibi olan Allah’ın diğer isimleriyle birlikte Samed ismini de zikretmektedir.

Kâdir ü kıyyum ehadisin mülk seniñ yâ mâlike’l-mülk
Vâhid ü hayy ü Samedsin mülk seniñ yâ mâlike’l-mülk
 166/1

1.1.1.25. Mecid

Mecid; azameti, büyüklüğü, şanı, şerefi ve hâkimiyeti sonsuz; ihsan ve keremi geniş olan anlamına gelmektedir.³⁸ Şair aşağıdaki şiirde gökten afetlerin geldiğinden, bitkilerin zarar gördüğünden bahsetmektedir. Dertlerden ve kederden kurtarması için Allah’a yalvaran şair Mecid ismini zikretmektedir.

³⁶ Arslan, 199.

³⁷ Arslan, 265.

³⁸ Arslan, 219.

Gökden indi yeryüzüne âfât
Yandı tüttdü cümle şecâr u nebât
Derd ü ğamdan yâ İlâhî vir necât
Yâ Mecîd neccinâ mimma neĥâf
 151/7

1.1.1.26. Musavvir

Sözlükte bir şeyi eğmek, onu kesmek, bir şeye yönelmek anlamlarındaki savr kökünden türemiş bir sıfat olan musavvir, şekil ve özellik veren demektir.³⁹

Şair aşağıdaki beyitte Allah'ın eşi ve benzerinin olmadığından, insanları yaratanın Allah olduğundan bahsetmektedir. Allah'ın bizleri yoktan yarattığını dile getirmektedir.

Şerîkiñ yok seniñ yâ Rabbi müheymin ĥâlîkım sensin
Bizi yokdan yaratdıñ hep Muşavvir yâ rabbim sensin
 218/1

1.1.2. Melekler

Gayb âleminin varlıklarından söz edildiğinde ilk akla gelen meleklerdir. Onlar görünmeyen, ama görmüş gibi bir kesinlikle inanılan, insanlarla yakından ilgili varlıklardır. Yüce Allah, meleklerle iman etmeyi kullarına farz kılmıştır.⁴⁰ Divan şiirinde meleklerden çeşitli vesilelerle bahsedilmektedir. Râci de nurdan yaratılmış olmaları, günah işlemekten uzak olmaları, saflığı ve temizliği temsil etmeleri bakımından meleklerin isimlerine şiirlerinde yer vermiştir. Râci divanında Cebrail, Azrail, Kiramen Kâtibin ve Münker Nekir'den çeşitli vesilelerle bahsedilmektedir.

³⁹ Bekir Topaloğlu, "Musavvir", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2006, XXXI, 241.

⁴⁰ Ümit Şimşek, *Kur'an'ın ve Kâinatın Dilinden İman Esasları İslam İnanç İlmihali*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2010, 110.

1.1.2.1. Cebrail

Kur'an'da en çok sözü edilen ve değişik isimlerle anılan melektir. Meleklerin en büyüğüdür. Görevleri arasında en önemlisi, peygamberlere Allah'ın vahyini ulaştırmaktır. Kur'an'da adı, Cibril, Ruhü'l-Kudüs, Ruhü'l-Emin ve Ruh olarak geçer.⁴¹

Aşağıdaki beyitte Hazret-i Peygamberin torunlarını öven şair bu vesile ile peygamberimizin yoldaşı olarak Cebrail'den bahsetmektedir.

*İki cihân güneşiniñ Cebrâiliñ yoldâşınıñ
Muşafânıñ gözü nûru Hasan ile Hüseyindir*

1.1.2.2. Azrail

Dört büyük melekten can almakla görevli olanıdır. Şair, aşağıdaki beyitte ömrünü boş şeylerle tükettiğini söyleyerek, gaflet uykusundan bir türlü uyanamadığından yakınmaktadır. Nihayetinde ömür sermayesini tüketen şair, ölümün yaklaştığını, Azrail'e canını vererek kabir hayatına adım atacağını belirtmektedir.

*Ğaflet-ile geçdi günüm telef oldu 'ömrüm benim
Virüb 'Azrâile cânım kabre gidem kabre gidem
202/2*

Dünya hayatının geçici olduğunun farkında olan şair, bir gün bu cihandan gideceğinin, tatlı canını Azrail'e vereceğinin de farkındadır.

*Ben de bir gün bu cihândan nâ-bedîd olsam gerek
Tatlu canı ansızın 'azrâile virsem gerek*

172/1

1.1.2.3. Kiramen Kâtibin

İnsanların söz ve davranışlarını kaydeden meleklerdir. Sözlükte yazan, kayda geçiren anlamındaki katib ile iyi, dürüst ve değerli anlamındaki kerim kelimesinin çoğulundan oluşan kiramen kâtibin terkihi "değerli yazıcılar" manasına gelir. Kur'an-ı Kerim'de ceza ve mükâfat günü olarak nitelendirilen kıyametin varlığını inkâr edenlere

⁴¹ Şimşek, 122-123.

hitap edilirken insanların üzerinde yaptıklarını bilen gözetleyicilerin bulunduğu ifade edilir ve bunların Allah nezdinde makbul yazıcılar olduğu belirtilir.⁴²

Günahlarını işleyip de bunu kimsenin fark etmediğini düşünen insanlara öğüt veren şair, yaptıklarımızın Kiramen Kâtibin tarafından kayıt altına alındığını hatırlatmaktadır.

*Dir isen̄ gizli itdim ben günāhı
Kirāmen kātibīn yetmez mi şāhid*

58/7

1.1.2.4. Münker-Nekir

Sözlükte bilmemek, şiddetli ve korkulu olmak anlamındaki nekare kökünden türeyen münker ve nekir tanınmayan, şiddetli ve korkulu olan demektir. Terim olarak berzah âleminde insanları sorguya çekeceği belirtilen iki meleği ifade eder. Kur'an-ı Kerim'de kabir hayatına işaret eden ayetler bulunmakla birlikte Münker ve Nekir'den söz edilmemektedir.⁴³

Şair, ahirette yüzünün kara çıkmasından, günahlarının çok olup kendisine azap edilmesinden korkmaktadır. Münker Nekir meleklerin sorularına kolaylıkla cevap verememe korkusu da şairi endişelendirmektedir.

*Menzil-i 'uqbāda baña iṭābı
İderlerse türlü türlü 'azābı
Münker ü nekīre āsān cevābı
Viremezsem benim ḥālīm nicolur*

66/3

1.1.3. İlahi Kitaplar İle İlgili Kavramlar

Allah ilk insandan itibaren yeryüzüne elçilerini göndererek insanlara dünya ve ahirette kurtuluş yollarını göstermiştir. Elçilerinden bazılarıyla da insanlığa çok özel bir iltifatta bulunmuş ve onlara kitap göndermiştir. Bu, insanın âlemlerin Rabbine muhatap

⁴² İlyas Üzümlü, "Kiramen Kâtibin", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2002, XXVI, 59.

⁴³ Süleyman Toprak, "Münker ve Nekir", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2006, XXXII, 14.

olması demektir. Çünkü gönderilen kitaplarda bizzat Allah'ın kelamı vardır.⁴⁴ Râci divanında Tevrat, İncil ve Kur'an-ı Kerim'den çeşitli vesilelerle bahsetmektedir.

1.1.3.1. Kur'an

Kur'an-ı Kerim divan şairlerinin çokça istifade ettikleri bir hazine ve ilham kaynağıdır. İnanç ve düşünce sistemlerini şiir ve eserlerine yansıtma onları en tabii sanat anlayışlarıdır. Telmih yoluyla ya da mealen veya olduğu gibi bir şairin ayetlerden iktibas ve alıntı yapmakla, şair şiirlerini öğretici bir çehreye de büründürmüş olur. Böylece ayetlerin, özellikle iman, ibadetler, beşeri-ahlaki hükümleri içeren değişik şekillerde şiire konu edilmiş olur.⁴⁵

Allah tarafından insanları doğru yola iletmek için gönderilen ilahi kitaplardan biri olan Kur'an-ı Kerim'den Râci'nin şiirlerinde sıkça bahsedilir. Şair aşağıdaki beyitte Kur'an-ı Kerim'i okumanın bir kulluk görevi olduğundan bahsetmektedir.

Eyle kulluk dâimâ Kur'ân oku
Kıl teemmül Hakk kelâmını nûn sâd
 59/8

1.1.3.2. İncil

Hiz. İsa'ya verilen ilahi kitabın Kur'an'daki adıdır. Kur'an-ı Kerim'de İncil kelimesi on iki yerde geçmekte, Hiz. Peygamber döneminde yaşayan hristiyanların elinde bulunan kitabı ifade etmektedir.⁴⁶

Şair, dertlerine derman ararken Allah tarafından gönderilmiş kutsal kitaplardan biri olan İncil'i vesile kılmaktadır.

Tevrât-ı Musa hürmeti İncil-i 'İsa hürmeti
Ezkâr-ı Yahya hürmeti derdimize eyle devâ
 11/6

⁴⁴ Şimşek, 142.

⁴⁵ Halil İbrahim Şener ve Alim Yıldız, 280.

⁴⁶ Ömer Faruk Harman, "İncil", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2000, XXII, 270, 275.

1.1.3.3. Tevrat

Allah tarafından Hz. Musa'ya indirilmiş ilahi kitaptır. Dört büyük ilahi kitabın birincisidir.

Tevrât-ı Musa urmeti İncil-i ‘İsa urmeti
Ezkâr-ı Yahya urmeti derdimize eyle devâ

1.1.3.4. Besmele

Eski Türk edebiyatının başta gelen kaynaklarından biri Kur'an, diğeri hadistir. Besmele de Kur'an ve hadiste önemle yer alan, her işin başı veya başlangıcı olarak çok tekrarlanan bir ayet olduğundan Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında bütün yönleriyle ele alınmış, mısra ve beyitlerden muhtelif manzumelere kadar edebi eserlerde çokça konu edilmiştir.⁴⁷ Râci divanının başında yer alan ilk beyitte besmele karşımıza çıkmaktadır. Şair, divan şairlerinin genelinde olduğu gibi divanına besmele ile başlamaktadır.

Emr-i zî-bâl evvelinde vâcib oldu besmele
Ebter olmaz meymenet peydâ ider ism-i Hudâ
 1/2

1.1.3.5. Fatiha

Fatiha, açmak, açıklığa kavuşturmak, sıkıntı ve meşakkati gidermek, başlamak anlamındaki feth kökünden türemiş bir isim olup hatimenin zıddı olarak bir şeyin evveli, baş tarafı, başlangıcı, giriş manasında kullanılır. Kur'an-ı Kerim'in ilk suresidir. Mekke devrinin ilk yıllarında tamamı bir defada inmiştir. Fatiha süresi hamdin âlemlerin rabbi Allah'a ait ve mahsus olduğunu bildiren ayetle başlar. Bu ayet Kur'an-ı Kerim'in nüzül sebeplerinin başında yer alan tevhidi ifade ve ilan etmektedir. Surede Allah'tan nelerin isteneceği ayrıca istemenin usul ve adabı da öğretilmektedir.⁴⁸

Allah'ın verdiği nimetlere karşı insanların şükür borcu, ilahi emrin gereği olarak da şükretme zorunluluğu vardır. Şair bu duruma dikkat çekmekte ve fikirlerini desteklemek için Fatiha suresini delil göstermektedir.

⁴⁷ Mustafa Uzun, "Besmele", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1992, V, 538.

⁴⁸ Emin Işık, "Fatiha Suresi", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1995, XII, 252-253.

Vācib olduğuna ḥamdin Fātiha oldu delil
Rāhımız rāh-ı Qur'ān eyledi ḥamd ü şenā
 2/2

1.1.3.6. Ayet

Allah'ın varlığına, peygamberlerin doğruluğuna işaret eden delil ve mucize anlamında, ayrıca Kur'an-ı Kerim surelerinin belli bölümlerinden her biri için kullanılan bir terimdir. Sözlükteki asıl anlamı bir şeyin ve bir amacın mevcudiyetini gösteren alamettir. Buna bağlı olarak açık alamet, delil, ibret, işaret gibi anlamlarda da kullanılmıştır.⁴⁹

Şair, yaşadığı dönemin olumsuzluklarını sık sık dile getirmiş, özellikle devlet yönetimi, adalet ve eğitim konularında gördüğü aksaklıkları şiirlerinde işlemiştir. Kendisini en çok rahatsız eden konuların başında ulemanın yanlış tavırları olduğunu şiirlerinden öğrenmekteyiz. Mensubu olduğu yüzyıldaki sıkıntıları ilim adamlarına maleden şair, aşağıdaki beyitte gerekli eğitimi almayan insanların kendilerini yeterli görüp hüküm vermelerini eleştirmektedir.

Medreseye girmeden üstād yüzü görmeden
Mesleğini şormadan āyete ma' nā virür
 74/3

1.1.3.7. Hafız

Arapça'da korumak, ezberlemek manasındaki hıfz kökünden türemiş bir sıfat olan hafız, sözlükte koruyan, ezberleyen anlamına gelir. Kur'an'ın tamamını ezberleyene hafız denir.⁵⁰

Āçılmış kırmızı güller okur Qur'ānı ḥāfızlar
Öter dalında bülbüller okur Qur'ānı ḥāfızlar
 93/1

⁴⁹ Mehdi Muhakkık, "Ayet", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1991, VI, 242.

⁵⁰ Nebi Bozkurt, "Hafız", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1997, XV, 74.

1.1.4. Peygamberler

Râci, divanında Hz. Muhammed, Hz. Âdem, Hz. İbrahim, Hz. Eyyüp, Hz. Musa, Hz. İsa, Hz. Yusuf, Hz. Nuh, Hz. Yunus ve Hz. Yakup'tan çeşitli vesilelerle bahsetmekte, onların bazı özelliklerine ve mucizelerine değinmektedir.

Her ‘umûrum saña tefvîz eyledim yâ Rabbenâ

Enbiyâlar hürmetiçün eyle tevfiķiñ refiķ

159/1

1.1.4.1. Hz. Muhammed

Râci, temelini yüzlerce yıllık dini birikim üzerine kurmuş olan divan şiirinin bir mesubudur. Kendisinden önce yazılmış binlerce divanın, peygamberi övmek için yarış içerisinde girmiş, her biri önündeki çıtayı daha da yükseltme gayesinde olan şairler tarafından kaleme alındığının bilincindedir. Divanında Hz. Peygamberi defalarca anan, O'na övgüler düzen şair, O'nun ehl-i beytini, ashabını, halifelerini, doğduğu ve yaşadığı şehri ve O'nunla ilgili daha birçok kavramı şiirlerinde değişik vesilelerle konu edinmiştir. Şair, aşağıda beyitte Hz. Peygamber'e olan muhabbetini sade bir dille anlatmaktadır.

Sen olduñ ‘âleme sulţân en olduñ hücet ü burhân

Yoluñda cânımı kurbân idem mi yâ Resûlu'llah

249/2

1.1.4.2. Hz. Âdem

Semavi kitaplara göre ilk insan ve ilk peygamberdir. İslami kaynaklarda insanlığın atası olması sebebiyle ebü'l-beşer, Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın seçkin kıldığı kişiler arasında sayılmış olduğundan safiyyullah unvanlarıyla da anılmaktadır.⁵¹

Hz. Âdem insanların atasıdır ve bütün insanlar onun soyundan çoğalmışlardır. İlahi dinlerin hepsinde bu inanç kabul görmektedir. Şair aşağıdaki beyitte Allah'ın Hz. Âdem'e önce isimleri öğretmesini mevzu bahis yapmaktadır.

Eyledi esmâ-yı ta'lim hâzret-i Âdem'e Hâķķ

⁵¹ Süleyman Hayri Bolay, “Âdem”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1988, I, 358.

Hakkı bātıldan ayırdı kalmadı yakın ırak

147/2

1.1.4.3. Hz. İbrahim

Kur'an-ı Kerim Hz. İbrahim'in doğum yeri, doğum tarihi ve çocukluk yılları hakkında bilgi vermemiştir. Bu nedenle tarihçiler bu konuda ihtilafa düşmüşlerdir. Rivayetlerden birine göre babası Harranlı olup, buradan Hürmüzcird'e göç etmiş Hz. İbrahim de orada doğmuştur. Babasının adı Azer'dir.⁵²

Halilullah sıfatıyla anılan Hz. İbrahim, kıssaları ile peygamberler arasında müstesna bir yere sahiptir. Cenab-ı Hakk'ın emrine bir sivrisinek ordusu vererek, Nemrut'u perişan etmesi, ateşe atıldığında ateşin onu yakmaması, Hz.İsmail'i kurban etmeye karar vermesi ve oğlunun tam bir teslimiyet göstermesi bilinen özellikleridir.⁵³ Hz. İbrahim, putları kırması, ateşe atılması, Nemrut ile arasında geçen mücadele ile divan şiirinde ismi çok geçen peygamberlerden biridir. Şair aşağıdaki beyitte Hz. İbrahim'in Halilullah (Allah'ın dostu) olması özelliğini vurgulamaktadır.

Dedi İbrāhīm ḫalilim dedi Mūsā ben kelīm

Dedi pes İṣā ene'r-rūḫ Muṣṭafā ene'l-yetīm

230/8

1.1.4.4. Hz. Eyyüp

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Eyyüp'den dört yerde bahsedilmiş ve hakkında çok az bilgi verilmiştir. Onun hakkındaki bu bilgiler, peygamber olarak görevlendirilmesi, üstün ahlakı, ağır bir hastalığa yakalanması ve Allah'ın lütfuyla bu hastalıktan kurtulmasıyla sınırlıdır.⁵⁴ Şair, aşağıdaki beyitte Eyyüp peygamberin sabrını hatırlatarak kendisinin aciz bir kul olduğunu ve sabır konusundaki eksikliğini dile getirmektedir.

Gerçi Eyyüp Nebi şabr itdi Eyyüp deḡilim

Belki bir 'āciz günāhkār za'if ḫakīr ḫulam

10/4

⁵² Âgah Sırrı Levend, *Divan Edebiyatı*, (4. Baskı), Enderun Kitabevi, İstanbul 1984, 110-111.

⁵³ Ömür Ceylan, *Tasavvufi Şiir Şerhleri*, (3. Baskı), Kapı Yayınları, İstanbul 2007, 376.

⁵⁴ Yiğit, 358.

1.1.4.5. Hz. Musa

Edebiyatımızda Hz. Musa ile ilgili olarak kullanılan kavramlar “Kelim” ve “Tur”dur. Kelim; söz söyleyen, konuşan demektir ve Allah ile konuşması dolayısıyla Hz. Musa’nın unvanıdır.⁵⁵ Tur, Hz. Musa’nın Allah ile konuştuğu dağın ismidir. Şair, Peygamberlere ait kavramları şiirlerinde değişik vesilelerle konu edinmiştir. Aşağıdaki beyitte kelim ve tur kelimeleri birlikte kullanılmıştır. Şair Hz. Musa’ya ait olaylara telmih yaparak anlatımını güçlendirmiştir.

Ṭur tağı etdi tevāzu‘ānda Mūsā-yı kelīm
Eyledi Ḥaḳḳa münācat kelīmu’llah el-kerīm
 230/5

1.1.4.6. Hz. İsa

Hz. İsa’nın çamurdan yaptığı kuşların onun üflemesi ile konuşması, doğuştan kör olanların gökyüzünden sofrı indirmesi gibi bazı mucizeleri Kur’an-ı Kerim’de anlatılmıştır. Hz. İsa’nın annesiz olarak dünyaya gelmesi, doğar doğmaz konuşması, ölüleri diriltmesi divan şiirinde sıkça konu edilir. Şair, aşağıdaki beyitte Hz. İsa’ya gönderilen İncil’i vesile kılarak dertlerine derman istemektedir.

Tevrāt-ı Musa ḥurmeti İncil-i ‘İsa ḥurmeti
Eḳkār-ı Yahya ḥurmeti derdimize eyle devā
 11/6

1.1.4.7. Hz. Yusuf

Yakup peygamberin oğlu olan Hz. Yusuf’un hayatı Kur’an-ı Kerim’de anlatılmaktadır ve Kur’an-ı Kerim’de anlatılan en güzel kıssalardan sayılmaktadır. Divan şiirinde en çok anılan peygamberlerden biridir. Güzelliği ile çok zaman sevgili ona benzetilir.⁵⁶ Hz. Yusuf, güzelliği, kardeşleri tarafından kuyuya atılması, rüyaları yorumlaması gibi özellikleriyle divan şiirinde kendisinden sıkça bahsedilen peygamberlerdendir. Şair, aşağıdaki beyitte Hz. Yakup’un Yusuf’u bulması dolayısıyla derdini gidermesini hatırlayarak kendi derdine derman istemektedir.

⁵⁵ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, (23. Baskı), Aydın Kitabevi, Ankara 2006, 504.

⁵⁶ Nagehan Düzcan, *Muhibbi Divanının Dini ve Tasavvufî Tahlili*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2006, 34.

*Şabr etdi derde Eyyub Yusufu buldu Ya'kûb
Derd müşkil dermân maḥbûb derdime eyle dermân*

216/3

1.1.4.8. Hz. Nuh

Hz. Âdem'den yaklaşık bin sene sonra yaşamıştır. İnsan neslinin devamı açısından önemli bir dönüm noktası teşkil eden Nuh Tufanı dolayısıyla insanlığın “ikinci atası” konumunda olan Hz. Nuh Kur'an-ı Kerim'de ve Hz. Peygamberin hadislerinde diğer peygamberlere kıyasla daha geniş tanıtılan peygamberlerden biridir.⁵⁷ Şair, aşağıdaki beyitte Hz. Nuh'un gemisinden ve bu geminin karaya indiği Cudi dağından bahsetmektedir.

*Cebel-i Cûdi tevâzu'etdi sefine-i Nuḥ
Eyledi ânda teḡarrür geldi Mevlâdan fütûḥ*

230/4

1.1.4.9. Hz. Yunus

Kur'an-ı Kerim, Hz. Yunus'un adını dört yerde zikretmiş; iki yerde de onu kendisini yutan balık münasebetiyle, “balık sahibi” anlamına gelen cümlelerle anmıştır. Putlara tapan Ninova halkı, günah ve isyanlara boğulmuş, aralarında her türlü kötülük yayılmıştı. Allah, onlara doğru yolu göstermek için Yunus peygamberi gönderdi. Hz. Yunus kendisine verilen görevle birlikte hemen halkını uyarmaya başladı. Ancak otuz üç yıl boyunca uyarmasına rağmen halkı onun davetini kabul etmiyordu. Allah tarafından kendisine henüz izin verilmeden, üzüntü ve sabırsızlıkla kavminden ayrıldı. Allah, Hz. Yunus'u yolculuğu esnasında balığın karnında bir süre bekletti duası üzerine onu oradan kurtardı.⁵⁸

Hz. Yunus'un aceleciliği, balığın karnında yaşadıkları, dua etmesi ve balığın karnından kurtulması klasik edebiyatımızda sıklıkla bahsedilen konular arasındadır. Şair, aşağıdaki beyitte yunus balığının tevazuu sayesinde Hz. Yunus'u karnında taşıma şerefine eriştiğini belirtmektedir.

⁵⁷ Yiğit, 112.

⁵⁸ Yiğit, 550.

Hūt-ı Yunus ben kimim deyu tevāzu‘eyledi

Haqq Te‘āla Yunusu batnında iskān eyledi

230/6

1.1.4.10. Hz. Yakup

Kur’an-ı Kerim’de adı geçen peygamberlerden biridir. Hz. İbrahim’in oğullarından İshak peygamberin oğludur. Doğumu ve peygamberliği önceden müjdelenmiştir. İnsanları Allah’a inanmaya, ona ibadet etmeye çağırmıştır. Çocuklarına vermiş olduğu öğüt oldukça önemlidir.⁵⁹ Edebiyatımızda Hz. Yakup ile ilgili kullanılan terimlerden biri de “beytül hazen”dir. Bu kavram Hz. Yusuf’un kayboluşundan sonra, onun acısı ile kapandığı ve ağlaya ağlaya gözlerini kör ettiği eve verilen isimdir.⁶⁰

Yakup peygamber, oğlu Yusuf’un hasretiyle ağlaya ağlaya gözlerini feda etmiştir. Daha çok bu yönüyle divan şiirinde kendisinden bahsedilir. Râci de aşağıdaki beyitte Hz. Yakup ile ilgili olarak oğlu Yusuf’un acısına sabredip sonra da ona kavuşmasını konu etmektedir.

Şabr etdi derde Eyyub Yusufu buldu Ya‘kūb

Derd müşkil dermān maḥbūb derdime eyle dermān

216/3

1.1.5. Peygamberler İle İlgili Kavramlar

1.1.5.1. Hadis

Hz. Peygamber’in sözlerini, fiillerini ve tasviplerini ifade eden terimdir. Hadisler, ihtilafa düştükleri konularda insanları aydınlatan, böylece onlar için hidayet ve rahmet kaynağı olan Kur’an-ı Kerim’in kendisine indirildiği bir peygamberin sözü olarak üstün bir değere sahiptir.⁶¹

Şair, aşağıdaki şiirde doğru yolu bulmak isteyenlerin İlahi emirlere uymalarını, ibadetlerini yerine getirmelerini tavsiye etmektedir. Bununla birlikte Allah’ın kelamı

⁵⁹ Serinsu, 388.

⁶⁰ Abdülkâki Gölpinarlı, *Fuzulî Divanı*, İnkılâp Yayınları, İstanbul 2005, 225.

⁶¹ M. Yaşar Kandemir, “Hadis”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1997, XV, 27-28.

olan Kur'an-ı Kerim'e ve Hz. Peygamberin sözleri olan Hadis-i Şeriflere de kulak vermeleri gerektiğini belirtmektedir.

*Ne der iseñ istikâmet secdeye kıo başıñı
Kork 'azâbından Hudânın gözden âkıt yaşıñı
Diñle Kur'ân u Hadîş eyle âsan işiñi
Râh-ı Hakkda mütaķim ol toğru yoldur toğruluk*
164/4

1.1.5.2. Sünnet

İzlenen yol, yöntem, örnek alınan uygulama, örf ve gelenek anlamlarına gelen sünnet, Hz. Peygamberin söz, fiil veya tasvipleri şeklinde tanımlanır. Fıkıh ilminde yapılması kesin ve bağlayıcı olmaksızın istenen filleri ifade ederken, kelim ilminde Hz. Peygamber ve ashabının itikad ve amelde takip ettikleri yol anlamına gelir.⁶² Doğru yolun Hz. Peygamberin sünneti olduğunu ifade eden şair, bu yolu izlemenin güzelliklerinden bahsetmektedir.

*Abdest ü ğusül sünnet-i resûl
Toğru Hakkıa yol ğitmek ne güzel*
190/3

1.1.5.3. Şefaât

Şefaât, herhangi bir peygamber, melek veya salih bir mü'minin ahirette, Allah'ın izin ve rızası şartıyla, günahkâr bir mü'min için hüsn-i şehadette bulunarak affi konusunda Cenab-ı Hakk'a yalvarıp yakarması ve netice itibariyle cennete girmesine vesile olmasıdır.⁶³

Şefaât konusunda güçlü bir inanca sahip olan Râci şiirlerinde sık sık Peygamberin şefaatine muhtaç olduğunu ifade etmekte ve eğer O'ndan şefaât gelmezse ahirette zor durumda kalacağından korkmaktadır. Aşağıdaki beyitte de bu korkusu açığa vurmakta, şefaatten mahrum kalmamak için Hz. Peygambere niyazda bulunmaktadır.

⁶² Murteza Bedir, "Sünnet", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2010, XXXVIII, 150.

⁶³ Mesut Erdal, *40 Soruda Kur'an ve Sünnet'e Göre Şefaât İnancı*, Yeni Akademi Yayınları, İzmir 2006, 18.

Canım arzular seni kıl şefâ'at yâ Resûl
Eyleme mahrum beni kıl şefâ'at yâ Resûl
 188/1

1.1.5.4. Miraç

Sözlükte yukarı çıkmak, yükselmek anlamındaki uruc kökünden türemiş isim olan mi'rac kelimesi yukarı çıkma vasıtası, merdiven demektir. Terim olarak Hz. Peygamber'in göğe yükselişini ve Allah katına çıkışını ifade eder.⁶⁴

Hiz. Peygamber, Miraç'tan mü'minlere hediye olarak beş vakit namazı getirmiştir. Şair aşağıdaki beyitte buna vurgu yapmakta ve Müslümanlara namaz ibadetini yerine getirmelerini tavsiye etmektedir.

Mi'raçta eyledi niyâz getürdü beş vakit namâz
Mü'min olân anı kırmaz daği oruç hacc ve zekâtı
 26/7

1.1.5.5. Livaü'l-Hamd

Övmek anlamına gelen hamd ile sancak, bayrak manasındaki liva kelimesinden oluşan livaü'l-hamd İslam litaratüründe, kıyamet gününde hesabın başlamasından önce herkesin sıkıntıda bulunduğu bir sırada Hiz. Muhammed'in himayesi ile müminlerin altında toplanacağı sancağını ifade eder.⁶⁵ Büyük bir peygamber sevgisine sahip olan şair, aşağıdaki beyitte livaü'l-hamd'in altında durabilme arzusunu dile getirmektedir.

Livâ-il-ğamdiniñ altında tursam
Baňa tûbâ fe-tûbâ şümme tûbâ
 8/4

1.1.6. İtikadi Kavramlar

1.1.6.1. İman

İman, inanma, İslam dinini kabul etme anlamına gelir. Tasavvufi açıdan iman dört başlıkta değerlendirildiği bilinmektedir. Birincisi ilmi deliller, incelemeler ve

⁶⁴ Salih Sabri Yavuz, "Miraç", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2005, XXX, 132.

⁶⁵ Salih Sabri Yavuz, "Livaü'l-Hamd", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2003, XXVII, 200.

araştırmalar sonucu ulaşılan imandır. İkincisi, inanan kişide güçlü bir imanın oluşudur ki imanı yakini diye isimlendirilmektedir. Üçüncüsü kalb zevkiyle şuhuda erilen iman-ı şuhudidir. Dördüncüsü ise Hakk vasıtasıyla Hakk'a ulaşip onu gerçekleştirenlerin imanıdır ki buna iman-ı huzuri denilmektedir.⁶⁶

Mü'minlerin iki hali vardır. Havf ve reca yani ümit ve korku. Şairin başka şiirlerinde Allah'ın rahmetine olan inancını ifade ettiği çok sayıda beyit vardır. Bununla birlikte Pergamberin şefaati de şairin ümitlenmesine vesile olan unsurlardan biridir. Ahirete yönelik böyle ümit dolu olan şair birçok beyitinde imansız ölmek, rahmetten ve şafaatten mahrum kalmak, cehenneme gitmek gibi korkularını da dile getirmektedir. Aşağıdaki beyitte imansız ölmekten korktuğunu ve akibeti için endişelendiğini görmekteyiz.

Şoñ nefesde 'îmān ile cānımı

Viremezsem benim hālīm nice olur

66/1

1.1.6.2. İslam

Allah'a yönelmek, O'na teslim olmak, tevhid inancına sahip bulunmak, Allah'a teslimiyetin gereğini yapmak manalarında kullanılmıştır. Şair, aşağıdaki beyitte Allah'ın kulu olmakla ve Hz. Peygamberin ümmeti olmakla övünmektedir. Şair için şükretme vesilelerinden biri de İslam dinine mensup olmasıdır. Beyitin sonunda bu güzelliklere sahip olduğu için hamd etmektedir.

Rabbim Allah hāzret-i sultān benim peygamberim

Dīnīn islām dīnidir elḥamdüli'llah el-kerīm

210/1

⁶⁶ M. Şamil Baş, *Aşki Mustafa Efendi'nin Vahdet-name Mesnevisi (Metin-Muhteva-Tahlil)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2007, 87.

1.1.6.3. Rahmet

Şefkat gösterip lütufta bulunma anlamında bir Kur'an terimidir. Merhamet etmek, seyerek ve acıyarak korumak anlamına gelir. Kur'an-ı Kerim'de ilahi rahmetin her şeyi kuşattığı, Cenab-ı Hakk'ın rahmeti kendisine merhameti ilke edindiği belirtilmiştir.⁶⁷

Allah'ın rahmetinden hiçbir zaman ümidini kesmeyen şair, O'nun rahmetinin sınırı olmadığını belirterek, bu rahmete nail olmanın kendisi için en büyük mutluluk olduğunu ifade etmektedir.

Hakkın rahmetine yokdur nihāyet

Kerem ider ise baña sa'ādet

80/1

1.1.6.4. Tevhid

Tevhid; Allah'ın zatında, sıfat ve isimlerinde, fiillerinde eşi ve benzeri olmadığına, şerik ve nezirden beri olduğuna iman edip tasdik etmekle beraber, ibadet ile de O'nu birlemektir.⁶⁸

Şairin aşağıdaki beyitte Allah'ın birliğine olan inancını ifade ettiğini görmekteyiz. Başka birçok şiirinde olduğu gibi bu beyitte de hiçbir şüpheye meydan vermeden tevhid inancına sıkı sıkıya bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Allah'a iman etmenin kendisi için en büyük mutluluk kaynağı olduğunu da eklemektedir.

Birsiñ Allahım muḳaddessin şübīhiñ yokdur

Saña imān eyledim imāniñ mesrūruyam

196/2

1.1.6.5. Şirk

Ortaklık, ortak koşmak demektir. Dini bir terim olarak ise; Allah'a zatında, sıfatlarında veya fiillerinde ortak ve denk tanımaktır. Diğer bir ifadeyle, Allah'ın ilahlık vasıflarından herhangi birini Allah'tan başkasına vermektir.⁶⁹

⁶⁷ Abdülhamit Birişik, "Rahmet", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2007, XXXIV, 419.

⁶⁸ Mehmet Kubat, *Kur'an'da Tevhid*, Şafak Yayınları, İstanbul 1994, 51.

⁶⁹ Ahmet Kalkan, *Müslüman Akaidi*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2007, 44.

Zamaneden şikâyet şairin sıkça değindiği konulardan biridir. Çevresinde gördüğü olumsuzlukları sivri bir dille eleştirmekten çekinmeyen şair, özellikle dini ve ahlaki eksiklikleri daha vahim görmektedir. Şair, aşağıdaki beyitte yaşadığı dönem insanların Allah'ın birliğine olan inançtan uzaklaştıklarını hatta bunu hoş gördüklerini ifade etmektedir. Doğru yoldan ayrılıp şeytana uyan bu insanların tavırları şaire göre göz yumulacak bir durum değildir.

*Hoş görüb ef'âl-i şirki uydular şirk ehline
Râh-ı şer'î terk idüp Şeytana oldular mübîn
18/6*

1.1.6.6. Kâfir

Örtmek, gizlemek, nankörlük etmek gibi anlamlara gelen küfr terim olarak genellikle tebliğ ettiği hususlarda peygamberi tasdik etmemek ona inanmamak diye tanımlanır. Küfrü benimseyene “fitri yeteneğini köreltip örten” anlamında kâfir denilir.⁷⁰

Şair, şirk konusundan yaptığı eleştiriyi benzer bir şekilde aşağıdaki beyitte kâfirlere değer veren insanlar için de yapmaya devam ettirmektedir. Bu beyitte kâfirlere fırsat verilip Müslümanlara eziyet dildiğinden yakınan şair, izzet sahibi Müslümanların gözden düşüp garip kaldıklarını, zillet ehli kabul ettiği kâfirlerin ise izzet sahibi yapıldıklarını belirtmektedir.

*Kâfire virildi ruhşat mü'mine cevr ü cefâ
Zillet ehli buldu 'izzet 'izzet ehl-i pek garîb
18/10*

1.1.6.7. Fasık

Haktan sapan, Allah'ın emirlerine itaatten ayrılan asi mümin veya kâfir diye tanımlanır.⁷¹ Yaşadığı döneme ayna tutan şair, bu çağda fasıkların çok ileri gittiklerini ve dönemin yöneticilerinin doğru yoldan ayrıldıkları belirtmektedir. Doğru bildiklerini

⁷⁰ Mustafa Sinanoğlu, “Küfür”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2002, XXVI, 533-534.

⁷¹ Yusuf Şevki Yavuz, “Fasık”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1995, XII, 202.

söylemekten çekinmeyen şairin eleştirilerinden dönemin padişahı da nasibini almaktadır.

*Fâsıklar fışkını hadden âşdı
Beğ paşā pādīshah yolun şaşırdı
68/6*

1.1.6.8. Nefis

Nefisle insanoğlundaki şehvet ve öfke kuvvetini toplayan özellik ifade edilir. Ehl-i tasavvuf nefisten, insanoğlunun çirkin sıfatlarını toplayan ası ve esası kastederek nefisle mücadele etmek ve nefsi kırmak muhakkak lazımdır demektedirler.⁷² Şair, günahlarının sorumlusu olarak nefisini görmekte ve gaflet uykusundan uyanmadığından şikâyet etmektedir.

*Tecâvüz eyledi hadden seniñ kabâhatiñ ey nefis
Niçün bu hâb-ı ğafletden açılmaz gözleriñ ey nefis
105/1*

1.1.6.9. Ruh

Can ve nefis kelimeleri ile de ifade edilen ruh, Kur'an-ı Kerim'de beş şekilde kullanılmaktadır. Birincisi, Allah kendi ruhundan Âdem'in vücuduna hayat vermek için Âdem'e ve İsa'nın ana rahmine düştüğü zaman Meryem'e nefhetmiştir. Ruh burada Allah'ın hayat soluğu manasına gelmektedir. İkincisi, dört ayet, ruhu Allah'ın emrine bağlar. Üçüncüsü, Hz. İsa hakkında Allah'tan bir ruh denilmektedir. Dördüncüsü, ruh, meleklerin şerikidir. Beşincisi, Ruhü'l-emin, peygamberin kalbine inip O'na Kur'an'ı vahyetmiştir.⁷³ Şair aşağıdaki beyinde Hz. Peygamberin temiz ruhuna selam göndermektedir.

*Hudāniñ lütfu bābına niyāzım şubḥ u şām olsūn
Resūlūñ rūḥ-ı pākīne şalavāt ile selām olsūn
225/1*

⁷² Gazali, III, 10.

⁷³ Ceylan, 268.

1.1.6.10. Kader

Gücü yetmek, planlamak, ölçü ile yapmak, bir şeyin şeklini ve niteliğini belirlemek, kıymetini bilmek, rızkını daraltmak gibi anlamlara gelen kader, Allah'ın bütün nesne ve olayları ezeli ilmiyle bilip belirlemesi diye tarif edilir.⁷⁴

Aşağıdaki beyitte şairin Allah'a teslimiyet içerisinde olduğunu ve kaderine rıza gösterdiğini görmekteyiz.

Rāzıyım senden Hudā hayr u şer kaza kader

Sen kerimsin bir tabibe itme beni ihtiyāç

39/4

1.1.6.11. Kaza

Hükmetmek, muhkem ve sağlam yapmak, emretmek, yerine getirmek anlamlarındaki kaza Allah'ın nesne ve olaylara ilişkin ezeli planını gerçekleştirmesi şeklinde tanımlanır.⁷⁵

Dünyada insanların başına gelenler şüphesiz ki Allah'ın kullarını sınamasının bir neticesidir. Karşılaşılan iyi şeyler ya da bela ve musibetler bu sınavın bir parçasıdır. Bunun bilincinde olan şair başına gelen belalara tahammül etmesi gerektiğinin farkındadır. Ancak kazaya razı olmayıp acelecilikle dertlerine derman istediği için kendisini suçlu hissetmektedir.

Şabr idüb derd belāya ben taḥammül etmedim

Olmayub rāzı kazāya derde dermān istedim

208/1

1.1.6.12. Cin

Sözlükte örtmek, örtünmek, gizli kalmak anlamındaki cenn kökünden türeyen bir isim olup tekili olan cinni örtülü ve gizli şey manasına gelir. Terim olarak duyularla idrak edilemeyen, insanlar gibi şuur ve iradeye sahip bulunan, ilahi emirlere uymakla yükümlü tutulan ve mümin ile kâfir gruplarından oluşan varlık türü anlamına gelir.⁷⁶

⁷⁴ Yusuf Şevki Yavuz, “Kader”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2001, XXIV, 58.

⁷⁵ Yavuz, “Kader”, XXIV, 58.

⁷⁶ M. Süreyya Şahin, “Cin”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1993, VIII, 5.

Şair, Allah'ın insanları ve cinleri kendisine ibadet etmeleri için yarattığını bildiren ayeti hatırlatarak, kendisinin bu ilahi emre uymada eksiklik gösterdiğini, dünya nimetlerine dalıp gaflete düştüğünü ifade etmektedir.

‘İbadet etmek için Hakk yarattı insle cini

İnandın leyk-i dünyāya ziynetden olmadın farig

146/3

1.1.6.13. Şeytan

Uzaklaşmak, haktan ve hayırdan ayrılmak, muhalefet etmek anlamındaki şatn veya öfkesinden yanıp tutuşmak manasındaki şeyt kökünden türediği ileri sürülen şeytan kelimesi hayırdan ve rahmetten uzaklaşmış yaratık, yanıp helake maruz kalmış varlık demektir. Şeytan karşılığında tağüt, can, ifrit gibi kelimeler kullanıldığı gibi “marid” (alabildiğine inatçı) ve “garür” (aldatan) kelimeleriyle de nitelendirilir.⁷⁷

Şair, şiirlerinde sıklıkla şeytanın kötülüklerinden bahsetmekte ve insanları ona uymamaları konusunda uyarmaktadır.

Eğer düşmān ārarsañ saña Şeytan yeter düşmān

Eğer Şeytan ararsañ saña Şeytan yeter nisvān

229/1

1.1.7. Ahiret İle İlgili Kavramlar

1.1.7.1. Ahiret

Ahiret, dünya hayatının ardından gidilecek yer olan, dünya hayatına benzeyen fakat daha değişik ve ölümsüz bir hayattır.⁷⁸ Ahiret gününde kulun tabi tutulacağı hesabın sonucu, Kur'an-ı Kerim'de, terazilerin ağır yahut hafif gelmesi şeklinde ifade edilmiştir.⁷⁹

Râci'nin şiirlerini incelediğimizde çok güçlü bir ahiret inancına sahip olduğunu görmekteyiz. Şair ahiret ve onunla ilgili kavramları şiirlerinde sıkça kullanmıştır. Aşağıdaki şiirde insanları yanlış yola sapmamaları konusunda uyaran şair, ahirette

⁷⁷ İlyas Çelebi, “Şeytan”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2010, XXXIX, 99.

⁷⁸ Düzcan, 41.

⁷⁹ Bekir Topaloğlu, “Ahiret”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1988, I, 546-547.

üzüntü yaşamamak için tarikat ehli olmayanların sözüne itibar edilmemesini tavsiye etmektedir.

Şakınub ehl-i dalâl olmayasın

Şâhib-i vizr-i vebâl olmayasın

Âhiretde pür-melâl olmayasın

Bî-tarîkat sözüne tutma kulağ

48/3

1.1.7.2. Elest Bezmi

Allah'ın ruhları yaratıp, "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" dediği, biz kulların da "bela" yani evet sen bizim rabbimizsin diye karşılık verdikleri zamana verilen isimdir. Kur'an-ı Kerim'de bu olay şöyle anlatılmaktadır: "*Hani Rabbin (ezelde) Ademoğulları'nın sulplerinden zürriyetlerini almış, onları kendilerine karşı şahit tutarak, "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" demişti. Onlar da, "Evet, şahit olduk (ki Rabbimizsin)" demişlerdi. Böyle yapmamız kıyamet günü, "Biz bundan habersizdik" dememeniz içindir.*"⁸⁰

Elest bezmi klasik edebiyatımızda temel konulardan birini oluşturur. Bu kavram aşk ile ilişkilendirilir. Bela bezmi, aşk yüzünden gelen belalardır ki bir manası da ahde vefadır. Çünkü Elest Bezminde "bela" evet diyerek aşk taahhüdü yapılmıştır.⁸¹ Dünya hayatı, işte o aşkın sınanma meydanıdır ve ruhlarımız o gün "kalı bela" dediler şimdi burada başımıza ne geliyorsa, hayatımızda neler oluyorsa, vaktiyle "bela!" dediğimizdendir.⁸² Şair, Allah'ın bir olduğunu, ondan başka ilah olmadığını, onun benzerinin bulunmadığını elest bezminde kabul ettiğimizi hatırlatıyor.

Şeriki yok nazîri yok Müheymin

Elest bezminde ikrârimiz var

67/2

⁸⁰ Araf, 172.

⁸¹ Tarlan, 550.

⁸² İskender Pala, *Mir'at*, (2. Baskı), Kapı Yayınları, İstanbul 2004, 4.

1.1.7.3. Kabir

Kabir ölümden sonra kıyamete kadar beklenen yerdir. Kabir yerine berzah kavramı da kullanılmaktadır. Genellikle ölüm, kabir, ba's, haşr, mahşer, sırat, cennet ve cehennem birlikte kullanılan kavramlardır. Sağlam bir ahiret inancına sahip olan şair, bir gün öleceğinin ve kabir hayatına gideceğinin farkındadır.

Birgün bu 'ömrüm tükenüb kabre gidem kabre gidem

Mevtiñ şarābını içüb kabre gidem kabre gidem

202/1

Kendisini gaflette olmakla suçlayan şair, İlahi emirler karşısında hissiz olduğunu, gözünden yaş gelmediğini ifade etmektedir. Kabir hayatında yalnız kaldığında yoldaş bulamamaktan da korkmaktadır.

Bañā yorğan döşek toprak ile taş

Niçün akmaz bir kaatre gözümden yāş

Yalūñuz kalub kabir içinde yoldāş

Bulamazsam benim hālim nicolur

66/4

1.1.7.4. Kıyamet

Kalkma, doğrulma, dirilme, ayaklanma, evrende bulunan her şeyin yok olmasıyla ölen tüm insanların yaptıklarının hesabını vermek üzere diriltilecekleri zamandır.⁸³

Kıyamet kopmadan önce bazı alametlerin ortaya çıkacağı rivayet edilmektedir. Şair aşağıdaki beyitte yeryüzünün zulümle dolmasından yakınırken bunu kıyamet alameti olarak kabul etmektedir. Yine kötülüklerin çoğalmasını da kıyametin yaklaştığına delil olarak sunmaktadır.

Pek yakīn geldi kıyāmet zūlm ile tōldu zemīn

Buldu keşret şer belā az kaldı hasīb nesīb

18/2

⁸³ Serinsu, 205.

1.1.7.5. Ba's

Allah'ın kudretini ön plana çıkaran ahiret ile ilgili kavramlardan biri de bas'tır. İnsan öldükten sonra Allah tarafından tekrar diriltilerek hayata döndürülecektir. Bu kavram Allah'ın mutlak yaratıcılığına dikkat çekmektedir. Bas, hem ahiret inancının bir parçası hem de Allah'ın Kadir-i Mutlak olması ile ilgilidir.⁸⁴

Aşağıdaki beyitte birbirleriyle ilgili olan kabir, ba's ve mahşer kavramlarının bir arada kullanıldığını görmekteyiz. Şair, kabir hayatından sonra tekrar diriltilip mahşer yerine vardığında Hz. Peygamberi görmeyi arzu etmektedir.

Kabirden ba's olup mahşere varırsam

Resûl-ü müctebâ yüzünü görsem

8/4

1.1.7.6. Haşr

Sözlükte bir şeyi mekân ve meskenden çıkarmak, toplamak, bir araya getirip sevk etmek anlamlarına gelen haşr, terim olarak, Cenab-ı Hakk'ın ölümlere ruhları iade edip onları hesaba çekmek üzere toplaması ve toplanma yerine sevk etmesi demektir.⁸⁵ İkinci sur ile başlayan yeniden dirilme olayını, mahşerde toplanma takip edecek ve her mükellef insan, burada hesap ve sorguya tabi tutulacaktır.⁸⁶

Şair, ahirette yeniden diritilmiş olan insanların mahşer meydanına toplandığında sıratın ve mizan terazisinin kurulacağından bahsetmektedir.

Haşr yerine cemî' kelüb

Şirât u terâzü kurulacak

152/11

Mahşerde insanların kimin yanında haşrolundukları önemlidir. Allah Resulü Hz. Peygamberin sancağı altında olabilmek bütün Müslümanlar gibi şairin de arzusudur. Şair, Allah âşıklarıyla, O'nun sadık ve sevgili kullarıyla haşrolunmayı istemekte ve rahmet kapısından uzakta kalmamayı dilemektedir.

⁸⁴ Mehmet Paçacı, *Kutsal Kitaplarda Ölüm Ötesi*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2001, 70.

⁸⁵ Fikret Karaman ve dğr. *Dini Kavramlar Sözlüğü*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006, 237.

⁸⁶ Ali Güven, *İslam İnanç Rehberi*, Dizgi Ofset Matbaacılık, Konya (t.y), 519.

*Cem‘it ‘āşıqlarıñla haşret şādıklarıñla
Sevgülü kullarıñla kapuñdan itme ırak
153/5*

1.1.7.7. Mahşer

Sözlükte bir topluluğu bulunduğu yerden zor kullanarak çıkarıp bir meydana toplamak manasına gelen haşr kelimesi, kıyamet gününde yeniden diriltilecek bütün varlıkların hesaba çekilmek üzere bir meydana sevk edilip toplanmasını ifade eder. Toplanılacak yere mahşer, mevkıf veya arasat denir.⁸⁷

Şair, insanların hesap vermek üzere mahşer yerine toplandıklarında herkes kendi akibetinden endişe ettiği için kimsenin birbirine bakmayacağını hatırlatmaktadır. Peygamberin şefaatinin arzu eden şair, bu şefaatten mahrum kalması halinde zora düşeceğini belirtmektedir.

*Kabirden kalkınca mahşer yerine
Giderken bakmaz kimse biri birine
Yâ şefâ‘at yâ mağfîret sırrına
İremezsem benim hâlim nicolur
66/5*

1.1.7.8. Mizan

Sözlükte terazi, ölçü, tartı aleti anlamına gelir. Dini terim olarak, mahşerde herkesin amellerini tartmaya mahsus adalet ölçüsüne verilen isimdir.⁸⁸ Allah Kur’an-ı Kerim’de, kıyamet gününde adalet terazileri kuracağını, insanların iyilik ve kötülüklerinin adaletle tartılacağını, hiç kimseye haksızlık edilmeyeceğini şöyle bildirmektedir: “Kıyamet günü için adalet terazileri kuracağız. Öyle ki hiçbir kimseye zerre kadar zulmedilmeyecek. (Yapılan iş) bir hardal tanesi ağırlığına da olsa, onu getirip ortaya koyacağız. Hesap görücü olarak biz yeteriz.”⁸⁹

*Kuruldukdâ terâzi mizân-ı Hakk
Bu hâl böyle olur şek şüphe yok
66/8*

⁸⁷ Süleyman Toprak, “Haşır”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1997, XVI, 416.

⁸⁸ Karaman vd., 450.

⁸⁹ Enbiya, 47.

1.1.7.9. Sırat

Yol manasına gelen sırat, cehennemin üzerinde bulunan bir yol veya köprüdür. Mü'minler cennete bu yoldan geçerek ulaşacaklardır. Bir rivayete göre iyi veya kötü amel sahibi olan herkes cehenneme uğrayacak, fakat Allah iyileri cezalandırmayıp oradan kurtaracaktır.⁹⁰ Kendisini hep günahkâr bir kul olarak gören şair, aşağıdaki şiirinde de günahlarının çok olduğunu ve halinden endişe ettiğini söylemektedir. Mahşer yerinde yolu sırata uğradığında başına gelecekler konusunda endişelidir.

Dâim günahdır kavlimiz fi' ilimiz

Bilmem nice olur bizim hâlimiz

Mahşerde şırâta uğrar yolumuz

Geçemezsem benim hâlim nicolur

66/7

1.1.7.10. Cennet

Bütün dini inanışlara göre inananların ölümden veya kıyametin kopmasından sonra sonsuz mutluluk içinde yaşayacakları yerdir. Cennet, örtmek, gizlemek anlamındaki cenn kökünden gelmekte olup bitki ve ağaçlar ile toprağı örten bahçe manasına gelir.⁹¹

İslam litaratüründe cenneti ifade etmek üzere kullanılan isimleri şu şekilde sıralamak mümkündür: Cennet, Cennetü'n-naim, Adn, Firdevs, Hüsna, Darüsselam, Darülmukame.⁹²

Cennet, insan hafsalasının alamayacağı güzellikte bir yerdir ve divan şiirinde cennet karşımıza behişt, cinan gibi isimlerle çıkar.⁹³ İnsanları doğru yola çağırıp kötülüklerden vazgeçirme gayesiyle şiirler yazan şair, her zaman eleştiri hedefine önce kendisini koymaktadır. Kendi şahsında diğer insanlara nasihatta bulunmaktadır. Aşağıdaki şiirinde ibadete meyil vermediğini, farzları ve sünnetleri gereği gibi yerine getirmediğini söyleyen şair, bu haliyle kıyamet gününde cennete giremeyeceğinden endişe etmektedir.

⁹⁰ Karaman vd., 593.

⁹¹ M. Süreyya Şahin, "Cennet", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1993, VII, 374.

⁹² Bekir Topaloğlu, "Cennet", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1993, VII, 376-377.

⁹³ Düzcan, 46.

*Niçün meyil virmem ben ‘ibâdete
Niçün sülûk itmeme farz u sünnete
Kıyâmet gününde dâr-ı cennete
Giremezsem benim hâlim nicolur*

66/2

1.1.7.11. Cehennem

Kur’an-ı Kerim’in yetmiş yedi ayetinde yer alan cehennem herhangi bir sözlük anlamı taşımaktan çok kâfirlerin, münafıkların, zalimlerin gerçeğe boyun eğmeyenlerin azap görecekları yer olarak tasvir edilir. İslam litaratüründe genel anlamda cehennemin azap türlerini veya onun bölümlerinden birini ifade etmek üzere çeşitli kelimeler kullanılmıştır. Cehennem, cahim, haviye, hutame, leza, sair, sakar.⁹⁴

İnsanlara nasihatı bir yöntem olarak seçen şair, dünyada ve ahrette mutluluğa erişmek isteyenlerin namaz kılmalarını tavsiye etmektedir. Namaz kılmanın cehennem ateşinden kurtuluş vesilesi olduğunu anlatmaktadır.

*İki cihân ber-murâd olmak dilerseñ kııl namâz
Nâr-ı ceñennemden azâd olmak dilerseñ kııl namâz*

104/1

1.1.7.12. Huri-Gılman

Huri, cennet kadınlarını ve onların güzelliğini ifade eden bir tabirdir.⁹⁵ Gılman, Cennet ehlinin hizmetiyle görevlendirilen gençler anlamında bir Kur’an terimidir. Sözlükte çocuk, bıyığı yeni terlemiş genç, hizmetçi anlamındaki gulam kelimesinin çoğulu olan gılman, Kur’an litaratüründe “cennet ehlinin emrine verilen ve hiçbir zaman yaşlanmayan gençler” manasına gelir.⁹⁶ Şair, cennette emrine huri ve gılman verilmesini isteyenlere, cennete girip bu imkânlara kavuşabilmeleri için dünyaya meyil vermekten vazgeçip ahiret hayatı için çalışmalarını tavsiye etmektedir.

⁹⁴ Bekir Topaloğlu, “Cehennem”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1993, VII, 227.

⁹⁵ Bekir Topaloğlu, “Huri”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1998, XXVII, 387-388.

⁹⁶ Yusuf Şevki Yavuz, “Gılman”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1996, XIV, 50.

Meyil virme dünyāya sülūk eyle ‘uḡbāya
Kıl ‘ibādet Mevlāya ḡūrī ḡılman isterseñ
169/10

1.1.7.13. Havz-ı Kevser

Ahirette Hz. Muhammed’in ümmetiyle yanında buluşacağı bildirilen havuz ve nehirdir. Kur’an’da havz kelimesi geçmemekte, kevser ise aynı adla anılan surede bir defa zikredilmektedir.⁹⁷ Aşağıdaki şiirinde akibet endişesini dile getiren şair, dört halifeyi de överek ahirette havz-ı kevserden içememekten duyduğu kaygıyı açığa vurmaktadır.

Ebu Bekrin ‘ş-Şiddīk-ı Ekberden
Ömer ile ‘Osmān ‘Ali Haydardan
Bunlar sâḡi olur ḡavz-ı kevşerden
İçemezsem benim ḡālīm nicolur
66/11

1.1.8. Dört Halife

1.1.8.1. Hz. Ebu Bekir

Hulefa-yi Raşidin’in birincisidir. Fil Vak’ası’ndan üç yıl kadar sonra Mekke’de doğmuştur. Ebu Bekir’in çocukluğu, gençliği ve müslüman olmadan önceki hayatı hakkında kaynaklarda fazla bilgi bulunmamaktadır. Resul-i Ekrem’e en çok kimi sevdiği sorulunca önce Hz. Aişe’nin, sonra da Hz. Ebu Bekir’in adını zikreder, insanların genellikle kendilerine yapılan iyiliğe karşılık verdiklerini, Hz. Ebu Bekir’in yaptığı iyiliklerin karşılığını kıyamet gününde Allah Te’ala’nın vereceğini söylemiştir. Güzel ahlakı, doğruluğu ve dürüstlüğü ile tanındığı, kabilesi arasında sevilip sayılan ve güvenilen bir kişi olduğu için herkes bilgisinden faydalanır, önemli işlerde kendisine danışılırdı.⁹⁸

Râci’nin dört halifeye büyük sevgi beslediğini divanında isimlerini sık sık anmasından ve kendilerinden övgüyle bahsetmesinden öğrenmekteyiz. Dört halifeden

⁹⁷ Mustafa Ertürk, “Havz-ı Kevser”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1997, XVI, 546.

⁹⁸ Mustafa Fayda, “Ebu Bekir”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1994, X, 102, 105.

birincisi olan Hz. Ebu Bekir şairin sevip saygı duyduğu kişilerin başında gelir. Hz. Peygamberin dostu olması, doğruluk ve takvada üstün olması, diğer Müslümanlara iyi örnek olması şairin Hz. Ebu Bekir’den bahsetme vesileleri arasındadır.

Ebū Bekirdir ādı taḳvādır ānīñ zādı
Mü‘minleriñ üstādı sıddıḳ-ı Ekberdürür
 90/5

1.1.8.2. Hz. Ömer

Hulefa-yi Raşidin’in ikincisidir. Fil vak’ası’ndan on üç yıl kadar sonra diğer bir rivayete göre ise Büyük Ficar savaşından dört yıl kadar önce Mekke’de doğmuştur. Kureyş’in bazı ileri gelenleri gibi putperestliğe bağlı kalarak önceleri Hz. Peygamber’e ve İslamiyet’e karşı düşmanlık gösteren, bilhassa kabilesinden Müslüman olanlara işkence yapan Ömer bi’setin 6. yılında Müslüman olmuştur. Katıldığı seriyyeler dışında Resul-i Ekrem’in yanından hiç ayrılmayan Hz. Ömer kumandanlığını Resulullah’ın yaptığı bütün savaşlarda bulunmuştur. Hz. Ömer’in en meşhur lakabı “Faruk”tur. “Hak ile batılı birbirinden ayıran” anlamındaki bu lakabı kendisine Hz. Peygamber’in, Müslümanların veya ehl-i kitabın vermiş olduğuna dair rivayetler bulunmaktadır.⁹⁹

Şair, Hz. Ömer’den dine hizmet etmiş olması, adaletli olması ve” Faruk” lakabı almış olması dolayısıyla şiirlerinde sıkça bahsetmektedir.

Hādīm-i rāh-ı şeri‘at ibn Haṭṭab ‘Ömer
Şāhib-i ḥüsn-i adālet vār iken ḳande gidem
 194/6

1.1.8.3. Hz. Osman

İlk Müslümanlardandır ve Hulefa-yi Raşidin’in üçüncüsüdür. Fil vak’ası’ndan altı yıl sonra Tilif’te doğmuştur. Gençliğinde babasının yanında ticaretle uğraşan Hz. Osman, İslam öncesinde Mekke’nin önemli tüccarları arasına girmiştir. İslami davetin ilk safhasında Hz. Ebu Bekir’in delaletiyle Resulullah’ın yanına giderek Müslüman olmuş ve ilk on Müslüman arasında yer almıştır. Resul-i Ekrem’in vahiy kâtiplerinden olan Hz. Osman, Hz. Ebu Bekir zamanında onun kâtipliğini ve müşavirliğini yapmıştır.

⁹⁹ Mustafa Fayda, “Ömer”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2007, XXXIV, 44, 46.

Geceleri ibadetle, gündüzleri oruçla geçiren Hz. Osman nazik ve mahcup bir tabiata sahip olmanın yanı sıra son derece cömertti.¹⁰⁰

Şair, Hz. Osman’dan, Hz. Peygamberin damadı olması, büyük bir hayâ sahibi olması ve Kur’an-ı Kerim’e olan hizmeti ve hürmeti vesileleriyle bahsetmektedir.

Dāmād-ı nebi ‘Oṣmān ibn ‘Affān

Ma‘den-i el-ḥaya cāmü’l Kur’ān

67/10

1.1.8.4. Hz. Ali

Hz. Peygamber’in damadı, Hulefa-yi Raşidin’in dördüncüsüdür. Hicretten yaklaşık yirmi iki yıl önce Mekke’de doğduğu rivayet edilmektedir. Babası Hz. Peygamber’in amcası Ebu Talib, annesi de Fatıma bint Esed b. Haşim’dir. Ebu Talib’in en küçük oğludur. Mekke’de baş gösteren kıtlık üzerine Hz. Peygamber amcası Ebu Talib’in yükünü hafifletmek için onu himayesine almış, Hz. Ali beş yaşından itibaren hicrete kadar onun yanında büyümüştür. Hz. Muhammed’in peygamberliğine ilk iman edenlerdendir.¹⁰¹

Hz. Ali’den şiirlerinde birçok özelliği vesilesi ile bahseden şair, aşağıdaki beyitte güzel kılıç kullanması, hayber kalesinin alınmasında gösterdiği kahramanlıktan bahsetmektedir.

Küffāra kılıç çalān Ḥaḫḫın rızāsın bulan

Ḥayber ḳal‘asın alān ḥazret-i Ḥaydar durur

92/11

1.1.9. Fıkıh ve İbadet İle İlgili Kavramlar

1.1.9.1. Helal

Helal, dinen yapılması ya da yenilip içilmesi yasaklanmayan, serbest bırakılan anlamına gelir. Aşağıdaki beyitte yenilen lokmanın helal olmasını tavsiye eden şair, helal olan rızık Allah’ın güzelleştirip, tatlandıracağını vurgulamaktadır.

¹⁰⁰ İsmail Yiğit, “Osman”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2007, XXXIII, 438-439, 442.

¹⁰¹ Ethem Ruhi Fıçlalı, “Ali”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1989, II, 371.

Loğma-i harāma bismi'llāh demek cāiz değıl

Dī helāl olur ise ahlā ider ism-i Hudā

1/8

1.1.9.2. Haram

Haram, dinen yapılması ya da yenilip içilmesi yasaklanan anlamına gelir. Şair aşağıdaki beyitte bu dünyanın fani olduğuna, tez gelip geçeceğine dikkat çekerek helal ve harama dikkat edilmesini tavsiye etmektedir.

Bu helaldir bu haramdır dimeye elin şala

Fānidir bāki değıldir o da tez gelür geçer

76/5

1.1.9.3. Sevap

Sözlükte dönmek, eski haline dönüş yapmak anlamındaki sevb kökünden türeyen sevap terim olarak iyi amel ve itaatin ahiretteki mükâfatını ifade eder.¹⁰² Şair, gerekli güzel amelleri yapamayıp sonucunda da sevap alamamaktan korkarak ahiretteki durumundan endişe etmektedir.

‘Amel-i mucibince ecr ü sevābı

Alamazsam benim hālim nice olur

66/9

1.1.9.4. Günah

Farsça bir kelimedir ve sözlükte suç anlamına gelir. Günah ilahi emirlerin yerine getirilmemesi veya yasakların çiğnenmesiyle ortaya çıkan ve dini, ahlaki ve vicdani açıdan sorumluluk gerektiren bir olgudur.¹⁰³ Şair, ahirette sevaplarının az, günahlarının ise çok olması durumu ile karşılaşmaktan korktuğunu ifade etmektedir.

Günāhım az gelüb hasenātım çok

Olamazsam benim hālim nice olur

66/8

¹⁰² Cağfer Karadaş, “Sevap”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2009, XXXVI, 581.

¹⁰³ Ömer Faruk Harman, “Günah”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1996, XIV, 278.

1.1.9.5. Farz

Sözlükte bir şeyi kesinleştirmek, takdir etmek, pay ve parçalara ayırmak, belirlenmiş şey ve pay anlamlarına gelen farz, fıkıh terimi olarak, Allah ve Resulü tarafından kesin bir şekilde emredilen fiil ve amel demektir.¹⁰⁴ Şair, ibadet etmekte kendisini yetersiz görmekte, farz ve sünneti tam olarak uygulayamadığından bahsetmektedir.

Niçün meyil virmem ben ‘ibâdete

Niçün sülük itmem farz sünnete

66/2

1.1.9.6. Amel

Dünya ve ahirette ceza veya mükâfat konusu olan her türlü iş ve davranışı ifade eden bir terimdir. Sözlükte, iş, çaba, fiil, çalışma gibi manalara gelen amel, canlı varlığın gayeli olarak yaptığı iş diye de tarif edilmiştir.¹⁰⁵

Şair, ahirette günahlar ve sevaplar tartıldığında güzel amellerinin çok gelip, günahlarının ise yok olmasını dilemektedir.

‘Ameller tartılup hayrım çoğ ola

Günâhlar mahv olup cümle yoğ ola

8/6

1.1.9.7. Caiz

Dinen veya hukuken yapılmasına izin verilen veya serbest olan fiilleri ifade eden bir terimdir. İslam hukukunda bir söz ve davranışın dini veya hukuki esaslara uygunluğunu, yapılmasının serbest ve geçerli olduğunu belirtmek için kullanılmıştır.¹⁰⁶

Haram olan bir lokmaya besmele ile başlanamayacağını, bunun dinen caiz olmadığını ifade eden şair, helal olan rızıkları ise Allah’ın tatlandıracağını belirtmektedir.

¹⁰⁴ Karaman vd.,172.

¹⁰⁵ Süleyman Uludağ, “Amel”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1991, III, 13.

¹⁰⁶ Ali Bardakoğlu, “Caiz”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1993, VII, 27.

Loğma-i harāma bismi'llāh dimek cāiz değil

Dī helāl olur ise ahlā ider ism-i Hudā

1/8

1.1.9.8. Müftü

Müftü kelimesinin fetva ile yakın ilgisi vardır. Fetvayı isteyen müstefti, meseleyi açıklamaya veya meselenin hükmünü sözlü veya yazılı olarak cevaplandırmaya ifta, verdiği fetva ile hükmü açıklayana da müftü denir.¹⁰⁷

Aşağıdaki beyitte şairin zamaneden şikâyet ettiğini görmekteyiz. Yaşadığı dönemdeki her türlü aksaklığı dile getiren şair özellikle de dini ve ahlaki konulardaki eksiklikleri daha sivri bir şekilde eleştirmiştir. Müftülerin verdikleri fetvalara uyulmadığını ifade eden şair bunu kıyamet alameti olarak görmektedir.

Müftileriñ fetvāsını tutmazlar

Bilün āhir zamān yakīn gelmişdir

68/2

1.1.9.9. Fetva

Yiğit, delikanlı anlamındaki feta kelimesinden gelen fetva, sözlükte, bir olayın hükmünü açıklayan veya hükmünü koyan, güçlükleri çözen kuvvetli cevap anlamındadır. Fıkıh terimi olarak, fakih bir kişinin sorulan fikhî bir meseleye yazılı veya sözlü olarak verdiği cevap, ortaya koyduğu hüküm demektir.¹⁰⁸ Şair bir biriyle ilgili olan müftü ve fetva kavramlarını birlikte kullanmıştır.

Müftileriñ fetvāsını tutmazlar

Bilün āhir zamān yakīn gelmişdir

68/2

1.1.9.10. İbadet

Sözlükte boyun eğme, alçakgönüllülük, itaat, kulluk, tapma, tapınma anlamlarına gelen ibadet dini bir terim olarak insanın Allah'a saygı, sevgi ve itaatini göstermek,

¹⁰⁷ Fahrettin Atar, "Fetva", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1995, XII, 487.

¹⁰⁸ Fahrettin Atar, "Fetva", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1995, XII, 486-487.

O'nun hoşnutluğunu kazanmak niyetiyle ortaya koyduğu belirli tutum ve gerçekleştirdiği davranışlar için kullanılır.¹⁰⁹ İnsanların ibadet etmeleri için yaratıldığı Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir: “*Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.*”¹¹⁰

Şair, yukarıda verilen ayetin emrettiği gibi ibadetin insanlar için ne kadar önemli olduğuna dikkat çekmektedir. Allah'ın kelamını okuyup orada emredilen ibadetleri gece gündüz yerine getirmek ve yasaklanan davranışlardan da kaçınmak gerektiğini hatırlatmaktadır.

Oğuyup Kur'an'ı emr-i Hağğa eyle imtişāl

Qıl 'ibādet gece gündüz it nehiyden ictināb

16/5

1.1.9.11. Abdest

Abdest kelimesi Farsça ab (su) ve dest (el) kelimelerinden oluşan ve el suyu manasına gelen birleşik bir kelimedir. Başta namaz olmak üzere bazı ibadet ve amellerin yerine getirilmesinden önce yapılan dini temizliktir.¹¹¹ Şair, aşağıdaki beyitte Allah'ın emri olan abdest ile gusülü yerine getirip temizlenmek gerektiğini belirtmektedir.

Hudā emretti abdest ile ğusūl

Alup abdest daği it ğuslū pāk ol

25/11

1.1.9.12. Namaz

Namaz Allah tarafından kullarına belirli vakitlerde yerine getirmeleri için emrettiği bir ibadettir. Namazın Kur'an'da geçen kelime karşılığı, “salât”tır.¹¹²

Şiirlerinden dini hassasiyetlerinin oldukça fazla olduğunu anladığımız şair namaz konusunu divanında sık sık işlemiştir. Dünya ve ahiret mutluluğunu isteyen insanların

¹⁰⁹ Mustafa Sinanoğlu, “İbadet”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1999, XIX, 233.

¹¹⁰ Zariyat, 56.

¹¹¹ Abdülkadir Şener, “Abdest”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1988, I, 68.

¹¹² Yusuf İmamoğlu, *İslam'ın Temelleri*, Mana Yayınları, İstanbul 2008, 75-76.

namaz kılmaları gerektiğini belirten şair, cehennemden kurtuluşun da yine namaz kılmakla mümkün olduğunu ifade etmektedir.

İki cihân ber-murâd olmağ dilerseñ kııl namâz
Nâr-ı cahîmden azâd olmağ dilerseñ kııl namâz
 104/1

1.1.9.13. Oruç

Oruç, imsak ve iftar vakitleri arasında yeme, içme ve bazı bedensel isteklerden uzak durularak yerine getirilen bir ibadettir.

Şair aşağıdaki beyitte ramazan ayından bahsetmekte, bu ayda oruç tutulup Allah’a yönelindiğini belirtmektedir.

Şehr-i ramazanda tutarız oruç
Divân-ı bâriye ideriz urûc

1.1.9.14. Zekât

Artma, çoğalma, temizlik, bereket, iyi hal ve övgü anlamlarına gelir. Dini bir terim olarak, belirli bir malın bir kısmının Allah rızası için muayyen kişilere verilmesi demektir. Hicretin ikinci yılında Medine’de farz kılınmıştır.¹¹³

Şair aşağıdaki beyitte zekâtı verilmeyen malların sahibi için kıyamette zararlı hale geleceğinden bahsetmektedir.

Ki her kim mala virmeye zekâtı
Yılan olur aña ol mal kıyâmet
 25/18

1.1.9.15. Hacc

Hac, kulun Allah’a teslimiyetini gerçekleştiren İslam’ın beş temel esaslarından biridir. Bu ibadet başka özellikleri içermekle de ayrıcalıklıdır. Namaz ve orucun özelliği olan bedenilik vasfını cami olduğu gibi zekât ibadetinin özelliği olan maliliği ve malla

¹¹³ Karaman vd., 711.

yapılır olmayı da içermekte ve içinde toplamaktadır.¹¹⁴ Allah'ın haccı farz kıldığını hatırlatan şair, haccın bir farzı olan tavafın da yerine getirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Daği hem haccla emretti Mevla

Hacca de git tavaf it beyt-i Mevla

25/19

1.1.9.16. İhram

Sözlükte haram kılmak, kendini mahrum bırakmak, haram aylarına veya harem bölgesine girmek anlamlarına gelen ihram kelimesi, terim olarak hac veya umreye niyet eden kimsenin diğer zamanlarda yapması helal olan bazı davranışları, hac ve umrenin rükünlerini veya bütün adabını tamamlayıncaya kadar kendine haram kılmasını ifade eder.¹¹⁵

Hac ibadetinin bir bölümü olan ihramı yerine getiren hacılar yine ihram adı verilen açık renkli kıyafet giyerler. Bu kıyafeti kefene benzeten şair, ihram giyenlerin kendilerini ölmüş gibi kabul etmelerini tavsiye etmektedir. Böylece tövbe ederek günah kirinden temizlenme imkânı bulacakalarını anlatmaktadır.

Giyüb ihramı kendi nefsiñi mevtâdan addeyle

Günâh kirinden arın cümleten it gusli eyle hac

38/4

1.1.9.17. Tavaf

Bir şeyin çevresinde dönmek, dolaşmak anlamındaki tavaf kelimesi fıkıh terimi olarak usulüne uygun şekilde Kâbe'nin etrafında dönmeyi ifade eder. Kâbe sol tarafa alınarak Hacerülesved hizasından başlayıp aynı noktada tamamlanan her dönüşü “şavt” ve yedi şavta tavaf adı verilir.¹¹⁶

¹¹⁴ Hamza Tekin, *Hac Fıkıhı*, Aşyan Yayınları, İstanbul 2006, 42.

¹¹⁵ Salim Ögüt, “İhram”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2000, XXI, 539.

¹¹⁶ Salim Ögüt, “Tavaf”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2011, XL, 178.

Şair, kendisini israf etmemesi konusunda uyarmaktadır. Yaptığı israfın visale ulaşmasına mani olduğuna inanmaktadır. Allah'ın rahmet denizinden bir damla kazanmayı uman şair kabeyi tavaf etmeyi arzuladığını ifade etmektedir.

Āh Velıyyüddīn müsrif eylediñ isrāf-ı mal
İşbu isrāfıñ içün maķşûda bulmadıñ vişāl
Baħr-i lütfundan baña da vire bir ķatre zülāl
Ĥaķķ naşib itse de varsam Kabeyi ķılsam şavaf
 149/7

1.1.9.18. Vakfe

Sözlükte durmak, ayakta dikilmek, şüphe, duraksama, yaya sarılan kiriş gibi anlamlara gelen vakfe, dini bir kavram olarak, hac yapan kimselerin, belirli vakitte Arafat ve Müzdelife'de durmasını ifade eder.¹¹⁷ Vakfenin vakti arefe günü güneşin zevalinden itibaren başlar, kurban bayramı günü fecri sadığın doğmasına kadar devam eder.¹¹⁸ Hac ile ilgili birkaç terimi bir arada kullanan şair, Arafat'ta vakfe yapmayı da şiirine konu etmiştir.

‘Arafatda şurub vaķfeye nidā ide gör lebbeyk
Virüb kendi eliñle Ĥaķķa arzuhāl eyle řacc
 38/7

1.1.9.19. Mescid

Mescid, Arapça'da eğilmek, tevazu ile alını yere koymak manasına gelen sücüd kökünden, secde edilen yer anlamında bir mekân ismidir. Mescid-i Haram, Mescid-i Nebevi, Mescid-i Aksa ve genellikle mezhep imamlarıyla ileri gelenlerinin kabirlerinin bulunduğu camilere de mescid denilmektedir.¹¹⁹

¹¹⁷ Karaman vd., 679.

¹¹⁸ Tekin, 148.

¹¹⁹ Ahmet Önkâl-Nebi Bozkurt, "Cami", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1993, VII, 46.

Gah girer mescid içinde beş vakit namâz ider

Gah elini kaldırub Mevlâsına niyâz ider

84/10

1.1.9.20. Kul

Hür veya köle olan insan demektir. Abd kelimesi ile de ifade edilir. Kur'an'da ve hadiste bütün insanlar hatta bazan diğer varlıklar için kullanılıyorsa da daha çok "Mümin" manasına gelmektedir. Allah'a iman eden, O'nun da sevdiği kullar" anlamı taşımaktadır.¹²⁰

Şair aşağıdaki beyitte kendisine yardım etmesi için Allah'a yalvarmaktadır. Allah yolunda bir kul olmayı arzu eden şair, O'nun kapısından ayrılmamayı dilemektedir.

Yâ ilâhi nuşret eyle bu Tûrâbi kuluña

Kendi kapuñdan âyırma salık eyle yoluña

84/11

1.1.9.21. Kurban

Hiz. İbrahim ve Hiz. İsmail'in örneğinde somutlaşan kurbanın özünde olan şey, insan için en kıymetli olan şeyden Allah için vazgeçmesi, onu Allah yolunda harcamasıdır.¹²¹ Kur'an-ı Kerim'de kurban ibadeti Kevser suresinde şöyle emredilmektedir: "O Halde, Rabbin için namaz kıl, kurban kes."¹²² Şair, aşağıdaki beyitte Allah için yerine getirdiği kurbanların ahrette kendisine burak olması için dua etmektedir.

Lütf eyle bize ey Hakk kapuñdan itme ırak

Kurbanımızı kıl burak kapuñdan itme ırak

153/11

1.1.9.22. Secde

Sözlükte eğilmek, boyun eğmek, tevazu ile alını yere koymak anlamındaki sücud masdarından gelen secde fıkıh terimi olarak namazda alın, burun, el ayakları, dizler ve

¹²⁰ Süleyman Uludağ, "Abd", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1998, I, 57.

¹²¹ İmamoğlu, 149.

¹²² Kevser, 2.

ayak parmakları zemine degecek şekilde yere kapanmayı ifade eder.¹²³ Şair, ibadetlerde aşırıya kaçılmamasını tavsiye etmektedir. Beş vakit namazın kılınp, Allah’a secde edilmesi konusunda da insanlara uyarıda bulunmaktadır.

İktisād eyle ‘amelde etme ifrāt ü tefrīt
Kılūben beş vaktini ҡo dāimā secdeye bāş
 118/6

1.1.9.23. Kible

Sözlükte yön, yönelinen cihet veya şey anlamına gelen kible terim olarak Müslümanların namazda yönelmeleri gereken istikameti, Kâbe’yi ifade eder. Kâbe’ye yönelmek ayrıca ezan, kamet, cenazenin defni, hayvan kesimi, dua gibi hususlarda da söz konusudur.¹²⁴ Şair, hangi mezhebe mensup olduğunu da belirttiği beyitte kiblesinin Kâbe olduğunu ifade etmektedir.

Kıblem ol beytü’l-mükerrem Ka‘be-i Beytü’l-Haram
Ehl-i sünnet vel-cemā‘at i‘tikadda mezhebim
 210/3

1.1.10. Tarihi Şahsiyetler

1.1.10.1. Hz. Hasan-Hz.Hüseyin

Hz. Hasan, Hz. Peygamber’in torunu, Hz. Fatıma ile Hz. Ali’nin büyük oğludur. 3.yılın Şaban ayında veya Ramazan ayının 15’inde Medine’de doğduğu bildirilmektedir. Kaynaklarda, Resulullah’a çok benzediği için Hz. Ebu Bekir’in onu, “Ey nebiye benzeyen, Ali’ye benzemeyen” diye sevdiği ve Hz. Ali’nin de buna tebessüm ettiği belirtilir. Hz. Hasan halim selim, cömert, sakın, vakarlı, siyaset ve fitneden kaçınan bir yaratılışa sahipti. 28 Safer 49 (7 Nisan 669) tarihinde vefat etmiştir. Cennetü’l-Baki’de annesinin yanına defnedilmiştir.¹²⁵

Hz. Hüseyin, Hz. Peygamber’in torunu, Hz. Fatıma ile Hz. Ali’nin küçük oğludur. 4.yılın Şaban ayında Medine’de doğdu. “Şehid” lakabıyla meşhurdur. Hz. Hüseyin

¹²³ Nihat Dalgın, “Secde”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2009, XXXVI, 271.

¹²⁴ Ahmet Güç, “Kible”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2002, XXV, 364.

¹²⁵ Ethem Ruhi Fıglalı, “Hasan”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1997, XVI, 282-283.

Resulullah'ın sevgili torunu, emaneti ve reyhanesi denilerek müslümanlardan daima sevgi, şefkat ve bağlılık görmüş, böylece altı yaşında kaybettiği dedesinin ve annesinin yokluğunu fazlaca hissetmemiştir. Ayrıca ağabeyi Hasan ile birlikte bütün İslam dünyasında olduğu gibi Türkler arasında da Resulullah'ın sevgili torunu sıfatıyla daima sevilmiş, sayılmış ve adları çocuklara verilen en yaygın isimler arasında yer almıştır. Kerbela'da şehit edilmiştir¹²⁶

Hiz. Peygambere büyük bir sevgi besleyen şair ehl-i beyte karşı da büyük bir sevgi ve hürmet duymaktadır. Divanında ehl-i beyit ile ilgili çokça şiir bulunması bu sevginin göstergesidir. Hiz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edilmesi şairin en çok değindiği konular arasındadır. Peygamber torunlarını öven şair Hiz. Hüseyin'i şehid edenlere de beddua etmektedir. Hiz. Hasan ve Hiz. Hüseyin'in yaşadığı sıkıntılara şiirlerinde yer veren şair, klasik şiirimizdeki geleneğe uyarak onlara "Hasaneyn" şeklinde hitap etmektedir.

Hasaneyn el-Hasaneyn şühedā-i Kerbelā

Cümle aşhāb-ı şefā'at vār iken kande gidem

194/9

1.1.10.2. Ebu Eyyüp El-Ensari

Hicret sırasında Hiz. Peygamber'i Medine'de evine misafir eden ve Türkiye'de "Eyüp Sultan" unvanıyla anılan sahabidir. Hicretten iki yıl kadar önce hanımı Ümmü Eyyub ile birlikte müslüman olmuş ve ensardan İslamiyet'i ilk kabul edenler arasında yer almıştır. Vahiy kâtiplerinden olması sebebiyle Hiz. Peygamber zamanında Kur'an-ı Kerim ayetlerinin bir araya getirilmesine hizmet etmiştir. Katıldığı seferlerin sonuncusu müslümanların ilk İstanbul kuşatması olmuştur. Kuşatma devam ederken hastalanarak 49 (669) yılında vefat etmiştir. Vasiyeti üzerine bir askeri birlik tarafından surlara yakın bir yere götürülerek oraya defnedilmiştir.¹²⁷

Hicret etdi Mekken Medineye hayru'l-beşer

Ben kimim dedi Ebū Eyyub Enşāri meğer

230/9

¹²⁶ Ethem Ruhi Fıçlalı, "Hüseyin", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1998, XVIII, 518, 521.

¹²⁷ Hüseyin Algül, "Ebu Eyyub El-Ensari", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1994, X, 123-124.

1.1.10.3. Ebu Hanife

Hicretin 80. yılında Küfe’de doğmuştur.¹²⁸ Ebu Hanife, servet sahibi, varlıklı bir ailede yetişti. Babası tacirdi. Onların yünlü ve ipekli kumaş ticareti yaptıkları anlaşılmaktadır. Ebu Hanife atalarından kalan bu işe başladı. Gençliğinde çarşı-pazara gidip gelirdi. Ulemanın dersine devam etmezdi. Şa’bi ona ilim meclislerine devamı tenbih etti. Bunun üzerine o da ilme sarıldı.¹²⁹

Mezhep imamlarına karşı sevgi besleyen şair, onların yolundan gitmeleri konusunda insanlara öğütte bulunmaktadır. Onların dışındaki yollara itibar etmemeleri konusunda da uyarmaktadır.

*Bu dört mezhebi sen haḳ bil
Bunlardan ḡayrisi bâṭıl
Şaḳın olmayasın ḡāfil
Şaḳın olmayasın maḡrūr*
65/4

Şair, dört mezhep imamının isimlerini aynı dörtlükte zikretmektedir.

*Ebu Ḥanife Şāfi‘i
Biri Mālik biri Aḥmed
Bu dört zāt-ı şerif ṭoḡrı
Ṭarīḳi etdiler menşūr*
65/3

1.1.10.4. İmam Şafii

Şafii mezhebinin imamı, büyük âlimdir. 150 (767) yılında Gazze’de doğdu. Yedi veya dokuz yaşlarında Kur’an’ı ezberledi. On üç yaşında iken Mescid-i Haram’da Kur’an okumaya başladı. Şafii erken yaşta fetva ehliyeti kazanmıştır. Düşünce

¹²⁸ Muhammed Ebu Zehra, *Ebu Hanife*, (5. Baskı), Çev. Osman Keskinoglu, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005, 23.

¹²⁹ Ebu Zehra, 40.

yapısında genel olarak vahiy, özel olarak sünnet merkezi bir konumdadır. Sünneti hak ettiği yere ulaştırmak Şafii'nin mücadelesinin temelini oluşturur.¹³⁰

Ebu Hanife Şâfi'i
Biri Mâlik biri Aḥmed
Bu dört zât-ı şerif toğrı
Ṭarîķi etdiler menşûr
 65/3

1.1.10.5. İmam Malik

Maliki mezhebinin imamı, 93'te (712) dünyaya geldi. İmam Malik devrin önemli ilim merkezlerinin başında gelen Medine'de yetişti. Sağlam hafızası ve derin anlayışı yanında sabrı, disiplin ve ihlâsı sayesinde hadis ve fıkıh alanlarında büyük bir âlim olan İmam Mâlik kendi zamanında ve daha sonra gelen âlimler tarafından övgüyle anılmış, İslam ümmetinin yetiştirdiği mümtaz şahsiyetler arasında yerini almıştır. İmam Malik, geçirdiği kısa süreli bir rahatsızlıktan sonra 14 Rebiülevvel 179 (7 Haziran 795) tarihinde Medine'de vefat etti, cenaze namazını Medine valisi kıldırdı ve Baki' Mezarlığı'nda defnedildi.¹³¹

Ebu Hanife Şâfi'i
Biri Mâlik biri Aḥmed
Bu dört zât-ı şerif toğrı
Ṭarîķi etdiler menşûr
 65/3

1.1.10.6. İmam Maturidi

Matüridiyye mezhebinin kurucusu, müfessir ve fakihdir. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte III. (IX.) yüzyılın ilk yarısının ortalarında dünyaya geldiği ve ömrünün bir asra yakın olduğu tahmin edilmektedir. Matüridi kelam, tefsir, fıkıh ve

¹³⁰ Bilal Aybakan, "Şafii", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2010, XXXVIII, 223-224.

¹³¹ Ahmet Özel, "Mailk b. Enes", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2003, XXVII, 506-507-508.

mezhepler tarihi alanlarındaki çalışmalarıyla tanınmaktadır. *Kitabü't-Tevhid* adlı eseri Sünni kelamının klasiklerinden biri haline gelmiştir.¹³²

Şair aşağıdaki beyitte ehl-i sünnete bağlılığını tekrarlarken, itikad mezhebinin Maturidi olduğunu ifade etmektedir.

*Mezhebim İmām ‘Azam Mâturîdî i’tikad
Ehl-i sünnet vel-cemâ‘at vār iken kınde gidem
194/10*

1.1.10.7. Karun

Zenginliğiyle tanınan, Hz. Musa ve Harun’un şahsında Allah’ın emirlerine karşı çıktığı için cezalandırılan kişidir. Kur’an’ın Kasas suresinde Karun Hz. Musa’nın kavminden, hazinelerinin anahtarlarını ancak güçlü bir topluluğun taşıyabildiği, zenginliğiyle mağrur bir kişi olarak takdim edilir. Kavminin, servetiyle böbürlenmemesi gerektiği yönündeki uyarılarına karşı Karun bu serveti kendi bilgisi sayesinde yaptığını ileri sürüyordu. Nihayet kendisi ve evi yerin dibine geçirilmiş, bu akıbetten ne kendini kurtarabilmiş ne de onu kurtaracak bir topluluk çıkmıştır.¹³³

Dünya malına hırs göstermenin yanlışlığından bahseden şair, örnek olarak Karun’u vermektedir. Şair, dünyayı terk etmeyi tavsiye etmekte ve bu konuda da Hz. İsa’yı örnek olarak göstermektedir. Karun’un başına gelenlerin ibretlik olduğu, Hz. İsa’nın yaşadıklarının da örneklik oluşturduğu vurgulanmaktadır.

*Bakma Kârun gibi dünyâ malına olma hârîs
Terk-i dünyâ ile uçdu gönüllere ‘İsa Mesîh
43/6*

1.1.10.8. Habil ve Kabil

Hz. Âdem ile Hz. Havva’nın ilk iki oğludur. Habil-Kabil hadisesi Kur’an-ı Kerim’de isim verilmeden şu şekilde nakledilir: “Onlara Âdem’in iki oğlu hakkındaki haberi gerçek olarak oku. Hani her biri birer kurban sunmuşlardı da birinden kabul edilmiş, ötekinden kabul edilmemişti. Kurbanı kabul edilmeyen,”seni öldüreceğim”

¹³² Şükrü Özen, “Maturidi”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2003, XXVIII, 146, 148.

¹³³ Ömer Faruk Harman, “Karun”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2001, XXIV, 519.

demişti. O da, “Allah sadece muttaki olanlardan kabul eder. Andolsun sen beni öldürmek için bana elini uzatsan da ben seni öldürmek için elimi uzatmam. Ben âlemlerin rabbinden korkarım. Ben dilerim ki sen benim günahımı da kendi günahını da yüklenesin ve cehennem halkından olasın. Zalimlerin cezası budur” dedi. Nefsi kendisini kardeşini öldürmeye yöneltti ve nihayet onu öldürdü; böylece ziyana uğrayanlardan oldu.”¹³⁴

Şair, tarihten örnekler vererek insanları merhametli olmaya davet etmektedir. Hz. Âdem’in oğlu Kabil’in kardeşi Habil’i öldürmesi insanlara ibret almaları gereken bir olay olarak sunmaktadır.

İbn Adem Kâbil Kârûna bak da ‘ibret âl

Merhametsiz şûfîliğîñ fâidesi yoğ imiş

119/5

1.1.10.9. Barsisa

Barsisa, ibadet ehli, ünü doğu ve batıya yayılmış bir ibadet ehlidir. Şeytan onu önce kadınla kandırmaya karar verir. Şeytan, zahidi kandırmak için kurduğu tuzakta kullanmak üzere bir kadın bulur. Hastalanan kadını şifa bulması için zahide yönlendirir. Sinsi planını uygulayarak her ikisini de kandırır. Günah işlettirir. Günahını gizlemeye çalışan zahid kadını öldürür. İdam cezası verilir zahide. Darağacında boynuna ip taktıklarında şeytan kendisini kurtarma vaadiyle tekrar kandırır. Böylece Barsisa meşhur bir zahid iken kaybedenlerden olur.

Yaşadığı bölgede tanınmış olan zahidin daha çok insan tarafından tanınmak ve kendini başkalarına beğendirmek için şeytanın tuzağına düşmesi divan şiirinde sıkça bahsedilen konulardan biri olmuştur. Râci aşağıdaki beyitte Barsisa’nın bu ibretlik hikâyesini hatırlatarak mütevazılığı tavsiye etmektedir.

Benlik ile rağm olundu Bel’am ü Barşışa

Ben kimim diyen yol âldı kaldı sen ben ben diyen

230/3

¹³⁴ Ömer Faruk Harman, “Habil ve Kabil”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1996, XIV, 376.

1.1.10.10. Nemrut

Nemrut, Hz. İbrahim zamanında yaşamıştır. Hz. İbrahim'i ateşe attırması ile anılır ve divan şiirinde bu yönüyle ismi sıkça zikredilir. İbrahim, ateş ve Nemrut kelimeleri beyitlerde genellikle birlikte kullanılır. Râci de diğer divan şairleri gibi Nemrut'un Hz. İbrahim'i ateşe atması, o ateşin de Hz. İbrahim'e gül bahçesi olmasından bahsetmektedir. Ayrıca bu beyitte Hz. Muhammed'in soyunun Hz. İbrahim'den geldiğinden söz edilmektedir.

Nâr-ı Nemrud kendine gül-zâr olan zât-ı şerîf

Ol Halîlu'llah ceddi'l-Muştafadır milletim

210/5

1.1.11. Ahlak İle İlgili Kavramlar

1.1.11.1. Gıybet

Sözlükte uzaklaşmak, gözden kaybolmak, gizli kalmak gibi anlamlara gelen “gayb” kökünden türeyen gıybet, dini bir kavram olarak, bir kimseden, gıyabında hoşlanmadığı sözlerle bahsetmek demektir.¹³⁵

Şair yaşadığı dönemde gıybetin artmasından şikâyet etmektedir. İnsanların Allah'a kulluk yapmakta noksanlık gösterdiklerini de belirten şair Hz. Peygamberden yardım istemektedir.

Çoğaldı çıkdı hased gıybet nemîmet fesâd

Kulluğ ibâdet kesâd yâ Resûlu'llah meded

53/5

1.1.11.2. Kibir

Kibir, kişinin tabiatında hased ettiği insana karşı böbürlenmenin bulunması demektir. Onu küçümsemesi, hizmetlerine koşturması, onu gaye ve hedeflerinin

¹³⁵ Karaman vd., 202.

arkasından sürüklemeyi istemesi demektir.¹³⁶ Kur'an-ı Kerim'de kibir sahibi insanlar için ile ilgili şu ifade yer almaktadır: “*Yeryüzünde haksız yere büyüklük taslayanları âyetlerimden uzaklaştıracağım.*”¹³⁷

Şair aşağıdaki beyitte kendi nefesine seslenmekte ve kibirlenmemesi konusunda uyarıda bulunmaktadır. Dünyanın baki olmayıp fani olduğunu, tez gelip geçeceğini de vurgulamaktadır.

*Veliyâ âldanma sen de kibriñe haşmetiñe
Fânidir bâki değildir o da tez gelür geçer*

76/4

Şair, kibrin kötü bir davranış olduğunu ifade etmek için şeytanın kibrinden dolayı Hz. Âdem'e secde etmemesini örnek göstermektedir.

*Hağğa itâ'at etmediñ yoluna toğru gitmediñ
Âdeme secde etmediñ kibriñden ey iblîs-i la'în*

221/2

1.1.11.3. Haset

Haset kelimesi başkasının sahip olduğu maddi veya manevi imkânların kendisine intikal etmesi veya kıskanılan kişinin bu imkânlardan mahrum kalması yönündeki istek ve niyeti ifade eder.¹³⁸ Kur'an-ı Kerim'de hasetçilerle ilgili şu ifadeler yer almaktadır: “*Size bir iyilik dokunursa, bu onları üzer. Başınıza bir kötülük gelse, ona sevinirler.*”¹³⁹

Kendisinden güzel davranışlar beklenen insanların yaptığı yanlışlar şairi çok üzmektedir. Özellikle din adamları ve âlimler hata yaptıklarında şair tarafından çok sert bir şekilde uyarılmaktadır. Şair, aşağıdaki beyitte, dervişlik iddiasında bulunanların kibir ve hasetten kendilerini alıkoymamalarını eleştirmektedir.

*Kibirle hağd hased tolmuş gönlünde bî-ğad
İblis'den dağî işid böyle mi olur dervişlik*

170/8

¹³⁶ Gazali, III, 430.

¹³⁷ Araf, 146.

¹³⁸ Mustafa Çağrıcı, “Haset”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1997, XVI, 378.

¹³⁹ Al-i İmran, 120.

1.1.11.4. Riya

İkiyüzlülük, gösteriş demek olan riya, tasavvufta sırf Allah rızası için yapılması gereken amele, gösteriş katmak anlamında kullanılır. Tasavvufta, insanlara şirin görünmek için, riya ile yapılan amel ve ibadetler şirk sayılmıştır.¹⁴⁰

Şair aşağıdaki beyitte zahidi eleştirirken onu riyaya düşmemesi konusunda uyarmaktadır. Gönülde lezzet bulmak isteyenlere riyadan uzak durmalarını tavsiye etmektedir.

‘Ucb riyā ile zāhid dilde lezzet bulamaz

Dert bulunmayınca dermān kimden umarsın gönül

182/10

Gösteriş için yapılan amellerin Allah katında bir değeri olmayacağını belirten şair gizli yapılan ibadetlerin saf altın gibi değerli olduğunu bildirmektedir. Amellerini halis bir niyetle yerine getirenlere imanla ölmenin nasip olacağını ifade etmektedir.

‘Ucb u riyā ile işlenen ‘amel maḳbul değil

Mebde-i fesād olan işden ecr me ‘mül değil

Gizlū ‘amel şaf altun gibidir ma ‘lül değil

Hālīs ‘amel eyleyen imānla merḥūm olur

73/3

1.1.11.5. Yalan

Yalan İslam dininde yasaklanan davranışlardan biridir. Konu ile ilgili birçok ayet ve hadis mevcuttur. Bu ayetlerden birinde Allah şöyle buyurmaktadır: “*Yalanı, ancak Allah'ın âyetlerine inanmayanlar uydurur. İşte onlar, yalancıların ta kendileridir.*”¹⁴¹

Şair aşağıdaki beyitte yalan yerine kezb kelimesini tercih etmektedir.

¹⁴⁰ Kaplan Üstüner, *Divan Şiirinde Tasavvuf*, Birleşik Yayınevi, Ankara 2007, 182.

¹⁴¹ Nahl, 105.

Kezble ğıybet nemîme ber-devâm

Zemmler bühtân elinden el-‘ıyâz

61/9

1.1.12. Mekânlar

1.1.12.1. Kâbe

İslam inancına göre yeryüzünde yapılan ilk mabeddir. Müslümanların kiblesidir. Kur'an-ı Kerim'de adı iki defa geçen Kâbe'ye bir kısmı yine Kur'an'da yer alan Beyt, Beytullah, el Beytül'atık, el-Beytül'haram, Beniyye, Devvare, Kadis, Hamsa, Müzheb gibi çeşitli isimler de verilmiştir.¹⁴²

Klasik şiirimizde Kâbe ile sevgilinin mahallesi arasında benzerlik kurulur. Divan şiirinde aşğın Ka'be gibi hürmet göstermesi gerek yegâne sevgilinin bulunduğu yerdir. Ka'be'nin yolları nasıl dikenli ve meşakkatli ise âşık için de sevgilinin kuyuna çıkan yollar hep zorluklarla doludur.¹⁴³

Râci, kendisine marifet kapısının açılması ve fisk-ı fücürden kurtulmak için dua ederken Kâbe'ye varma arzusunu dile getirmektedir. Şairin divanı içerisindeki birçok şiirinde bu arzusunu tekrarladığını görmekteyiz. Zamanın şartlarından mıdır bilinmez Kâbe'yi ziyaret etmek şair için ulaşılması çok zor bir hedef olarak görülmektedir. Birçok divan şairi gibi Râci de dini duyarlılıkları çok yüksek bir şairdir. Kâbe'ye ulaşma arzusu ona çokça şiir yazdırmıştır denilebilir.

Ma‘rifet bâbı âçılub mahv olsa fisk-ı fücûr

Haqq naşib itse de varsam Kabeyi kılsam tavaf

149/2

¹⁴² Sadettin Ünal, “Kâbe”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2001, XXIV, 14-15-16.

¹⁴³ İskender Pala, *Ve Gazel Yeniden*, (2. Baskı), LM Yayıncılık, İstanbul 2002, 148.

1.1.12.2. Mekke-Medine

Mekke, Kâbe'nin bulunduğu ve hac ile umre ibadetinin yerine getirildiği kutsal şehirdir. Yerleşim birimi olarak ortaya çıkmasında belirleyici en önemli unsur merkezinde yer alan Kâbe'dir.¹⁴⁴

Medine, Hz. Peygamber'in mescidiyle kabrinin bulunduğu hicret yurdu, İslam'da iki Harem bölgesinden biri, Resul-i Ekrem ve Hulefa-yi Raşidin döneminin başşehridir.¹⁴⁵

Şiirlerinden anlaşıldığına göre şair büyük bir peygamber aşığıdır. Hz. Peygambere övgü dolu şiirler kaleme almış, başka konuda yazılmış şiirlerinde de O'nun adını zikretmeyi gelenek haline getirmiştir. Peygamberi bu kadar seven bir insanın O'nun ehl-i beytini, ashabını ve yaşadığı mekânları da sevmesi doğladır. Peygamberin doğduğu yer olan Mekke ve hicret yurdu Medine şair için cennet bağına benzetilecek kadar değerlidir.

Gönlüme doğdu yine Mekke ile Medîne

Beñzer cennet bağına Mekke ile Medîne

255/1

1.1.12.3. Arafat

Bilme, tanıma, anlama ve güzel koku anlamlarına gelen a.r.f kökünden türeyen Arafat, Mekke'nin yirmi beş kilometre güney doğusunda ova görünümünde düz bir alanın adıdır. Doğu, kuzey ve güneyi dağlarla çevrilidir. Haccın rükünlerinden vakfe burada yapılır.¹⁴⁶

Şair, aşağıdaki beyitte Arafat dağının nur gibi parlayarak etrafını aydınlatıldığını dile getirmektedir.

Nurdur 'Arafât tağı ısıdır şolu şağı

Peygamberiñ turağı Mekke ile Medîne

255/8

¹⁴⁴ Nebi Bozkurt, "Mekke", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2003, XXVIII, 555-556.

¹⁴⁵ Nebi Bozkurt ve Mustafa Sabri Küçükaşçı, "Medine", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2003, XXVIII, 305-306.

¹⁴⁶ Karaman vd., 27.

1.1.12.4. Ravza-i Mutahhara

Tertemiz bahçe anlamına gelir. Mescid-i Nebevi içinde Hz. Peygamber'in kabri ile minberi arasındaki bölümdür.¹⁴⁷ Şair, mekân adları olan Ravza-i Mutahhara, Mekke ve Medine isimlerini birlikte kullanmıştır. Ayrıca şair Mekke ile Medine'yi günahlardan kurtuluş vesilesi olarak da görmektedir.

Mekke-i mükerreme Ravza-i Muṭahhara

Günah derdine çâre Mekke ile Medîne

77/10

1.1.12.5. Kerbela

Hz. Hüseyin'in türbesinin bulunmasından dolayı kutsal sayılan şehirdir. Bağdat'ın yaklaşık 100 km. güneybatısında yer alan Kerbela'nın İslam tarihindeki şöhreti, Hz. Hüseyin ile ailesi fertlerinin 10 Muharrem 61 (10 Ekim 680) tarihinde Emeviler'ce şehid edildikleri yer olması ve kabirlerinin burada bulunmasından kaynaklanmaktadır.¹⁴⁸

Ehl-i beyte büyük bağlılık ve sevgi duyan şair, Peygamber torunu Hz. Hüseyin'in şehid edildiği yer olması dolayısıyla Kerbela'dan bahsetmektedir. Hz. Hüseyin ile birlikte başka Müslümanların da kanlarının akıtıldığını dile getirmektedir.

Kerbelâda akar kanlar şehîd oldu nice cânlar

Esdî şehâdet yelleri Ḥasan ile Hüseyin'dir

1.1.13. Diğer Kavramlar

1.1.13.1. Ramazan

Hicri yılın dokuzuncu ayıdır. Müslümanlarca sabır, ibadet, rahmet, mağfiret ve bereket ayı olarak kabul edilen, büyük bir coşku ve heyecanla karşılanan aydır.¹⁴⁹

Şair, divanında ramazan ayına özel bir şiir kaleme almıştır. Ramazan ayının gelmesiyle Müslümanların hayatında ne gibi değişikliklerin olduğunu ayrıntılı bir

¹⁴⁷ Nebi Bozkurt, "Ravza-i Mutahhara", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2007, XXXIV, 475.

¹⁴⁸ Mustafa Öz, "Kerbela", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2002, XXV, 271.

¹⁴⁹ Hacı Mehmet Günay, "Ramazan", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2007, XXXIV, 433-434.

şekilde anlatan şair bu ayın kıymetini bilememekten duyduğu endişeyi dile getirmektedir. Ramazan ayını iyi değerlendirip onu hoşnut ederek veda etmek şairin en büyük temennisidir.

Râzî hoşnûd oldu bizden ‘aceb

Elvedâ‘ gitdi ramazân elvedâ‘

140/1

1.1.13.2. Muharrem

Muharrem ayı hicri yılın sene başı olması sebebiyle Müslümanlar tarafından önemlidir. Hz. Hüseyin ve bir grup Müslümanın Kerbela’da şehit edilmesi de bu ayda gerçekleşmiştir.¹⁵⁰

Şair, Hz. Hüseyin ve yanındaki Müslümanların şehit edildiği ay olması nedeniyle Muharrem ayından matem ayı olarak bahsetmektedir.

Bilûn bu ây muharremdir bu gelen şehr-i mâtemdir

Her âylardan mûkerremdir bu gelen şehr-i mâtemdir

78/1

1.1.13.3. Bayram

Divan şiirinde bayram yerine genellikle “ıyd” kelimesi kullanılır. Divan şairleri mensubu bulundukları kültürün geleneklerine, adetlerine bağlı kimseler olduklarından toplumun sahip olduğu bütün manevi değerleri şiirlerinde işlemişlerdir. Bayram da bunlardan biridir. Şairler türlü vesilelerle bayramdan bahsetmişlerdir. Râci, aşağıdaki beyitte kurban bayramını konu edinmiştir.

Bayram günü kurbanlar kesildi ağıdı kanla

Yoluñda fedâ canlar kapuñdan itme ırak

153/2

1.1.13.4. Ehl-i Sünnet

Sözlükte manevi alanda çizilen yolu benimseyenler anlamına gelen ehl-i sünnet tamlaması ehl-i sünnet vel-cemaat ifadesinin kısaltılmış şeklidir. Buradaki sünnetten maksat dini tebliğ ve beyan etmekle görevli bulunan Hz. Peygamber’in İslam’ın temel

¹⁵⁰ A. Ragıp Akyavaş, *Edeb Yahu Din ve Ahlak Sohbetleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2008, 266.

konularını anlama ve benimseme tarzıdır. ¹⁵¹ Şair, kendisine ehl-i iman ve ehl-i sünnet olmayı bahşettiği için Allah’a şükretmektedir.

Haqq Te‘ālā bize ihsān eyledi hamd ü senā

Ehl-i sünnet ehl-i imān eyledi hamd ü senā

2/1

Şair, aşağıdaki beyitte kendi şahsında diğer Müslümanlara ehl-i sünnetten ayrılmamaları konusunda telkinde bulunmaktadır.

Ehl-i sünnet ve’l-cemā‘at mezhebin tut ey gönül

Şaşma yoldan etme ilhād Haqq yolun tut ey gönül

185/1

1.1.13.5. Ahir Zaman

Dünyanın son günleri veya sonu anlamında kullanılan bir terimdir. Ahir zaman terimi Kur’an-ı Kerim’de yer almıyorsa da hadislerde çokça kullanılmıştır. Hz. Peygamber’in, dini hayatın zayıflaması ve ahlakın gerilemesi şeklindeki kıyamet alametlerine temas eden hadislerinde “ahir zaman” terimi kullanıldığı gibi bu anlamı ifade eden “insanlar üzerine öyle bir zaman gelecek ki...” ibaresine de sık sık rastlanır. ¹⁵² Şair, yaşadığı çağdaki dini ve ahlaki bozulmaları kıyametin yaklaşmasına delil olarak göstermekte ve insanları tövbe etmeye çağırmaktadır.

Gelün tövbe eyleyelüm kırdarlar

Bilün āhir zamān yaqīn gelmişdir

68/1

1.1.13.6. Hızır-İlyas

Hızır’ın, peygamber olup olmadığı hususunda ihtilaf vardır. Halk inanışlarına göre Hızır karada, İlyas denizde ortaya çıkar. ¹⁵³ Hızır ve İlyas ile ilgili toplumda çok değişik inançlar vardır. Onlar hakkında gerçek ya da gerçek olmayan birçok hikâye anlatılır. Divan şairleri de bu konuya sıkça değinmişlerdir. Şiirlerinde çoğu kez halk

¹⁵¹ Yusuf Şevki Yavuz, “Ehl-i Sünnet”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1994, X, 525.

¹⁵² Günay Tümer, “Ahir Zaman”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1988, I, 542-543.

¹⁵³ Ceylan, 381.

inanişlarına göndermelerde bulunarak toplumsal inanişlara olan ilgilerini göstermişlerdir.

Râci, aşağıdaki şiirinde Allah’a tevekkül etmenin önemini vurgulamakta ve boş yere sıkıntı çekmemeyi tavsiye etmektedir. Gece gündüz dua etmek gerektiğini söyleyen şair, kıyamet gününde Hızır ile İlyas’ın yardıma koşmasını dilemektedir.

*‘Ömrüñ Haqq’a ımarla Râci
Ne olur Haqq’dan olur çekme âcı
Ola gör leyl ü nehârda du‘âcı
Hızır İlyas yetişe buk deminde
240/6*

1.1.13.7. Nur

Aydınlık, parlaklık gibi anlamları olan nur, tasavvufta çeşitli şekillerde karşımıza çıkar. Nur, Allah’ın güzel isimlerinden biridir. Allah’ın nuru yeri ve göğü doldurmuştur. Nur isminin tecellisi her yeri kaplamıştır. Nur, Allah’ın zahir ismiyle tecelli etmesi yani tüm eşyanın suretlerinde kendini gösteren İlahi varlık anlamına da gelir.¹⁵⁴ Tasavvufta her şeyin aslı nur-ı Muhammedi’dir. Şair, aşağıdaki beyitte yaşadığı hayal kırıklığı ve hüsrancıları ustalıkla kullandığı benzetme sanatıyla ifade etmektedir.

*Nur şandığım nâr oldu dil par par yanar oldu
Şimdi berâber oldu inişle yoğuşlar*

1.1.13.8. Azazil

İslam sufilerinden Hallac azazili, “hem göklerde hem yerde dai idi, gökte meleklerle dailik yapmaktaydı” şeklinde tavsif ederek azazilin gökte meleklerle iyilikleri, güzellikleri gösterdiğini, yerde ise “insanların daisidir” demekle insanlara çirkinlikleri, kötülükleri öğrettiğini açıklamaktadır. Hallac’a göre; İblisin adı onun adından türemiştir, sonradan azazil şeklinde değiştirildi.¹⁵⁵

¹⁵⁴ Kaplan Üstüner, *Divan Şiirinde Tasavvuf*, Birleşik Yayınevi, Ankara 2007, 186-187.

¹⁵⁵ Salih Tuğ, “Azazil”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1991, IV, 311.

Yahudi ve Hristiyan kaynaklarında azazel, azael, hazazel şeklinde geçmektedir. İslami literatürde şeytan veya iblisin diğer adı olarak kullanılan azazil kelimesi Kur'an'da geçmez.¹⁵⁶

Şair, aşağıdaki beyitte şeytanın isminin önceden azazil olduğunu, her türlü nimete sahip olduğunu ifade etmektedir.

Evvelde ‘azāzil idiñ maḫşūduña nāil idiñ

Her ni‘mete vāşıl idin Rabbiñden ey iblīs-i la‘īn

221/10

1.1.13.9. Deccal

Sözlükte bir şeyi örtmek, yaldızlamak veya boyamak anlamındaki decl kökünden türeyen bir sıfat olup klasik kaynaklarda “ahir zamanda ortaya çıkıp göstereceği harikulade olaylar sayesinde bazı insanları dalaletle sürükleyeceğine inanılan kişi” diye tarif edilir.¹⁵⁷

Şair, yaşadığı dönemdeki bazı gelişmeleri deccalın ortaya çıkmasına işaret olarak yorumlamakatadır.

Türlü zīnetler cihāna oldu şāyi‘ zuhur

Ġālibā çıkmāsı deccālīñ olubdur pek garīb

18/4

1.1.13.10. Zina

Şiirlerini vaiz edasıyla kaleme alan şair insanlara dini ve ahlaki öğütler vermeyi amaçlamaktadır. Aşağıdaki beyitte cana kıyma, harama el uzatma ve zina gibi dinen yasak olan davranışları yapmamaları konusunda insanları uyarmaktadır.

Eyleme zinā gel kıyma cāna

Helāla binā ḫurmaḫ ne güzel

190/14

¹⁵⁶ Karaman vd., 47.

¹⁵⁷ Kürşat Demirci, “Deccal”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1994, IX, 67.

1.1.13.11. Kefen

Cenazenin yıkanıp kurulandıktan sonra gömülme üzere sarıldığı beze verilen isimdir.¹⁵⁸ Şair, akibetinden endişeli olduğunu şiirlerinde dile getirmektedir. Şiirlerinde ölüm ve sonrasıyla ilgili bilgiler aktarıp insanlara öğüt vermeyi amaçlamaktadır. Aşağıdaki beyitte öldükten sonra yıkanıp, kefene sarılacağını sonra da Müslüman kardeşleri tarafından musallaya getirileceğini anlatmaktadır.

Ġusl idüb ġassal beni ġiyem kefen gömleġiñi

Getürüb ihvân beni muşallâda kınsam gerek

172/2

1.1.13.12. Cihad

Cihad, çalışmak, çabalamak, gayret göstermek ve mücadele etmek anlamlarını içerir; bu kavram dini bir ıstılah olarak, İslam literatüründe özel bir önem taşımaktadır. Allah yolunda çalışmak, din uğrunda hizmet etmek ve gerekirse silahlı mücadeleye girerek savaşmak “cihad” olarak nitelendirildiği gibi, nefse ve kötülüklerine karşı mücadele etmek de bu sözcükle ifade edilmiştir.¹⁵⁹

Şair, aşağıdaki beyitte nefisle olan cihada dikkat çekmektedir. İnsanların dünyaya geliş amaçlarının nefisle cihad olduğunu hatırlatan şair, bu konuda yeteri kadar mücadele verip vermedikleri sorgulamalarını amaçlamaktadır.

Cihād içün gelüb dünyāya sende nefisdir düşmān

Ķani mücāhide ānıñla saña içürür semālar

1.1.13.13. Tevekkül

Tevekkül, herhangi bir konuda gerekli çabayı gösterdikten sonra Allah’a güvenmeyi ifade eden bir terimdir.¹⁶⁰

Şair, dünyada ne kadar çaba gösterilse de herşeyin insanların istediği gibi olmayacağını belirtmektedir. Onun için Allah’a tevekkül etmenin en doğrusu olduğunu vurgulamaktadır.

¹⁵⁸ Mehmet Keskin, “Kefen”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2002, XXV, 184.

¹⁵⁹ Hizmetli, 448.

¹⁶⁰ Mirza Tokpınar, *Hangi Doğru Tevekkül*, Bizim Büro Basımevi, Ankara 2009, 111.

*Kıl tevekkül yâ Velieddîn bâbü'llâha sen
Çün harâbat dâridır dünyâya virseñ de omuz*

102/14

1.2. TASAVVUF

Tasavvuf, Hakk'ın hoşnutluğunu kazanmak ve ebedi saadete ermek için nefisleri temizleme, ahlakı tasfiye, iç ve dış tenvir, suret ve sireti tezkiye hallerinden bahseden ilimdir.¹⁶¹ Divan edebiyatında tasavvufun etkisi oldukça fazladır. Şairler ya kendileri bizzat tasavvuf halkasına girmişler ya da şiirlerinde bir gelenek olarak tasavvuf terimlerini kullanmışlardır. Şairlerin sıkça kullandıkları tasavvufi kavramların başında aşk, âşık, maşuk, zahid gelmektedir. Bunun yanında şairler gül, bülbül, diken gibi kelimeleri dahi birer tasavvufi sembol olarak kullanmışlardır.

1.2.1. Aşk

Aşk, şiddetli sevgi demektir. Aşk, gerek divan edebiyatının gerek tasavvufi Türk edebiyatının bel kemiğini oluşturur. Tasavvufta aşkın özünü, “*Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim ve âlemi yarattım.*” kutsi hadisi oluşturur. Allah'ın sırrı ve tecellinin remzi bu aşktadır. Aşk insan yaratılışındaki güzellik ve varlığın temelini oluşturur.¹⁶²

Tasavvufta ve edebiyatta iki türlü aşk vardır. Birincisi beşeri aşk, ikincisi ilahi aşk'tır. Beşeri aşk, dünya güzelliğine karşı nefsimizin coşması ve sevgi duymasıdır. İlahi aşk ise, bütün bu güzellikleri yaratana duyulan sevgidir. Beşeri aşktan yola çıkarak, hakikate ve hakiki aşka ulaşılır.¹⁶³ Mutasavvıflara göre Allah'a ancak aşk yoluyla varılır. Kâinat, Allah'n aşk-ı zati nedeniyle cemalini görmek ve göstermek, bilinmek istemesinden ortaya çıkmıştır. Allah'a ulaşmak, Allah'ı sevmek için Allah'ı bilmek gerekir. Bu da marifetullah muhabbetullahtır.¹⁶⁴

Âşıklar bakılan her şeyde Hakk'ı görmüşler, gönülde hep onu hissetmişlerdir. Kendi benliklerinden geçerek, sevgilinin bizzat kendisi olduğu mertebesine

¹⁶¹ Mahir İz, *Tasavvuf*, (5. Baskı), Haz. M. Ertuğrul Düzdağ, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1990, 30.

¹⁶² İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, LM Yayıncılık, İstanbul 2002, 48.

¹⁶³ Ahmet Mermer ve Neslihan Keskin Koç, *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005, 12-13.

¹⁶⁴ Haluk İpekten, *Şeyh Galip*, (4. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2010, 45.

gelmişlerdir. Varlığı ve ikiliği hiçbir günahla kıyaslanmayacak kadar büyük bir günah, hatta küfür saymışlardır. Aşkın hakikatını her şeyi sevgiliye bağışlamak olarak tasavvur etmişlerdir. Aşk sayesinde varlık, madde engelini ortadan kaldırarak İlâhi vuslata erişeceklerine inanmışlardır.¹⁶⁵

Râci aşağıdaki beyitte zahidi eleştirirken onu aşka uzak olmakla suçlamaktadır. Onu gafil olarak nitelemektedir. Divan şairlerinin genelinde olduğu gibi Râci'ye göre de zahid gaflet uykusundadır. O aştan uzak kalmış, aşk şarabını tatmamıştır. Şair onu aşk şarabını içmeye davet etmektedir.

Zâhidâ gel cām-ı ‘aşkı eyle nûş
Ĥâb-ı gafletden uyânub ‘aşka düş
Ma‘rifet sırrına irem dir iseñ
Ĥâb-ı gafletden uyânub ‘aşka düş
 112/1

1.2.2. Âşık

Âşık, Allah'ın cemal ve celaline iştîyak duyan kişi demektir. Tasavvufun son mertebesinde âşık, kendi iradesinde fani olarak maşukun iradesiyle hareket eder. Âşık ile maşuk diye iki ayrı varlık tasavvuru ortadan kalkar ve birbirinden fark edilemeyecek hale gelir.¹⁶⁶ Sevgili, her türlü cefa eder. Âşık ise şikâyet etmez. Elest Bezmindeki ahdini bozmaz. Aşkın icap ettiği her şeyi yapar. Cefayı nimet bilir. Şikâyet etmez.¹⁶⁷ Divan edebiyatında şair daima âşıktır. Bu yüzden her şey sonuçta aşk ile ilgili görünür. Aşk samimidir. Maddiyatla ilişkisi yoktur. Aşığın gıdası üzüntüdür. Sevgiliden daima lütuf bekler.¹⁶⁸ Erzurumlu İbrahim Hakkı aşkın, aşığa bir inayet, sonunun da hidayet olduğunu bir beyitte şöyle anlatmaktadır: “*Aşıka aşk işi inayettir / Can sürurudur ol hidayettir.*”¹⁶⁹

Âşık ölse bile aşk yolundan çıkmaz. Vuslat deminde sevgiliye can verip rahatlaşmak, hicran ateşiyle yanmaktan yeğdir. Pervane ışığı görünce nasıl kendisini

¹⁶⁵ Üstüner, 89.

¹⁶⁶ Üstüner, 103.

¹⁶⁷ Tarlan, 638.

¹⁶⁸ Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, 47.

¹⁶⁹ Mustafa Güneş, *E.İbrahim Hakkı Divanı*, Sahaflar Kitap Sarayı Yayınları, İstanbul 2008, 165.

atıp yakmada âşık da aşk töresini pervaneden öğrenir.¹⁷⁰ Âşıқта daima aşk gamı vardır ve olmalıdır. Dünya sevinci bu gamı giderirse bu, âşık için büyük üzüntü, keder verecek bir şeydir. Âşıқта gam, esasen hakiki aşk ıstırapı olduğu için âşık bundan sevinç duyar.¹⁷¹ Divan şiirinde aşığın durumunu özetleyenlerden biri de Vasıf isimli şairdir: “Görsem seni helak olurum görmesem helak.”¹⁷²

Âşık sevdiğinin adını kendi kendine tekrarladıkça bundan hoşlanır. Ondan söz etmekten büyük tat alır ve bu durum onda tuhaf bir merak haline gelir; hiçbir şey onu bu kadar tatmin edip doyurmaz; onun gerçek duygularını ve düşüncelerini, o esnada işitip anlamaları aşığı o denli ilgilendirmez.¹⁷³

Elbette aşk herkesin taşıyamayacağı yüksek bir payedir. Aşka düşmek birçok kişiye nasip olsa da onu taşıyan azdır. Âşık olduğunu zanneden nicesi vardır ki aşktan bihaberdir. Râci’ye göre dilinde zikir olmayan, fikrinde maşuk olmayan, gözünde nem olmayan ve de hayatında şükür olmayan âşık olamaz.

*Eğer ‘âşık iseñ Haqq’a kanî diñle zikru’llah
Hanî fikriñ hanî şükrüñ hanî gözüñde ya nemler
70/6*

Şair aşağıdaki şiirinde zahide seslenmektedir. Ona aşk yoluna girmesini tavsiye etmekte, ondan aşk ateşinden ciğerini yakmasını ve aşkın gülüne bülbül olmasını istemektedir.

*Zâhidâ gel ‘aşka eyle intisâb
Ola gör ‘aşkıñ gülüne ‘andelîb
Nâr-ı ‘aşkıñda ciğeriñ kebâb
Ola gör ‘aşkıñ gülüne ‘andelîb
20/1*

1.2.3. Gönül

Gönül aşığın aşkıyla ilgili her türlü gelişmenin yaşandığı yerdir. Gönül bir hitap yeridir. Âşık, gönlüyle konuşur, dertleşir.¹⁷⁴ Gönül denilen şey üç kısımdır: Biri yalnız

¹⁷⁰ Abdülbaki Gölpınarlı, *Fuzuli Divanı*, İnkılâp Yayınları, İstanbul 2005, 84.

¹⁷¹ Tarlan, 346-347.

¹⁷² Pala, *Kronolojik Divan Şiiri Antolojisi*, 406.

¹⁷³ İbn Hazm, *Güvercin Gerdanlığı*, (11. Baskı), Çev. Mahmut Kanık, İnsan Yayınları, İstanbul 2005, 42.

¹⁷⁴ Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, 179.

dünya ile meşguldür. Diğerleri yalnız ahiret işleriyle meşguldür. Üçüncüsü Allah Te'ala'nın muhabbetiyle dolmuştur. O yalnız onunla meşguldür.¹⁷⁵ Âşık olmak, gönül ile gönülden yaşamaktır aynı zamanda. Akli bir kenara bırakıp, hayata kalbiyle, yüreğinin en temiz yüzüyle olanıyla bakmasıdır insanın.¹⁷⁶

Tasavvufta; gönül, Allah'ın evi manevi bir Kâbe olarak telakki edilir. Kâbe Hz. İbrahim tarafından yapılan bir binadır; onun adıyla ve onun makamı olarak anılır. Fakat gönül, Allah'ın nazar ettiği bir yerdir. Yere göğe sığmayan Allah, kulunun gönlüne sığmıştır. Bundan dolayı, mutasavvıflara göre gönlün kıymeti çok büyüktür.¹⁷⁷

Gönül, aynaya da benzetilir. Eskiden aynalar madenden yapılır, kil ve toprakla saykal vurulur, parlatılırdı. Gönül aynasının kirden, pastan temizlenmesi, saf ve temiz olması gerekir. İlahi aşk, ancak saf ve temiz olan gönül aynasında kendini gösterir, tecelli eder.¹⁷⁸

Gönül derdi aşktır. Aşkın ilacı yoktur. Aşk manevi bir hastalıktır. Âşık bundan dolayı gama tutkundur. Bir şeye tutkun ya da müptela olan ondan kurtulmak istemez. Eski edebiyatımızda gönül derdinin çaresi gamdır.¹⁷⁹ Âşık, gönlüyle konuşur, duyar. O gönül gam ve kederle beslenen bir kuş gibidir. Aşkın yağmasına uğramış, sevgilideki güzellikler sebebiyle yerle bir edilmiş bir ülke sayılır. Bu yüzden perişandır, dertlidir, hayrandır, biçaredir, şikeste ve serkeştir.¹⁸⁰ Erzurumlu İbrahim Hakkı gönlü vasfetmenin mümkün olmadığını bir beyitte şöyle ifade etmektedir:

“Şevk u taleb ki sendedir zevk u tarab ki sendedir

Aşk ile can seninledir vaf idemem gönül seni”¹⁸¹

Râci'ye göre gönül Allah'ın nazargahıdır. Bunun için de çok kıymetlidir. Elbette bir şeyi değerli kılan içindekilerin değeridir. İnsanın gönlünde Allah olduğuna göre en kıymetli yerdir insanın gönlü. İnsanın gönlünü kırmanın Kâbe'yi yıkmaktan daha günah olduğunu söylemeleri de bu yüzden olsa gerektir. Nasıl ki kırılan değerli bir mücevher

¹⁷⁵ İsa Çelik, *Muhammed İkbal'in Tasavvufi Düşüncesi*, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2004, 266.

¹⁷⁶ Sadri, 84.

¹⁷⁷ Üstüner, 225.

¹⁷⁸ Haluk İpekten, *Fuzuli Hayatı Sanatı Eserleri*, (7. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2010, 206.

¹⁷⁹ Turgut Karabey, *Ahmet Paşa Hayatı Sanatı Eserleri*, (3. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2010, 137.

¹⁸⁰ İskender Pala, *Şi'r-i Kadim*, (4. Baskı), LM Yayıncılık, İstanbul 2002, 77.

¹⁸¹ Güneş, 349.

tekrar düzelmiyor, değerini yitiriyorsa kırılan bir insan kalbinin de tekrar eski haline gelmesi şaire göre mümkün görünmemektedir.

Nazar-gāhı Hakkın gönüldür ey cān

Dizilür mü kırlsa dürr ü mercān

19/2

1.2.4. Zahid

Zahid; bu dünyada kendini bir yolcu gibi sayan, ölümle elinden çıkacak şeylerle avunup, aldanmayan mü'min demektir.¹⁸² Zahit, dünyaya sırtını dönmüş, onu elinin tersiyle itivermiş kişidir. Yani o, dünyayı bir pula satmış, dünyalık her şeyden yüz çevirmiş, dünya nimetlerinden el etek çekip kendi dünyasına dalmış öyle yiğit bir kişidir ki, ne şöret ve ne şan, ne mal ve mülk, ne de mevki ve makam onun kalbine girmeye yol bulamaz.¹⁸³

Divan şiirinde zahid daha çok dünya malına önem vermemesiyle bilinir. Onun için dünyanın pul kadar değeri yoktur. Zahid nereden geldiğinin ve nereye gideceğinin farkındadır. Elindeki nimetleri bu bilinçle kullanılır elde edemedikleri içinse üzülmez. Hırs ve tamaha zahidin gönlünde yer yoktur. “*Hatırından çıkmasın dünyaya üryan geldiğin*”¹⁸⁴ diyen Baki de bu fikri desteklemektedir.

Şair, aşağıdaki beyitte zahide seslenmekte ve varlık düşüncesinden vazgeçip yokluğa yönelmesini tavsiye etmektedir. Zühd ve takvanın güzel olduğunu bunlarla birlikte doğru yola yönelmenin de gerektiğini vurgulamaktadır.

Zāhid varlığı bırağ ba‘zı yoğ olmağ da şart

Zühd ü taḳvī hoşdur illā müstaḳīm olmağ da şart

133/1

¹⁸² Alpsoy, 30.

¹⁸³ Pala, *Kitab-ı Aşk*, 94.

¹⁸⁴ Pala, *Kronolojik Divan Şiiri Antolojisi*, 404.

1.2.5. Kalbe Ait Kavramlar

1.2.5.1. Dua

Dua kelimesi, çağırmak, seslenmek, istemek; yardım talep etmek anlamlarına gelir. İslam litaratüründe ise Allah'ın yüceliği karşısında kulun aczini itiraf etmesini, sevgi ve tazim duygulan içinde lütuf ve yardımını dilemesini ifade eder.¹⁸⁵

Dua, âşıkların en büyük sığınağıdır. Derdi ve tasası bitmeyen âşıklar çareyi sevgilinin kapısında dua etmekte bulurlar. Zaten sevgilinin kapısından başka da gidecek kapı yoktur. Şair, aşağıdaki beyitte kendi acizliğini vurgularken sürekli Allah'a dua ettiğini ifade etmektedir. Duasında o dönemde Ruslarla savaşmakta olan askerlerimizi de unutmamaktadır.

*Bu Velieddîn 'âciz dâimâ eyler du'â
'Asker-i İslâma nuşret eyleye Bârî Hudâ
56/11*

1.2.5.2. Zikir

Anmak, hatırlamak, açıklamak, bildirmek gibi anlamlara gelen zikir, kavram olarak Allah adının tekrarlanması demektir. Kur'an'da namaz kılmak, Kur'an-ı Kerim, ilim, zikir, kıymeti büyük şey anlamında kullanılmıştır.¹⁸⁶ Kur'an-ı Kerim'deki şu ayetler zikrin önemini vurgulamaktadır: “Onlar ayaktayken, otururken ve yanları üzerine yatarken Allah'ı anarlar...”¹⁸⁷ “Onlar, inananlar ve kalpleri Allah'ı anmakla huzura kavuşanlardır. Biliniz ki, kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur.”¹⁸⁸

Tasavvufta zikir büyük öneme sahiptir. Hatta tasavvufun temelini zikir oluşturur demek yanlış olmaz. Şair aşağıdaki beyitte gizli gizli zikretmek istediğini ancak bu arzusuna ulaşamadığını ifade etmektedir.

*Gizlû gizlû zikr-i Raḥman etmek isterken gönül
Vuşlat-ı Haḳḳ ister iken pek ırâḳ düşdü gönül
180/2*

¹⁸⁵ Osman Cilacı, “Dua”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1994, IX, 529.

¹⁸⁶ Üstüner, 153.

¹⁸⁷ Al-i İmran, 191.

¹⁸⁸ Rad, 28.

Şair, insanlardan ellerinden geldiği kadarıyla Allah’a kulluk etmelerini isterken, onlara gece gündüz zikretmelerini de tavsiye etmektedir.

Eliñden geldiği miqdâr kulluğ eyle Mevlâya
Gece gündüz Hudânıñ ismini zikreyle zikreyle
 243/2

1.2.5.3. Tövbe

Sözlük anlamı, dönmek olan tövbe, tasavvufta, kusurlu şeylerden vazgeçerek, Hakk’a yönelme anlamına gelir. Ayrıca, geçmişte işlenen günahlardan pişmanlık duyup Hakk’a sığınma, gaflet uykusundan uyanıp günahlardan uzak durma, kalp temizliğini temin etme ve kötü huylardan iyi huylara samimiyetle dönme anlamlarına gelir.¹⁸⁹

Şair, aşağıdaki beyitte Allah’ın insanlara ibadet etmeyi emrettiğini hatırlatmaktadır. Kendi şahsında diğer insanlara da seslenen şair, gerektiği kadar ibadet yapamadığını ve günah işlediğini söylemektedir. Artık bu günahlardan tövbe etmesi gerektiği konusunda kendisine uyarılarda bulunmaktadır.

Hudâ emreyledi kulluğ ile sen de ‘ibâdet yok
Günâhı işlediñ pek çok hani tövbe hani gayku
 236/3

1.2.5.4. İhlâs

Arınmak, saflaşmak, kurtulmak manasındaki hulus/halas kökünden türetilmiş olup bir şeyi içine karışmış ve değerini düşürmüş olan başka şeylerden temizleyip arındırmak, saflaştırmak anlamına gelen ihlâs kelimesi terim olarak ibadet ve iyilikleri riyadan ve çıkar kaygılarından arındırıp sadece Allah için yapmak demektir.¹⁹⁰

Şair, ihlâs ile kulluk yapanın yoksulluk görmeyeceğini ifade etmekte, varlık davasından vazgeçenlerin gerçek akıllılar olduğunu söylemektedir.

İhlaş ile it kulluğ görmeyesin yoğsulluğ
Varlığını iden yok ‘âkıldır ‘âkıl ‘âkıl
 184/3

¹⁸⁹ Üstüner, 138.

¹⁹⁰ Süleyman Ateş, “İhlâs”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2000, XXI, 535-536.

Aşağıdaki beyitte de şairin ihlâsın önemini vurguladığını görmekteyiz. Şair, zühd ve takvanın güzel olduğunu ancak ihlâslı olmanın da şart olduğunu ifade etmektedir.

Zühd taḳvī hoşdur illā şartı ihlaşdır aân
Vuşlat-ı Haḳḳa iremez ‘aşḳ-ı ḥayrân olmasa
 252/9

1.2.5.5. Şükür

Görülen iyiliğe mukabil minnettarlı hamd etmek anlamına gelir.¹⁹¹ Râci, Allah’ın verdiği nimetlere şükretmenin gerekliliğini aşağıdaki beyitte dile getirmektedir. Şükretmenin önemini vurgulayan şair, beytin sonunda kendisi de Allah’a hamd ederek düşüncesini uygulamaya geçirmektedir.

Vâcib oldu ni‘mete dâimâ şükür eylemek
Dînimizi ḥayr-ı edyân eyledi ḥamd ü şenâ
 2/2

1.2.5.6. Zühd

İlgi duymamak, değersiz bulmak, yüz çevirmek, meyl etmemek demek olan zühd, tasavvufta dünyadan ve içindeki her şeyden uzak durmak anlamına gelir. Tasavvufta masivayı yani Allah dışında kalan her şeye sırt çevirmek demek olan gerçek zühd; kanaat, tevekkül, vera hatta teslim ve tefviz gibi kavramların anlamlarını da içine alır.¹⁹² Aynı zamanda zühd, ruhun gerçek menşe’ini (bezm-i elest) hatırlamasını, gönlün Allah sevgisiyle dolmasını temin eden egzersizdir. Zühd, nefsin safında insana tahakküm eden maddeyi, ruhunun tasarrufuna geçirmeyi sağlar.¹⁹³

Herkes dünyanın geçici olduğunu, kendisinin de bir gün öleceğini bilir fakat birçok insan hayatını buna göre yaşamaz. Hiç ölmeyecekmiş gibi bağlanır dünyaya. Zühd sahibi insanlar dünyanın geçici olduğunu bilip ona göre bir hayat yaşarlar. Ancak şair, sadece zühdü yeterli görmemekte bunun amel ile taçlandırılması gerektiğini ifade etmektedir.

¹⁹¹ Şemsettin Sami, *Kamus-ı Türkî*, (4. Baskı), Kapı Yayınları, İstanbul 2009, 782.

¹⁹² Üstüner, 141.

¹⁹³ Eraydn, 173.

Zühd ü taḳvā ne güzel var ise ḥālīs ‘amel
Zühd ile taḳvāna mı aldanursun ‘acabā

12/3

1.2.5.7. Takva

Dinin emir ve tavsiyelerine uyma, haram ve günahlardan kaçınma hususunda gösterilen titizlik anlamına gelen bir kavramdır.¹⁹⁴

Şair, zühd ve takvanın Allah’ın yolu olduğunu belirtmektedir. Allah’ın gösterdiği şekilde doğru yoldan gidenlerin gerçek kullar olduğunu ifade etmektedir.

Zühd ü taḳvī yolu Ḥaḳḳın yoludur
Müttakīler Ḥaḳḳın ḥālīs ḳuludur

156/4

İftiradan sakınmayı, iyilik yapmaktan vazgeçmemeyi, haram yememeyi tavsiye eden şair, en güzel yolun takva yolu olduğunu vurgulamaktadır.

Bühtānı dime iḥsānı ḳoma
Ḥarāmı yime taḳvī ne güzel

190/11

1.2.5.8. Riyazet

Yabani bir hayvanı evcilleştirmek, serkeş atı eğitmek, egzersiz yapmak gibi manalara gelen riyazet kelimesi tasavvuf terimi olarak nefsi eğitmek için onu birtakım tabii ve meşru arzularından mahrum etmeyi ifade eder.¹⁹⁵ Şair, aşağıdaki beyitte ibadet ve riyazet yapmanın insanlara zor geldiği ifade etmektedir.

¹⁹⁴ Süleyman Uludağ, “Takva”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2010, XXXIX, 484-485.

¹⁹⁵ Süleyman Ateş, “Riyazet”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2008, XXXV, 143.

*Güç gelür aña ‘ibādet ü riyāzet eylemek
Ruḥṣatla ‘amel etmeği sevib dir lā-beis*

106/5

1.2.5.9. Kanaat

Kısmetine razı olma manasına gelen kanaat, tasavvufta yaşamak için zorunlu olan ihtiyaçların dışında kalan nefse ait arzulardan uzak durmak; israfa gitmemek, aşırı kazanma hırsından kurtulmak demektir.¹⁹⁶ Tasavvufta bir lokma bir hırka anlayışı vardır. Gereğinden fazla kazanmaya çalışmak, hırs yapmak mutasavvıflar tarafından hoş karşılanmaz. Şair de bundan bahsetmekte ve kanaatin en büyük nimet olduğunu vurgulayarak bu yola girmeyi tavsiye etmektedir.

*Gir kanā‘at çeşmesine āndan iç āb-ı zülāl
Kimseye ‘arz itme ḥālīñ bāb-ı Ḥaḳḳa eyle ‘arz*

131/5

1.2.5.10. Sabır

Sabır denildiğine insanların aklına Hz. Eyyüp gelmektedir. Başına gelen sıkıntılara sabrettiği için Allah’ın övgüsünü kazanan Eyyüp peygamberin kıssasına şairler tarafından sık sık telmih yapılmıştır. Râci de aşağıdaki beyitte kendisinin aciz ve günahkâr bir kul olduğunu, Hz. Eyyüp gibi sabırlı olamadığını belirtmektedir.

*Gerçi Eyyüp Nebi şabr itdi Eyyüp değilim
Belki bir ‘âciz günāhkâr za‘if ḥakîr kulam*

10/4

1.2.6. Tasavvufi Oluşumlar

1.2.6.1. Nakşibendilik

Nakşibendilik, Horasan menşeli sünni tarikatlardan biridir. Kurucusu Bahae’d-Din Nakşibend’den dolayı bu adla şöhret bulmuştur.¹⁹⁷

¹⁹⁶ Üstüner, 185.

¹⁹⁷ Yusuf Küçükdağ, *Türk Tasavvuf Araştırmaları*, Çizgi Kitabevi, Konya 2005, 362.

Aşağıdaki beyitte şair, nakşibendi tarikatine girmeyi nasip ettiği için Allah’a şükretmektedir.

Biḥamdi’llah luṭf itdiñ bu abde

Mürîd itdiñ ṭarîḳ-i naḳşibende

1.2.6.2. Halvetilik

Halvetiye tarikatının pir ve kurucusu eş-Şeyh Ebu Abdilillah İbn-i eş-Şeyh Ekmelüddin’dir. Lahca’da doğmuş ve burada yetişerek Harizm’de bulunan amcasının yanına gitmiştir. Amcası halvet zikrini çok evdiğinden ve ömrünün çoğunu halvetle geçirdiğinden “halveti” lakabını almıştır.¹⁹⁸

Şair, aşağıdaki beyitte kendisini uyarması için bir mürşid-i kâmil aradığını dile getirmektedir.

Ḳāni bir mürşid-i kâmil göñlümü îḳāz ide

Naḳşibend ḥalveti erkânına mı gideyim

195/4

1.2.7. Mutasavvıflar

1.2.7.1. Abdulkadir Geylani

Muhyiddin Ebu Muhammed Abdülkadir b. Ebi Salih Musa Zengidost el Geylani Kadiriyye tarikatının kurucusudur. 1077’de Hazar denizinin güneybatısındaki Gilan eyalet merkezine bağlı Neyf köyünde doğmuştur. Gerek vaazlarında gerekse eserlerinde son derece sade bir üslup kullanan Geylani, kendisinden önce ki sofilerden nakiller yaparken bunları herkesin anlayacağı örneklerle açıklar. Bu sebeple eserleri tasavvuf edebiyatının güzel örneklerinden sayılır.¹⁹⁹

Abdulkadir Geylani’ye bağlılığını şiirlerinde sık sık dile getiren şair, onu evliyanın sultanı olarak nitelendirmektedir. Dertlerinin de dermanı olarak gördüğü Geylani’yi aşağıdaki beyitte şu şekilde anmaktadır.

‘Abdulḳādir Geylāni evliyānîñ sulṭānı

¹⁹⁸ Sadık Vicadani, *Tarikatler ve Silsileleri*, Haz. İrfan Gündüz, Enderun Kitabevi, İstanbul 1995, 174-181-182.

¹⁹⁹ Süleyman Uludağ, “Abdülkadir Geylani”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1988, I, 234, 236.

Sensin dertler dermānı yā sulṭān ‘Abdulḳādir

87/2

1.2.7.2. Bahaeddin Şah-ı Nakşibend

Adı Muhammed b. Muhammed el-Buhari'dir. 1218 yılında Kasr-ı Hindüvan'da dünyaya gelmiştir. Nakşibend dünyaya geldiği zaman Hacegan Tarikatı şeyhlerinden Muhammed Baba Semmasi müritleriyle birlikte o köye gelmiş ve henüz çok küçük yaşlarında bulunan Nakşibend'i manevi evlatlığa kabul etmiştir. Hacegan Tarikatı aleni zikri tercih etmiş ve Bahaeddin Nakşibend'e kadar bu tarikat aleni-guyan olarak bilinmiştir. Nakşibend ise hafi zikri ihtiyar etmiştir. Bahaeddin Nakşibend, Kasr-ı Arifan'da hastalanıp, kısa bir müddet sonra yetmiş üç yaşında vefat etmiştir.²⁰⁰

Şair, aşağıdaki beyitte Bahaeddin Şah-ı Nakşibend'e intisap ettiğini ve onun feyzinden istifade ettiğini belirtmektedir.

Hem Behāe'd-dīn Şah-ı Nakşibend'e intisāb

Eyledim feyz ü reşādet vār iken ḳande gidem

194/12

1.2.7.3. Hacı Bayram Veli

Ehl-i tarikat lisanında “pir” ismiyle anılan bir zat olup, Bayramiyye tarikatının kurucusudur. İsmi Numan olduğu halde, mürşidi olan Hamid Akasarayı ile mülakatlari bir kurban bayramına tesadüf ettiği için kendisine Bayram ismi verilmiştir. Hacı Bayram Veli, Ankara'ya yakın Çubuk suyu kenarında bir köyde 1352 senesinde dünyaya gelmiştir. Tahsilini tamamladıktan sonra Bursa ve Ankara'da müderrislik yapmış, 1430 yılında Ankara'da vefat etmiş ve oraya defnedilmiştir.²⁰¹

Şair, diğer mutasavvıflara olduğu gibi Hacı Bayram Veli'ye de sevgi ve bağlılık duymaktadır.

Veliyyüddīn-i miskīn mürşide sen olmadıñ teslīm

Seni irşād ider mi Ḥacı Bayrām yā Ḥacı Bektāş

117/9

²⁰⁰ Selçuk Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, (4. Baskı), M.Ü İlahiyat Fak. Yayınları, İstanbul 1994, 371-372.

²⁰¹ İz, 214-215.

1.2.7.4. Hacı Bektaş Veli

Hacı Bektaş Veli, Horasan hükümdarı İbrahimü's-Sani Seyyid ile Şeyh Ahmed adlı Nişaburlu âlim bir zatın kızı Hatem Hatun'un oğludur. Hoca Ahmed Yesevi'nin talebesi ve halifesi Lokman Parende'nin yanında eğitimine başlar, orada yetişir. Olgunluk çağına gelince icazetnamesini alır, daha sonra da irşad göreviyle Anadolu'ya gönderilir.²⁰² Asıl adı Muhammed Bektaş olan, Hacı Bektaş Veli'nin doğum tarihi ile ilgili kaynaklarda farklı bilgiler bulunmaktadır. Kaynaklarda genel olarak 1209-1248 tarihleri arasında doğduğu ve 1270-1337 yılları arasında öldüğü bilgisi yer almaktadır.

Veliyyüddîn miskîn mürşide sen olmadın teslîm

Seni irşâd ider mi Hacı Bayrâm yâ Hacı Bektâş

117/9

1.2.7.5. İbrahim Edhem

İbrahim Edhem, Horasan'ın Belh şehrinde dünyaya gelmiştir. Belh hükümdarı, şehzadesi yahut zengin ve itibarlı bir ailenin çocuğu olarak bilinir. Sahip olduğu tahtından ve bütün dünya nimetlerinden vazgeçip zühd yoluna girmesine sebep olan menkıbevi bazı olaylardan bahsedilir. Buna göre İbrahim Edhem gençlik çağında avlanırken iki defa “sen bunun için mi yaratıldın, bunu yapmakla mı emrolundun?” şeklinde gaipten bir ses duymuş, aynı sesi üçüncü defa atının sırtındaki eyerin kaşından da işitmesi üzerine tahtını ve bütün malını mülkünü terk edip zühd yoluna girmeye karar vermiştir.²⁰³

İbrahim Edhem'in tahtını bırakarak kendini tasavvuf yoluna adanması divan şairleri tarafından çokça zikredilmiştir. Râci de aşağıdaki beyitte İbrahim Edhem'in sahip olduğu tahtı bırakıp tasavvuf yoluna girmesinden bahsetmektedir.

Sırrına mahrem derdine merhem

İbrâhim Edhem giydi abâyı

267/17

²⁰² Abdurrahman Güzel, *Hacı Bektaş Veli ve Makalat*, (2. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2002, 23.

²⁰³ Üstüner, 366.

1.2.8. Tasavvufi Tipler

1.2.8.1. Evliya

Veli, lügatte düşmanın zıddıdır. Allah’a dost veya Allah için dost olan kimse manasına gelir. Diğer bir ifadeyle, Allah’ın gözettiği, koruduğu ve bir an bile kendi nefsiyle başbaşa bırakmadığı kimse olarak tanımlanmaktadır.²⁰⁴ Evliya kelimesi veli’nin çoğuludur, veliler anlamına gelmektedir.

Şair, tasavvuf yoluna girdiğini, evliya zincirine yapıştık diyerek ifade etmektedir. Bunu kendisine nasip ettiği için Allah’a şükretmektedir.

İntisāb idüp yapışdıķ evliyā zincirine

Naķşibend rāh-ı Geylan eyledi ĥamd ü şenā

2/9

1.2.8.2. Derviş

Muhtaç, yoksul, dilenci anlamındaki derviş tarikata ve şeyhe bağlanan kişiye denir.²⁰⁵ Dervişlik bir riyazet ve mücahade faaliyeti ile başlar. Sıkı bir perhize girilen bu dönemde yeme, içme, konuşma ve uyuma en aza indirilir; nefsin arzuların hâkim olmaya, ölçülü ve disiplinli yaşamaya, böylece ruhi bir erginlik ve manevi olgunluğa ulaşmaya çalışılır. Çile hırkasını giyen derviş istediği gibi hareket edemez, zorluklara dayanmak mecburiyetindedir.²⁰⁶

Şair herkesin kendi halince davranışlarda bulunduğu söylemekte, dervişlerin de Allah’ı zikrettiklerini ifade etmektedir.

Dervişler Kaķķı zikreder şākirler Ĥaķķa şükreder

Kimi oturmuş fikreder herkes ĥālinden ider bahş

34/6

²⁰⁴ Eraydın, 90.

²⁰⁵ Üstüner, 401.

²⁰⁶ Çelik, 179.

1.2.8.3. Mürşid

İrşat eden, doğru yolu gösteren demektir. Mürşid, yanlıştan Hak yola ileten kişi anlamına gelir. Gerçek mürşid Hz. Muhammed'dir. Diğerleri ise onun manevi mirasını elde etmeyi başarmış kişilerdir.²⁰⁷ Mürşid, kendisine intisab eden müridin bütün hususiyetlerini, kabiliyetlerini göz önünde bulundurarak herkese ayrı ayrı yol gösterir. Yaradılıştaki ferasetin ve edindiği ilim derecesine göre, müridin kalbindeki kasveti, mizacındaki sertliği, ahlakındaki fesadı, tedricen izaleye çalışır.²⁰⁸

Divan edebiyatının temeli gül ile bülbülün ayrılığına dair fikir etrafında şekillenmektedir. Şairlere göre gül ile bülbülün ayrılığından daha acı bir durum yoktur. Çünkü bu mecaz aşığın maşukundan ayrılığını simgelemektedir. Râci de mürşidinden ayrı düşmesini gülün bülbülden ayrı düşmesine benzetmektedir. Böylece ne kadar acı ve ıstırap içinde olduğunu anlatmış olmaktadır.

Mürşidimden âyrı düşdüm bî-neşât

Şanki gülden âyrı düşdü 'andelîb

13/7

Şair, aşağıdaki beyitte kendi başına doğru yolu bulmanın mümkün olmadığını, dolayısıyla bir mürşide intisap etmenin gerekli olduğunu, aksi takdirde gösterilen çabaların boşa gideceğini ifade etmektedir.

Kendi başıña delilsiz yol bulunmaz muṭlaḳā

İntisāb it mürşide kim olmaya sa'yiñ 'abeş

31/2

1.2.8.4. Mürid

Sözlükte irade eden, dileyen, isteyen anlamına gelir. Bir şeyhe bağlanıp tarikata giren kişiye mürid denir. Mürid, iradesi olmayan, iradesinden soyutlanan, Hakk'ın iradesi karşısında kendi iradesini hiçe sayan kimsedir.²⁰⁹ Mürid, el aldığı mürşidinin kendisine verdiği tasavvufi talimatlara uygun davrandığı müddetçe de seyr u sülukunda

²⁰⁷ Üstüner, 388.

²⁰⁸ Ceylan, 246.

²⁰⁹ Üstüner, 406.

mesafe kateder. Böylelikle mertebeleri aşarak kemale erme ve sufi olma yolunda ilerlemiş olur.²¹⁰

Şair, aşağıdaki beyitte Allah'ın her kuluna bir görev verdiğini ifade etmektedir. Şaire göre Allah, bazı kullarını fıkıh yoluna hizmetkâr eder. Bazı kullarını da tasavvuf yoluna koyup bir mürşide mürid yapar.

Kimini fakih kılub hâdim ider şeri'ata
Kimini dervîş idüb bir mürşide ider mürîd

55/9

1.2.8.5. Şeyh

Tarikatlarda kendisine uyulan, talipleri irşat etmek, ehliyet ve liyakate sahip olan kâmil kişiye şeyh adı verilir.²¹¹ Tarikat şeyhi, mensupları arasında tesanüd, sevgi ve kardeşliği güçlendirdiği gibi, başka tarikat mensuplarıyla olan İslam kardeşliğini de perçinlemektedir.²¹² Şair, hayatı boyunca değişik meslekler yaptığını, manevi anlamda da çok farklı yollara girdiğini şiirlerinde anlatmaktadır. Aşağıdaki beyitte bir zaman şeyhe intisap ettiğini ifade etmektedir.

Bir zamân dervîş olub şeyhime itdim intisâb
Dâmen-i şeyhe şarıldım âlmadım ândan da dâd

54/6

1.2.8.6. Arif

Sözlükte bilen, tanıyan, aşına olan gibi anlamlara gelen arif, tasavvufta Allah'ın kendi zatını, sıfatlarını, isimlerini ve fiillerini müşahede ettirdiği kimse demektir.²¹³

Arifler başkalarının sahip olmadıkları marifet bilgisine sahiptirler. Başkaları tarafından fark edilmeyeni fark ederler. Başkalarının doğru olarak gördüklerinin yanlış olduğunu, başkalarının yanlış olarak gördüklerinin doğru olduğunu fark ederler. Üftâde

²¹⁰ Baş, 117.

²¹¹ Üstüner, 397.

²¹² Eraydın, 117-118.

²¹³ Üstüner, 393.

hazretleri de arif ile ilgili şu tespitte bulunmaktadır: “*Keramete erenler gizli sırrın açar mı / Arif olan cevheri boş yerlere saçar mı?*”²¹⁴

Kah varub ‘āriflerle şāhib-i irfān olur

İẓtirāb eyler bu gönülüm bir zamān etmez karar

1.2.8.7. Pir

Farsça bir sözcük olan pir, yaşlı kişi, ihtiyar anlamındadır. Bir tarikatın kurucusu olan kişiye de pir denir.²¹⁵ Divan şiirinde âşıklar çektikleri dert ile övünürler. Bir âşık ne kadar dert sahibi ise aşkı da o kadar çok demektir. Şair aşağıdaki beyitte kendisinin gam çektiğini ve dertlere uğradığını dile getirmektedir. Pirden ayrı olmak şair için derde uğramanın ifadesidir.

Pirden ırāk olub tağlar başına

Dertlere uğradı şu genç yâşında

75/3

1.2.9. Diğer Tasavvufi Kavramlar

1.2.9.1. Sarık

Kavuk, külah, takke ve fes gibi bir başlıkla üzerine sarılmış ince uzun tülbent, ağbani veya şaldan meydana gelir. Arapça’da daha çok imame, Farsça’da destar denir.²¹⁶ Şair, aşağıdaki beyitte yanlış yapan dervişleri eleştirmektedir. Sarık sarma şeklinin tasavvufta farklı anlamlar ifade ettiğini belirten şair, bazı dervişlerin sarığını düz sararak kemale erdiğini ima etmeye çalıştığını belirtmektedir.

Şarığımı düz şarmış güyâ kemāle irmiş

Cakası düşüvermiş böyle mi olur dervişlik

170/3

²¹⁴ Mustafa Utku, *Kur’an ve Sünnet Işığında Tasavvuf Ahlakı ve Adabı*, Uludağ Yayınları, Bursa 2005, 15.

²¹⁵ Üstüner, 385.

²¹⁶ Nebi Bozkurt, “Sarık”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2009, XXXVI, 152.

1.2.9.2. Tarikat

Tarikat, mukaddes ilahi kanuna tam bir bağılılıkla, sımsıkı sarılan iman ve yakın sahiplerinin, Allah'ın zikrine devam ettikleri yoldur.²¹⁷ Şair, şeriata sıkı sıkıya bağlı olduğunu değişik vesilelerle ifade etmektedir. Bununla birlikte tarikat yoluna girmeyi de tavsiye eden şair, ancak bu şekilde tam bir imana sahip olunabileceğini vurgulamaktadır.

Şeri'at bâbını âcub tarikat bağına geçüb
Hakikatda kanat açub Hakka imân tām olsün
 225/7

1.2.9.3. Keramet

Sözlükte iyi, ahlaklı ve cömert olmak anlamına gelen keramet iyilik, cömertlik demektir. Terim olarak, Allah'ın salih, takva sahibi, veli kullarından zuhur eden olağan üstü hal diye tanımlanır.²¹⁸ Gördüğü yanlışları düzeltmeyi amaçlayan şair, hatalı kişileri eleştirmekten de çekinmemektedir. Tarikat ehlinin bazı hatalarına dikkat çekmekte, keramet sahibi olduğunu söyleyenleri vuslattan uzak gördüğünü ifade etmektedir.

Gözi bağlı gidersin vuşlatdan bî-ğabersin
Çok kerametiñe mi aldanursun 'acabâ
 12/5

1.2.9.4. İrşad

Doğru yolu bulup kararlılıkla benimsemek anlamındaki rüşd kökünden masdar olan irşad doğru yolu göstermek demektir.²¹⁹ Şair, aşağıdaki beyitte kendisinin irşad edildiğini ancak bunun kıymetini bilemediğini ifade etmektedir.

Râh-ı Hakka beni irşād itdi idi ol 'azîz
Bilmedim kadrini âniñ i' tisâfa düşdü dil
 180/5

²¹⁷ Vicadani, 15.

²¹⁸ Süleyman Uludağ, "Keramet", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2002, XXV, 265-266-267.

²¹⁹ Bekir Topaloğlu, "İrşad", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2000, XXII, 454.

1.2.9.5. Masiva

Sözlükte “şey” anlamına gelen ma ile “başka, gayr” anlamındaki siva kelimesinden türetilmiş bir tabir olan masiva masivallah masive’l-Hak şeklinde de kullanılır. Tasavvufta yaygınlığı sebebiyle çok defa masiva demekle yetinilir. Tasavvuf yoluna yeni girmiş veya bu yolda olmakla birlikte vahdet makamına erememiş salıklar Hakk’ın varlığı (vücut) ve Hakk’ın gayrinin varlığı (mevcudat) olarak iki varlık görür. Hakk’tan gayri kabul edilen varlıklara tasavvufta masiva adı verilir.²²⁰

Kendini Allah yoluna vererek gereksiz dünya meşgalelerinden uzak duranların asıl mutluluğa ulaşacaklarını ifade eden şair, bu kişilerin her zaman feyz sahibi olacaklarını dile getirmektedir.

*Māsivā şavmini tutan dembedem bayram ider
Gece gündüz dāimā ānîñ olur yoldāş-ı feyz*

128/11

1.2.10. Mecazlar

1.2.10.1. Bülbül

Bülbül edebiyatta güle âşık olan kuş olarak bilinir. Gül-bülbül konulu şiir ve eserlerin hemen hepsinde gülün sadık bir aşığı olarak tanımlanır. Bülbül, güle olan aşkı uğruna dikenin oklarına hedef olup kanından ve canından olan Hz. Süleyman’ın dergâhından izinsiz ayrılan kuştur. Kırmızı gülün aşkından gece-gündüz inleyen ve ona ulaşmak uğruna birçok sıkıntılara katlanan bülbül, tasavvufi açıdan gönlünü kötülüklerden arındırmış salık konumundadır.²²¹ Aşk yoluna girmeleri konusunda insanlara sık sık tavsiyelerde bulunan şair, divanının büyük bir kısmını bu konuya ayırmıştır. Edebiyatta bülbül aşığı temsil ettiğinden şair, aşkın gülüne bülbül olmayı tavsiye etmekte, böylece mecazlardan da istifade ederek insanları tasavvuf yoluna girmeye çağırmaktadır.

*Nâr-ı ‘aşkında ciğeriñ kebâb
Ola gör ‘aşkıñ gülüne ‘andelîb*

20/1

²²⁰ Süleyman Uludağ, “Masiva”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2003, XXVIII, 76.

²²¹ Gencay Zavotçu, *Divan Edebiyatı Kişiler-Kişilikler Sözlüğü*, Aydın Kitabevi, Ankara 2006, 74.

1.2.10.2. Gül

Gül rengi, şekli ve kokusu bakımından çeşitli benzetmelere konu teşkil etmiştir. Bunların başında onun her yönüyle Hz. Peygamber’e benzetilişi gelmektedir. Halk arasında, “gül koklamak sevaptır” sözü de daha çok bu çiçeğin Hz. Peygamber’in sembolü olmasından kaynaklanmaktadır. Tasavvufi sembolizmde gül ilahi güzelliği ifade ettiği gibi Allah’ın mahubub Hz. Muhammed’i de temsil eder. Bundan dolayı “verd-i Muhammedi” veya “gül-i Muhammedi” adı verilen gül şeklinde hilye-i şerifler yapılmıştır.²²² Allah’a ulaşma yolunda bir kapı açmak isteyenlere şair, gülün sevdası peşinde bir âşık olmayı tavsiye etmektedir.

Âçmak istersen eğer bâb-ı cinân

Ola gör ‘aşkıñ güline ‘andelîb

20/2

1.2.10.3. Şarap

Şarap, edebiyatta gerçek şarap ve ilahi aşk anlamlarında kullanılır. İlahi aşk anlatılmak istendiğinde daha çok şarab-ı nab, mey-i nab, şarab-ı saf tamlamaları kullanılır.²²³ Tasavvufi bakımdan aşk şarabı ile sarhoş olanlar, vahdet içinde olanlar, vahdete erenler demektir. Şair, aşağıdaki beyitte şarab-ı aşk tamlamasıyla şarap kelimesini bir mecaz olarak kullanmaktadır.

Şarâb-ı ‘aşkı içüb kanma nice

Göñül yüksekden aşığı inme nice

29/20

1.2.10.4. Pervane

Geceleri ışığın çevresinde dönen pervanenin klasik doğu şiirinde aşığı temsil ettiği ve muma (şem) âşık olduğu yaygın bir kabul olarak yer almaktadır. Pervanenin mum ışığı etrafında her seferinde ona daha yaklaşıp döndükten sonra kendini aleve atıp yok etmesi sevdiğiyle yakıcı bir vuslata ermek şeklinde düşünülmüş ve bu düşünce şairler için bir ilham kaynağı olmuştur. Şem’in yanarak ışık vermesi, pervanenin de bu ışık çevresinde dönüp durması âşık ile maşukun durumuna benzetilmiştir. Ayrıca şem çeşitli

²²² Cemal Kurnaz, “Gül”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1996, XXIV, 220-221.

²²³ İpekten, 158.

kelimelerle oluşturduğu terkiplerde kinaye yoluyla “ay, güneş sevgili” anlamlarının yanı sıra “ilahi nur, mürşid-i kâmil, Kur'an, Hz. Muhammed” gibi tasavvufî manalarda da kullanılmıştır.²²⁴

Şair, aşağıdaki şiirde gereksiz işler yüzünden sıkıntı çekmenin anlamsız olduğundan bahsetmektedir. Pervanenin ateşe olan aşkını ve bu uğurda yaptığı fedakârlığı örnek göstermektedir. Çekilen zahmetlerin boşa değil de tıpkı ateş ile pervane örneğinde olduğu gibi yüce bir dava uğruna olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Yânasın pervâne-veş âteşlere

Urasın başıñı mermer taşlara

Gücenürsin zâhir olan işlere

Tar mı geldi saña semâvat u arz

129/2

²²⁴ Sadık Armutlu, “Şem ü Pervane”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2010, XXXVIII, 495.

İKİNCİ BÖLÜM

METİN TRANSKRİPSİYONU

2.1. TRANSKRİPSİYONLU METİN

ḤARFÜ'L-ELİF

BİSMİLLĀHİRRAḤMĀNİRRAḤĪM

1

- 1 Zıkr-i bismi'llāh ile söze idelim ibtidā
Feth idüp dil kıyresin ihyā ider ism-i Ḥudā
- 2 Emr-i zı-bāl evvelinde vācib oldu besmele
Ebter olmaz meymenet peydā ider ism-i Ḥudā
- 3 Çün dedi Kıur'ānda *ıkrā' bismi Rabbike* Zü'l-celāl
Ehl-i 'aşkı alleme'l-esmā' ider ism-i Ḥudā
- 4 Bā-i bismi'llāh de cem' oldu 'ulūmiñ küllisi
Zevkı-i 'aşkı menn ile selvā ider ism-i Ḥudā
- 5 Rāh-ı 'aşka sālikiñ ahvālını aqvālını
Sebbihî's-me Rabbike'l-ā' lā ider ism-i Ḥudā
- 6 Cennetiñ dört ırmāğından kıandırır 'āşıqları
Vāşıl-ı Ḥaqq yārını havrā ider ism-i Ḥudā
- 7 Her 'umurda zıkolunsa iblisi teb'id ider
Yākın olmaz gözlerin āmā ider ism-i Ḥudā

- 8 Lokma-i harāma bismi'llāh demek cā'iz değil
Dī helāl olur ise ahlā ider ism-i Hudā
- 9 Ġāfil olma zıbiḥ-i ḥayvanatda bismi'llāhi de
Pāki taṭhir eyleyüp ezkā ider ism-i Hudā
- 10 Yā Veliyyüddīn-i bī-çāre Hudāyı zākir ol
Ehl-i zikri bülbül-i şeydā ider ism-i Hudā

2

Velehu ' Afā ' Anhu

- 1 Hakk Te'ālā bize ihsān eyledi ḥamd ü şenā
Ehl-i sünnet ehl-i imān eyledi ḥamd ü şenā
- 2 Vācib oldu ni' metine dā'imā şükür eylemek
Dīnimizi ḥayr-ı edyān eyledi ḥamd ü şenā
- 3 Vācib olduğuna ḥamdin Fātiha oldu delīl
Rāhımızı rāh-ı Kur'an eyledi ḥamd ü şenā
- 4 Dīdi Kur'an-ı Kerimde *veleḳad kerremnā*
Luṭf-i ihsānından insān eyledi ḥamd ü şenā
- 5 Men ' aref dersini ta'lim eyleyüp birliğini
İtdi izhār ehl-i ' irfān eyledi ḥamd ü şenā

- 6 Muştafāya kıldı ümmet eyledi hayr'ul-ümem
Cümle derde ānı dermān eyledi hamd ü şenā
- 7 Rāh-ı 'ilme itdi teslik virdi zulmetden felāh
'Aşkı ile bizi hayrān eyledi hamd ü şenā
- 8 Rāh-ı Haqqda Rūmi 'Arābī biraz seyrān idüp
Cānımız yolunda kurbān eyledi hamd ü şenā
- 9 İntisāb idüp yapışdıķ evliyā zencirine
Naķşibend-i rāh-ı Geylān eyledi hamd ü şenā
- 10 Şükr ider miskin Veliyyüddīn her dem Hālīķa
Şānımızı bir güzel şān eyledi hamd ü şenā

3

Velehu 'Afā 'Anhu

- 1 Eyyühe'l-iḥvān yārān-ı şafā
Sellimū şallū 'alā bedri'd-dücā
Seyyidü'l-kevneyn Aḥmed Muştafā
Vir şalāt ile selām eyle du'ā
Sellimū şallū 'alā bedri'd-dücā
- 2 Bil şalāt ile du'ā maķbūl olur
Ger şalavāt virmese maḥcūb olur
Hem selām ile du'ā mesmu olur
Sellimū şallū alā şemsi'd-ḍuḥa
Seyyidü'l-kevneyn Aḥmed Muştafā

3 Ger günāh derdine isterseñ devā
 Vir şalavāt ruḥ-ı pāk-i Muştafā
 Emr idüp *şallū* ‘*aleyhi*’ der Ḥudā
 Sellimū şallū ‘alā nūri’l-Ḥudā
 Seyyidü’l-kevneyn Aḥmed Muştafā

4 Zıkr olunsa ism-i Aḥmed pāk-i nām
 Vācib oldu bize şalāt ü selām
 Dir Veliyyüddīn ḥāsıl-ı kelām
 Sellimū şallū alā ḥayri’l-verā
 Seyyidü’l-kevneyni Aḥmed Muştafā

4

Velehu ‘Afā ‘Anhu

1 Çār-ı yār-ı faḥr-ı ‘ālem raḥmeten-lil-‘ālemīn
 Ol Ebu Bekr ‘Ömer ‘Osman ‘Aliyyü’l-Murtażā
 Māh-ı tābı dīn-i İslam şule-i şer-i‘ mübīn
 Ol Ebū Bekr ‘Ömer ‘Osman ‘Aliyyü’l-Murtażā
 Rāzı olsun cümlesinden anlarıñ Bārī Ḥudā

2 Yār-ı gār-ı şāh-ı ‘ālem ma‘den-i sıdḳ-ı şafā
 Mazḥar-ı nūr-ı şeri‘ at maḥzen-i adl ü vefā
 Cāmiu’l Qur’ān-ı ḥaḳḳan maṭla‘-ı ḥavf u ḥayā
 Sāki-yi ke’s-i kevşer menba‘ı cūd u seḥā
 Ol Ebū Bekr ‘Ömer ‘Osman ‘Aliyyü’l-Murtażā
 Rāzı olsun cümlesinden anların Bārī Ḥudā’

- 3 Nār-ı ‘ aşk-ı çār-ı yāra gir Tūrābī tırma yan
 Anları sevenleriñ oldu yeri dār-ı cinān
 Sevmeyenler tākđı boynuna cehennemden nişān
 Nūr-ı ‘ ayn-ı ehl-i sūnnet ve’l-cemā‘ atdır ‘ ayān
 Ol Ebū Bekr ‘ Ömer ‘ Osman ‘ Aliyyü’l-Murtezā
 Rāzı olsun cümlesinden anların Bārī Hūdā

5

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Yā Resūlallah yā hayra’l-verā
 Kıl şefā‘ at derdime eyle devā
 Yā Hābiballah yā bedre’d-dücā
 Kıl şefā‘ at yā Muḥammed Muşţafā
- 2 Raḥmeten-lil-ā‘ leminsin yā Hābīb
 Hāḳḳ seni kıldı ḳamū derde tabīb
 İş bu yolda ben ğarīb oldum ğarīb
 Kıl şefā‘ at zūlmeti eyle ziyā
- 3 Sevdim ey şıddıḳ-ı ekber ben seni
 Yoluña fedā idem cān u teni
 Yevm-i maḥşerde unutma sen beni
 Kıl şefā‘ at yār-ı gār-ı Muşţafā
- 4 Sevdim ey Fārūḳ-ı A’zam seni ben
 Yā’bn-i Hattāb-ı ‘ Ömer ḥulḳ-ı ḥasen
 Ey tarīḳ-i Hāḳḳa nuşret eyleyen
 Kıl şefā‘ at yā vezīr-i müctebā

5 Sevdim ey ‘Oṣmān-ı Zî’n-nureyn seni

Zühd ü taḳvâ-yı sa‘âdet ma‘deni

Yevm-i kıyâmetde unutma beni

Ḳıl şefâ‘at bize ey şâhib-i ḥayâ

6 Seni sevdim yâ’bn-i ‘amm-i Muṣṭafâ

İsm-i ḥaydar ma‘den-i cûd u seḥâ

Bu Veliyyüddîn mücrim âşiyâ

Ḳıl şefâ‘at yâ ‘Aliyyü‘l-Murtaẓâ

6

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

1 Bedri’d-dücâ şemsi’d-ḍuḥâ

Sulṭân-ı kevneyn Muṣṭafâ

Ḥayrû’l-verâ nûri’l-Hudâ

Sulṭân-ı kevneyn Muṣṭafâ

2 Ḥaḳḳ ânı irsâl eyledi

Ḳur’ân’ı inzâl eyledi

Hâli güzel ḥâl eyledi

Sulṭân-ı kevneyn Muṣṭafâ

3 *Levlâke levlâk* buyurdu

Şânına Ḥayy u Şabûr

Ümmetiniñ gönlünde nûr

Sulṭân-ı kevneyn Muṣṭafâ

- 4 Ser-dār-ı maşnūāt olan
Muhtār-ı mevcūdāt olan
Şefi-i araşāt olan
Sultān-ı kevneyn Muştafa

- 5 Eyle şefā‘ at bu Veliyyüddīne
Ey nūr-ı celīyyü’l-Celīl
Cümle cihanıñ efdāl
Sultān-ı kevneyn Muştafa

7

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Ma‘ den-i risāletsin yā Muḥammed Muştafa
Şāhib-i şefā‘ atsin yā Muḥammed Muştafa
- 2 Mevlānıñ ḥabībisin dertlileriñ ṭabībisin
Şefi‘ -u’l-müznibīnsin yā Muḥammed Muştafa
- 3 ‘ Ālemiñ sultānısın ḥüccet-i burhānısın
Dertleriñ dermānısın yā Muḥammed Muştafa
- 4 Sensin Ḥabīb-i Ekrem sensin devlet-i a‘ zam
Ümmetiñe kıl kerem yā Muḥammed Muştafa
- 5 Sensin ‘ āleme rahmet sensin cihāna ni‘ met
Sensin miftāḥ-ı cennet yā Muḥammed Muştafa
- 6 Dendiñ *levlāke levlak* Ḥaḳḳ buyurdu *a‘ṭaynāk*
Ḥaḳḳ nebīsın bilā-şek yā Muḥammed Muştafa

- 7 Hakkdan peygamber geldiñ cihāna rehber geldiñ
Cennete delil olduñ yā Muḥammed Muṣṭafā
- 8 Ne ḥaddim var vaşf idem ben seni ey muḥterem
Türābiye kıl kerem ya Muḥammed Muṣṭafā
- 9 Şallallahü aleyhi vesellim teslīmen

8

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Şükür āmentü bi’llāhi Te‘ālā
Baña tūbā fe-tūbā şümme tūbā
Dahī Peygamberine itdim imān
Baña tūbā fe-tūbā şümme tūbā
- 2 Biḥamdi’llah bize itdī hidāyet
Yaratdı ehl-i sünnet ve’l-cemā‘ at
‘ İnāyet eyledi rabbim ‘ ināyet
Baña tūbā fe-tūbā şümme tūbā
- 3 Bu i‘tikād-ı şādıqla ölürsem
Bu imān ile kabrime varırsam
Suāle müstaķīm cevāp virirsem
Baña tūbā fe-tūbā şümme tūbā
- 4 Kabirden ba‘ş olup maḥşere varırsam
Resūl-i müctebā yüzünü görsem
Livā-il-ḥamdiniñ altında tursam
Baña tūbā fe-tūbā şümme tūbā

- 5 İçeydim havz-ı kevşerden şarābı
 Olaydı maḥv şusuzluk ‘azābı
 Sağ elimden virirlerse kitābı
 Baña tūbā fe-tūbā şümme tūbā
- 6 ‘Ameller tartışılup hayrım çoğ ola
 Günāhlar maḥv olup cümle yoğ ola
 Şuçumdan Hakk geçüp yüzüm ağ ola
 Baña tūbā fe-tūbā şümme tūbā
- 7 Şıraṭdan yıldırım gibi geçerse
 İdüp pervāzı kuş gibi uçarsam
 Varup cennet şarābından içerse
 Baña tūbā fe-tūbā şümme tūbā
- 8 Veliyyüddīne Hakkdan luṭf-ı iḥsān
 Ola cennetde bula ḥūri ḡilmān
 Cemāl-i Hakk baña olursa ‘ayān
 Baña tūbā fe-tūbā şümme tūbā

9

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Şūfī şāfī tūt kulak benden yañā
 Bir naşihat ideyim diñle sañā
 İtme kulluḡuñda ifraṭ u tefrīt
 Dediler hayru’l-umūr evseṭuhā

- 2 Nefsiñe yükletme yüki yorulur
 Menzile irişemez yolda kalur
 ‘Āşık āh ettikçe çok menzil ālur
 Sen de āh it yolda kalma zāhidā
- 3 Bu meşeldir kim iven yol alamaz
 Maṭlab-ı maḫşūdunu tez bulamaz
 ‘Āşık olan gözyaşını silemez
 Gece gündüz eyleyüp zıkr-i Hudā
- 4 Gāhi ḫul Mevlāsını çok zıkrededer
 Ba‘zı ḫul Mevlāsını az zıkrededer
 Gāhi de zıkr idemezse fıkr ider
 Ni‘met-i Haḫḫa ider ḫamd ü şenā
- 5 Haḫḫ bilinmez zühd ile taḫvā ile
 İştigāl ittikçe bu dünyā ile
 Eyle ‘amel şıdk ile iḫlāş ile
 Haḫḫı zıkret eyleme süm’a riya
- 6 Medḫ iderlerse sevinme medḫe sen
 Zemm iderlerse yerinme zemme sen
 Şaḫınup a‘mālīñe aldanma sen
 Ḳıl raḫīmiñ ‘afv u luṭfunu recā
- 7 Baḫma nāsıñ ‘aybına ‘aybıñı gör
 Dime işlerler niçün fışk u fücür
 ‘Ucb idüp ben ben deyu itme sürür
 Ben deyene intikām ider Hudā

- 8 Yâ Veliyyüddîn nâşih bu sözü
 Kendiñe söyle uyuma aç gözü
 Bağlayup el bâb-ı Hakkâ tut yüzi
 Dâimâ di Rabbenâ yâ Rabbenâ

10

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

- 1 Mübtelâyım bir ‘acayip derde oldum mübtelâ
 Dert seniñ dermân seniñ yâ Rabbi ihsân it şifâ
 Ne yüz ile yalvaram lâkin dediñ *la taḳneṭû*
 Dert seniñ dermân seniñ yâ Rabbi ihsân it şifâ
- 2 Derde şabr itmekde vardır gerçi ecrü lâ yü‘ad
 Olmasa zikriñe mâni‘ itmez idim ânı yâd
 Şihhatin şükri de güzel el-amân yâ Rab meded
 Dert seniñ dermân seniñ yâ Rabbi ihsân kııl şifâ
- 3 Derd ile dermân seniñdir kimden isteyem ilaç
 Sen ḥakîmsiñ bir ḥakîme itme beni ihtiyaç
 Var iken sen kime yalvarsın bu abd-i nâ-mizâç
 Dert seniñ dermân seniñ yâ Rabbi ihsân it şifâ
- 4 Gerçi Eyyüp Nebi şabr itdi Eyyüp değılem
 Belki bir ‘âciz günâhkâr za‘if-i aḥkâr ḳulam
 Enbiyâlar ḥurmetiyçün kimseye virme elem
 Dert seniñ dermân seniñ yâ Rabbi ihsân it şifâ

- 5 ‘ Abd-i ‘ âciz ğarībem nice derde şabr idem
 ‘ Aczimi ızhar iderem niyetim deĝil sitem
 Şükr idem yâ Rabbi sanâ âfiyet eyle kerem
 Dert seniñ dermân seniñ yâ Rabbi ihsân it şifâ
- 6 Bu Veliyyüddîn ‘ âciz müznib-i hulk-ı zemîn
 Şuçumu ‘ af eyle yâ Rab hem suçum çokdur benim
 Ente Şâfi ente Kâfi ente Ğaffâr u Raḥîm
 Dert seniñ dermân seniñ yâ Rabbi ihsân it şifâ

11

Velehu ‘ Afâ ‘ Anhu

- 1 Yâ Rabbi saña çok şenâ virme bize renc ü ‘ anâ
 ẖapuñda eyleriz du‘ â derdimize eyle devâ
 Min külli dâin ‘ âfinâ yâ Rabbenâ yâ Rabbenâ
- 2 Şalli vesellim yâ Ğanīyyü alâ ḥabībike’n-Nebīy
 Ve âlihi ve şaḥbihi derdimize eyle devâ
 Min külli dâin ‘ âfinâ yâ Rabbenâ yâ Rabbenâ
- 3 Arş-ı muazzam ḥurmeti zât-ı Mükerrrem ḥurmeti
 Ḥabib-i Ekrem ḥurmeti derdimize eyle devâ
 Min külli dâin ‘ âfinâ yâ Rabbenâ yâ Rabbenâ
- 4 Gökde melekler ḥurmeti devr-i felekler ḥurmeti
 Senden dilekler ḥurmeti derdimize eyle devâ
 Min külli dâin ‘ âfinâ yâ Rabbenâ yâ Rabbenâ

- 5 Dīn-i mübîn Һurmetine Һer-‘i Metīn Һurmetine
İslām-ı dīn Һurmetine derdimize eyle devā
Min külli dāin ‘āfinā yā Rabbenā yā Rabbenā
- 6 Tevrāt-ı Mūsā Һurmeti incīl-i ‘İsā Һurmeti
Ezķār-ı Yahyā Һurmeti derdimize eyle devā
Min külli dāin ‘āfinā yā Rabbenā yā Rabbenā
- 7 Tenzīl-i Ҷur’ān Һurmeti esrār-ı Furķān Һurmeti
Һüccet-i burhān Һurmeti derdimize eyle devā
Min külli dāin ‘āfinā yā Rabbenā yā Rabbenā
- 8 ‘Ālimleriñ Һurmetine ‘āmilleriñ Һurmetine
Kāmilleriñ Һurmetine derdimize eyle devā
Min külli dāin ‘āfinā yā Rabbenā yā Rabbenā
- 9 Şiddīķ-ı Ekber Һurmeti Fārūķ-ı ‘A‘zam Һurmeti
Beytū’l-Mükerrem Һurmeti derdimize eyle devā
Min külli dāin ‘āfinā yā Rabbenā yā Rabbenā
- 10 ‘Osmān-ı ‘Affān Һurmeti ol Şāh-ı Merdān Һurmeti
Aşķāb-ı sultān Һurmeti derdimize eyle devā
Min külli dāin ‘āfinā yā Rabbenā yā Rabbenā
- 11 Evlād-ı Ekrem Һurmeti ensāb-ı ‘alem Һurmeti
Aķbāb-ı eslem Һurmeti derdimize eyle devā
Min külli dāin ‘āfinā yā Rabbenā yā Rabbenā

- 12 ‘Āciz Veliyyüddīn saña ne yüz ile ider du‘ā
 Sensin penāh-ı mültecā derdimize eyle devā
 Min külli dāin ‘āfinā yā Rabbenā yā Rabbenā

12

- 1 Şūfī ‘ameliñe mi aldanursun ‘acabā
 Tūl-i emeliñe mi aldanursun ‘acabā
- 2 Şūfī namāzıñı mı yāḥud niyāzıñı mı
 Yā çoğ u azına mı aldanursun ‘acabā
- 3 Zühd ü taqvā ne güzel var ise ḥālis ‘amel
 Zühd ile taqvāna mı aldanursun ‘acabā
- 4 İşñ gücün uçmağdır ḥūrī gılmān kuçmağdır
 Amān şūfī buña mı aldanursun ‘acabā
- 5 Gözi bağılu gidersin vuşlatdan bī-ḥabersin
 Çok kerametiñe mi aldanursun ‘acabā
- 6 Mürşid yüzi görmeden ḳapusunda ṭurmadan
 Sen bu varlığıña mı aldanursun ‘acabā
- 7 Şūfilik elde asā kibr ü buhl olmasa
 ‘Ucb ile riyāña mı aldanursun ‘acabā
- 8 ‘Āşık ol miskin veli desünler saña deli
 ‘Irz u vaḳārıña mı aldanursun ‘acabā

ḤARFÜ'L-BĀ'

13

- 1 Men faķīrem yardım eyle yā Mucīb
Pek ġarībem merḥamet kıl yā Ḥasīb
Zāhirim hem bātınım oldu virān
Her cihetden ben ġarib oldum ġarib
- 2 Gāhi dūnyā gāhi ʿukbā esefā
Gāhi ulā gāhi ʿuḫrā şerefā
Gāhi suflā gāhi ʿulyā telefā
Dertlere düşürdi bulmadım ṭabib
- 3 Zāhirā ġurbetdeyim hem bātınā
Raḥatım yok çekerim zaḥmet ʿanā
Ne diseler gönlüme virmez ġınā
Ḳānī bir söz kim ola muġnī lebīb
- 4 Neyleyem yok ʿilm ü aʿmālīm benim
Belki çokdur kıyl ile ḳālīm benim
Bilmezem nice olur ḫalīm benim
Kāmil-i mürşīde olmadım münīb
- 5 Yola girdim yalıñuz bilā refīķ
Beni ġārat itdi ḳuṭṭā-ʿı ṭarīķ
Gitdi vūsʿat geldi usret ḫāl-i dıyk
Çaresiz ḳaldım benim gönlüm keīb

- 6 Fıkr idüp hâlimi düşdüm feryâda
 Bilmezem qaradayım yâ deryâda
 Herkesiñ bir kısmeti var dünyâda
 Bize bu hüzün ü keder oldu naşib
- 7 Bilemedim kılamadım ihtiyât
 Bî-edebler ile itdim ihtilât
 Mürşidimden âyrı düşdüm bî-neşât
 Şanki gülden âyrı düşdü ‘andelîb
- 8 Yâ Veliyyüddîn-i mücrim dâimâ
 Yalvar Allaha olasın sâlimâ
 Merhamet eyle benim hâlîme
 Luţf u ihsân ide Ğaffâr u Mucîb

14

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

- 1 Ne ‘aceb ey dil-i virân ne ‘aceb
 Ne ‘aceb olmadıñ insân ne ‘aceb
 Çalışurum seni ta‘mir ideyim
 Günbegün oldu perişân ne ‘aceb
- 2 Olam insân deyu dünyâya kâdem
 Başdım insân olamadım ah nidem
 Düzelirken bozulursun demedem
 İşiñ olmaz hele âsân ne ‘aceb

- 3 Hakkā kulluk ideyim dise gönül
 Belürür türlü hāva'ıl şāğ u şol
 Kapanur ašlā açılmaz aña yol
 İdemez toğruca ihsān ne 'aceb
- 4 Ne bu igvā-yı 'Azāzil gibiler
 Ne bu gavgā-yı kelb ü kediler
 Ne bu da'vā-yı demişler dediler
 Ne bu sermaye-i ziyān ne 'aceb
- 5 Ne bu vahdet ne bu keşret a gönül
 Ne bu vuşlat ne bu firkat a gönül
 Ne bu ülfet ne bu hıltat a gönül
 Ne bu himmet dem-i devrān ne 'aceb
- 6 Bu vesāvis bu desāis ne ola
 Bu mecālis bu haşāiş ne ola
 Bu muķārin bu melābis ne ola
 Bu hebā hāib ü hüsran ne 'aceb
- 7 Bu melālet bu kasāvet nice bir
 Bu kabāhat bu sefāhet nice bir
 Bu hacālet bu 'adāvet nice bir
 Nice bir dostila düşmān ne 'aceb
- 8 Seni nefsiñ tuzaga tutdu esir
 İrtikāb eylediñ işyān-ı kesir
 Cebel-i şāmiḥadan oldu ağır
 Kanī bir hidmet-i Raḥmān ne 'aceb

- 9 Gözüñe gör diseñ aşlā göremez
 Diliñe tır diseñ aşlā tıramaz
 Eliñe vir diseñ aşlā viremez
 İdemez hayırla ihsān ne ‘aceb
- 10 Nāzenīn ‘ömrünü nā-haḳ yere şarf
 İdesin itmeyesin haşyet ü havf
 Oḳuyup yāzmayasın nokṭa-i ḥarf
 Olmadıñ şāḥib-i ‘irfān ne ‘aceb
- 11 Velī demişler adınā ne güzel
 Līk sende yā ne bu tūl-i emel
 Bu velīlik bu delilik bu kesel
 Cem‘ olur mu hele ey cān ne ‘aceb

15

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Āteş-i varlığını dilde yāḳup
 Zāhidā sende ne bu kibir ü ‘ucub
 Herkesiñ ‘ayb u ḳuşūruna bāḳup
 Zāhidā sende ne bu kibir ü ‘ucub
- 2 Kendi ‘aybıñı gözüñ görmez mi
 Def‘ine bu hisse eliñ irmez mi
 Nuşḥ u pend sañā nefi‘ virmez mi
 Zāhidā sende ne bu kibir ü ‘ucub

- 3 Müjdelendi mi saña bāğ-ı cinān
Bağladın beliñe ben benden i'nān
Eylemezsın kimseden keff-i lisān
Zāhidā sende ne bu kibir ü 'ucub
- 4 Dāima olmuş gönül yıkmak işiñ
Ācıya tatlıya urursun dişiñ
Dünyā göğüne kādār kalkmış başıñ
Zāhidā sende ne bu kibir ü 'ucub
- 5 Seniñ 'ucbuñdan büyük mü ma'şiyet
Kimseye hiç eylemezsın meskenet
Yoḥsa açıldı mı saña dört cihet
Zāhidā sende ne bu kibir ü 'ucub
- 6 Yoğ ikeñ 'ilmiñ idersin da'vā
'Ālimem deyu virirsın mā'nā
Ġayrıdan nefsiñ tutarsın ā'lā
Zāhidā sende ne bu kibir ü 'ucub
- 7 Ādem olmaz ādemi levm eyleyen
Bādem olmaz bādemi şemm eyleyen
Kendi mezmūmdur eli zemm eyleyen
Zāhidā sende ne bu kibir ü 'ucub
- 8 Geç fużûlluğdan Veliyyüddin sen
Olma sen zāhid gibi ḥātır yıķān
Ḥāsıl olduñ sāde bir kaṭre şudan
Zāhidā sende ne bu kibir ü 'ucub

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Hakk Te‘ālā Seyyid’ül-Kevneynine gönderdi kitāp
Dört kitābın a‘zamıdır ol Kitāb-ı Müsteṭāb
- 2 Ratb u yābis külli şey’i ānda eyledi beyān
Muḳtezāsınca ‘amel eyleyene virür şevāp
- 3 Habl-i muḥkemdir tutān Mevlāsına vuşlat bulur
Tutmayān ehl-i ḍalāle Zü’l-Celāl ider ‘azāb
- 4 Derdine dermān bulur ānı tilāvet eyleyen
Gel birāder dāimā Ḳur’ān okuyup ol müşāb
- 5 Okuyup Ḳur’ān’ı emr-i Hakkā eyle imtişāl
Ḳıl ‘ibādet gece gündüz it nehiyden ictināb
- 6 Bu Veliyyüddīne dirseñ toḡru yol göster bañā
Bu ṭarīḳ-ı müstaḳimdir bunda itme ıztırāb

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Ey gönül dünyā içün çekme ta‘ab
Sa‘y idüb ‘ilm ü ‘amel eyle ṭaleb
Sevmedi dünyā seni Hakk ḳalab
Sa‘y idüb ‘ilm ü ‘amel eyle ṭaleb

- 2 Cehl olmasaydı ibīs-i la‘īn
 Dergāh-ı Hāḳḳdan sürölmezdi yaḳīn
 ‘İlm ü a‘māl ile olasın emīn
 Sa‘y idüb ‘ilm ü ‘amel eyle ṭaleb
- 3 ‘Ālim olān İblisiñ ḥīlesine
 Āldanur mu yā ānın iḡvāsına
 Menfa‘atdır dīnine dūnyāsına
 Sa‘y idüb ‘ilm ü ‘amel eyle ṭaleb
- 4 Cāhiliñ a‘mā iki gözü
 Sözü ṭoḡru olsa ṭoḡrulmaz özü
 İki cihānda ḳara olur yüzü
 Sa‘y idüb ‘ilm ü ‘amel eyle ṭaleb
- 5 Mālını şāḥibi bekler ey püser
 ‘İlm ü a‘māl şāḥibini ḥıfṣ ider
 Ḳabre ānıñ ile beraber gider
 Sa‘y idüb ‘ilm ü ‘amel eyle ṭaleb
- 6 Dūnyā malı fānī dūnyāda ḳalır
 Sinde ‘ilm ile ‘amel yoldāş olur
 Vuşlat-ı Hāḳḳ isteyen vuşlat bulur
 Sa‘y idüb ‘ilm ü ‘amel eyle ṭaleb
- 7 Yā Veliyyeddīn-i ‘āciz kimseden
 Fāide yoḳ ‘ilme şarf eyle beden
 ‘İlm ü a‘māldir seni aziz iden
 Sa‘y idüb ‘ilm ü ‘amel eyle ṭaleb

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Geldi ğurbetden şıla-i raḥm eyledi şer‘i mübîn
Şimdi düşdü ğurbete yine ğarīb oldu ğarīb
- 2 Pek yakīn geldi kıyāmet zulm ile tıldu zemīn
Buldu keşret şer ü belā az kaldı ḥasīb ü nesīb
- 3 Mesnede geçti şekāvet ehl-i dindār kalmadı
Pek zelīl oldu diyānetlū edīb ibn-i edīb
- 4 Türlü zīnetler cihāna oldu şāyi‘-i zuhūr
Ġālibā çıkmāsi deccālīn olubdur pek qarīb
- 5 Nice ḥāinler ḥıyānet eyleyüb emānete
Nuşret it yā Rab bize ḥaller ‘acīb oldu ‘acīb
- 6 Hoş görüb ef‘āl-i şirki uydular şirk ehline
Rāh-ı şer‘i terk idüp şeytana oldular münīb
- 7 Hele virildi ‘umuruñ küllisi nā-ehline
İncelürken incelürken ‘ākıbet kırıldı ip
- 8 Mekkeden Medīneden açıldı şarḫa ğarba dīn
Yine aşlma rucū itdi maḳāmına gidüb
- 9 Ehl-i Ḥaḳḳ zulmetde kaldı oldu şen ehl-i fesād
Oldu bey koyun çobānı zādeler oldu ke‘īb

- 10 Kāfire virildi ruḥṣat mü'mine cev̄ ü cefā
Zillet ehli buldu ' izzet ' izzet ehli pek ġarīb
- 11 Çāre ne yıķmaķ murād ider bu dünyāyı Hudā
Yapānı bozānı bir Qahhār ü Cabbār u Mucīb
- 12 Yā Veliyyeddīn çün böyle gücenme bu işe
Līk dīn derdine onulmaz var mı bu derde ṭabīb

19

Velehu ' Afā ' Anhu

- 1 Gönül ta' mirine feth eyle ebvāb
Şaķın yıķma gönül gönül gönül yap
Nefi' virmez sañā emvāl ü ensāb
Şaķın yıķma gönül gönül gönül yap
- 2 Nazargāhı Hāķķın gönüldür ey cān
Dizilür mü kırılsa dürr ü mercān
Olayım dirseñ ger kāmīl insān
Şaķın yıķma gönül gönül gönül yap
- 3 Gönül bir sırça saraydır yıķılmaz
Yıķılsa bir daķī elbet yapılmaz
Hāķķın ḳatında kim maķbul bilinmez
Şaķın yıķma gönül gönül gönül yap

- 4 Biri biriyle kardaş ehl-i imān
 Şaķın kardaşın ile olma düşmān
 Girüp derde şonuñda olma pişmān
 Şaķın yıķma göñül göñül göñül yap
- 5 Veliyyüddin Rāci olma bed söz
 Sözüñ şirin olup şāfī ola öz
 Cihanda tatlı dil dāhi güler yüz
 Şaķın yıķma göñül göñül göñül yap

20

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Zāhidā gel ‘aşķa eyle intisāb
 Ola gör ‘aşķın gülüne ‘andelīb
 Nār-ı ‘aşķında ciğeriñ kebāb
 Ola gör ‘aşķın gülüne ‘andelīb
- 2 Bāğ-ı ‘aşķa girūben ol bāğbān
 Āb-ı ‘aşķdan içūben bul tāze cān
 Āçmak isterseñ eğer bāb-ı cinān
 Ola gör ‘aşķın gülüne ‘andelīb
- 3 Kes bu varlıķdan alāķayı hele
 Yok olup var ol girüp toğru yola
 Vaķt-i seherde nażar kıl bülbüle
 Ola gör ‘aşķın gülüne ‘andelīb

4 Hâb-ı ğafletde yatup uşanmadıñ
 Bir dem ‘aşkıñ âteşine yanmadıñ
 Āh gönül saña dedim inanmadıñ
 Ola gör ‘aşkıñ gülüne ‘andelīb

5 Adña Râci Veliyyüddîn demişler
 Düşündüñ mü hele bir ne imiş
 Yatma ğaflet uykusunda yaz u kış
 Ola gör ‘aşkıñ gülüne ‘andelīb

21

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

- 1 ‘Ālilem her cihetden derde dermân eyle yâ Rabb
 Faķirem rahmetiñe baña ihsân eyle yâ Rabb
- 2 Ne ‘aceb müşkil oldu hâl ü şânım zahir bâtın
 Selâmet vir kerem kıl yolum âsân eyle yâ Rabb
- 3 Esîrim nefsimiñ bendinde bağlandım ħalâşım yok
 Tütuldum düzâh-ı iblîse pinhân eyle yâ Rabb
- 4 Aĝaçlarda çiçek gibi açıldım meyve olmadım
 Ĥalâş it sam yelinden hoş bārân eyle yâ Rabb
- 5 Dedim âmentü bi’llâh birliĝiñe eyledim imân
 Yola girdim refiķim kâmil imân eyle yâ Rabb
- 6 Oķuyup mekteb-i ‘irfânda bir üstâz-ı kâmilden
 Beni de lütfun ile ehl-i ‘irfân eyle yâ Rabb

- 7 Kuru toprak gibi öllerde kaldım hiç tımārım yok
Taş ağaç gibi cansız kalmışım cān eyle yā Rabb
- 8 Ne kılsın ‘abd-i ‘āciz senden olmaz ise lūtf-ı ‘avn
Yoluñda çāresizim lūtf u ihsan eyle yā Rabb
- 9 Silāhsız yola girdim eyledi düşmān beni ġārāt
Kerem kıl nuşret ile kahr-ı düşmān eyle yā Rabb
- 10 Ne kılsın tağ bāşında yalnız kılun Veliyyüddīn
Benim mürşidimi bir kāmīl insān eyle yā Rabb

22

- 1 ‘Umurum saña tefvīz itdim āsān eyle yā Rabb
Mu‘īnim sensin Allahım āsān eyle yā Rabb
- 2 Laţif ismiñ dile aldım bu abd-i ācize lūtf et
Vekil ismiñ ile bu işimi āsān eyle yā Rabb
- 3 Olup mużţar kapıña geldim Allahım kâbul eyle
Du‘āmı müstecāb it işim āsān eyle yā Rabb
- 4 Seniñ kapıñ tırur iken kimiñ kapısına gidem
Beni reddetme Allahım işim āsān eyle yā Rabb
- 5 Seniñ dergahıña benim du‘ā etmeye yüzüm yok
Velākin dediñ *ud‘ūnī* āsān eyle yā Rabb

- 6 Buyurduñ *fenkihū* Qur'ānda emre imtişāl etdim
Türābi kuluña raḥmeyle āsān eyle yā Rabb

23

Velehu 'Afa 'Anhu

- 1 Düşürdüñ dār-ı dünyāda beni vādī' -i sakarda
Halaş it yārın 'uqbāda meded yā Rab meded yā Rab
- 2 Nice fāsık gire nāra yanarlar ānda kapķara
Yunurlar şoñra enhāra meded yā Rab meded yā Rab
- 3 Beni de sen ḥalāş eyle bu vādīden ḥurūcumda
Girem ben de cinānıña meded yā Rab meded yā Rab
- 4 Tutuldum düzāḥ-ı tuzāk ile dāim iderim āh
Beni 'af eyle yā ilāhi meded yā Rab meded yā Rab
- 5 Kuluñ nā-çār Veliyyüddīn du'ā idüb ider 'āmīn
Terahḥum it aña yārın meded yā Rab meded yā Rab

24

- 1 Faḥr-i 'Ālem iki cihān güneşi 'ālī-cenāb
Kıl şefā' at yā şefi' u'l-müznibīn yevmü'l-ḥisāb
Ey gönüller derdiniñ dermānı muḥtār-ı mücāb
Kıl şefā' at yā şefi' u'l-müznibīn yevmü'l-ḥisāb
- 2 Vuşlat-ı Haḳķa sen olduñ vāsıta ey nūr-ı Haḳķ
Fazl-ı şefā' atden itme bu faķīri de ırāķ

Bakma kuşuruma benim hüsn-i naẓar ile bak
 Kıl şefā‘at yā şefi‘u’l-müznibīn yevmü’l-ḥisāb

- 3 Bu Veliyyüddīn Rācī ey Nebi-yi muḥterem
 Görmeden yüzünü inandım saña ey pür-kerem
 Sāyebān ile beni sayeñde görmeyem elem
 Kıl şefā‘at yā şefi‘ul müznibīn yevmü’l-ḥisāb

ḤARFÜ’T-TĀ’

25

- 1 Ḥudā biz kıluna etmiş ‘ināyet
 Benī ādeme çok vermiş kerāmet
- 2 Biḥamdi’llah kıldı ehl-i imān
 Tarīk-i Ḥaḳḳa eyledi hidāyet
- 3 Ḥabībine bizi eyledi ümmet
 Ḥuṣṣā bizi kıldı ehl-i sünnet
- 4 Bize eyledi i‘tā türlü ni‘met
 Beṣṣār eyledi şāhib-i risālet
- 5 Kitābu’llah Resūle oldu nāzil
 Oḳuyup olalım ḥükmüyle ‘āmil
- 6 ‘Amel kıl mūcibince olma kāhil
 Kıyāmetde saña ide şefā‘at

- 7 Hudā her şeyi beyān etdi ānda
Oқuyup ‘amel eyle imdi sen de
- 8 Yola gel gezme gel kırdā yabānda
Bulasın tā ki āfetden selāmet
- 9 Hudā emretди kulluğ etmekile
Tarīk-i Hāḳḳa toğru gitmek ile
- 10 Şeri‘at ile ‘amel etmek ile
Bulunur iki cihānda selāmet
- 11 Hudā emretди abdest ile ğusül
Alup abdest daḥi it ğuslü pāk ol
- 12 Budur vāşıl-ı illallāha olmağā yol
Gece gündüz Hāḳḳa eyle ‘ibādet
- 13 Daḥi emretди beş vakit namazı
Kılıp dāim Hāḳḳa eyle niyāzı
- 14 Bulanlar ānda buldu çoğū āzı
Namazdır ehl-i islāma ‘alāmet
- 15 Daḥi emretди otuz gün orucu
Tutup eyle semāvāta urūcu
- 16 Hāḳḳa toğru gider bu ḥabliñ ucu
Yāpiş pek eyleme Hāḳḳdan ḍalālet

- 17 Daḥi emretti hem mala zekātı
Virüp ānı bulasın tā necātı
- 18 Ki her kim mala vermeye zekātı
Yılan olur añā ol mal kıyāmet
- 19 Daḥi hem ḥaccla emretti Mevlā
Ḥicāza da git ṭavaf it Beyt-i Mevlā
- 20 Yunasın āb-ı zemzemde kemālā
Günah ḳalmaz gider senden tamāmet
- 21 Buyurdu *üzkurūnī* Hayy u Mevlā
Gece gündüz ḳalış bul cennet-i ā‘la
- 22 Ki zikru’llah ile hep ehl-i imān
İrişdiler kemāle hoş beşāret
- 23 Anıñla açılur gönül gözü hem
Anıñla maḥvolur her ğuşsa vü ğam
- 24 Dil ile ḳalp ile zikr eyle her dem
Ḥaḳḳile şoḥbet eyle bul reşādet
- 25 Veliyyüddīn miskīn ü günāhkār
Günāha tövbe ile Ḥaḳḳa yalvār
- 26 Umarım ‘af ide Settar u Ğaffar
Resūlu’llah ide yārın şefā‘at

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Hakkdan Resul-i kainat oldu bize ab-ı hayāt
Taşdik edüp Muhammedi bulduk dalalatden necāt
- 2 Hakk anı irsāl eyledi acıları bāl eyledi
Hālî güzel hāl eyledi tarik-i Hakk buldu şebāt
- 3 Cihāna başdıkda kadem küfr ehline erdi elem
Naşbetti meydāna ‘ alem çağrıldı kad kame’ş-şalāt
- 4 Ka‘be’i putlardan maşūn etdi ‘ adūv oldu zebūn
Şirk ehlini ilzām içün gösterdi türlü mu‘cizāt
- 5 Geçti risālet tahtına virdi selām ümmetine
Cem‘ oldu bayrāğ altına hep mü‘minin ü mü‘mināt
- 6 Hakk ana gönderdi kitāb furkân Kelām-ı Müştetāb
Keniseler oldu harāb mescide oldu iltifāt
- 7 Mi‘raçta eyledi niyāz getürdü beş vakit namāz
Mü‘min olān anı kırmaz daği oruç hacc ü zekāt
- 8 Hıll ü harām oldu ‘ ayān tarik-i Hakk oldu beyān
Açıldı ebvāb-ı cinān mahv oldu cümle seyyiāt
- 9 Ol rahmeten-lil-‘ālemīn oldu şefi‘u’l-müznibīn
Ol şāhib-i şer‘i mübīn virdi cihāna tayyibāt

- 10 Gelmeſe idi Muſtafa bulmazdı bu ‘ âlem safâ
Nurun ile buldu ziyâ gitdi cihândan zûlumât
- 11 Haqq ânı eyledi habîb kıldı kamu derde tabîb
Ümmetini etmez ğarîb yârın ſefâ‘ atden o zât
- 12 Haqq ânı sultân eyledi hüccet ü burhân eyledi
Her derde dermân eyledi def‘ oldu küllü nâzilât
- 13 Yüz biñ ſalât ile selâm olsun aña hatm-i kelâm
Râcî sözü itdi tamâm vaſf-ı refi‘ udderecât

27

- 1 Bizden du‘ â yâ Rabb senden icâbet
Vir bize yâ Rabbi ſıhhat ‘ âfiyet
Kuldan ma‘ ſiyyet Mevlâdan mağfiret
Ver bize yâ Rabbi ſıhhat ‘ âfiyet
- Hayırlı ‘ ömr ile eyle mu‘ ammer
İhſân eyle bize hüs-n-i ‘ âkîbet
- 2 Sensin mutaſarrıf u Hayy u Mâlik
Zât-ı pakiñ bâķî külli ſey‘in hâlik
La havle velâ kuvvete illâ bin
Vir bize yâ Rabb ſıhhat âfiyet
- 3 Seniñ izniñ ile gözümüz görür
Seniñ emriñ ile kulağ işitir
Âteş yaķar ķar, ſu, yağmur üſütür
Vir bize yâ Rabb ſıhhat ‘ âfiyet

- 4 Emr-i fermānıñla söyler dilimiz
 Dudağlar deprenür tutar elimiz
 Reddetme yâ Rabb arz-ı hâlimiz
 Vir bize yâ Rabb şıhhat ‘âfiyet
- 5 Loğma bir sebeptir toyuran sensin
 Don ile bedeni ısıtan sensin
 İki ayakları yürüden sensin
 Vir bize yâ Rabb şıhhat ‘âfiyet
- 6 Şulb-i âbda sensin evlâd yarâdan
 Âta âna sebep sensin vâriden
 Ayaqsız yılânı sensin yürüden
 Vir bize yâ Rabb şıhhat ‘âfiyet
- 7 Ef’al-i ibâdı yaradan sensin
 Bitürüb eşcarı çürüden sensin
 Otları yeşerdüb kurudan sensin
 Vir bize yâ Rabb şıhhat ‘âfiyet
- 8 Kuluñ Veliyyüddîn her işde ‘âciz
 Havl ü kuvvet senden ya Hayy u ‘Azîz
 Yalvarub kapuñda dermân umarız
 Vir bize yâ Rabbi şıhhat ‘âfiyet
- Hayırlı ‘ömür ile eyle mu‘ammer
 İhsân eyle bize hüsn ü ‘âkıbet

HÜVE ‘ĀFİYET

- 1 Nās ile ey dil eyleme hultat ehl-i cehl ile eyleme ülfet
Ehl-i felâhdan ehl-i necâhdan ehl-i şalaḥdan eyleme ‘uzlet
- 2 Ola gör ‘âşık ola gör sâdık ola gör lâyıḳ bula gör raḥmet
İde gör iḥsân eyle seḥâvet ola gör her ân şaḥib-i sa‘âdet
- 3 Kıla gör iḥlaş eyle ‘ibâdet saḳın riyaḍan eyleme süm‘at
Ne güzel olsañ ehl-i sanâ‘at el âçub olma ehl-i şenâ‘at
- 4 Rızkıña Ḥaḳḳdan eyle ḳanâ‘at cem‘ idüb çok mal eyleme külfet
Eli zemmi itme ḥüzn ü ḡamm itme diliñi ḥıfz it eyleme ḡıybet
- 5 Keşret-i kelâm çok verir elem söyleyüp her dem eyleme zaḥmet
Ḥaliñi fikr it Ḥālıkı zıkr it ni‘mete şükret bula gör cennet
Yâ Veliyyüddin sen ḥarıs olmacâh-ı dünyâya eyleme raḡbet

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

- 1 Ṭariḳ ehl-i sünnet ve’l-cemâ‘at
Selâmetdir selâmetdir selâmet
Bu yolu tut bu yoluñ mâ‘adası
Ḍalâletdir ḍalaletdir ḍalâlet
- 2 ‘İbâdet ile ḳalbi eyle tenşit
‘Amelde ‘iḳtişâd it itme tefrît
Bu yolda yoktur ifrat ile tefrît
‘Adâletdir ‘adâletdir ‘adâlet

- 3 Revāfız-ı ehli ilhādın sözüne
Bağub düşme şeyātının izine
Nazar itme o fırkanın yüzüne
Kabāhatdır kabāhatdır kabāhat
- 4 Şeri‘ atdan şapub ilhāda düşme
Yapış bu hable gayriye yapışma
Bu yolda müstaķim ol sende şaşma
Nedāmetdir nedāmetdir nedāmet
- 5 Şeri‘ atdır тариқatin kapusu
Tariқatdır haқıqatin yapusu
Hudā-yı ma‘ rifetdürür hepsi
Sa‘ ādetdir sa‘ ādetdir sa‘ ādet
- 6 Hevā-yı nefsine uyub revāfız
Olurlar ehl-i sünnete mu‘ arız
Fesād-ı zümile terk-i ferāiz
Şekāvetdir şakāvetdir şekāvet
- 7 İdüb inkār dimişler ehl-i bid’at
Nizam için kuruldu bu şeri‘ at
Dediler ehl-i Haққ esbāb-ı cennet
‘İbādetdir ‘ibādetdir ‘ibādet
- 8 Şaқın nefsine uyma seni şerre
İletür ‘ ömrünü şarf eyle hayra
Kuluñ haққında kulluқ elfe merre
Şıyānetdir şıyānetdir şıyānet

- 9 Namazı kıl orucu tut zekâtı
 Edâ it Beyti hacc it bul necâtı
 Bu üslubun hayatı hem memâtı
 Ne râhatdır ne râhatdır ne râhat
- 10 Dağı fazla ‘ibâdet mümkün olduğca
 Eyle Hak saña ihsan ide çok
 İki cihânda ihlasla kulluk
 Şerâfetdir şerâfetdir şerâfet
- 11 Yetime merhamet kıl ehl-i fakire
 Tevâzu‘ ile düşme dâm-ı fahre
 ‘İbâdet efdâli sırran ve cebran
 Şehâvetdir şehâvetdir şehâvet
- 12 Eliñde var iken fırsat yitürme
 Bu nefsi hâb-ı gafletde yaturma
 Karuşup ehl-i dünyâya oturma
 Hamâkatdır hamâkatdır hamâkat
- 13 Değil bâkî bu dünyânın ni‘amî
 Şafâsı âz ziyâde hemm ü gammı
 Bu cânın tende bil ya ibn-i ‘ammî
 Emânetdir emânetdir emânet
- 14 Girüp mekteb-i ‘irfâna oku
 Men‘ aref dersini bulub ehl-i ‘irfân
 Gece gündüz diliñde zikr-i Raḥmân
 Halâvetdir halâvetdir halâvet

15 Çalışup zikre sen ‘āşık ola gör
 Bu rāh-ı Hakkda hem şadık ola gör
 Hakkın rahmetine lāyık ola gör
 Ne devletdir ne devletdir ne devlet

16 Riyā-yı süm‘a ile itme kulluk
 Enāniyyeti ko kıl vārını yok
 Bu vechile sever ‘āşıkı ma‘şuk
 Zarāfetdir zarāfetdir zarāfet

17 Bu vechile bulunur Hakkā vuşul
 Bu vechile bulunur hāzrete yol
 Bu vechile cilālanursa gönül
 Nezāfetdir nezāfetdir nezāfet

18 Riyā ile gönül pası silinmez
 Enāniyyet ile bu yol alınmaz
 Yoğetmeyince vārı Hakk bulunmaz
 Cehāletdir cehāletdir cehālet

19 Ko sen u benliği dāim Hakkı bil
 Gönülden kibr ü ‘ucbuñ pasını sil
 Bu ahlakdan eğer yunur ise dil
 Zekāvetdir zekāvetdir zekāvet

20 Şarāb-ı ‘aşkı içüb kanmayınca
 Gönül yüksekden aşağı inmeyince
 Riyazetle bu ‘aza’ yunmayınca
 Cenābetdir cenābetdir cenābet

21 Göñül sende bu varlığa sebep ne
 Bu dünyā cāhını bilmem talep ne
 Günah deryāsına ıalmaq aceb ne
 Cesāretdir cesāretdir cesāret

22 Veliyyüddīn çok işledi ‘ işyān
 Hudā suçundan ide ‘ afv u ğufrān
 Değil illā günah derdine dermān
 Nedāmetdir nedāmetdir nedāmet

30

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

1 İlāhi ben kuluñu eyle nābit
 Tarık-i Haqqda bizi eyle şābit
 Biḥamdi’llah yaratdıñ bizi İslām
 Tarık-i Haqqda bizi eyle şābit

2 Huşūşan ehl-i sūnnet vel-cemā‘at
 Yaratdıñ bize virmediñ ḍalālet
 Hidāyet eyle yā Rabbi hidāyet
 Tarık-i Haqqda bizi eyle şābit

3 Biḥamdi’llah luṭf itdiñ bu ‘ abde
 Mürīd itdiñ tarık-i naḳşibende
 Naşīb it lezzet-i Geylāniden de
 Tarık-i Haqqda bizi eyle şābit

- 4 Hābībīñ k̄uṭb-i esrār ḥurmetine
 Daḥī aşḥāb-ı aḥyār ḥurmetine
 Şalāḥu'l-ḥāl ü ebrār ḥurmetine
 Ṭarīḳ-i Ḥaḳḳda bizi eyle şābit

- 5 İlāhi bu Veliyyüddīn efḳār
 Günāhı çok velākin ‘affiñ ister
 Gece gündüz dirim Allāhu ekber
 Ṭarīḳ-i Ḥaḳḳda bizi eyle şābit

ḤARFÜ’Ş-ŞĀ’

31

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Zāhidā diñle naşīḥat olmaya sa‘yiñ ‘abeş
 Diñle kāmiller sözünü olmaya sa‘yiñ ‘abeş
- 2 Kendi başıña delilsiz yol bulunmaz muṭlaḳā
 İntisāb it mürşide kim olmaya sa‘yiñ ‘abeş
- 3 İḥtiyār it on iki yoldan birini mu‘teber
 Ehl-i ḥāle ol muḳārin olmaya sa‘yiñ ‘abeş
- 4 Zühd ü taḳvā ḥoşdur ammā ‘ucb u riyā olmasa
 Ḥālişen eyle ‘amel kim olmaya sa‘yiñ ‘abeş
- 5 Ehl-i ‘aşḳa ‘iḳtidā it āçıla gönlüñ gözü
 ‘Aşḳla zıkr it Ḥudāyı olmaya sa‘yiñ ‘abeş

- 6 Ğafletle ҡulluҡ ideniñ dili baĝlu olur
Hāb-ı ğafletden uyankim olmaya sa‘yiñ ‘abeş
- 7 Dense mālāya‘ni sözler gözleriñ pār pār yanār
Dense Hāķķ söz o yevminde olmaya sa‘yiñ ‘abeş
- 8 İltifāt itme avāmıñ ta‘nına teşnī‘ine
Gir erenler mesleĝine olmaya sa‘yiñ ‘abeş
- 9 Binüp ‘aşķıñ gemisine zikirle yelkeni āç
Şıdķile gir rāh-ı Hāķķa olmaya sa‘yiñ ‘abeş
- 10 Senn ü benliĝi ҡoyup eyle tevāzu dāimā
Kimseye itme teĝaħħur olmaya sa‘yiñ ‘abeş
- 11 Gel Veliyyüddīn-i ‘āciz nefsiñe it nuşhı sen
‘Aşķ-ı Hāķķa eyle sa‘yi olmaya sa‘yiñ ‘abeş

- 1 El-ĝıyāş el-ĝıyāş el-ĝıyāş
Yardım it ĝazilere yā müsteĝāş
Oldu ĝālib zulmet-i ā’dā-i dīn
Yardım it ĝazilere yā müsteĝāş
- 2 Nī‘metiñe ideriz hāmd ü şenā
Zikrederiz ismiñi yāna yāna
Rabbenā yā Rabbenā yā Rabbenā
Yardım it ĝazilere yā müsteĝāş

- 3 Keskin it kılıçların ğazilerin
 Eyle āsān işlerin ğazilerin
 Kat‘ ideler başların kāfirlerin
 Yardım it ğazilere yā müsteġās
- 4 Leşker-i küffārı inhizām it
 Moskofu rüsvā hem bed-nām it
 ‘ Asker-i İslāma çok in‘ām it
 Yardım et ğazilere yā müsteġās
- 5 Kāfirin başına dünyā tār ola
 Malları evlādları şikār ola
 ‘ Asker-i İslāma bir hoş kār ola
 Yardım it ğazilere yā müsteġās
- 6 Vir selāmet ümmet-i Muḥammede
 Kıl ‘ ināyet ümmet-i Muḥammede
 Vir fütūḥat ümmet-i Muḥammede
 Yardım et ğazilere yā müsteġās
- 7 İblisin askerinin bayrağını
 Ser-nigūn it āçmasun bayrağını
 Rabbenā kahr eyle din düşmānını
 Yardım it ğazilere yā müsteġās
- 8 Dilerim maḫhūr ola kavm-i ‘anīd
 Ola mesrur u feraḥ ‘Abdulmecīd
 Nuşretiñi eyleme bizden ba‘īd
 Yardım it ğazilere yā müsteġās

- 9 Yalvarub kullar saña ider du‘ā
 Sen kerimsin kıl kerem yā Rabbenā
 Bu Veliyyüddīn ider senden recā
 Yardım it gazilere ya müstegas

33

- 1 Göñül nisyān ile oldu mülevves
 Beden ‘ işyān ile oldu mülevves
 Meyil virdim fenānıñ zīnetine
 Dem-i devrān ile oldu mülevves
- 2 Beķā rāhına itmedim azīmet
 Fenā mülküñü zan itdim ğanīmet
 Beden iķlīmine düşdü herīmet
 Hemin keslān ile oldu mülevves
- 3 ‘ Amel baħrine ıalub ıutdum yol
 ‘ Ömür kıllet keşir ıllet emel tūl
 Gece gündüz devāmı meclis-i ħul
 ıat-ı iħvān oldum mülevves
- 4 Nedāmet geldi ammā fāide yok
 Göñül oldu kesāfet ile maħnūķ
 Tezevvüc ħabli oldu boynuma ıūvķ
 Ğam-ı nişvān ile oldum mülevves
- 5 Veliyyüddīne lūtf eyle ilāhi
 ‘ İlim yokdur ‘ amel yok ķalbi sāhī
 ıabul eyle bu abd-i rū-siyāhı
 Amān hicrān ile oldu mülevves

- 1 Nazar itdim ūu cihāna herkes hālinden ider bahş
Kimseye bulmam bahāne herkes hālinden ider bahş
- 2 Ehl-i dūnyā dūnyā ile ehl-i ‘uqbā ‘uqbā ile
Ehl-i Mevlā Mevlā ile herkes hālinden ider bahş
- 3 ‘Ālim olān ‘ilmi ile zālīm olān zulmü ile
Zāhid olān zūhdü ile herkes hālinden ider bahş
- 4 ‘Āşık olān ‘aşkı ile fāsık olān fıskı ile
Uşta balta bıçkı ile herkes hālinden ider bahş
- 5 Tālibler dersini okur gāfiller uykuda yatūr
Kimi maḥzun kimi mesrur herkes hālinden ider bahş
- 6 Dervişler Hakkı zikreder şākirler Hakkā şükreder
Kimi oturmuş fikreder herkes hālinden ider bahş
- 7 Çobān kelp ile koyundan çocuklar seyr ü oyundan
Değirmenciler unundan herkes hālinden ider bahş
- 8 Şehīler ider şehāvet başına giyer sa‘ādet
Rızķına eyler kanā‘at herkes hālinden ider bahş
- 9 Bahiller mal ider imsāk kendi özünü ider ihlāk
İçi mülevves dışı pāk herkes hālinden ider bahş

- 10 Tatmamış vermek tadını idare koymuş adını
Yakar cehennem odunu herkes hālinden ider bahş
- 11 Veliyyüddīn itme cinas kimi ferāh kimisi yās
Sāirler buña kıyas herkes hālinden ider bahş

HARFÜ'C-CİM

35

- 1 İhtiyaçdan kaçar iken tutdu beni ihtiyaç
Bağlayup zindan-ı derde atdı beni ihtiyaç
Âteş-i ğamda yakup kül itdi beni ihtiyaç
Külümü göğe şavurdu tağıtdı beni ihtiyaç
Kula kul itdi bir pula şatdı beni ihtiyāç
Şu gibi her vādiye ağıtdı beni ihtiyāç
Türlü türlü derde duçar itdi beni ihtiyāç
Derdime dermān ararım bulamadım bir ilāç
- 2 Mübtezel olmak dilerseñ mübtezele aç eliñ
Fehm idersin ol zamān nice olur hāliñ seniñ
Bindirir arkaña yükü tutulur nuṭku diliñ
Çekemezsin ‘ākıbet yay gibi iki bükür beliñ
Yüzi üzre yıkılup dırsın amān beri geliñ
Kaldırıñ beni turayım elimi ele alıñ
Türlü türlü derde duçar itdi beni ihtiyāç
Derdime dermān ararım bulamadım bir ilāç

- 3 Zannider yahşı gören hâlim benim hâlim yamân
 Ulu taşlar gibi çökdü başıma acı dumân
 Zulmet içinde buñalub çağırurum el-amân
 Başıma tar oldu vüs'atli iken dâr-ı cihân
 Ten tutuşdu nâr-ı firkatde kalup yandı bu cân
 Düşdü ğariplik Veliyyüddine ğurbetde 'ayân
 Türlü türlü derde duçar itdi beni ihtiyâç
 Derdime dermân ararım bulamadım bir ilâç

36

- 1 Oluriseñ ehline ol ihtiyâç
 Dime nâkıs ehl-i buhle karnım âç
 Ölüriseñ açlıktan var öl âç
 Dime nâkıs ehl-i buhle karnım âç
- 2 Yapışa gör rızkıñ sebebine
 Başını şokma fakirlik küpüne
 Açlıktan öl depine depine
 Dime nâkıs ehl-i buhle karnım âç
- 3 İtse ihsân saña bir içim şu
 İçerine ola taş taş ağı
 Yidür içür ne ki lâzım şu bu
 Dime nâkıs ehl-i buhle karnım âç
- 4 Ne güzeldir kesb-i ticâret hele
 Bâ-huşuş ki el emeği tayb ola
 Endişe virmeyem dirseñ gönlüne
 Dime nâkıs ehl-i buhle karnım âç

- 5 Bu zamānıñ ikramı iḥsānı
Her birisi bir ġaraḫa bānı
Yok ūfāsı feraḫ itmez cānı
Dime nākıs ehl-i buḫle karnım āç
- 6 Perişān itdi Veliyyüddīni kesel
‘Afficān oldu ekl itdiğim asel
Söz uzatma bu kelām mā-ḫaşal
Dime nākıs ehl-i buḫle karnım āç

37

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Neden bilmem ḫalāş olmaz göñül ḫüzn ile ġamdan hiç
Gece gündüz şafā gelmez cefāmuz dād olur tadrīc
- 2 Gehī dünyā gehī ‘uḫbāyı göñlüm itse tefekkür
Düşer bir kerb-i ḫüzne Ḥaḫḫ ide ol kürbe mi tefrīc
- 3 Niçün ḫüzn itmesin göñlüm düşürdüm şarpa ben yolum
‘Aceb zindān-ı ġafletden beni kim ediser taḫrīc
- 4 Düşüb bir vādi-yi aḫzāna çıkmak olmadı ḫābil
Gece gündüz hemān āh ile zārdan olmazam ḫāriç
- 5 Niçün ġam çekmeyim dil ḫanesi ġafletden açılmaz
Yalān dünyāyı kendüme idelüden beri tezvīc
- 6 Veliyyüddīn eğer sen ḫurtulam dirseñ bu aḫzāndan
Şarāb-ı ‘aşḫı nūş it kāse-i ab-ı zülālden iç

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Eğer dāreynde bulmak istersen mecāli eyle Һacc
Hudānın virdiği ni‘ mete eyle Һamdi eyle Һacc
- 2 Bilürsin vārid oldu vācib olduğuna kat‘ i naş
Telef itme boşa malıñı tut bu emri eyle Һacc
- 3 Toz u toprağa Һariş nefsi kıl tezlīl o yollarda
O yoluñ zaҺmetine şabr idüb bul ecri eyle Һacc
- 4 Giyüb iҺramı kendi nefsiñi mevtādan addeyle
Günāh kirinden arın cümleten it ğusli eyle Һacc
- 5 İçüb zemzem şuyundan Һana Һana ‘aşka iresin
Gavāil-i gıll ü gışden eride gör Һalbi eyle Һacc
- 6 Tavāf it Beyt-i a‘lāyı dönüb ağlayı ağlayı
Bulasın tā kim Mevlayı hemān kıl sa’y eyle Һacc
- 7 ‘Arafatda turub vaқfeye nidā ide gör lebbeyk
Virüb kendi eliñle Һaққа arzuhāl eyle Һacc
- 8 Şular gibi aқub müzdelife ile tevāzu
Gözüne iblisiñ yerden alub at taş eyle Һacc
- 9 Günahıñ ‘afv u mağfur ola izn-i Һaққla dön gel
A Rāci kesme Һaққdan bir zamān ümidi eyle Һacc

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Dert seniñ dermān seniñ dertli seniñ yā Rabbenā
Sen ħakimsin bir şabibe itme beni iřtiyāç
- 2 Faşr-i ‘ālem ħurmetiyçün eyle derdime devā
Sen raşimsin bir şabibe itme beni iřtiyāç
- 3 Başma yüzümüñ şarasına du‘āmı kıl şabul
Sen raşimsin bir şabibe itme beni iřtiyāç
- 4 Rāzıyım senden Ĥudā yā ħayr u řer řaža řader
Sen kerimsin bir şabibe itme beni iřtiyāç
- 5 Dertliyim dermāna geldim yā Ğıyāşe’l-Müstegış
Sen şekursun bir şabibe itme beni iřtiyāç
- 6 Başma pür-taşşır ü āşı kulun ‘iřyānına
Sen ğafursun bir şabibe itme beni iřtiyāç
- 7 Bu Veliyyüddīne luşf it derdine eyle řifā
Sen laşıfsin bir şabibe itme beni iřtiyāç

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Ne deñlü yaşasam ölüm řarābını şadam er geç
Beķāya toğrudur yolum bu fāniden gidem er geç

- 2 Lütf geldi baña Hakkdan okudum karayı aждан
Hudā var eyledi yokdan yine eyler ‘adem er geç
- 3 Binüb atlara seyr itsem bütün dünyâyı devr itsem
Ağaçdan āta ol epsem basāram ben kadem er geç
- 4 Bu fāniye meyil verdim budur zevk u şafā derdim
‘Acüz imiş anı gördüm anı idbār idem er geç
- 5 Şağalım ak kara yüzüm günāhdır gece gündüzüm
Yumulub bu iki gözüm olur görmez nidem er geç
- 6 İlāhi mağfired eyle Veliyyüddīni ‘afv eyle
Ki imān ile hatmeyle çıka ruğum şu dem er geç

41

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Saña yār olmayan yārdan gönül vazgeç gönül vazgeç
Giderme ‘aқılını serden gönül vazgeç gönül vazgeç
- 2 Benimle şuretā aḥbāb sözü ağıyār iledir hep
Çekersin boş yere ‘azāb gönül vazgeç gönül vazgeç
- 3 Faқırım sīm ü zārım yok anıñçün i‘tibārım yok
Kederden gayri kārım yok gönül vazgeç gönül vazgeç
- 4 Zamāne dilberidir bu baқır ke’seden içmez şu
Nedāmetdir bunun şoñu gönül vazgeç gönül vazgeç

- 5 Tūrābi döndü toprağa ta‘ alluķ ideli anā
Ne ‘āid menfa‘ at saña gönül vazgeç gönül vazgeç

42

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Nā-mizācım nā-mizācım nā-mizāc derde düşdüm arārım derde ilāç
Kalmadı tākāt bende kesb idem olmayam nā-merd eline ihtiyāç
- 2 Ey gönül dünyā denīden ālma dād ni‘ met-i ‘uķbāyı dilde eyle yād
Her emirde Hāķķa eyle i‘timad açma nā-merde eliñi sen öl aç (durma kaç)
- 3 Varma nā-merd kapusuna şaķın ol dünü gün otur yerinde sakin ol
Fāsıķ ise de saķīye yakın ol ‘ābid ise de baķilden durma kaç
- 4 Saña dost şanma a Rāci herkesi nākese yār olma bul bir er kesī
Hoş geçin incitme şaķın bir kesī bir yere gelmez kırılma bir zücāc

HARFÜ’L-HĀ’

43

- 1 Salikā olmak dilerseñ iki cihānda neciķ
Ġayriden keff-i lisān it dāimā ol müsteriķ
- 2 Zemm iderlerse seni incinmeyüb hoş gör ānı
Medķ iderlerse sevinme yüzüñe ki karşı şariķ
- 3 Her umuruñ Hāķķa ışmarla tevekkül eyleyüb
Eyle rızķıñā ķanā‘ at yi yidir olma şaķiķ

- 4 Lezzetiñ ahlāsını ehl-i seḥāvet bulacak
Merḥamet eyle faḳire olmağıl rū-yı ḳabīḥ
- 5 Olma sen a‘ mālinle mağrur olān zāhid gibi
Fazl-ı Ḥaḳḳı iste tā kim olasın ḳalb-i ṣaḥīḥ
- 6 Baḳma Ḳārun gibi dünyā malına olma ḥarīs
Terk-i dünyā ile uçdu göñüllere ‘İsā Mesih
- 7 ‘Āşık ol bülbul gibi dāim gülüñ dalında öt
Ġāfil olma yā Veliyyüddīn dil oldu ferīḥ

44

- 1 Göñül ‘ömrüñ gelüb geḳti gene sen olmadıñ ıslāḥ
Şaḳalıñ saçıñ ağardı gene sen olmadıñ ıslāḥ
- 2 Ḥalince oḳuduñ yazdıñ cihānı devr idüb gezdiñ
Ḥarīre inciler dizdiñ gene sen olmadıñ ıslāḥ
- 3 Kemāl erbābını bulduñ anıñ irşādını aldıñ
Mürīd-i müntesib olduñ gene sen olmadıñ ıslāḥ
- 4 Şūfilik yolunu tutduñ sivāyı ardıña atdıñ
Namāz ḳıldıñ oruç tutduñ gene sen olmadıñ ıslāḥ
- 5 Girüb dünyā evine hem aradıñ yārene merhem
Ziyādelendi derd ü ğam gene sen olmadıñ ıslāḥ

- 6 Veliyyüddîn dürür adın adına uymadı ʔadıñ
Tedārik itmediñ ʔādın gene sen olmadın ıslāh

45

- 1 Raḥmet-i Ḥaḳḳdan ümīdi kesme dil etme terah
Gāh ğam çekmek de lâzım her zamān olmaz feraḥ
Çünkü kıl ḥavf u recā beyninde olmaḳ şartdurur
Gāh ğam çekmek de lâzım her zamān olmaz feraḥ
- 2 Um Ḥaḳḳın raḥmetini olma ‘azābından emīn
Korḳusundan ʔağ u ʔaş titrer semāvat u zemīn
Bağlayub el Ḥaḳḳ divānına göñül olub ḥazīn
Gāh ğam çekmek de lâzım her zamān olmaz feraḥ
- 3 Ḥaḳḳ yarātdı cenneti ğaffarlığın ızḥār içün
Nārı yarātdı Ḥudā ʔahharlığın ızḥār içün
Cümle ‘ālemi yarātdı varlığın ızḥār içün
Gāh ğam çekmek de lâzım her zamān olmaz feraḥ
- 4 Olma mülhid dime ummam um Ḥaḳḳın raḥmetini
Dime zındık gibi korḳmam korḳ bilüb heybetini
Kuluna Ḥaḳḳ luṭfile iḥsān ider cenneti
Gāh ğam çekmek de lâzım her zamān olmaz feraḥ
- 5 Ya ne ağlamaz gözüñ Rāci seniñ bir ʔamla yāş
Ya ne virmezsin göñül yolunda Ḥaḳḳın cān u bāş
Cennetü'l-Me’vā‘ da nur yanar cehennemde ateş
Gāh ğam çekmek de lâzım her zamān olmaz feraḥ

- 6 Ey gönül zikret Hudânın ismini aḥşam şabah
 Ğaflet itme dâimâ bülbül gibi eyle şıyâḥ
 Geçti ‘ömrüñ sen tedarik eylemediñ zâdını
 Hâb-ı ğafletden uyanub bulamadıñ inşirâḥ
- 7 Nefsiñe uyub ğurūr itdiñ cihânıñ malına
 Zıkr idüb ism-i Hudâyı itmediñ redd-i cimâḥ
 Yola girdiñ yalnız yayan gönül ile hâzer
 Kaṭ‘ -ı kuṭṭâ‘ -ı tarîḳ için kuşanmadıñ silâḥ
- 8 Sen misâfırsın gönül fehmeyledim itdiñ sefer
 Kâni boynuñda kılıcıñ kâni eliñde silâḥ
 Geri kalma kâfileden sa‘y ü ğayret eyleyüb
 Yâ Veliyyeddîn-i mücrim sende bulasın necâḥ

- 1 Ey gönül iki cihân bulmak isterseñ felâḥ
 Ehl-i Haḳḳa ol muḳârin olasın ehl-i şalâḥ
 İbn-i dünyâ ile ḥulṭat eyleyüb itme cenâḥ
 Ehl-i Haḳḳa ol muḳârin olasın ehl-i şalâḥ
- 2 Ağniyâ ile oturmak ḳalbe ḳasvet getirür
 Seni türlü türlü ḳahr u kaygulara baturur
 Fakr u fâka şâḫibi dilde selâmet bitürür
 Ehl-i Haḳḳa ol muḳârin olasın ehl-i şalâḥ

- 3 Ağniyā mevtāya beñzer yanına olma yakın
Seni de kendi gibi mevtā ider ‘aynel-yakīn
Ḥubb-ı dünyāsı ḥarāb ider seni andan şakın
Ehl-i Ḥaqqā ol muḳārin olasıñ ehl-i şalāḥ
- 4 Ehl-i Ḥaqqın gönü dāim Ḥaqqile meşğul olur
Şoḥbet iden anıñ ile rahmete mevşül olur
Āhiretde nuşret-i şefā‘ atı mā‘mūl olur
Ehl-i Ḥaqqā ol muḳārin olasıñ ehl-i şalāḥ
- 5 Çün tabiat sariyedir yā Veliyyüddīni sen
Ḥuyu güzel ile otur bulasıñ ḥulḳ-ı ḥasen
Raḥat itmek isterseñ şu cihānda cān u ten
Ehl-i Ḥaqqā ol muḳārin olasıñ ehl-i şalāḥ

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Ey birāder olmak isterseñ eğer ehl-i felāḥ
Ol şirīn sözlü velākin bu kadar itme mizāḥ
Çok laṭife eylemek ḳalbe ḳāsvet getürür
Ol güzel yüzlü velākin bu kadar itme mizāḥ
- 2 Çok laṭife lağvile suḥriyyeden ḥālī değıl
Fāidesi yok kelāmı söyleyen ālī değıl
Belki çok söz söylemek kamilleriñ ḥālī değıl
Ol şirīn sözlü velākin bu kadar itme mizāḥ

- 3 Kāmil iseñ olma mağrur ‘ilmiñe a‘māliñe
 Bağma hağaret gözüyle dostuñā ihvānıñā
 İtme dūn mu‘āmele akrānına emşālīñe
 Ol güler yüzlü velākin bu kadar itme mizāh
- 4 Çok laṭife eylemek değıl mi āfāt-ı lisān
 Sen ne ‘aceb çok gülersin āçılub dişler ‘ayān
 Yoğsa geçdiñ mi şıraṭı muştulandı mı cinān
 Ol şirīn sözlü velākin bu kadar itme mizāh
- 5 Eyleyüb cünbüş laṭife dīdeden yāş dökülür
 Kahkaha etdikçe güyā gövdeden cān çekülür
 Eyleme ḥaddi tecāvüz belki gönül yıkılır
 Ol şirīn sözlü velākin bu kadar itme mizāh
- 6 Gel gönül yıkma birāder mü‘miniñ ḳalbi zücāc
 Kırılursa bir yere gelmez anā olmaz ‘ilāç
 Kimseyi ḥor görme şaḳın virme dile ‘ivicāc
 Ol şirīn sözlü velākin bu kadar itme mizāh
- 7 Rāciyā sen kāmil olmağ isterseñ şābit ol
 Varma kimse yanına otur yeriñde nābit ol
 Diliñi ḥıfz eyle çok söz söylemekden sākit ol
 Ol şirīn sözlü velākin bu kadar itme mizāh

HARFÜ'L-HÂ'

48

- 1 Ey birâder olsasın ehl-i necâh
 Diñle kâmiller sözünü tut şımâh
 Bî-şeri'atler sözüne bakma sen
 Bî-tarîkat sözüne tutma kulâh
- 2 Ehl-i sünnet ve'l-cemâ'at olasın
 Hüsni-hâl ehl-i sa'âdet olasın
 Cennet ile zî-beşâret olasın
 Diñle kâmiller sözünü tut şımâh
- 3 Şakınub ehl-i dâlâl olmayasın
 Şâhib-i vizr-i vebâl olmayasın
 Âhiretde pür-melâl olmayasın
 Bî-tarîkat sözüne tutma kulâh
- 4 Meslek-i nûr-ı şeri'atde bulun
 Menba-ı baħr-i haķikatde bulun
 Meclis-i va'az naşihatde bulun
 Diñle kâmiller sözünü tut şımâh
- 5 Meclis-i ehl-i fışkdan kıl hâzer
 Zulimle darb-ı hukukdan kıl hâzer
 Vahideynine uķukdan kıl hâzer
 Bî-tarîkat sözüne tutma kulâh

- 6 Hıl̄tat itme ibn-i dünyā ile sen
 İhtilāt it ehl-i uqbā ile sen
 Rāciyā sen bulasın hulk-ı hasen
 Diñle kāmiller sözünü tut şımāh

49

- 1 Ehl-i Hakkdan ey gönül olma ırāh
 Fāide virmez saña evlād ah
 ‘Āşık iseñ hubb-ı dünyâyı bırāh
 Fāide virmez saña evlād ah
- 2 Mevti zikret eyleme tül-ı emel
 Saña mal olmaz cebel ü vādi-i tel
 Menfa‘at ancak saña ‘ilm ü ‘amel
 Fāide virmez saña evlād ah
- 3 Rāciyā sağlıkda severler seni
 Unudurlar sen ölünce bil anı
 Fāide ‘ilm ü ‘amel hasret günü
 Fāide virmez saña evlād ah

50

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Gön̄lümün eṭrāfını bağladı envā‘-ı vesah
 Oğusam yāzsam ğinā virmez baña yedi nusah
- 2 Nefs-i emmāre kesilmiş cümle ebdānım benim
 Göz nazar eylemek ister diñlemek ister kulāh

- 3 Bulduğun āğız yimek ister lisānım söylemek
Ellerim yapışmak ister bulduğun yakın ırāḥ
- 4 Ekl ü şurbile olub memlū batnım dāimā
Bağladım belime ben evṣāk-ı ğafletden visāḥ
- 5 Yürümek ister ayaklarım benim her meclise
Hakḳ ḥuzurunda ṭurub kullukda itmez intifāḥ
- 6 Kani bir mürşid-i kāmīl beni irşād eyleye
Göstere toĝru yolumu rāha idem irtisāḥ
- 7 Neyleyem āh yalıñuz taĝlar başında kalmışam
Düzaḥ-ı nefse tutuldum idemedim intişāḥ
- 8 Yā Veliyyeddīn-i miskin bu ğariblik ile sen
Nāil-i maḳşūd olursañ saña derler baḥ baḥ

ḤARFÜ'D-DĀL

51

- 1 Ben ğarib bī-çāreye eyle meded
Yā Bahāeddīn-i Şāh-ı Naḳşibend
Mesleĝiñden ben faḳiri itme red
Yā Bahāeddīn-i Şāh-ı Naḳşibend
- 2 Gerçi kuşurum çoĝise lākinā
Ben seniñ yoluña oldum sālīkā
Silsileñden beni itme ḥāricā
Yā Bahāeddīn-i Şāh-ı Naḳşibend

- 3 Rû-yı siyâhem kuşurum bî-ḥisâb
 Anıñ içün idemedim ihtisâb
 Vâsıtayla saña itdim intisâb
 Yâ Bahâeddîn-i Şâh-ı Nakşibend
- 4 Vehleten baña yükü yükletdiler
 Düşmüşem yolda bırağub gitdiler
 Nefsile Şeytân beni haps etdiler
 Yâ Bahâeddîn-i Şâh-ı Nakşibend
- 5 Sürünüñ içinde bir şât-ı zebûn
 Olsa âyırmaz ânı râî koyun
 Sen de hoş gör bu ğaribi etme dûn
 Yâ Bahâeddîn-i Şâh-ı Nakşibend
- 6 İnsanıñ elinde var beş parmak
 Kimisi uzun kimisi alçak
 Beni de sülleğîne it ilhâk
 Yâ Bahâeddîn-i Şâh-ı Nakşibend
- 7 Birkaç evlâdı olsa bir âtanıñ
 Kankisinden vazgeçer evlâdınıñ
 Ben de bir ednâ muḥibbiñim seniñ
 Yâ Bahâeddîn-i Şâh-ı Nakşibend
- 8 Çıkmadan benim bu cânım tenden
 Feyiz-yâb ola idim feyzinden
 Umarım yârın şefâ'at senden
 Yâ Bahâeddîn-i Şâh-ı Nakşibend

- 9 Seniñ ister himmetiñi bu faķir
 Bu Veliyyüddin ‘iřyānı keşir
 Yā meded ğurbetde ķaldım ben esir
 Yā Bahāeddin-i řāh-ı Naķřibend

52

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Yā muķtār-ı mümecced kıl řefā‘ at yā Aķmed
 Yā Maņřūr-ı müeyyed kıl řefā‘ at yā Aķmed
 Eřřalātü ve’s-selām aleyke yā Muķammed
- 2 řāķib-i şer‘-i mübīn sādiku’l-vadi’l-emīn
 Raķmeten-lil-‘ālemin kıl řefā‘ at yā Aķmed
 Eřřalātü ve’s-selām aleyke yā Muķammed
- 3 Yā muķibbe’l-mü’minīn yā imāme’l-müttekīn
 Yā şefi‘u’l-müznibīn kıl řefā‘ at yā Aķmed
 Eřřalātü ve’s-selām aleyke yā Muķammed
- 4 Yā serdār-ı meřnūat yā muķtār-ı mevcūdāt
 Yā şefi‘u’l-arařāt kıl řefā‘ at yā Aķmed
 Eřřalātü ve’s-selām aleyke yā Muķammed
- 5 Nāzil oldu nāzilāt hādiř oldu ķādiřāt
 Yā seyyidi kāinat kıl řefā‘ at yā Aķmed
 Eřřalātü ve’s-selām aleyke yā Muķammed

- 6 Zālimleriñ zūlmünden hayretde qaldı insān
Sulṭan-ı āḥir zamān kıl şefā‘ at yā Aḥmed
Eṣṣalātü ve’s-selām aleyke yā Muḥammed
- 7 Ey dertleriñ dermānı ‘āşıqların burhānı
İki cihan sulṭanı kıl şefā‘ at yā Aḥmed
Eṣṣalātü ve’s-selām aleyke yā Muḥammed
- 8 Serrāda ve zarrāda deryāda ve qarada
Dünyāda ve ‘uqbāda kıl şefā‘ at yā Aḥmed
Eṣṣalātü ve’s-selām aleyke yā Muḥammed
- 9 Şıḥḥatde selāmetde ‘illetde saḳāmetde
Deḥşetde melāmetde kıl şefā‘ at yā Aḥmed
Eṣṣalātü ve’s-selām aleyke yā Muḥammed
- 10 Ḥayatda memātda eṣrāṭ u sa‘atde
Kabirde kıyāmetde kıl şefā‘ at yā Aḥmed
Eṣṣalātü ve’s-selām aleyke yā Muḥammed
- 11 Sıraṭda mizānda cennetde ve nirānda
Hem ḥuṣur-ı Raḥmānda kıl şefā‘ at yā Aḥmed
Eṣṣalātü ve’s-selām aleyke yā Muḥammed
- 12 Veliyyüddīn-i kemter hayrı az şerri keşir
Senden şefā‘ at ister kıl şefā‘ at yā Aḥmed
Eṣṣalātü ve’s-selām aleyke yā Muḥammed

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Yâ Nebiyallah meded yâ Resûlallah meded
Yâ Şafiyallah meded yâ Hâbîballah meded
- 2 Ğârib oldu şeri‘ at icrâ olunmaz sünnet
Ğamda kaldı bu ümmet yâ Resûlallah meded
- 3 Eşraţ sâ‘ at geldi cihân zulümle tıldı
Mazlum ayakta kaldı yâ Hâbîballah meded
- 4 İtdi küffâr istilâ zuhur itdi çok belâ
Lâ rāḥate fi’d-dünyâ yâ Resûlallah meded
- 5 Çoğaldı ehl-i tuğyân azaldı ḥayr u iḥsân
Ref‘ oldu ḥükm-i Kır’ân ya Hâbîballah meded
- 6 Kâfire dünyâ cennet Mü’minler çeker zaḥmet
Her gün çıkar bir bid’at yâ Resûlallah meded
- 7 Ednâlar oldu a‘lâ a‘lâlar oldu ednâ
Her gün çıkar bir belâ yâ Hâbîballah meded
- 8 Zuhur eyledi ‘âhet yerden gökten çok âfet
Kalmadı bizde rāḥat yâ Resûlallah meded
- 9 Yakın geldi kıyâmet zuhur itdi melâmet
Gönülde yok selâmet yâ Hâbîballah meded

- 10 Āçıldı meyḥāneler ūenlendi puthāneler
Cem‘ oldu cingāneler yā Resūlallah meded
- 11 Çoğaldı terk-i ūalāt azaldı ehl-i ḥayrāt
Çoğaldı ehl-i bid’at yā Resūlallah meded
- 12 İnķıraz buldu ‘ ilim çoğaldı ehl-i zulüm
Pek yamān oldu ḥālīm yā Resūlallah meded
- 13 Hiç ‘amel yok ‘ālimde merḥamet yok zālīmde
Kaldık ğamm u elemde yā Ḥabīballah meded
- 14 Gün günden iyi gelmez işimüz āsān olmaz
Gönüller mesrūr olmaz yā Resūlallah meded
- 15 Yaz vaktinde kış olur güller teşviş olur
Her günde bir iş olur yā Ḥabīballah meded
- 16 Kış vaktinde yaz olur kesb-i nemā az olur
İşimüz söz sāz olur yā Resūlallah meded
- 17 Çoğu cāmī‘e gelmez öğüt naṣīḥat ālmaz
Du‘ālar k̄abul olmaz yā Ḥabīballah meded
- 18 Çoğaldı çıkdı ḥased gıybet nemīmet fesād
Kulluk ibādet kesād yā Resūlallah meded

- 19 Çoğaldı ehl-i nifāk aṣlā yoktur ittifāk
Ğulüvv eyledi fussāk yā Ḥabīballah meded
- 20 Çoğaldı ehl-i ḍalāl kalmadı ehl-i kemāl
İşimüz vizr ü vebāl yā Resūlallah meded
- 21 Çoğaldı ehl-i ḥüsrān mest oldu ehl-i imān
İşimüz cürm ü ‘iṣyān yā Ḥabīballah meded
- 22 Vaktinde yağmaz yağmur mezrūat olmaz ma‘mur
Olmaz gönüller mesrūr yā Resūlallah meded
- 23 Çoğaldı zānī lūṭi ke-enne çarṣu iti
Farq olmaz iyi kötü yā Ḥabīballah meded
- 24 Çoğaldı fışk u fücūr fāsıklar itdi zuhūr
Geldi ğam gitdi sürūr yā Resūlallah meded
- 25 Veliyyüddīn-i recā ider saña ilticā
Raḥm it ey bedri’d-dücā yā Ḥabība’llah meded

- 1 Uzanub dünyāya geldim ālmadım āndan da dād
Gāh açıldım gāhi şoldum ālmadım āndan da dād
- 2 Ekl ü şurbile mükeyyef tatlu şu tatlu ta‘ām
Elbise-i faḥire giydım ālmadım āndan da dād

- 3 Bir zamān aḥbāb u yārānla tekellüm eyledim
Zevḳle eflāke çıkdım ālmadım āndan da dād
- 4 Mekteb-i ‘irfāna girdim okudum yazdım birāz
Vāiẓ oldum nāṣiḥ oldum ālmadım āndan da dād
- 5 Bir zamān taḳvā yolunu tutub oldum müttakī
Kāh tutdum kāh kıldım ālmadım āndan da dād
- 6 Bir zamān derviş olub şeyḥime itdim intisāb
Dāmen-i şeyḥe şarıldım ālmadım āndan da dād
- 7 Bir zamān da ‘aşḳa düşüb çoğ eyledim āh u enīn
Bir zamān şāir oldum ālmadım āndan da dād
- 8 Bir zamān müderris olub ḥalkā tadrīs eyledim
Mum gibi kendimi yaḳdım ālmadım āndan da dād
- 9 Bir zamān seyyāḥ mişāli eyledim devr-i cihān
Nāfile yere yoruldum ālmadım āndan da dād
- 10 Āḥiri dünyā evine dāḥil oldum bilmedim
Zulmet-i zindāna düşdüm ālmadım āndan da dād
- 11 Zāhir u bāṭın devā isteriken ben derdime
Türlü derde dāḥil oldum ālmadım āndan da dād
- 12 Ḥayret içre bu Veliyyüddīn-i ḥayrān olması
Derdime dermān arādım ālmadım āndan da dād

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 ‘Aql-ı insānī Ḥaqqın esrārını fehm idemez
Kimisini şaķī ider kimisini ider sa‘īd
- 2 Kimini cāhil kılub kimine dedi oķu yaz
Kimini mulḥīd kılub kimisini ider reṣīd
- 3 Kimini nebī kılub Ḥaqqdan ḥaberdar eylemiş
Kimini velī kılub nāsdan anı ider ferīd
- 4 Kimini zāhid kılub yolunda isti‘māl ider
Kimini ‘ābid kılub iḥsān ider ecr-i mezīd
- 5 Kimini ‘āşıķ kılub leyl ü nehār āh itdürür
Kimini fāsıķ kılub meyḥanede eyler ḳadīd
- 6 Kimini ḳātil kılub ḥaqq yere ḳatl itdürür
Kimini zālīm kılub kimisini ider Yezīd
- 7 Kimisini Kerbelā çölünde ider pür-belā
Zālīmın elinde ol zātı şusuz ider şehīd
- 8 Kimini āķil kılub nef ile zarārın fark ider
Kimin aḥmaķ kimin ebleh kimini eyler pelīd
- 9 Kimini fakih kılub ḥādīm ider şerī‘ ata
Kimini dervīş idüb bir mürşide ider mürīd

10 Kimini māl-dār idüb dünyā ile me'nūs ider

Kimini faķir idüb aķvālını eyler ŗedīd

11 Kimini ŗā'ir ķılub ebyāt ü eŗ'ār söyledür

Sözünü ŗekker gibi ider ānı miŗl-i lebīd

12 Kimisini toğdurur Mevlā kimini öldürür

Bu Veliyyüddīn Rācī bir gün olur nā-bedīd

56

Velehu ' Afā ' Anhu

1 Vācib oldu bizlere ĥünkāra eylemek du'ā

Eyyeda'llāhü'l-Ganīyyü menŗūr ola ' Abdulmecīd

ķahr idüb a' dāsını maķhūr ide ānıñ Ĥudā

Eyyeda'llāhü'l-Ganīyyü menŗūr ola ' Abdulmecīd

2 İşbu biñ iki yüz altmış toķuzuñ sālında çün

İtdi istilā saķar ehl-i ' adā ķavm-i zebūn

Eyleyüb Ĥaķķa tevekkül girdi cenge müslimūn

Eyyeda'llāhü'l-Ganīyyü menŗūr ola ' Abdulmecīd

3 ' Asker-i islāmı gālīb eylesün Ĥaķķ u Zü'l-Celāl

Dīn-i Aķmediyyeye Ĥaķķ virmesün aŗlā zevāl

Yıķılub küfrüñ bināsı bulmasun aŗlā kemāl

Eyyeda'llāhü'l-Ganīyyü menŗūr ola ' Abdulmecīd

4 SancāĖ-ı İslāmı ' āli eyleye Allah-ı hād

Münhezim ola bi-izni'llah ol ehl-i fesād

Rabbenā yā Rabbenā fetĥ eyleyüb eyle küŗād

Eyyeda'llāhü'l-Ganīyyü menŗūr ola ' Abdulmecīd

- 5 Dilerim kör Moskofoñ iki gözü a‘ mā ola
 Kesilüb başları cümle malları yağmā ola
 Yıkılub sancaqları sancağımız ā‘ lā ola
 Eyyeda’llāhü’l-Ganīyyü menşūr ola ‘ Abdulmecīd
- 6 Beldelerin belde-i İslām ilhāk eyleye
 Mallarını mal-ı ğanimete mülhāk eyleye
 Kızların oğlanların esīr-i irhāk eyleye
 Eyyeda’llāhü’l-Ganīyyü menşūr ola ‘ Abdulmecīd
- 7 Hākķ deyu meydāna bu hūnkarımız dikdi alem
 Kıl ‘ ināyet yā ilāhī göñlüne virme elem
 Vir selāmet Rabbenā minke’s-selām ente’s-selām
 Eyyeda’llāhü’l-Ganīyyü menşūr ola ‘ Abdulmecīd
- 8 Āçılub Cennet kapusu seyf-i Hākķ nurlar şaçar
 Kāfirin başları semāda siñek gibi uçar
 Hākķ te‘ āla lūtf idüb ebvāb-ı hayırlar açār
 Eyyeda’llāhü’l-Ganīyyü menşūr ola ‘ Abdulmecīd
- 9 Başına tar eyle yā rabbi cihānı Moskofoñ
 Şavruła tozlar gibi başı havāda Moskofoñ
 Hiç yüzü gülmeye deryāda karāda Moskofoñ
 Eyyeda’llāhü’l-Ganīyyü menşūr ola ‘ Abdulmecīd
- 10 Dilerim Hākķdan ki perişān ola dernekleri
 Korkusundan cümlesiniñ yarıla yürekleri
 Parlaya yıldız gibi ğazilerin çelenkleri
 Eyyeda’llāhü’l-Ganīyyü menşūr ola ‘ Abdulmecīd

- 11 Bu Veliyyüddîn-i ‘âciz dâimâ eyler du‘â
 ‘Asker-i İslâma nuşret eyleye Bârî Hudâ
 Dilimizde Allah Allah zikrimiz şubh u mesâ
 Eyyeda’llâhü’l-Ganîyyü menşûr ola ‘Abdulmecîd

57

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

- 1 Zâyi‘ oldı ‘ömrümün sermâyesi yâ Rab meded
 İtmedim emriñe imtişâl günâhım bî-aded
- 2 Nazm-ı Kerîmiñde hitâb eylediñ *lâ teḳneṭû*
 Kesmezem ümidimi rahmetine yok aşlâ hadd
- 3 Gerçi ‘işyânım çok ise lâkin imânım kavî
 Birsin Allahım delîlim *ḳul huve’llâhu eḫad*
- 4 Kâfir ü müşrik olanlar ḥâib ü ḥâsır durur
 Bir bilenler seni yârın nârîña girmez ebed
- 5 Kimseye muḥtâç deḡilsin saña muḥtâç ḳulların
 Sen Ğafûrsun sen Şabûrsun sensin *Allâhü’s-Şamed*
- 6 Yok şebîhiñ yok mu‘îniñ *lem yelid* vasfıñ seniñ
 Dâḫi *lem yelidü* şafâtıñ yok saña *küfüven eḫad*
- 7 Saña imân etmeyenler şüphesiz oldu helâḳ
 Nice müşrik müşrike belinde *hablün min mesed*

- 8 Eyle şābit dīn-i Hakkda bizi izlal eyleme
Şıgınıruz saña *min şerri hāsīdīn izā hased*
- 9 Bu zaīf miskin Veli kōrkar ‘azābıñdan seniñ
Sen Racımsin sen Kerimsin eyle nariñdan azād

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Gōñül saña bu sevdādan ne ‘āid
Bu sevdāya seni kim oldı kāid
- 2 Meyil virdiñ fenā żull u hayāle
Saña eyledi dünyā çok mekāid
- 3 Uyub nefsiñe Hakkā olduñ ‘āsī
Seni āldaddı çün Şeytān-ı mārīd
- 4 Bu dünyānıñ hayāline yelerken
Haberin yok yitürdün çok ferāid
- 5 Żarar itdiñ bu bey’ ile şirādan
Seni fevt itdi envā’ -ı fevāid
- 6 Şaķınmadıñ günāhdan kendiñi hiç
Uyub nefsiñe olmadıñ mücāhid
- 7 Dir iseñ gizli itdim ben günāhı
Kirāmen Kātībīn yetmez mi şāhid

- 8 Velîyyüddîn Hakkâ yalvar demâ-dem
Ne ‘âşıkşın ne zâhidsin ne ‘âbid

59

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

- 1 Ey gönül sen Hakkâ eyle i‘timâd
Her ‘ömüründe añâ it istinâd
- 2 Ey gönül sen kimden istersin murâd
Hakk kapusunda biter cümle murâd
- 3 Ehl-i sünnet ve’l-cemâ‘at yoluna
Sâlik olub eyle taşhîh-i‘tikâd
- 4 Nâzenîn ‘ömrünü kıyl ü qal ile
Geçürüb virme ma‘âşına kesâd (fesad)
- 5 Gece gündüz Hakkla eyle bazâr
Bu alışverişiñe virme kesâd
- 6 ‘Irz u vaqârını çâl taşlara sen
Şanıñı terk it bulasın sân u âd
- 7 Gâfil olma âç göziñi bir zamân
Leyl ü nehâr ism-i Hakkı eyle yâd
- 8 Eyle kulluk dâimâ Qur’ân oku
Kıl teemmül Hakk kelâmını nûn u sâd

- 9 Yâ Veliyyeddîn-i ġâfil gözün aç
 Kıl tedârik gelmeden vakt-i haşâd

HARFÜ'Z-ZÂL

60

- 1 Ey gönül sen şoġbet-i Mevlâ ile it iltizâz
 Terk idüb dünyâyı hem 'uġbâ ile it iltizâz
 Zehriñi bâl eylemek isterseñ varlık gözün
 Yum enâniyyeti terk it lâ ile it iltizâz
- 2 Bil 'amel çokluġuna yokluġuna yok i' tibâr
 'Afvını iste Ĥudânın zıkrını it ihtiyâr
 Raġmeti çokdur Raġîmin ġalka itmiş intişâr
 Dîn ü îmân devlet-i uzmâ' ile it iltizâz
- 3 Semm-i kâtil içmek isterseñ eġer dünyâyı sev
 Ĥürî ġılmân koçmak isterseñ eġer 'uġbâyı sev
 Gizlü perde açmâk isterseñ eġer Mevlâyı sev
 Rü'yetu'llah maġlab-ı a'lâya it iltizâz
- 4 Yâ Veliyyeddîn-i efkar kesme raġmetden ümîd
 Çün ümidi kaţ' idenler oldular Ĥaġġdan ba'îd
 Rabbine ġüsn-i zan iden şaġî oldu sa'îd
 Sebbih isme rabbi-ke'l-alâ ile it iltizâz

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Nefsile Şeytan elinden el-‘ıyāz
Cürmile ‘ısyān elinden el-‘ıyāz
Fitne-i fışk u fücürda iblīse
Beñzeyen insān elinden el-‘ıyāz
- 2 Zāhir oldı nice eşrāt-ı kıyām
Mesnede geçdi cüzām ibn-i cüzām
Küllü bozuldu nizām ü intizām
Fitne-i büldān elinden el-‘ıyāz
- 3 İtmez oldular şera‘ itle ‘amel
Eylemez ‘ilmiyle ‘alimler ‘amel
Buldı keşret ehl-i ğaflet bī-‘amel
Ġāfıl-i keslān elinden el-‘ıyāz
- 4 Belde-i İslām’da çok meyhāneler
Yayulup cem‘ oldılar çengāneler
Şān u şöhet buldı kahvehāneler
Şarab u dühān elinden el-‘ıyāz
- 5 Oldı a‘lā ibn-i a‘lā ednā
Oldı ednā ibn-i ednā a‘lā
Maşlaḥatlar bitmez oldı aşlā
Ḥāib ü ḥüsrān elinden el-‘ıyāz

- 6 Kimisi sahba ier kimi zinā
 Kimisi döğer atā ardāş anā
 Kimi hāin kimi ākil-i ribā'
 Sārık-ı tuğyān elinden el-‘ıyāz
- 7 Zenler açmāz haramdan dāimā
 Gösterürler yüzini nā-maḥreme
 Yā ilahi bizi idlāl eyleme
 Bī-ḥayā nisvān elinden el-‘ıyāz
- 8 Mekteb-i ‘irfān āçılmaz māh u sāl
 Hem şabiler oğumazlar ‘ilm-i ḥāl
 Öğredür anlāra Şeyṭān mekr ü āl
 Bī-edeb şıbyān elinden el-‘ıyāz
- 9 Cem‘ olub meclislere hem ḥās u ām
 Söyleşirler fāidesi yok kelām
 Kızble ğıybet nemīme ber-devām
 Zemmile bühtān elinden el-‘ıyāz
- 10 Bī-şeri‘ atler olub tekye-nişīn
 Bid‘at u ilḥād ile oldu zemīn
 Rāfizi vü tārik-i şer-i mübīn
 Cāhil-i nādān elinden el-‘ıyāz
- 11 Ehl-i sünnet ve’l-cemā‘ at mezhebīn
 ut birāder ol belālardan emīn
 Yā Veliyyeddīn Mevlāya şığın
 Mülḥid-i Şeyṭān elinden el-‘ıyāz

- 1 El-‘ıyāz el-‘ıyāz el-‘ıyāz
Nefsile Şeytān elinden el-‘ıyāz
Zīnet-i dünyā bizi etdi ħarāb
Cürmle işyān elinden el-‘ıyāz
- 2 Geçdi ‘ömrüm itmedim ħālīş ‘amel
Nefse uydum eyledim tūl-i emel
Tutmadım Mevlāya kullukda temel
Ġaflet ü nisyān elinden el-‘ıyāz
- 3 Toĝru yolumdan geri kıoyan beni
Nefsile Şeytān ü dünyā-yı denī
Kıl ‘ināyet yā Kaviyy ü yā Ġanī
Şalvet-i düşmān elinden el-‘ıyāz
- 4 Bend-i nefse tıtulub oldum esīr
Ġafletile işledim zenb-i keşīr
Secn-i dünyāda ħaķīr oldum ħaķīr
Zulmet-i zindān elinden el-‘ıyāz
- 5 Fitnedir dünyāda evlād ile māl
Seni şaĝlıkda sever ehl-i ‘ıyāl
Ĥāşıl-ı neticesi vizr ü vebāl
Fitne-i nisvān elinden el-‘ıyāz

- 6 Neylesün miskin Veliyyüddîn ‘aceb
 Râh-ı Hakkda düşüben çeker te‘ab
 Yâre-i dile devâ eyler taleb
 Derdi bî-dermân elinden el-‘ıyâz

63

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

- 1 Bal ü şekker âb-ı zülâlden lezîz
 Bulamadım ‘ilm ü a‘mâlden lezîz
 Zînet ü altun u gümüş ü maldan lezîz
 Bulamadım ‘ilm a‘mâlden lezîz
- 2 Mal ü emlakile kes’ olsa ğanî
 İtse teveccüh anâ dünyâ-yı denî
 Yorulur dünyâ içün dün ü günü
 Bulamadım ‘ilm ü a‘mâlden lezîz
- 3 Her kim ola devlete mübtelâ
 Malı çoğaldıkça çoğalır belâ
 Gece gündüz rahat olmaz aşlâ
 Bulamadım ‘ilm ü a‘mâlden lezîz
- 4 Cem‘ ider altun gümüş harâm helâl
 Ğafletile idemez kesb-i kemâl
 Gece gündüz kazanur vizr ü vebâl
 Bulamadım ‘ilm ü a‘mâlden lezîz

- 5 Bir bölük loğma ānıñ yiyeceği
 Anıñ içün cānına kıyacağı
 Şoñu bir bezden kefen giyeceği
 Bulamadım ‘ilm ü a‘mālden lezīz
- 6 Gerçi hoşdur ağniyā-yı şākirīn
 Daha güzel fuḳarā-i şābirīn
 Faḳrle faḥr etdi Faḥru’l-Mürselīn
 Bulamadım ‘ilm ü a‘mālden lezīz
- 7 Enbiyā mirāşıdır ‘ilm ü ‘amel
 Ağniyā mirāşıdır dinār u māl
 Malı çok olān bulamaz ḥüsn-i ḥāl
 Bulamadım ‘ilm ü a‘mālden lezīz
- 8 Enbiyā vārişleri hoş geçinür
 Ağniyā vārişleri çok çekişür
 Şıḳletiyile yorulur yoluşur
 Bulamadım ‘ilm ü a‘mālden lezīz
- 9 Enbiyā vārişleri ihvān olur
 Ağniyā vārişleri düşmān olur
 Leyl ü nehār işleri ‘işyān olur
 Bulamadım ‘ilm ü a‘mālden lezīz
- 10 Gerçi var ba‘zı ulemā-yı resūm
 Cāh u manşıb almağa ider hücūm
 Öyle zālamlere değıldir sözüm
 Bulamadım ‘ilm ü a‘mālden lezīz

- 11 Ben de bir Râci kâra yüziyem
 Ulemânın ayağınıñ tozuyam
 Fâzıl ü kâmilleriñ mu'nisiyem
 Bulamadım ilm ü a'câlden lezîz

64

Velehu 'Afâ 'Anhu

- 1 Kıl 'inâyet yâ Raḥim-i müsteâz
 Nefs-i emmâre elinden el-'ıyâz
 Saña şıgındım ilahe'l-'âlemîn
 Nefs-i emmâre elinden el-'ıyâz
- 2 Tard olub sürüldi Şeytânî'r-racîm
 Oldı başıma musallaḥ ol leîm
 Merḥamet kıl yâ Raḥim u yâ Ḥalim
 Ğadr-ı ğaddâre elinden el-'ıyâz
- 3 Nefsiñ arzûsı beni etdi zebûn
 İblisiñ iğvâsı etdi ser-nigûn
 Ehl-i 'ıyâl ile hem işğâl dünyâyı
 Mekkâre elinden el-'ıyâz
- 4 Pâdişâhım derde dermân sendedir
 Sen kerîmsin lütf u iḥsân sendedir
 Ben fakîrim cürm ü 'işyân bendedir
 Derd-i bî-çâre elinden el-'ıyâz

- 5 Virme düşmān eline etme esīr
 Sen bilürsin ḥālīmī Ḥayy u Başīr
 Saña kulluk etmedim cürmüm keşīr
 Şerr-i şerrāre elinden el-‘ıyāz

- 6 Kul kul olduğca ider elbet günāh
 Sen ḡafūrsın bī naẓīr-i pādīşāh
 Bu Veliyyüddīn ider āh ile vāh
 Bu yüzi kara elinden el-‘ıyāz

ḤARFÜ’R-RĀ’

65

- 1 Gel ey Mü’min saña bir söz
 Direm sözime kulaḡ ur
 Tarīḡ-i Ḥaḡḡda şābit ol
 İki cihānda olma ḡor

- 2 Tarīḡ-i Ḥaḡḡı terk etme
 Dalālet yoluna gitme
 Ki dört mezhebden āyırılma
 Olayım dir iseñ maḡfūr

- 3 Ebu Ḥanife Şāfi‘i
 Biri Mālik biri Aḡmed
 Bu dört zāt-ı şerif toḡrı
 Tarīḡi etdiler menşūr

- 4 Bu dört mezhebi sen hâk bil
 Bunlardan ğayrisi bâtıl
 Şaķın olmayasın ğâfil
 Şaķın olmayasın maĝrūr
- 5 Buyurmuşdur Resûlallah
 Cihân faħri Ĥabîbullah
*“Yaķında benim ümmetim
 Ki yetmiş üç bölük olur*
- 6 *Ķamûsı ehl-i nâr illâ
 Birisi ehl-i cennetdir.”*
 Ānıñdır zevķile lezzet
 Ānıñdır ni‘ metle ĥuzūr
- 7 Dediler ya Resûlu’llah
 O bir ehl-i necât kimdir
 Buyurđı *“Ben ve aşķābım
 Tarîķine gidenlerdür”*
- 8 Ĥadişin diñle mefhûmun
 Saña beyân idem ānı
 Resûluñ yoluna giden
 Felâķ bulur necât bulur
- 9 Resûle uymayān zālime
 Dâlâletde ķalur dâim
 Yanub nâr-ı cehennemde
 Olur ķahrile maķhūr

10 Gözüñ aç yâ Veliyyeddîn

Dalâletden hâzer eyle

Ṭarîk-i Ḥaḳḳdan âyrılma

İki cihānda ol mesrūr

66

Velehu ‘Afā ‘Anhu

1 Şoñ nefesde ‘īmān ile cānımı

Viremezsem benim ḥālim nicolur

Cennet-i ā‘lāda cemālu’llahı

Göremezsem benim ḥālim nicolur

2 Niçün meyil virmem ben ‘ibādete

Niçün sülük itmem farz u sünnete

Ḳıyāmet gününde dār-ı cennete

Giremezsem benim ḥālim nicolur

3 Menzil-i ‘uḳbāda baña iṭābı

İderlerse türlü türlü ‘azābı

Münker ü nekîre āsān cevābı

Viremezsem benim ḥālim nicolur

4 Baña yorğan döşek toprak ile taş

Niçün akmaz bir kaçre gözümden yāş

Yalıñuz ḳalub ḳabir içinde yoldāş

Bulamazsam benim ḥālim nicolur

- 5 Kabirden kalkınca mahşer yerine
Giderken bakmaz kimse biri birine
Yâ şefâ‘ at yâ mağfîret sırrına
İremezsem benim hâlim nicolur
- 6 İşledim ben türlü türlü seyyiât
Eğer Mevlâm itmez ise mağfîret
Defterimde hayır ile hasenât
Bulamazsam benim hâlim nicolur
- 7 Dâim günahdır kavlimiz fi‘ ilimiz
Bilmem nice olur bizim hâlimiz
Mahşerde sırâta uğrar yolumuz
Geçemezsem benim hâlim nicolur
- 8 Kuruldukda terâzi mizân-ı Hakk
Bu hâl böyle olur şekk ü şüphe yok
Günâhım az gelüb hasenâtım çok
Olamazsam benim hâlim nicolur
- 9 Mevlâm kağı olub sorar hesâbı
Ânda kullarına ider hitâbı
‘Amel mucibince ecr ü sevâbı
Alamazsam benim hâlim nicolur
- 10 Cehennem haykırub ‘azâb kaşdında
Yürüdükde âşileriñ üstüne
Resûlu’llâhıñ sancâğı âltına
Varamazsam benim hâlim nicolur

11 Ebu Bekr Şiddîk-ı Ekberden

Ömer ile ‘Oşmān ‘Ali Ḥaydardan
 Bunlar sākī olur ḥavż-ı kevşerden
 İçemezsem benim ḥālīm nicolur

12 Rāci sen āyırılma ehl-i sünnetden

Kaṭ‘ eyleme ümīdini raḥmetden
 Velākin bu āsi ehl-i cennetden
 Olamazsam benim ḥālīm nicolur

67

Velehu ‘Afā ‘Anhu

1 Rezzāk u Fettāḥ u Vehhāb u Ġaffār

Günāhlar afv ider Ġaffārımız var
 Ḥannān ü Mennān ü Cabbār u Settār
 ‘Ayıblar setr ider Settārımız var

2 Şabur u Şekur u Laṭif ü Mü‘min

‘Afüvv ü Ġafūr u Kaviyy u Metīn
 Şeriki yok nazīri yok Müheymin
 Elest bezminde ikrārımız var

3 Ḥabībini bize gönderdi Resūl

Taşdıḳ idüb anı bulduḳ toḡru yol
 Dīnımız ḥaḳḳ dindir itmeyüz ‘udūl
 Muştafā-yı nūrü’l-emmāremiz var

- 4 Ehl-i sünnet olduk elḥamdüli'llah
 Ḥayr-ı ümmet olduk elḥamdüli'llah
 Ulu devlet bulduk elḥamdüli'llah
 Ne güzel erkân u eṭvârimız var
- 5 Bize emr eyledi beş vakit namâz
 Kılub anı Ḥaḳḳa ideriz niyâz
 Allah diyeni Allah maḥrum ḳomâz
 Ne güzel evrâd u ezḳârimız var
- 6 Şehr-i ramazanda tutarız oruç
 Divân-ı bâriye ideriz urûc
 Mü'mine asândır deĝildir bu güç
 Kesr-i nüfus ider hoş kârımız var
- 7 Revâfız ne bilsin lezzet-i şer' i
 Gözü kördür seçemez ḥayrı şerri
 Şeri' at ṭariḳat ma' rifet sırrı
 Bize maḥşuş ĝarib esrârimız var
- 8 Yâr-ı ĝâr-ı Ebu Bekr Şiddîḳ
 Muḥabbet eyleyüb eyledik taşdıḳ
 Efdâl-ı evliyâdır ehl-i taḥkîḳ
 Şeri' at burcunda seyyârimız var
- 9 Ömer ibn Ḥattâb Fârûḳ-ı A' zam
 Meydân-ı 'adlde naşbetdi 'alem
 Ḥalîfe-i Resûl Vezir-i A' zam
 Leşker-i İslâmda serdârımız var

10 Dāmād-ı Nebi ʿOsmān ibn-i ʿAffān

Maʿdenü'l-haya Cāmiü'l Kurʿān

Maḥzen-i ḥaḳīkat menba-ı irfān

Maʿrifet levhinde devvārımız var

11 Maḥrem-i nübüvvet menbaʿ-ı seḥā

Şāh-ı Merdān ibn-i Ammi Muştafā

Şāhib-i kerāmet şīr-i Hudā

ʿAliyyü'l-Murtaẓā Haydārımız var

12 Veliyyüddine luṭf eyledi Yezdān

Ehl-i sünnet yolun eyledi āsān

Mālik ü Şāfiî ü Aḥmed ü Nuʿmān

Eimme-i erbaa aḥyārımız var

68

Velehu ʿAfā ʿAnhu

1 Gelün tövbe eyleyelüm kardaşlar

Bilün āḥir zamān yakīn gelmişdir

Āḳıdalım gözlerimizden yaşlar

Bilün āḥir zamān yakīn gelmişdir

2 ʿĀlimler ʿilmiyle ʿamel etmezler

Hākimler şeriʿle hüküm etmezler

Müftileriñ fetvāsını tutmazlar

Bilün āḥir zamān yakīn gelmişdir

- 3 Hakk rızası içün okumaz okuyân
 Selef pîrlerine kalmadı uyân
 Hakk rızası değil ğaraż imtiḥân
 Bilün âḥir zamân yakın gelmişdir
- 4 Qur'ân ile 'amel olunmaz oldu
 Mescidlerde namâz kılınmaz oldu
 Küffâr ile İslâm bilinmez oldu
 Bilün âḥir zamân yakın gelmişdir
- 5 Tâlibler okumaz oldu 'ilm-i ḥâl
 Malây'aniyle iderler iştiğâl
 Nâdir oldu şimdi erbâb-ı kemâl
 Bilün âḥir zamân yakın gelmişdir
- 6 Fâsıklar fışkını ḥadden âşırdı
 Beğ paşâ pâdişah yolun şaşırdı
 Şeri'at cevherin yere düşürdü
 Bilün âḥir zamân yakın gelmişdir
- 7 Tarikatdan şapub eğri giderler
 Kânun-nâme ile 'amel iderler
 Aç kurd gibi fuḳarayı yudarlar
 Bilün âḥir zamân yakın gelmişdir
- 8 Şadârate geçdi bir âlay zındık
 Meded o zâlimiñ elinden yandık
 Cefâsından tatlı cândan uşandık
 Bilün âḥir zamân yakın gelmişdir

- 9 Boş yere İslâmı iderler itlâf
 Beyt-ül mâlîñ mâlın iderler isrâf
 Ricâl-ı kibârda kalmadı inşâf
 Bilüñ âhîr zamân yakın gelmiştir
- 10 Firengse Frengse iderler talâtîf
 Müslümân olanı iderler taḥfîf
 Kur'ân'ın hükmünü iderler taḥrif
 Bilüñ âhîr zamân yakın gelmiştir
- 11 Mel'un Frengiñ libâsın giydiler
 İslâm kaftanın eĝninden soydular
 Dîni terk idüb İblîse uydular
 Bilüñ âhîr zamân yakın gelmiştir
- 12 *Men teşebbe kavmen fehûve minhüm*
 Ḥadîş-i şerifî ehline ma' lum
 Zâlim başda ayakda kaldı mazlûm
 Bilüñ âhîr zamân yakın gelmiştir
- 13 Edeb ḥayâ erkân gün be-gün zâil
 Şarab ü ḥamr ü zinâ livâṭa fiil
 Ölene âcıyacak günler de deĝil
 Bilüñ âhîr zamân yakın gelmiştir
- 14 Dertli Veliyyüddîn yandı tûtuşdu
 Dîn-i İslâm şimdi ĝurbete düşdü
 Umûr nâ-ehliniñ eline geçdi
 Bilüñ âhîr zamân yakın gelmiştir

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Nedir bu zulmile ‘azāb a zālîmler a zālîmler
Cihānı etdiñiz ħarāb a zālîmler a zālîmler
- 2 Naẓar etmezsiñiz ħayra nuzūl idersiñiz ŗerre
‘İtāat yok ulu’l-emre a zālîmler a zālîmler
- 3 Nedir bu merĥametsizlik nedir bunca ĥilebāzlık
Nedir sizde edebsizlik a zālîmler a zālîmler
- 4 Kimiñiz paŗa olmuŗsuz ne murdār lāŗe olmuŗsuz
Tamūya kōŗe olmuŗsuz a zālîmler a zālîmler
- 5 Dirilüb bunca Kızılbaş Frengel olduñuz ħardaŗ
Ne fitne eylediñiz fāŗ a zālîmler a zālîmler
- 6 Gözüñüz baŗtıĥı ŗeyde bereket ħalmadı yerde
Nice olur devā derde a zālîmler a zālîmler
- 7 Ayakda ħaldı fuĥarā ne dertde ħaldı ‘ulemā
Bilinmez oldu ŗüleĥā a zālîmler a zālîmler
- 8 Huŗur-ı Ħaĥķa vardıķda bir ayak ŗzre turduķda
Cevābıñız ne ŗorduķta a zālîmler a zālîmler
- 9 Nedir āĥ ħurd gibi mazlumlara idersiñiz hucūm
Size gelmez mi yā ölüm a zālîmler a zālîmler

10 Veliyyüddîn vâri yok cihāna düşdü yoğsulluk
Nedir sizde bu sarhoşluk a zālimler a zālimler

70

- 1 Dilā zemm etme eli sende nice vāriken zemler
Sayılmaz seniñ işyānıñ sayılsa sayılur kumlar
- 2 Selef kamilleriniñ yoğiken suçları her ānda
Çekerler ğam hanī sende hayā ü havfile ğamlar
- 3 Ġazāya gitdi ğāziler ururlar seyf i' dāya
Kimi şehīd olur rāh-ı Hudāda saçılur demler
- 4 Cihād içün gelüb dünyāya sende nefis-i düşmāna
Kani mücāhid ānıñla saña içürür semler
- 5 Şafā etmeye mi geldiñ bu fāni āleme ey dil
Şafā zan etme bunuñla cefādır sürdüğüñ demler
- 6 Eğer 'āşık iseñ Hakkā kanī diñle zikru'llah
Kani fikriñ kanī şükrüñ hanī gözüñde ya nemler
- 7 Veliyyüddîn miskin sen ölüm ātına binmeden
Tedārik it bulagör tövbe ile derdiñe emler

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Göñül dünyāya meyl etme bu dünyā lehv ü oyundur
Nazar it ehl-i dünyāya ne ġāfil nice mecnūndur
- 2 Bu ‘ālemde naqşına bakub şaın aldanma ey zāhid
Bu bazarda alış veriş iden elbet maġbūndur
- 3 Oturub meclis-i ‘ilme ta‘allüm et edeb irfān
Bulub derdiñe dermānı yürekden nārı söyündür
- 4 Varub bir kāmiliñ elin öpüp irşādını aḡz et
Yaḡub çeraġ-ı ‘irfānı göñül gözünü uyandır
- 5 ‘İtır dükkânına girseñ muaṭṭar olur cānıñ
Anıñ zevḡi şāfasından göñül memnūn u mesrūrdur
- 6 Demir dükkânına girseñ yüzüñe saçılur āteş
Anıñ çirkin ḡoḡusu neşv ider tenfir-i burundur
- 7 Gel anıñla ‘ālim ü cāhil bunuñ gibidir ey ġāfil
Muḡayyersin diledüġüñ yola sen atıñı dönder
- 8 ‘Ulemā yanına varsañ saña ta‘lim ider dini
Çobān yanına varsañ soḡbet kelbile ḡoyundur
- 9 Kemāl erbābını bulan kāmil ehli olur elbet
Fıṣḡ erbābınıñ mürşīdi bil İblis-i mel‘ūndur

- 10 Gel ey ğaflet sarāyınıñ köşesinde yatān ğāfil
Bu ğaflet uyġusunda gözünü aç dili uyandır
- 11 Girüb uzlet sarāyına otursañ bulasın rāhat
Bu keşret gömleğinden cismiñi bir nebze şoyundur
- 12 Veliyyüddīn miskīn sen tefekkür itmediñ mi hiç
Gönül vahdet sarāyında nice maḥfūz u maşundur

72

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Var mıdır yanıma gelsün āḫiretīn kayırūr
Var mı bir ‘ ālim ü ‘ āmil Ḥaḫḫ u bātılı ayırūr
- 2 Ğaflet uyķusu bürümüş ‘ ulemānıñ gözünü
Sāiri mevtā gibidir ölüyü kim uyarūr
- 3 Ben gibi bī-ittiāz vāiz olub kürside
Ḥāb-ı ğafletden uyanıñ deyu kime çağırur
- 4 Bī-‘ amel iken ‘ amel idüñ deyu emr ü nehyī
Tağda esen rüzgār-veş boşā esüb şavurur
- 5 Rāh-ı Ḥaḫḫdan meyil idene toğru yola gel diseñ
Deli ḫayvān gibi senden der-aķab yüz çevirūr
- 6 Bī-namāz ḫulāğına şeyṭān tebevvel eylemiş
Ḥaḫḫ sözü diñlemez aşlā çok söz kim toyurur

- 7 Keffini yummuş açılmaz nice mal-dâr aġniyâ
 Açlıġından ölse fakir kıarını kim ıoyurur
- 8 Ehl-i fakrıñ gönlü ıokdur dest açık dâimâ
 Sa'y ider hayrât ü cüda yedürür hem içürür
- 9 ıoysa göz kıulaķ ayak ol *nefahtü* sırrın
 Hayra baķar hayrı diñler hayrı tutar hayra yürür
- 10 Yâ Veliyyüddîn-i Râci sen de 'aşkıñ varsa
 Kııl 'amel ve vüs'unca Hakk Kıur'ânda böyle buyurur

Velehu 'Afâ 'Anhu

- 1 Bu zamânda zâhiren hayrat eden mezmûm olur
 Boş yere emek çeker şevâbdan mahrum olur
 Hasenât etmek dilerseñ bir taş at yoldan
 Kimse görmez lâkin indeallah ol ma'lum olur
- 2 Mescid ü medrese ma'mur eylemek hoş ammâ
 Köprü yaptırmak pınar akıtması pek a'lâdürür
 Kıuyu kıazdırmak şuvarmak nâsa hoşdur illâ
 Hayra delâlet iden şonuñda çok ma'mûr olur
- 3 'Ucb u riyâ ile işlenen 'amel maķbul deġil
 Mebde-i fesâd olan işden ecr me'mûl deġil
 Gizlü 'amel şaf altun gibidir ma'lûl deġil
 Hâlis 'amel eyleyen imânla merhûm olur

- 4 Ehl-i ‘ıyāl beslemek farz-ı ‘ayındır muṭlaḳ
 Kesb-i ticāret idüb nefsiñi ḳoma çıplāk
 Rāh-ı Hāḳḳda ‘aşḳla cānıñı eyle iḥrāk
 Bil Veliyyüddīn ḥılṭat eyleyen maḡmūm olur

74

Velehu ‘Aḫ ‘Anhu

- 1 Zāhid ne oldu şanmıṣ dört kitābdan dem urur
 Varlık ātına binmiṣ pek sür‘atile yürür
- 2 Bildim zāhid var olmuṣ gāyet baḥtiyār olmuṣ
 Her şeyi arar olmuṣ su iḳerken üfürür
- 3 Medreseye girmeden üstād yüzü görmeden
 Müşkiliñi şormadan āyete ma‘nā virür
- 4 Mevlāsına ṭayanmaz ‘aşḳile oda yanmaz
 Hiḳ kimesne beḡenmez ‘ibādete maḡrur
- 5 ‘Āşık olur ḳul olan muḥabbeti bol olān
 Şadıkdurur yol alan ḳoḳ iven yolda ḳalur
- 6 Zāhid yükü yükletmiṣ nefsi öñüne ḳatmıṣ
 Binecek yer ḳoymamıṣ yayaḳ ḳalmıṣ gidiyor
- 7 Veliyyüddīn ‘āşık ol her sözünde şadık ol
 Rāh-ı Hāḳḳda sābık ol ‘āşıklar seyr ediyor

- 1 Hele gönül hele neler ârzular
Leyl ü nehâr tûrmaz yanâr ârzular
Vâdi-yi miñnetde mañbus olalı
Selâmet dârına firâr ârzular
- 2 Zâhirde giriftâr türlü dertlere
Koyunu yedürdüm tağda kırtlara
Bâtında kunduğı eski yurtlara
Kondurmağa kâmil bir er ârzular
- 3 Pirden ırâk olub tağlar başına
Dertlere uğradı şu genç yâşında
Hayretde kalub içinde tışında
Karânlıkda kalmış fener arzular
- 4 Veliyyüddîn hanî Seyyid-i Murtażâ
Eşiğinde yatub bulmadıñ rızâ
Şimdi bulamayub teslîme sezâ
Söğüd ağacından nar ârzular

- 1 Ey dilâ âldanma dünyânıñ kemâl-i câhına
Fânidir bâkı değildir o da tez gelür geçer
Bülbülâ âldanma sen de yaz bahâr eyyâmına
Fânidir bâkı değildir o da tez gelür geçer

- 2 Pādişāh olsañ cihānda gelse devlet ü saltanat
 Biñ yıl ‘ömrüñ olsa mevti ʔadasın ‘ākıbet
 Cem‘ idüb altūn gümüş envā‘-ı dibāyı gözet
 Fānidir bāķi deġildir o da tez gelür geçer

- 3 Zāhidā āldanma sen de ‘ucbuña aḥvālīñe
 ‘Ālimā āldanma sen de ‘ilmiñe a‘māline
 Cāhilā āldanma sen de maliña evlādıña
 Fānidir bāķi deġildir o da tez gelür geçer

- 4 Müftiyā āldanma sen de şānına şöhretiñe
 ẖāḍiyā āldanma sen de ḥükmüñe rüşvetiñe
 Vāliyā āldanma sen de kibriñe ḥaşmetiñe
 Fānidir bāķi deġildir o da tez gelür geçer

- 5 Zālimā āldanma sen de bunda ḥurmen-i şuverle
 Ekl ü şurbile behāim gibi ġafletde ʔala
 Bu ḥelaldir bu ḥaramdır dimeye elin şala
 Fānidir bāķi deġildir o da tez gelür geçer

- 6 Şor Veliyyüddīn kim bākī nedir fāni deġil
 İstikāmet ile iḥlaşdır ‘almelde ānı bil
 Cāh-ı dünya bir ḥayaldir müddeti ġāyet ʔalīl
 Fānidir bāķi deġildir o da tez gelür geçer

- 1 Ġâziler şâhı ħünkârı Ħasan ile Ħüseyindir
Cümle şehidler serdârı Ħasan ile Ħüseyindir
- 2 İki cihân güneşiniñ Cebrâiliñ yoldâşınıñ
Muştafânıñ gözü nûru Ħasan ile Ħüseyindir
- 3 Kerbelânın ġâzileri yüreğimde sızıları
Fâtma anâ kızuları Ħasan ile Ħüseyindir
- 4 Kerbelâ çölünde şehid etdi anı mel‘un Yezîd
Şâh-ı merdân oğulları Ħasan ile Ħüseyindir
- 5 Düşünde gördü dedesin dedi oğlum tez gelesin
Cennet bağınıñ gülleri Ħasan ile Ħüseyindir
- 6 Uyandı gönü şenlendi Kûfe şehrine yöneldi
Gül dalınıñ bülbülleri Ħasan ile Ħüseyindir
- 7 Kûfeye varmazdan evvel tuydu Yezîd bed-fa‘âl
Tavrandı Yezîd leşkeri Ħasan ile Ħüseyindir
- 8 Kerbelâda oldu medfûn şehid itdi şibr-i mel‘un
Ehl-i cennet yiğitleri Ħasan ile Ħüseyindir

- 9 Ni‘ met-i Hakkā şükreden bunca belāya şabreden
Mevlānıñ maqbul kulları Hasan ile Hüseyindir
- 10 Kerbelāda aķar kanlar şehīd oldu nice cānlar
Esdī şehādet yelleri Hasan ile Hüseyin’dir
- 11 Yeriñ göğüñ devletlisi Muştafānıñ kıymetlüsü
Güzeldir hüsn-i halleri Hasan ile Hüseyindir
- 12 Sevenler bu ehlu’llāhı bulur elbette Allāhı
Āçılır Hakkā yolları Hasan ile Hüseyindir
- 13 Sevmeyen ibn-i Mülcemdir yeri anıñ cehennemdir
‘Āşıklarıñ maḥbubları Hasan ile Hüseyindir
- 14 Mü‘ minler okur dāimā Raḍıya’llāhuanhümā
Günahkārıñ şefi‘ leri Hasan ile Hüseyindir
- 15 Bulayım dirseñ cennet ‘ aşkile eyle muḥabbet
Sekiz cennet kapuları Hasan ile Hüseyindir
- 16 Veliyyüddīnıñ sevdiği yollarına cān verdiği
Peygamberiñ torunları Hasan ile Hüseyindir

- 1 Bilüñ bu āy muḥarremdir bu gelen şehir-i mātemdir
Her āylardan mükerrerdir bu gelen şehir-i mātemdir

- 2 Günāhım çok ara yüzüm yanar bu derd-ile özüm
Ne ağlamaz iki gözüm bu gelen şehir-i mâtemdir
- 3 Bu âyda ola hüzni ü ğam ider ‘âşık olan mâtem
Niçün ben de kân ağlamam bu gelen şehir-i mâtemdir
- 4 İmām Hüseyn şehîd oldu bu âyda kanı döküldü
Sebeb âña Yezîd oldu bu gelen şehir-i mâtemdir
- 5 İmām Hasan âġu içdi Firdevs-i A‘lâya uçdu
Cennetiñ kapusun açdı bu gelen şehir-i mâtemdir
- 6 Resûlün âl ü evlâdı bu âyda şuya anmadı
ılâlüm ah u feryâdı bu gelen şehir-i mâtemdir
- 7 Bilâd-ı Kerbelâda çün şehîd oldu imām Hüseyn
Büküldü âmet-i mevzûn bu gelen şehir-i mâtemdir
- 8 Gelür mü gönölüne sâde neler çekdi o şah zâde
Şehâdet dâdını dâda bu gelen şehir-i mâtemdir
- 9 Şehîdleriñ ulusudur Hudânın sevgülisidür
Velileriñ velisidir bu gelen şehir-i mâtemdir
- 10 Bu âyın adrini şûfi bildi sırrını şâfi
İderdi desdile âhı bu gelen şehir-i mâtemdir

- 11 Bilüb kıadrini ‘āşıklar döküb gözyaşını ağlar
Gece gündüz figān eyler bu gelen şehir-i mātendir
- 12 Yezīd āña kılıç çekti bu āyda kanını dökdü
Şehādet bayrağın dikdi bu gelen şehir-i mātendir
- 13 Veliyyüddīn ide bir āh hulūş eyleye diye Allah
Ola muḥabb-i ehlu’llah bu gelen şehir-i mātendir

79

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 İstemediğim işler gelür başımda kışlar
Benüm gizlū derdime tayanmaz taşlar taşlar
- 2 Maḥbus oldum zindānda rahat yok cān u tende
Göñül virānesinde konub öter baykuşlar
- 3 Yesem bal şeker nān olur āgū afā-cān
Dil ḥānesi perīşān göz görmez sağır gūşlar
- 4 Yārimi yād eylesem ağzıma dād eylesem
Gülmek murād eylesem göñül feryāda başlar
- 5 Göñül şu gibi ağıdı başımı oda yakdı
Yenice geldi çıkdı evvel gördüğüm düşler
- 6 Şardıkça ārtıdı yare bulmadım derde çāre
Benim gibi āvare kavağa üzüm aşlar

- 7 Şeyh olub olsam fāni āçsam bāb-ı ‘irfānı
Olur pilāv düşmānı tekyemdeki dervişler
- 8 Okusam ‘ilm-i hāli göstersem toğru yolu
Cem‘ olub birķāç deli şer‘ iñ hilāfın işler
- 9 Girdim yola cānile dinile imānile
Nefsile şeytān ile çok eyledim şavaşlar
- 10 Nur şandığım nār oldu dil pār pār yanar oldu
Şimdi berāber oldu inişile yoķuşlar
- 11 Hep Hakk tarafındandır lūtf u keremindendir
Senden değil āndandır peydā olān cūnbüşler
- 12 Takdir-i Hakk bozulmaz kalem ile yazılmaz
Bağladığı çözümez ne diler anı işler
- 13 ‘Ābid mescide girmiş gönlünü Hakkā virmiş
Meyhānede cem‘ olmuş çağrışurlar sarhoşlar
- 14 Kimi sever dünyāyı kimi sever uķbāyı
Kimi sever Mevlāyı hep vārını bağışlar
- 15 Veliyyüddin neyleye ‘aceb sözler söyleye
Bize yardım eyleyediler kırklar üçler

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Hakkın rahmetine yokdur nihāyet
Kerem ider ise baña sa‘ādet
Tarık-i Hakkı iderse hidāyet
Baña nūrun fe-nūrun şümme nūrun
- 2 Bu nefsimden Hakkı şekvā idem ben
Yüzüm karasını beyaz idem ben
Bu vecihle huzūruna gidem ben
Baña nūrun fe-nūrun şümme nūrun
- 3 Yüzüm karasına bakma İlāhım
Kerem kıl mağfıret eyle günāhım
Eğer sen suçumu af iderseñ pādişāhım
Baña nūrun fe-nūrun şümme nūrun
- 4 Virüriseñ baña feyz-‘i aţadan
Vücudum nur olacak her yanadan
Şefā‘at olur ise enbiyādan
Baña nūrun fe-nūrun şümme nūrun
- 5 Şorarlarsa baña āsan hesābı
Şağ elimden virürlerse kitābı
Baña etmezlerise çok azābı
Baña nūrun fe-nūrun şümme nūrun

- 6 Hudā işümüzi asān iderse
 Yolumuz Haḡḡa müstaḡīm giderse
 Yüzüm ḡarasını beyaḡ iderse
 Baña nūrun fe-nūrun şümme nūrun
- 7 İçersem kevşer-i āb-ı ḡayātı
 Geçersem yıldırım gibi şırātı
 Girüb cennete bulsam necātı
 Baña nūrun fe-nūrun şümme nūrun
- 8 Veliyyüddīn-i Rāci dir ilāhım
 ‘Afūvsın afv ḡıl cümle ḡünāhım
 Baña iḡsān iderseñ pādişāhım
 Baña nūrun fe-nūrun şümme nūrun

81

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Nā-mizācım olmanız naḡır ḡuşūr
 Cennetü’l-Me’vada oluñ nāḡır ḡuşūr
- 2 Çok da ḡasta deḡilim ḡıluñ sürūr
 Çok şükür elḡamdüli’llah eş-şekūr
- 3 Saḡ ola sezā olmaya dilde fütūr
 İnşāllahu Te‘āla īd-i eḡḡāda buyūr
- 4 Bu ümidi nā-ümīd olmaz tırur
 Arayān maḡlūbunu bir ḡün bulur

- 5 Hem daḥi selām oḡur Ḥāfız ‘Ömer
Min ‘ömri il ‘ömri-ilā-‘umer

82

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Men dertlere uğradığım
Cürm ü kuşūrumdan mıdır
Gülmediğim ağladığım
Cürm ü kuşūrumdan mıdır

- 2 Şu gibi engin aḡdığım
Dāim aşāğı baḡdığım
Ḥüzn ü teessüf çekdiğim
Cürm ü kuşūrumdan mıdır

- 3 Şeyḥimden āyrı olduğum
Ṭaḡlar başında ḡaldığım
Her yolda ben yañıldığım
Cürm ü kuşūrumdan mıdır

- 4 Şems ü kamerim ṭoḡmadı
Āhım semāya āḡmadı
Barān-ı nisān yaḡmadı
Cürm ü kuşūrumdan mıdır

- 5 Nār ile nūra irmedim
 Yoğile vāra irmedim
 Yārik yāre irmedim
 Cürm ü kuşūrumdan mıdır
- 6 Her kim olursa zül-cenāḥ
 Elbet bulur fevz ü felāḥ
 Olmadığım ehl-i şalāḥ
 Cürm ü kuşūrumdan mıdır
- 7 Kaçmak murād etsem günāhdan
 Kaçamam iderim āh
 Oldum günāhkar rû şiyāh
 Cürm ü kuşūrumdan mıdır
- 8 Vādi-yi nāra düşdüğüm
 Dāim yanub tūtuşduğüm
 Her şeyde ḥadden āşdığım
 Cürm ü kuşūrumdan mıdır
- 9 El-‘ilmü inda’llah diyen
 Mevlāya göñül bağlayan
 Leyl ü nehārda ağlayan
 Cürm ü kuşūrumdan mıdır
- 10 Miskin Veliyyüddīn Rācī
 Kaldı yolundan avāre
 Benden mi yoksa mācerā
 Cürm ü kuşūrumdan mıdır

- 1 Beni avāre eyleyen değil illā kuşūrumdur
Yüzümü kara eyleyen değil illā kuşūrumdur
- 2 Beni yolumdan şaşurān ulu tağlardan āşuran
Bu vādilere düşüren değil illā kuşūrumdur
- 3 Fakırlığı başıma tāç idüb eyledi şusuz āç
Kılan nā-merde ihtiyāç değil illā kuşūrumdur
- 4 Beni dertlere uğradan ciğerciğimi toğradan
Benim başımı ağrıdan değil illā kuşūrumdur
- 5 Beni çöllerde yürüden bitürüb gine çürüden
Gül idüb beni kurudan değil illā kuşūrumdur
- 6 ‘İbādet dādını alamadığım acabā n’ola
Çalındığım sağa şola değil illā kuşūrumdur
- 7 Bu nār-ı hüzne yandığım deli divāne olduğum
Bu cānımdan uşandığım değil illā kuşūrumdur
- 8 Çıķub terk-i diyār etmek işimi āh u zār itmek
Bu vādide karar itmek değil illā kuşūrumdur
- 9 Ğaribim dār-ı ğurbetde yanarım nār-ı firķatde
Gönül derd-ile hayretde değil illā kuşūrumdur

10 Göñül derd-ile perîşân ne ola bu yola hâl ü şan
Yanâr âteşde dil ü cân değıl illâ kuşûrumdur

11 Veliyyüddîn n'olduğum haķâret essi olduğum
Ayak âlında kaldığım değıl illâ kuşûrumdur

84

Velehu ' Afâ ' Anhu

1 Bir ' acâyib derde düşdüm bilmezem dermân nedir
İztırâb eyler bu göñlüm bir zamân etmez karar
Bilmezem bârı Hudâdan hüküm ile fermân nedir
İztırâb eyler bu göñlüm bir zamân etmez karar

2 Gâh çıkub kuşlar mişâli gökleri seyrân ider
Gâh iner yerler yüzünak türlü devrile ider
Gâh sevinür gah cihânı başıma zindân ider
İztırâb eyler bu göñlüm bir zamân etmez karar

3 Gâh giyer atlas libâsı halka eyler iftihâr
Gâh giyer hırka abâyı fakri eyler ihtiyâr
Gâh giyer post kabâyı âlemi seyyâh gezer
İztırâb eyler bu göñlüm bir zamân itmez karar

4 Gâh okur aḥbâr u âyât ḥâfız-ı Qur'ân olur
Gâh okur mantık mâ' ni nâṭık-ı hayvân olur
Gâh okur ebyât u eş'âr şaḥib-i lisân olur
İztırâb eyler bu göñlüm bir zamân etmez karar

- 5 Gāh girer ʔaliblerle hücrede pinhān olur
 Gāh girer dervişlerle tekyede mihmān olur
 Gāh varub ‘āriflerle şāhib-i irfān olur
 İzʔırāb eyler bu gönlüm bir zamān etmez ʔarār
- 6 Gāhi müderris olub ʔaliblere ders oʔkudur
 Gāh meşihāt eyleyüb tekyede anber ʔoʔkudur
 Gāh naşihāt eyleyüb nāsı ‘azab ile ʔorʔkudur
 İzʔırāb eyler bu gönlüm bir zamān itmez ʔarār
- 7 Gāh tezevvüc eyleyüb nisvānla ider şafā
 Gāh tevekkül eyleyüb rızʔı içün çeker cefā
 Gāh te‘āhüd eyleyüb ahdine eylemez vefā
 İzʔırāb eyler bu gönlüm bir zamān etmez ʔarār
- 8 Gāh varub şālihlerle şālih olur bir zamān
 Gāh varub fāsıʔlara fışʔ u fücūr ider ‘ayān
 Gāh uyub āşıʔlara bir dem olur ehl-i lisān
 İzʔırāb eyler bu gönlüm bir zamān etmez ʔarār
- 9 Gāh girer derviş gibi tekkede zıʔru’llah ider
 Gāh çıkar Mecnun gibi ʔağlar başında āh ider
 Gāh deler Ferhad gibi taşları ‘azm-i rāh ider
 İzʔırāb eyler bu gönlüm bir zamān etmez ʔarār
- 10 Gāh girer mescid içinde beş vakit namāz ider
 Gāh elini ʔaldırub Mevlāsına niyāz ider
 Gāh uyub nefs-i leīme işini söz ü sāz ider
 İzʔırāb eyler bu gönlüm bir zamān etmez ʔarār

- 11 Yâ ilâhi nuşret eyle bu Tûrâbî kuluña
 Kendi kapuñdan âyırma salık eyle yoluña
 Ref' i idüp bu ıztırâbı i' timad ider saña
 İztırâb eyler bu gönlüm bir zamân etmez karar

85

Velehu ' Afâ ' Anhu

- 1 ' Āşık ol baħr-ı ' ulūme ' aşk seni idrâc ider
 Ĥal idüb her müşkülâtı keşf-i istiħrâc ider
- 2 Nez' idüb eġniñden olur ĥırķa-i dünyâyı hem
 Giydürür aţlas kabâ başıña altûn tâc ider
- 3 El çeküb lezzet-i dünyâdan gözünü yumdurur
 Tıtturub şavm-ı sivâi külle yevmin âç ider
- 4 ' Āşıkıñ ' aşkı coşub çağlayan ırmağ gibidir
 Tez geçer şuğrâ-i kübrâyı hemân intâc ider
- 5 Şûfiliķ iki kısmıdır birisi baħr-i muĥîţ
 Düşse içine necâset taşra anı iħrâc ider
- 6 Birisi ĥavz-ı şagîr ĥamsen beĥamsin gibidir
 Düşse içine necâset dadın i' vicâc ider
- 7 Olayım dirseñ veli sen râh-ı aşķa dâĥil ol
 Fetĥ idüb yoluñu seniñ bir azîm minhâc ider

- 1 Ey Hudā derdime dermān sendedir
Yā benim derdime dermān kimdedir
Sen kerimsin cürm ü ‘iṣyān bendedir
Yā benim derdime dermān kimdedir
- 2 Dert seniñ dermān seniñdir dertli ben
Hāib ü ḥāsir deĝil seni seven
Dermān itmezseñ benim derdime sen
Yā benim derdime dermān kimdedir
- 3 Kāpuña varmaĝa nefsim perdedir
Bilmezem def ine çāre nerdedir
Dilde aḥzān türlü dertler serdedir
Yā benim derdime dermān kimdedir
- 4 Men ‘aref sırrına vāḳıf olmadım
Kurtulub varlık yüzünden gülmedim
Derdime dermān aradım bulmadım
Yā benim derdime dermān kimdedir
- 5 Bu Veliyyüddīn Rāci bendeñe
Eyledi nefsle Şeyṭān çok ezā
Senden olmazsa eĝer derde devā
Yā benim derdime dermān kimdedir

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Kāmilsin bāṭın zāhir yā sulṭān ‘Abdulḳādir
Gel ḫālime ol nāzır yā sulṭān ‘Abdulḳādir
- 2 ‘Abdulḳādir Geylāni evliyānıñ sulṭānı
Sensin dertler dermānı yā sulṭān ‘Abdulḳādir
- 3 Ātın eğerlenmişdir kılıcıñ sıyrılmışdır
Derde dermān irişdir yā sulṭān ‘Abdulḳādir
- 4 Muḫyi sünnet-i Resūl indea’llah ḫās maḳbūl
Gel derdime dermān ol yā sulṭān ‘Abdulḳādir
- 5 Her kim çağıra saña didiñ irişirim aña
Eyle şefā‘at baña yā sulṭān ‘Abdulḳādir
- 6 Mevlām seni ḫās kılmış hem efdal-i nās kılmış
Ehlu’llah seni bilmiş yā sulṭān ‘Abdulḳādir
- 7 Veliyyüddīn āşī yüz kara ḳalbi ḳāsī
Beni de olma nāsī yā sulṭān ‘Abdulḳādir

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Ey Rabb-i Kerīm gönlümü uyār
Raḫmān u Raḫīm gönlümü uyār

- 2 Ğaffār u Zünüb Settār u ‘Uyüb
Fettāh u Kulub gönlümü uyār
- 3 Eyledi hücüm İblīs-i racīm
Affeyle suçum gönlümü uyār
- 4 Çokdur günāhım yoktur penāhım
Ey pādīşāhım gönlümü uyār
- 5 Dünyā-yı denī mekr etdi beni
Unutdu seni gönlümü uyār
- 6 Seni seveni affeyle ānı
Ey Rabbi Ğaniyy gönlümü uyār
- 7 Şavruldu dibü yıkıldı yapu
Bağlandu kapu gönlümü uyār
- 8 *Men hāfe necā* korkarım ‘azābından
Ebedā gönlümü uyār
- 9 Hāllāk u ‘Alīm Hānnān u Kadīm
Mennān u Kerīm gönlümü uyār
- 10 *Allah u eḫad Allahü’s-Şamed*
Rezzāk-ı ‘ibād gönlümü uyār
- 11 Di baña kulum fetḫ eyle yolum
Gelmeden ölüm gönlümü uyār

12 H̱ayy u ezelli ‘affet bu ulu

Ref‘ it keseli g  nl  m   uy  r

13 G  flet de nizi  ar  etdi bizi

K r etdi g z  g  nl  m   uy  r

14 R ciyy  fa  r ‘i y n  ke  r

Vehh b u adir g  nl  m   uy  r

1 Dilde *n run al  nur* H bib-i Ra m nd r r

Cih na virdi s rur H b b-i Ra m nd r r

 allallahi aleyhi vesellem s  hib ’s-sul  nd r r

2 İki cih n n  n ru k in t n  me  ari

Enbiy lar s ruru H b b-i Ra m nd r r

 allallahi aleyhi vesellem s  hib ’s-sul  nd r r

3 C mle e yan n  a lı  o dur  ere i fa lı

M rseller n  e   alı H b b-i Ra m nd r r

 allallahi aleyhi vesellem s  hib ’s-sul  nd r r

4 Ol Mevl n n   ab bi her dertleri n   abibi

Cenneti n  feth-i b b  H b b-i Ra m nd r r

 allallahi aleyhi vesellem s  hib ’s-sul  nd r r

- 5 Şāhib-i şer‘ i mübīn sādıku’l va‘ di’l emīn
Ol şeff‘ ul müznibīn Ḥabīb-i Raḥmāndürür
Şallallahi aleyhi vesellem sāhibü’s-sultāndürür
- 6 Oldur Ḥaḳḳa vāsıta göñüllerde rābıta
Delil odur cennete Ḥabīb-i Raḥmāndürür
Şallallahi aleyhi vesellem sāhibü’s-sultāndürür
- 7 Rāci getür şalavāt bulagör fevz ü necāt
Ol şāhibü’l-mu‘ cizāt Ḥabīb-i Raḥmāndürür
Şallallahi aleyhi vesellem sāhibü’s-sultāndürür

- 1 Evliyānıñ efḍali Şıddıḳ-ı Ekberdürür
Peyğamberiñ yāreni Şıddıḳ-ı Ekberdürür
Raḍıya’llāhuanha bir ḥayra’l-ekşerdürür
- 2 Dīn-i islāmıñ nūru sādıḳlarıñ serveri
Rasulüñ yār-ı ğārı Şıddıḳ-ı Ekberdürür
Raḍıya’llāhuanha bir ḥayra’l-ekşerdürür
- 3 Ğār-ı şerife girdi anda yılanı gördü
Ayağını ısırdı Şıddıḳ-ı Ekberdürür
Raḍıya’llāhuanha bir ḥayra’l-ekşerdürür

- 4 Resûl mi‘raca gitdi münkirler tekzîb itdi
Ol anı taşdıķ etdi Şıddıķ-ı Ekberdürür
Rağıya’llāhuanha bir hayra’l-ekşerdürür
- 5 Ebū Bekirdir ādı taķvādır ānıñ zādı
Mü‘minleriñ üstādı Şıddıķ-ı Ekberdürür
Rağıya’llāhuanha bir hayra’l-ekşerdürür
- 6 Resûle virdi kızın hiç reddetmedi sözün
Haķķa baēladı özün Şıddıķ-ı Ekberdürür
Rağıya’llāhuanha bir hayra’l-ekşerdürür
- 7 Resûlün ħalīfesi imānıñ şaĥıfesi
Velīleriñ velīsi Şıddıķ-ı Ekberdürür
Rağıya’llāhuanha bir hayra’l-ekşerdürür
- 8 Veliyyüddīn-i efķar Şıddıķı cāndan sever
İslāmda şeyĥ-i ekber Şıddıķ-ı Ekberdürür
Rağıya’llāhuanha bir hayra’l-ekşerdürür

- 1 Peyēamberiñ vezīri Ĥazret-i ‘Ömerdürür
Çokdur ĥayr-ı keşiri Ĥazret-i ‘Ömerdürür
Rağıya’llāhuanha bir şems ü ĥamerdürür

- 2 Īmāna virdi ziyā dīni eyledi ihyā
Bāldan şekerden ahlā Ḥazret-i ‘Ömerdürür
Raḍıya’llahuanha bir şems ü kamerdürür
- 3 Resūlü ikrar iden putları inkār iden
İslāmı izhār iden Ḥazret-i ‘Ömerdürür
Raḍıya’llahuanha bir şems ü kamerdürür
- 4 Ādātını hark eden cānı nūra gark eden
Ḥaqqı batılı fark eden Ḥazret-i ‘Ömerdürür
Raḍıya’llahuanha bir şems ü kamerdürür
- 5 Evliyānıñ sulṭānı ehl-i sünnetiñ cānı
Arslanlarıñ arslanı Ḥazret-i ‘Ömerdürür
Raḍıya’llahuanha bir şems ü kamerdürür
- 6 Veliyyüddīn efkar Fāruku cāndan sever
Yārın şefā‘at umār Ḥazret-i ‘Ömerdürür
Raḍıya’llahuanha bir şems ü kamerdürür

- 1 ‘Āşıqlarıñ üstādı Ḥazret-i ‘Osmāndürür
Peygamberiñ dāmādı Ḥazret-i ‘Osmāndürür
Raḍıya’llahuanha cāmi‘ ü’l-Ḳur’āndürür

- 2 Resûlün iki kızın aldı kurretü'l-‘ayneyn
Ehl-i hayā zi'n-nüreyñ Hâzret-i ‘Osmândürür
Rağıya’llahuanha cāmi’ü'l-Ḳur’ândürür
- 3 Zikreyledi Raḥmānı cem‘ eyledi Ḳur’ānı
Ḳurrālarıñ sultānı Hâzret-i ‘Osmândürür
Rağıya’llahuanha cāmi’ü'l-Ḳur’ândürür
- 4 Değil dünyā tālîbi dār-ı cennet rāğıbı
Zühd ü hayā şāḥibi Hâzret-i ‘Osmândürür
Rağıya’llahuanha cāmi’ü'l-Ḳur’ândürür
- 5 Dâim Ḳur’ân okurdu bülbül gibi şakırdı
Mevlâsını zākirdi Hâzret-i ‘Osmândürür
Rağıya’llahuanha cāmi’ü'l-Ḳur’ândürür
- 6 Her kim anı sevmeye cennet yüzü görmeye
Sev şefâ‘ at eyleye Hâzret-i ‘Osmândürür
Rağıya’llahuanha cāmi’ü'l-Ḳur’ândürür
- 7 Veliyyüddîn-i kemter ‘Osmānı candan sever
Zühd ü taḳvāya rehber Hâzret-i ‘Osmândürür
Rağıya’llahuanha cāmi’ü'l-Ḳur’ândürür
- 8 Evliyānıñ sultānı Hâzret-i Ḥaydardürür
‘Āşıqlarıñ burhānı Hâzret-i Ḥaydardürür
Rağıya’llahuanha fātih’ü'l-Ḥayberdürür

- 9 Etkiyanın ekremi asfiyânın ‘alemi
 Peyğamberiñ maḥremi Ḥazret-i Ḥaydardürür
 Raḍıya’llahuanha fâtiḥ’ü’l-Ḥayberdürür
- 10 Şāḥib-i cūd-i seḥā arslânım dedi Ḥudā
 İbn-i ‘ammi Muştafâ Ḥazret-i Ḥaydardürür
 Raḍıya’llahuanha fâtiḥ’ü’l-Ḥayberdürür
- 11 Küffâra kılıç çalân Ḥaḳḳın rızâsın bulan
 Ḥayber kal‘asın alân Ḥazret-i Ḥaydardürür
 Raḍıya’llahuanha fâtiḥ’ü’l-Ḥayberdürür
- 12 Ol şîr ü şāḥ-ı merdân gevher-i baḥr-i ummân
 Nazîri yok pehlivân Ḥazret-i Ḥaydardürür
 Raḍıya’llahuanha fâtiḥ’ü’l-Ḥayberdürür
- 13 İsm-i zâtı Ḥaydardır gâzilere rehberdürür
 Ol sâki-yi kevşerdürür Ḥazret-i Ḥaydardürür
 Raḍıya’llahuanha fâtiḥ’ü’l-Ḥayberdürür
- 14 Ol ‘ârifleriñ cānı ‘âşıklarıñ cānânı
 Ol tañrının arslanı Ḥazret-i Ḥaydardürür
 Raḍıya’llahuanha fâtiḥ’ü’l-Ḥayberdürür
- 15 Dîn bâbının miftâḥı baḥr-i ‘ilmiñ sebbâhı
 Göñülleriñ mişbâḥı Ḥazret-i Ḥaydardürür
 Raḍıya’llahuanha fâtiḥ’ü’l-Ḥayberdürür

- 16 Veliyyüddîn-i Râci muḥibb-i ehl-i ‘abā
İbn ‘amm-i Muşţafâ Ḥazret-i Ḥaydardürür
Raḍıya’llahuanha fâtiḥ’ü’l-Ḥayberdürür

- 1 Açılmış kırmızı güller okur Qur’ânı ḥâfızlar
Öter dalında bülbüller okur Qur’ânı ḥâfızlar
- 2 Okuyup Ḥaḳḳ kelâmını âlurlar Ḥaḳḳ selâmını
İçüb ‘aşkıñ şarâbını okur Qur’ânı ḥâfızlar
- 3 Ḥaḳḳıñ kelâmı okunur dile âşarı toḳunur
Göñül köşküne toḡdu nûr okur Qur’ânı ḥâfızlar
- 4 Uyandı cânımıñ cânı tıyâr ‘âşık olan ânı
Dün ü gün okur Qur’ânı okur Qur’ânı ḥâfızlar
- 5 Açıldı bâb-ı cennetler saçıldı türlü ni‘metler
Yağub ‘âleme rahmetler okur Qur’ânı ḥâfızlar
- 6 Okuya ânı bir lisân yaḳar mı âteşe Raḥmân
Olur ehl-i kemâl insân okur Qur’ânı ḥâfızlar
- 7 Veliyyüddîn kemâliñ yok kemâl ile cemâliñ yok
Daḡı ḡayr u ḡışâliñ yok okur Qur’ânı ḥâfızlar

HARFÜ'Z-ZÂ'

94

- 1 *Nefâhtü* sırrını tıyân gönül bir yerde eğlenmez
Hakîkat ehline uyân gönül bir yerde eğlenmez
- 2 Şerî' at bâbını âcub tarîkat tahtına geçüb
Hakķı hakķa'l-yakîn bilen gönül bir yerde eğlenmez
- 3 Cihânın malını cem' â u aña vir istemez kat' â
Hudânın 'aşķına düşen gönül bir yerde eğlenmez
- 4 Girüb mekteb-i 'irfâna irüb in'âm u ihsâna
Bu 'ilmiñ lezzetin alân gönül bir yerde eğlenmez
- 5 Bu ta'lim ü te'allümden bu teslim tesellümden
Uşanmaz dâdını bulân gönül bir yerde eğlenmez
- 6 Nice biñ yıl 'ömür sürse bu maṭlûba emek virse
Kânâr mı zemzemi içen gönül bir yerde eğlenmez
- 7 Öğüt virseñ kulağına koyar mı çün dimağına
Bu dâddan katresi değen gönül bir yerde eğlenmez
- 8 Mâlin şâhibi şaklar 'ilim şâhibini bekler
Veliyyüddîn Hakķı seven gönül bir yerde eğlenmez

- 1 Ber-murād olmak dilerseñ okū yāz
 Şān u ād olmak dilerseñ okū yāz
 Āhiriñde ħüsn-i zıkr-i ħayrile
 Dilde yād olmak dilerseñ okū yāz
- 2 Cāhile öldükde dirler çok şükür
 Öldü kurtulduķ elinden çok şükür
 ‘Ālimiñ rūḥuna rahmet okunur
 Ḥayr-ı yād olmak dilerseñ okū yāz
- 3 Ehl-i ‘ ilme didiler okur yazār
 Tesmiye itmediler okur gezer
 Ṭālibā gezme āvāre kıl ḥazer
 Şevķ ü şād olmak dilerseñ okū yāz
- 4 Bu Veliyyüddīn Rāci’niñ sözü
 Ḥoş naşihatdır hā dönderme yüzü
 ‘İlmile meftūḥ olur gönül gözü
 Dil-küşād olmak dilerseñ okū yāz

- 1 Kevkeb-i sertāc-ı Mü’min oldu beş vakit namāz
 Aṭlas-ı dibāc-ı Mü’min oldu beş vakit namāz
- 2 Rāfızı bilmez *eķıymu* sırrını i’rāz ider
 Rūz u şeb mi’rāc-ı Mü’min oldu beş vakit namāz

- 3 Ma' şiyet kîrini taṭhîr eyleyüb âbdestle
Fülke-i emvâc-ı Mü'min oldu beş vakit namâz
- 4 Hâzret-i Peyğamberiñ Hâḳḳdan bize hediyesi
Maṭlâb-ı intâc-ı Mü'min oldu beş vakit namâz
- 5 Vuşlat-ı Hâḳḳa sebebdır ânı terk etmez Veli
Cennet-i minhâc-ı Mü'min oldu beş vakit namâz

97

- 1 Nefs-i bed ârdına düşmüş bî-namâz
Dâm-ı şeyṭâna tutulmuş pâ-yı pindar bî-namâz
- 2 Değmemiş damâğına lezzet-i *eḳîmü's-şalât*
Gözü kör kulağı sağır ḳalbi ḥadîddir bî-namâz
- 3 Tuymamış tehdîd-i Furḳânı *ezâ'uş-şalah*
Nâr-ı cehennemde 'azâbı şedîddir bî-namâz
- 4 Zülmet-i laḳlaḳa ile gönlünü kîr eylemiş
Girse kulağına ezân nâ-bedîddir bî-namâz
- 5 Kahve-ḥânedede içüb ḳahve tütünü öksürür
Ekşimiş ḳoḳmuş ḳurumuş bir ḳadîddir bî-namâz
- 6 Ğusûl âbdest ṭahâret nicolur öğrenmemiş
Uymâz 'âlimlere şeyṭâna merîddir bî-namâz

- 7 Ȧar gibi tařā şer ider bilmez istibrā nedir
Ȧabir ‘azābına sebep bevl ü beciddir bī-namāz
- 8 Yüzünün nūru silinmiř gözünü baēlamıř řapāk
Herkesiñ yanında menfūr-ı ‘anīddürür bī-namāz
- 9 Ȧar gibi ācıkđıēıñı řusadıēını bilür
Yer öküz gibi uyur ħor ħor ne beddürür bī-namāz
- 10 Samu dünyāda ānıñ insānı ħayvānı tutar
Āĥiretde raĥmet-i Ȧaēēdan ba‘īddir bī-namāz
- 11 Ȧalgucu muēannīler müezzīnidir ol itiñ
‘İblis imāmı Ȧudādan nā-ümīddir bī-namāz
- 12 Rāciyā ha ēāfil olma sen namāz ehlinden ol
Añladıñ bildiñ nice mel‘ün Yezīddir bī-namāz

- 1 Bāb-ı Raĥmāndan ba‘īddir bī-namāz
Dīn ü imāndan ba‘īddir bī-namāz
Ȧaēē dedi Ȧur’ānda *eēīmu ’s-řalāt*
Ȧük-m-ü Ȧur’āndan ba‘īddir bī-namāz
- 2 Gece gündüz şurmayub ħor ħor uyur
İki ‘ālemde özü bulmaz sürür
Bilmezem ki neye eylemiş ēurür
Emr ü fermāndan ba‘īddir bī-namāz

3 Beş vakit namâz gönül çerâğıdır
 Mü' miniñ mi' racı hem turağıdır
 Dedi Peyğamber dîniñ direğidir
 İşbu burhândan ba' ıddir bî-namâz

4 Yâ Veliyyeddîn sen eyle hâzer
 Râfızınıñ yüzüne itme nazar
 Ehl-i bid'at kırdı yabânda gezer
 Şanma hüsrandan ba' ıddir bî-namâz

99

- 1 Tefekkür etmeyem bir dem derim ammâ gönül tırmaz
 Ne lâzım çekmeyem elem derim ammâ gönül tırmaz
- 2 Gahî dünyâyı düşünür gahî ' uqbâyı düşünür
 Hakkın kudretidir cümle derim ammâ gönül tırmaz
- 3 Emürün Hakk'a ısmarla ' ibâdet kıl hülûşla
 Ne yapar Hakk yapar ânı derim ammâ gönül tırmaz
- 4 Kefildir rızkıña Mevlâ bu ğam çekmekliğin n'ola
 Hudâya şıdkile yalvar derim ammâ gönül tırmaz
- 5 El açma nâkese ey dil kapudur Hakk kapusu bil
 Ne istersen kerimdir ol derim ammâ gönül tırmaz
- 6 Kuluñ istediği olmaz vücûda didüğü gelmez
 Murâd murâd-ı Hudâdır derim ammâ gönül tırmaz

- 7 Şürû[‘] itmeli tedbîre muṭâbık gelse taḳdîre
Hâḳḳıñ taḳdîri bozulmaz derim ammâ gönûl ṭurmaz
- 8 Gönûl şabreyle belâya hemân şükreyle Mevlâya
Görelim ne zuhûr ider derim ammâ gönûl ṭurmaz
- 9 Saña n’oldu Veliyyüddîn karanlık olmadı âyдын
Selâmetdir soñu şabret derim ammâ gönûl ṭurmaz
- 10 Kānī bir ‘âşık-ı şâdık gözümdeñ bî-ḥaber olmaz
Şûfiniñ gözünü uyku bürümüş hiç eşer ḳalmaz
- 11 Naşihat dinlese ḳalbi yumuşamaz hacir gibi
Kelâmu’llah oḳunsa uyḳudan gözleri âçılmaz
- 12 Nedir ta[‘] zim bilmez diñlese aḥbârı âşârı
Diker dizin ṭayanur divārâ hic ḳadrini bilmez
- 13 Muḥabbet ehliniñ gönölündeki nûruñ lema’ânī
Zuhûr etmiş yüzine şems ü ḳamer gibi dalmaz
- 14 Şûfiniñ gönölünüñ teşvişi rûyuna eşer etmiş
Şitâ-yı zemherir emsâli ânın hiç yüzü gülmez
- 15 Gel ey zâhid sen a[‘] mâliñle maḡrur olma şaḳın kim
‘Amel çokluḡuna maḡrur olan Hâḳḳa vuşûl bulmaz
- 16 Veliyyüddîn Râci sen muḥabbet bâbını feth it
Vaḳâr u varlıḡıñ ḳanâdı ile göḡe uçulmaz

- 1 İnsānda a‘ zā insāna tābī‘
Emrini tutar aksini tutmaz
- 2 Mişāli deste bir şeyi nāfi‘
Tut dirse tutar tutmazsa tutmaz
- 3 Gözüñ yuları ānıñ elinde
Bağ dirse bakar bakmazsa bakmaz
- 4 İrāde etse iki kulāğı
Hayrı işidir şerri işitmez
- 5 Dilerse bağlār lisānı
Mālāya‘ni kelāmı dile söyletmez
- 6 Elindedir ağızınıñ kilidi
Yut dirse yudār yutmazsa yutmaz
- 7 Ayāğınıñ zinciri elinde
Git dirse gider gitmezse gitmez
- 8 Kālbінде niyyeti iyi kötü
Et dirse eder etmezse etmez
- 9 Bir uzvi illā āna muḥālif
Kalk dirse kalkmaz yat dirse yatmaz

10 Cāsusu nefsiñ işte budur kim
İnsānıñ aşlā emrini tutmaz

11 Bunuñ elinden nice zaḥmetler
Çekülür ammā bırağub gıtmez

12 Ādem bunuñla çıqdı cennetden
Ol unutsa ol anı unutmaz

13 Heb bu işleri ḥalk iden Ḥaqqdır
Fi‘ ilinden aşlā sual olunmaz

14 Şābit ol Rāci dīn ü imānda
Mü‘min ḳulunu Ḥaqq sefil itmez

1 Dār-ı fenānıñ çoğ āz kimse vefāsın göremez
‘Āḳıbeti hedm ü ḥarāb kimse murāda iremez

2 Ni‘meti āğu ‘afācān yorulur aña çalışān
Āḥiri şoñu perīşān kimse şafāsın süremez

3 Cem‘i ānıñ cevri ü cefā terki ānıñ zevḳ ü şafā
Eylemez ahdine vefā sözüne aşlā duramaz

4 Şūreti benzer geline yürür şalına şalına
Fitne ḳuşağın beline bağlamış aşlā kıramaz

- 5 Ānı gören bir şarılur ardına düşer yorulur
Kuyruğu bir gün kırılır kaçır elinden göremez
- 6 Gül gibi yazın açılur dalına bülbül aşılur
Tāḫati cürm ü kesilür gülünü ašlā diremez
- 7 Kim ki anıñ göre yüzün işide hem nazlı sözün
Uyār aña tutar izin ārdına düşer iremez
- 8 Sevmeyen ānı Velīdir cem‘ iden ānı delidir
Terk-i ‘amel efdālīdir sevgüsi ġāyet yaramaz

- 1 Ey göñül hıfz it lisānıñ cāhile söyleme söz
Kimseniñ işine qarışma ola gör ḥālī šāfi öz
- 2 Emr-i bi’l-ma‘ruf iderseñ ḫalḫ saña düşmān olur
Nehy-i ani’l-münker iderseñ seni ṭalar ḫuduz
- 3 Nāsa dostluḫ eyle düşmānlıḫ berāberdir hemān
Sırrı sır it açma nādana olursun ḫara yüz
- 4 Dānışurlarsa saña bilmem deyu eyle cevāb
Dürretü’l-ālim lā-edri dimişler hoş toḡru söz
- 5 Ḳapu Allah ḫapusudur vārma başḫa ḫapuya
İtme minnet kimseye ölür iseñ de aç şusuz

- 6 Cāhil ü nādanla yar olanıñ vāy başına
Türlü dertler başına gelüb olur kel ya uyuz
- 7 Nefsini bilmez iken da‘ vāsı Mevlāyı bilür
Cehl-i mürekkeb oğu taḥfifle itdim rumuz
- 8 Ḥayırla nuşḥ eyleseñ aña soñunda şer çıkar
Düşmān olur şüphesiz saña diseñ git yola düz
- 9 Rāh-ı Ḥaḳḳa doğru gideniñ yanında kimse yok
Eğri gideniñ yanında cem‘ olur elli ya yüz
- 10 Baḳma göñül bu zamāne ḥalkınıñ eṭvārına
Fıkr idüb ‘aybıñı nāsıñ aybına fetḥ itme göz
- 11 Cevheriñ var ise ḳadrini bilene şat ānı
Virmeye gör ḳadrini bilmeyene malı ucuz
- 12 Bir kemāl ehlini bulub ülfet it ānıñ ile
İbn-i dünyā ile ḥulṭat lā yecüzu lā yecüz
- 13 Şaçma güher teḥvīmini kır yaban mezraına
Ḥāşılâtı bitmeyecek mezra‘a ḳoşma öküz
- 14 Kıl tevekkül yâ Veliyyüddīn bâbü’llāha sen
Çün ḥarābat dārıdır dünyāya virseñ de omuz

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Bil qarib oldu kıyāmet oldu ‘usret hālımız
Neccinā mimmā neḥāfū yā Ḳaviyy ü yā ‘Azīz
Bir zamān olmaz selāmet derd ü ğamdan başımız
Neccinā mimmā neḥāf yā Ḳaviyy ü yā ‘Azīz
- 2 Mü’miniñ başında değirmen gibi dünyā döner
Türlü bid’atler çıkub peydā olur ḥüzn ü keder
İtdi istilā benü’l-aşfer kilāb-ı ehl-i saḳar
Neccinā mimmā neḥāf yā Ḳaviyy ü yā ‘Azīz
- 3 Pādişāhda yok ‘adālet ārtıdı zūlm-i vüzerā
Mesnede geçdi sefāhet ehli oldu ümrā’
Ḳaldı aḥzān-ı ‘azābda mü’miniyn ü fuḳarā’
Neccinā mimmā neḥāf yā Ḳaviyy ü yā ‘Azīz
- 4 Ehl-i zulmuñ gözlerinden bir āteş düşdü yere
Yandı eşcār u nebātat ḳalmadı depe dere
Bu ‘ayān her şeyi ḥarābdır zālimiñ gözü göre
Neccinā mimmā neḥāf yā Ḳaviyy ü yā ‘Azīz
- 5 İşbu ḥalde ehl-i imāna iderler teklif
Darpla şitemle ānı hem iderler taḥvīf
Ḥükm-i Ḳur’ānı ‘acāyib eylediler taḥrīf
Neccinā mimmā neḥāf yā Ḳaviyy ü yā ‘Azīz

- 6 Ğayret idüb bu Veliyyüddîn ‘âciz yâ Rabbi
 Gece gündüz ğayret-i ihvân için çeker te‘ab
 Kıl ‘ināyet ya kerima’llah bize itme ‘azāb
 Neccinā mimmā nehāf yâ Kaviyy ü yâ ‘Azīz

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 İki cihân ber-murād olmak dilerseñ kıl namāz
 Nār-ı caḥīmden azād olmak dilerseñ kıl namāz
- 2 Her kim ābdest-i ṭahāret ile eyleye edā
 Seyyiatı maḥv olub yunmak dilerseñ kıl namāz
- 3 Leyl-i mi‘raçta ihdā itdi Hakk ḥabībine
 Ger añā ümmet-i ḥaşş olmak dilerseñ kıl namāz
- 4 Eyleyüb nidā müezzīn diye ḥayye ale’ş-şāla
 İki cihānda necāt bulmak dilerseñ kıl namāz
- 5 İblisiñ kulağına girse nidā ṭurmaz kaçār
 Mekk-i şeytāndan ḥalāş olmak dilerseñ kıl namāz
- 6 Eyleyüb tā‘dīl-i erkānile edā-i şalāt
 Başıña devlet tācın giymek dilerseñ kıl namāz
- 7 Rāfiziñ mülḥıdınıñ terkine etme nazar
 Dīn ü imānda kāmīl olmak dilerseñ kıl namāz

- 8 Rāci bī-çāre budur nūr-ı ‘ayn-i müctebā
Baħr-i nūra sende ğarķ olmak dilerseñ kıl namāz

ḤARFÜ’S-SİN

105

- 1 Tecāvüz eyledi ḥadden seniñ kabāḥatiñ ey nefis
Niçün bu ḥāb-ı ğafletden açılmaz gözleriñ ey nefis
- 2 Bu dünyā serābını şu şanub buña āldandıñ
Şarāb-ı ‘aşķ Mevlādan seniñ yok ḥaberiñ ey nefis
- 3 Bunuñ zıll u ḥayāl olduğunu bilürken maġrūr
Olub sa‘yīñ ‘abeş oldu neden bilmem seniñ ey nefis
- 4 Varub ebnā-yı dünyā ile ḥulṭat eylediñ dāim
Kemāl ehlini bulub kāmile yār olmadıñ ey nefis
- 5 Tecerrüdde iken dirdiñ ki dünyā evine girsem
‘İbādet eylerim Ḥaķķa kani ‘ibādetiñ ey nefis
- 6 Seniñ şuretiñi gören şanur bir kāmīl insāndır
Eliñ öpüb du‘ā umār Veli olmuş adıñ ey nefis
- 7 Kemāle eliñ öpdürmek ile kaṭ‘a irişilmez
Bu şüret naķşına āldanub gözetmediñ yoluñ ey nefis
- 8 Riyā u ‘ucb süm‘a baħrine ğarķ olduñ ey ğāfil
Bünüb sefine-i ‘işıyāna açdıñ yelkeniñ ey nefis

- 9 Yiyüb içüb giyüb aḥbāb-ı yāranla ülfeti
Severseñ hani ya Ḥaḳḳla seniñ ülfetiñ ey nefis
- 10 Bu sū-i ḥalde iken ne yüzle bāb-ı Raḥmāna
Varub yalvara yalvara āçasın sen eliñ ey nefis
- 11 Eğerçi raḥmet-i Ḥaḳḳdan recā etmekde lâzımdır
Velākin intikāmından hani ḥavfiñ seniñ ey nefis
- 12 Veliyyüddīn-i miskiniñ hāli nice olur bilmem
İrişmezse kıyāmetde saña ‘afvı Ḥaḳḳın ey nefis

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Ey erenler beni ḥarāb eyledi mekr-i nefis
Yakdı ciğerimi kebāb eyledi mekr-i nefis
- 2 Ḥaps idüb zindān-ı dünyādan beni çıkarmadı
Göñlümün gözü kapandı toğmadı nūr-ı şems
- 3 Şunu işle bunu işle deyu baña ḥükm ider
Sūile emreyleyüb her şerri oldum mültemis
- 4 Yemeği içmeği giymeği konuşmayı sever
Kibr u ‘ucb ḥubb-ı dünyāya ider meyl ü heves
- 5 Güç gelür aña ‘ibādet ü riyāzet eylemek
Ruḥşatla ‘amel etmeği sevib dir lâ-be’s

- 6 Rumḥ ezkāri çeküb üzerine etsem hücūm
Serkeş āt gibi olur kişner beni eyleye ḥasse desse
- 7 Rabbenā ışmarlama añā bizi eyle kerem
Ḥilesi çokdur bize ol gösterir türlü desīs
- 8 Bu Veliyyüddīn-i ‘āciz neyleye bu ‘aciz ile
Raḥmetiñ çokdur ilāhım senden olmazam ye’s

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Ḥaqqın emrini tutmadı İblīs
Ādeme secde etmedi iblīs
- 2 ‘Ucb riyā ile ‘amel itdi
‘Aşkıñ şarābın tatmadı iblīs
- 3 Dergāh-ı Ḥaqqdan tırd oldu şeytān
Çün rāha toğru gitmedi iblīs
- 4 Fermān-ı Ḥaqqā olmadı teslīm
Kibr ü ināddan geçmedi iblīs
- 5 Āldandı a‘ māline ol ḥannās
Ḥıqd ü ḥasedden geçmedi iblīs
- 6 Ādeme düşmān olduğundan ol
Evlādını terķ etmedi iblīs

- 7 Bir hāş kulunuñ t̄ard oldu çün kim
Mevlāsına şükretmedi iblīs
- 8 Āldanma zāhidā a‘ mālīne sen
Düş nār-ı ‘ aşka düşmedi İblīs
- 9 Eyle başiret gözet yoluñu
Çünkü yolun gözetmedi İblīs
- 10 Rāci şaķın emīn olma āndan
Ķalb-i şadırdan çıķmadı İblīs

- 1 Baña hīle idüb vesvās
‘ Amelden eyledi iflās
Şudūrumda gece gündüz
İder vesvese ol hānnās
- 2 Ne kılsūn bu ģarib insān
Yanında var iken şeytān
İrilmez ašlā ol düşmān
Ki mine’l-cinneti ve’n-nās
- 3 Beride nefsi-i emmāre
Daḡī dünyā-yı mekkāre
Bu üç a‘ dā-i ģaddāre
İderler gönlimi kir pās

4 İki dīdelerim a‘ mā
 ̤ulağım eylemez işğā
 Sūkūt etmez dilim ašlā
 Tekellüm eyledim ecnās

5 Elim çolāk ayak ̤opal
 Göñül ġāfil cesed tenbel
 Perīşān eyledi kıyl ü kāl
 İdüb nās ile istinās

6 Göñül uşandı ülfetinden
 Naşībin āldı ħulṭatdan
 Veliyyüddīni ġafletden
 Ḥalāş it yā *ilāhe’n-nās*

- 1 Dūzaḥa ̤utdu beni iblīs-i pūr-telbīs
 Zindāna ātdı beni iblīs-i pūr-telbīs
- 2 Mevlāya şıgınurum Ḥaḳḳı deyu çağırurum
 Ḥayretde ̤odu beni iblīs-i pūr-telbīs
- 3 Ḥaḳḳı añā emreyledi Ādeme secde eyle
 Etmedi oldu la‘ın iblīs-i pūr-telbīs
- 4 ̤utmadı emr-i Ḥaḳḳı muḳadder oldu şakī
 Dergāhından oldu ba‘īd iblīs-i pūr-telbīs

- 5 İsmi ‘azāzil idi maṭlūba nāil idi
Racīme döndü ādı iblīs-i pūr-telbīs
- 6 ‘Ucb riyā ile ol ıulluğ iderdi Hakkā
Eyledi kibri ānı iblīs-i pūr-telbīs
- 7 Ādemiñ oldu sebeb cennetden çıkmasına
Ādeme oldu ‘adüvv iblīs-i pūr-telbīs
- 8 Evlādına da ānıñ ‘adāvet bağıladı hem
Şerre delālet ider iblīs-i pūr-telbīs
- 9 Kelb-i ‘aķūr gibi ol herkese hır hır ürer
‘Ābide māni‘ olur iblīs-i pūr-telbīs
- 10 Bizi tanımak için yaratdı ānı Hudā
Musallaṭ oldu bize iblīs-i pūr-telbīs
- 11 Mu‘ammer etdi ānı kıyāmet gününe dek
Bize ‘adāvet ider iblīs-i pūr-telbīs
- 12 Hakkıñ fi‘ilinden şorulmaz sırrına irilmez
Kılmasa kılmaz idi iblīs-i pūr-telbīs
- 13 Yā Rabb ben ne kılam gitmez yanımdan müdām
Senden beni māni‘ ider iblīs-i pūr-telbīs
- 14 Senden olmazsa meded ne kılsun ‘abd-i zāif
Katlider düşmān bizi iblīs-i pūr-telbīs

15 ulunuñ adı Veli etdiğini etmez deli

Bađladı albi dili iblīs-i pūr-telbīs

110

Velehu  Afā  Anhu

1 Neyleyem ben gece g nd z s -i emm re nefis

Ne  ad vetdir ki benden f riğ olmaz bir nefes

2 Ben  ad vet eyledik e  rturur  ad veti

Ger ŗıy net eylesem a a olur serkeŗ feres

3 Bu  ay ndır *k lli ŗey'in yerci' u ila aslihi*

Terbiyesi  teŗledir neye ister kabes

4 Bu ecilden ullarına ŗavmı far  itdi  ud 

Ŗ im olduğu zam nda etmez  iŗy na heves

5 S lik  emr-i  ud ya ıl it ' at t t oru 

 ayra ŗarf it   mr  ŗerden nefsi  meylini kes

6 Bu Veliyy dd ne nuŗret eyle y   ayy    ad m

 avl   uvvet hep seni dir   ciz   b -  re n s

111

Velehu  Af   Anhu

1 T lib     g z    di le nedir tert b-i ders

C n ul ğı ı uy r idem sa a terđ b-i ders

Niyyet-i   lis  ile derse ide ibtid '

 a   rız sını mur d id b ıla tehz b-i ders

- 2 Bir şabi mektebe girdikde ħurūfı heceler
Çalışub tekrar ider dersini gündüz geceler
Rütbesini ârtırub yevmen feyemen yüceler
Hece-i Qur'ânı fark idüb ola erbâb-ı ders
- 3 'Amme tebâreke cüz'ünde heceyi terk ider
Maḥzâ Qur'ânı okur elfâzı muḥkem berk ider
Bir şaḥîfe yâ iki şaḥîfe okur âz gider
Böyle gördük hocamızdan bu imiş edeb-i ders
- 4 Ârtırub günden güne tekrâr ider Qur'ânı ol
İşkûn ât gibi öñünde âçılur erkân u yol
Ḥatm ider bu vechle maḥşûduna bulur vuşûl
Lezzeti irüb damâğına ider işrâb-ı ders
- 5 Bâ' dehu ta' lim-i Qur'ân eyleyüb tecvîd ider
Yazı yazub kırayı ağı üstüne tesvîd ider
'İlm-i ḥâl otuz iki farz okuyub tevḥîd ider
Bir ko hem üstürâni okudur iktâb-ı ders
- 6 Bâ' dehu âliye dersine şeru' ider ola
Naşara yenşuru naşran okuya hoş emsile
Şoñra binâ şoñra maḥşûdla maḥşûdun bula
'İzzi okuyub 'azîz ola ide i' lâl-i ders
- 7 Şoñra avāmili derḥatır idüb ezberleye
'Âmili mâ' mulü bilüb dersini ḥıfz eyleye
Bâ' dehu izhâr okuyub müşkilin keşf eyleye
Bu sebebdir fetḥ-i ma' nâya kıla i' râb-ı ders

- 8 Şoñra kâfiye okuyub şarf-ı himmet eyleye
 Lafz u ma' nâsı çetindir hoşça diğkat eyleye
 Molla Câmî okuyub sa' y-i ğayret eyleye
 Molla istihrâcı bunda buliser erbâb-ı ders
- 9 Okuya ' ilm ü me' ânı bile haqîkat mecâz
 İsti' âreye çalışub himmeti etmeye âz
 Manlâ keslân olma tenbellikden eyle ihtirâz
 Sa' y ü ğayret saçıdır dâimâ tullâb-ı ders
- 10 Şoñra isâguci ile feth-i mantık eyleye
 Lafzı birbirine kıyâs ile taṭbîk eyleye
 Hem taşavvurâtı taṣdîkât u taḥkîk eyleye
 Velediyye yâ Hüseyini okuya_âdâb-ı ders
- 11 Şerh-i ' akâid ḡayâlî okuyub ide cihâd
 Şoñra okuyub celâlî bula ḡüsn-i i' ṭikâd
 Ba' zı ḡikmetden okuyub öġrene şîḡḡat ü fesâd
 Okuya fıkhu u farâiz hem uşûl etyâb-ı ders
- 12 Söziñe uyân Veliyyüddîn ola mı feyz-yâb
 Yoḡsa boşa yorulub çeker misin cevr ' ü azâb
 Bu zamânda ġâlibâ semâdan inse dört kitâb
 Bulamazsın ehl-i ' aşkı sūḡte erbâb-ı ders

HARFÜ'Ş-ŞİN

112

Velehu 'Afa 'Anhu

- 1 Zāhidā gel cām-ı 'aşkı eyle nūş
 Hāb-ı ğafletden uyānub 'aşka düş
 Ma' rifet sırrına irem dir iseñ
 Hāb-ı ğafletden uyānub 'aşka düş
- 2 Gel erenler rāhına ol maḥrem
 Eyle zikru'llāhı tırma her dem
 Derdi bī-çārene ola merhem
 Hāb-ı ğafletden uyānub 'aşka düş
- 3 Zāhidā eyle 'amelde iktisād
 Mürşidiñ elin tutub kıl istinād
 Her 'ömründe Haḫḫa it i' timād
 Hāb-ı ğafletden uyānub 'aşka düş
- 4 Zühd ü taḫva ile açılmaz göñül
 Süm' a riyā ile çıkmaz başa yol
 Bu riyādan süm' a'dan eyle 'udül
 Hāb-ı ğafletden uyanub 'aşka düş
- 5 'Āşıkıñ göñlünde olur merḥamet
 Şādıkıñ zātında olur meskenet
 Zākiriñ zikrinde olur meymenet
 Hāb-ı ğafletden uyanub 'aşka düş

- 6 Yâ Veliyyüddîn sende ‘âşık ol
 Dem-bedem kavlen ve fî‘ilen şâdık ol
 Raḥmet-i Raḥmāna sen de lâyıķ ol
 Ḥâb-ı ğafletden uyanub ‘aşķa düş

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

- 1 Göñül bildiñ mi ne imiş bu dünyâ ḥayâl imiş
 Ānıñ naķşına aldanma bu bir zıll ü zevâl imiş
- 2 Ānıñ lezzeti âğudur dili tudağı dağıtır
 Şağı şol şolu şağıdır ki ḥâli aks-i ḥâl imiş
- 3 Nice renkler urur yüze ne türlü görünür göze
 Ānıñ sermâyesi bize hemân cevır ü melâl imiş
- 4 Şalınur dalı dört yaña nice ḥile ider saña
 Ne fitne şüphesiz aña meyl virmek zalâl imiş
- 5 Birine gösterür bebek yüz gelin mişâli şirin söz
 Anıñ işi gice gündüz ḥile-i mekr ü âl imiş
- 6 Veliyyüddîne gelse de ‘adudür yüzüne gülse de
 Ki biñ yıl ‘ömrüñ olsa soñu mevt ü ecel imiş

- 1 Göñül bildiñ mi ne imiş ne ‘uķbâ hoş nevâl imiş
 ‘İbâdet ehline zevķ u şâfâ cennet ü cemâl imiş

- 2 Ne gelse gönle hâzır ola derhâl ola zâhir
Beķānıñ ni‘ met-i şakirlere māl ü menāl imiş
- 3 Görünce nūru enverden koķunca misk-i anberden
İçince āb-ı kevşerden dise şeker yā bāl imiş
- 4 Toĝar ānda Haķķın nūrı vire dillere sürur-ı ‘ anberden
Görüb ğilmānla ħūri gözi çeşm-i ğazāl imiş
- 5 Yiyüb ni‘ met yanından içüb āb-ı revānından
Goçub ħur-ħisānından ‘ acāyib bir ħayāl imiş
- 6 Hevāsı mu‘ tedil ānıñ şafāya ğarķ ola cānıñ
Bu bir ihsānı Mevlānın Ğaniyy ü Müte‘ āl imiş
- 7 Tūrābi misk ‘ ü anberdir bu sır bir sırr-ı ekberdir
Ĥıyāzı ħavż-ı kevşerdir şuyu āb-ı zūlal imiş
- 8 Şāfādır cāna cinānı sefāya ğarķ ide cānı
Şayılmaz ħuri ğilmānı ki ta‘ dādı muħāl imiş
- 9 Veliyyüddīn dīni bütün olān āla ānı şatūn
Gerek erkek gerek ħātun behāsı ħüsn-i ħāl imiş

- 1 Kemāl ehli kemālātı sūkūt u şamtile bulmuş
Bulanlar ‘ aşķı ħālātı sūkūt u şamtile bulmuş

- 2 Āḥānlar bāb-ı Raḥmanı bilenler sırr-ı sübhānı
Bulanlar ‘ilm ü ‘irfānı sükūt u şamtile bulmuş
- 3 Geçenler rāh-ı şırātı içenler āb-ı ḥayātı
Bulanlar fevz ü necātı sükūt u şamtile bulmuş
- 4 Āḥānlar bāb-ı cinānı görenler vech-i cānānı
Bulanlar kāmīl imānı sükūt u şamtile bulmuş
- 5 Sözi çok söyleyen ḥatır yıķub ‘aybı ola zāhir
Bulanlar ni‘meti vāfir sükūt u şamtile bulmuş
- 6 Āḥānlar gizli ebvābı görenler lütf-ı Vehhābı
Bulanlar ecr ü şevābı sükūt u şamtile bulmuş
- 7 Kemāl ehli kelāmını bilüb tutar lisānını
Bulanlar zıkr-i Raḥmanı sükūt u şamtile bulmuş
- 8 Mübarek āğzına şiddik ālurdı taş ide tetķik
Bulanlar meslek-i taḥķik sükūt u şamtile bulmuş
- 9 Kelāmıñ fıddā ise ger sükūtuñ altūn olur
Bulanlar maḥzen-i esrārı sükūt u şamtile bulmuş
- 10 Gerek zāhir gerek bāṭın ‘ulūmuñ açā ebvābın
Bulanlar ma‘rifet dādın sükūt u şamtile bulmuş

- 11 Sözi âz söyleyen Hakk halk yanında ola yüzi âk
Bulanlar enver-i berrâk sükût u şamtile bulmuş
- 12 Sükût eyle Veliyyüddîn haṭâdan diliñi şakın
Bulanlar âlemiñ zevkîn sükût u şamtile bulmuş

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Benim gibi deli olmuş ola mı hayrete kalmış
Düşüb gaflet deñizinde kimisin engine şalmış
- 2 Bulub keşret ile kılllet bulub ‘izzet ile zillet
Bulub şıḥḥat ile ‘illet zelîl olmuş ‘alîl olmuş
- 3 Görenler beni şûretde şanurlar dâr-ı cennetde
Ben isem derd ü miḥnetde ne yanmış nice yakılmış
- 4 Müdebbir değılim tedbir idemem eylerim taḳsîr
Ne itsün bu işe taḳdir ḳulu yolunda yañılmış
- 5 Ze’rir-i Hakkâ irenler cemâl-i yâri görenler
Yolunda cānı virenler murādına vuşûl bulmuş
- 6 Bu düşkün girdi bu yola baḳamadı şağa şola
‘Aceb kim elini âla bu yolundan geri ḳalmış
- 7 Uyub nefsiyle dünyāya meyil virmedi ‘uḳbāya
Olub şeyṭān aña dāye günāhdan ḥişşesin almış

- 8 Velîyyüddîne ‘ināyet ide Hakk bula selāmet
Disünler ehl-i dirāyet koma cezāsını bulmuş

117

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 N’olaydım böyle insān olmadan olā idim bir taş
Düşüb nefsiñ ‘adāvetine etmeye idim şavāş
- 2 Çü insān oldum ise ola idim kāmīl insān āh
Fazīlet kesb idüb ola idim kāmīllere sırdāş
- 3 N’olaydım kuş olub pervāz ideydım yaz yabanda
Biten dāne aķān şular ola idi baña su vü āş
- 4 Çü insān oldum ise ‘āmīl olaydım şeri‘atle
Tarīkat tekkesinde bekleyüb ola idim ferraş
- 5 N’olaydım koyūn olub ra’y ide idi beni rā‘ī
Yiyeydim yerde biten otları kıldırmayaydım bāş
- 6 Çü insān oldum ise cānımı kurbān ideydım Hakk
Yolunda ākıdaydım kām dōkeydim gözlerimden yāş
- 7 Erenler maṭlāb-ı a‘lāya irdi vārı yoĝuyla
N’olaydım vārımı yerlere çalub çatmayaydım kāş
- 8 Bilürken şöhetin āfet idüğün şöhrete düşdüm
Zamān-ı āḫirde kavmin ālçağı kavme olurmuş bāş

- 9 Velîyyüddîn-i miskîn mürşide sen olmadıñ teslîm
Seni irşâd ider mi Hacı Bayrâm yâ Hacı Bektâş

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

- 1 Diliñi hıfz it birâder kimseye sen âtma tâş
Yapışub esbâb-ı rızka ide gör kesb-i me‘âş
- 2 Ol sehvâvet sıfatiyle muttaşîf olma bahîl
Raḥm idüb muhtâc u miskiñe yedür ekmek ü âş
- 3 Ger selâmet olmaḵ istersen iki cihânda sen
Gûşe-i vahdetde otur olma hiçbir kavme bâş
- 4 Setr idüb zâhir gözünü âşikâre âğlama
Gizlüce yalvar Hudâya dîdeden dök âcî yâş
- 5 Rızka eyle kanâ‘at emr-i Hakkâ râzı ol
Eğniñe âl kisveñi eski veyâ kötü kumâş
- 6 İktisâd eyle ‘amelde etme ifrât ü tefrîḥ
Kılûben beş vaktini ḳo dâimâ secdeye bâş
- 7 Ḳalble lisânla zikret Hudânıñ ismini
Râh-ı Hakkda istikâmet eyleyüb Hakkâ ulâş
- 8 Kimseye etme ‘adâvet ḥilimle eyle ‘amel
Eyleme gavğa nizâ‘ kimse ile etme şavâş

- 9 Terk idüb bed huyu ahlâk-ı hamîde issî ol
Ol güzel yüzlü şîrîn sözlü sen olma bed me‘ âş
- 10 Kimseniñ ‘aybın gözetme yâ Veliyyüddîn sen
Dervîş iseñ sırrı sır et kimseye eyleme fâş

- 1 Merhamet kıl merhametiñ fâidesi çoğ imiş
Merhametsiz şûfiligîñ fâidesi yoğ imiş
Merhamet şâhibiniñ her halde yüzi âğ imiş
Merhametsiz şûfiligîñ fâidesi yoğ imiş
- 2 Boş kovânda bal olur mu olmayınca ârûsu
Bir bedende cân olur mu olmayınca yarûsu
Hâzık olmayınca derdiñ bulunur mu çâresi
Merhametsiz şûfiligîñ fâidesi yoğ imiş
- 3 Didi kâmiller günahkâr zenbine olsa melûl
Zâhidâ a‘ mâline aldanma senden yeğdir ol
‘Ucb u riya süm‘ a ile hiç başa çıkar mı yol
Merhametsiz şûfiligîñ fâidesi yoğ imiş
- 4 Zâhidin birisi ‘ibâdet iderken şıbyân
Tutdılar bir horozu tüyünü yoldular ‘ayân
Merhamet itmedüğünden yere batdı ol zamân
Merhametsiz şûfiligîñ fâidesi yoğ imiş

- 5 Nūr-ı dīdem iblīsīñ ḥāline baḳ da ‘ibret āl
 İbn Baūrāya Barşışāya baḳ da ‘ibret āl
 İbn-i Ādem Ḳābil u Ḳārūna baḳ da ‘ibret āl
 Merḥametsiz şūfiligīñ fāidesi yoğ imiş
- 6 Zühd ü takva hoşdur ammā olmasa ‘ucb u riyā
 Zāhid-i kāmīl olanlar çoğ ider ḥavf u ḥayā
 Rāciyā sen merḥamet ḳıl merḥametdir kimyā
 Merḥametsiz şūfiligīñ fāidesi yoğ imiş

120

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Varise benim gibi bir dertli bāş
 Yanıma gel dertleşelüm bāşa bāş
 Dertli olān bile dertli ḥālını
 Yanıma gel dertleşelüm bāşa bāş
- 2 Dertlū olmayana derdiñ söyleme
 Ḳarnı āç olmayanı sen toyulma
 Dert bir iken derdi ḳat ḳat eyleme
 Yanıma gel dertleşelüm bāşa bāş
- 3 Bī-ğam olan ne bilür derdi ğamı
 Zevḳde olān fehmi idemez elemi
 Dertsiz olān nākese āçma femī
 Yanıma gel dertleşelüm bāşa bāş

- 4 Dertl  ol n dertl  dertliyi ar r
 Dertsiz ol n dertl ye neye yar r
 Ha  ı dertden  rar ise  bende v r
 Yanıma gel dertle el m b  a b  
- 5 B - aber  anma Veliyy dd ni sen
 Dertile meml  olubdur c n u ten
 Ba ı na bir dert gel rse her ka an
 Yanıma gel dertle el m b  a b  

121

Velehu   Af    Anhu

- 1 K l  ef  at y  Res l-i m cteb 
 Y  H b byallah-ı Mu t r gel yeti 
  amda kaldı  mmeti  y  A med 
 Y  Nebiyallah-ı Mu t r gel yeti 
- 2 Bir  araftan  iddet   ka      al '
 Bir  araftan mi net-i ehl-i laz 
 Her  araftan t rl  ekd r   an 
 Y  Safiyallah-ı Mu t r gel yeti 
- 3 Bi  iki y z yetmi i  sali z h r
 Eyledi i  d -i d n Mos kof ke  r
 Yardım it ey m h-ı t b n-ı s r r
 Y  Res lallah-ı Mu t r gel yeti 

- 4 Cem' olub cenge yürüdi ğāziler
Haḵk yolunda āçdılar pervāzlar
Feth idüb tākim olalar şāziler
Yā Nebiyallah-ı Muhtār gel yetiş
- 5 Fetiħle mesrūr ola 'Abdulmecīd
Moskofuñ derneği ola nā-bedīd
'Asker-i İslāma ola yevm-i ıyd
Gel yetiş ey kaṭb-i esrār gel yetiş
- 6 Yar-ı ğār menba' -ı şıdḵ u şafā
Yā Eba Bekir refiḳ-i Muştafā
Yardım it ğāzilere ey zī-vefā
Gel yetiş Şıddıḳ-ı Ekber gel yetiş
- 7 Ma' den-i adl ü vefāsın yā 'Ömer
Sen de kuşandıñ cihād içün kemer
Ġāziler senden daḫī yardım umār
Gel yetiş Fāruḳ-ı Ekber gel yetiş
- 8 Şāhib' u-Nüreyn 'Oşmān-ı muḫīm
Dīn-i Haḵkda kav̱l u fi' ili müstaḳīm
Yardım it ğāzileriñ olsun selīm
Gel yetiş ey Ḥayr-ı Ebrār gel yetiş
- 9 Gel yetiş ey tañrı arslānı 'Ali
Maḥrem-i nūr-ı nübüvvetsin velī
Feth-i Ḥayber gibi ola mūncelī
Gel yetiş Merdān-ı Ḥayber gel yetiş

10 Yâ Hüseyin ü yâ şehîd-i Kerbelâ

Yardım it gâzilere toğa ziyâ

Bu zaîf miskîn Velî ider du‘â

Gel yetiş Ashâb-ı Ahÿâr gel yetiş

122

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

1 Ğamda kaldık yâ Muḥammed Muştafâ sen gel yetiş

Yâ Nebia’llah yâ bedri’d-dücâ sen gel yetiş

2 Çevremiz itdi ihâta zulmeti a‘dâ-i dîn

Yâ Ḥabîba’llah yâ ḥayra’l-vera sen gel yetiş

3 Yâr-ğâr-ı meḥar-ı ‘alem Şafiyu’llah-ı Şiddık

Ekber u eşref-i ümmü’l-Ḳur’ân sen gel yetiş

4 Ḥaḳḳla bâtlı tefrik eyleyen Fâruḳ-ı

A‘zâm Ḥalifetü’n-Nebiy kahrı ‘adâ sen yetiş

5 Câmi‘ü’l-Ḳur’ân zinnüreyn ‘Osmân ibn-i

‘Affân Seyfü’d-dini yâ Şâḥibe’l-Ḥayâ sen gel yetiş

6 Maḥrem nûr-ı nübüvvet ibn-i ‘ammi Muştafâ

Esedu’llah yâ ‘Aliyyü’l-Murtaẓâ sen gel yetiş

7 Nûr-ı ‘ayn muhabbeti sıbtı’n-Nebi yâ Hasan

Yâ Hüseyin ü yâ şehîd-ü Kerbelâ sen gel yetiş

- 8 Fanşurunā fanşurunā fanşuru yā seyyidī
Yalvarır miskīn Tūrābi muṭlakā sen gel yetiṣ

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Dünyāya gelmekden ğaraḡ ma‘ rifet-i Raḥmān imiş
Mevlāyı bilmekden ğaraḡ birliĝiñe ĩmān imiş
- 2 Mevlāsını unutmayān eğri ṭarīke gitmeyen
Dünyāya raĝbet etmeyen sultānlara sultān imiş
- 3 Baḥr-i ma‘ ārifde bulun güneş gibi doğub dolūn
Kāfire cennetdir bu dünyā mü‘mine zindān imiş
- 4 Ṭoĝru ṭarīke gitmeyen Mevlānıñ emrin ṭutmayan
‘Aşkıñ şarābın ṭatmayan hep ḥāib ü ḥüsrān imiş
- 5 Dünyāda ikiyüzlü olān ṣāhirde şirīn sözlü olān
Fısk u fücūru gizli olān şeyṭānlara şeyṭān imiş
- 6 Baḥr-i ma‘ ārifde yüzen ‘irfān kitābını yazan
Deli divāne olup gezen ‘āşık u ḥayrān imiş
- 7 Mevlāsını muḳırr olān zikri ile muşırr olān
Zāhir baṭın bir olān şāḥib-i kemāl insān imiş
- 8 Ḥālķını bir bilmeyen ḳulluḳta sābit olmayan
Öĝüt naşihat ālmayan insān deĝil ḥayvān imiş

- 9 Mevlāya gel eyle du‘ā bülbul gibi eyle nidā
Yalvarana sun-ı Hudā ikramla ihsān imiş
- 10 Mevlāya yalvarmak gerek boş yere şarf etme emek
Rāci hemān Allah demek her dertlere dermān imiş

HARFÜ’Ş-ŞÂD

124

- 1 Ehl-i Hakk zulmet içinde kaldı yâ Rabbe’l-verâ
Yandı ‘âlemde meşakkat âteşi misl-i lazâ
Taşdı deryâ-yı ‘aķûbet çıkdı meydâne ‘adâ
Rabbi sellim derd ü miñnetden bizi eyle ħalâş
Yâ kerîma’llah yâ mevlâ ħalâş eyle ħalâş
- 2 Geldi envâ‘-ı keder Mü‘minlere gitdi sürûr
Cennet olmuş dâr-ı dünyâ zevk ider ehl-i şübûr
Yâ ğıyâşe’l-müsteġisîn yâ şabûr u yâ şekûr
Rabbi sellim derd ü miñnetden bizi eyle ħalâş
Yâ kerîma’llah yâ Mevlî ħalâş eyle ħalâş
- 3 Qur‘a-i asker çıkûb ümmî olân qur‘a çeker
Ehl-i ‘ilmiñ hâmesinde imtiĥân yeli eser
Ehl-i Hakk düşmüş cefâya des-i şafâ ehl-i sakar
Rabbi sellim derd-i miñnetden bizi eyle ħalâş
Yâ kerîma’llah yâ Mevlî ħalâş eyle ħalâş

- 4 Kendi nefsin bilmeyen olmuş mümeyyiz muḳtedā
 Nice temyiz eylesün nefsin bilmeyen gedā
 Sen bilürsin ḥālimiz mā‘ lum saña bāri Ḥudā
 Rabbi sellim derd ü miḥnetden bizi eyle ḥalāş
 Yā kerīma’llah yā Mevlī ḥalāş eyle ḥalāş
- 5 Müstecāb eyle du‘ āmız yā mucībe’s-sāilīn
Neccinā mimmā neḥāfī yā raḥīm ü yā mu‘īn
 Der Tūrābi sellimi’l ihvāne şerre’z-zālimīn
 Rabbi sellim derd ü miḥnetden bizi eyle ḥalāş
 Yā kerīma’llah yā Mevlī ḥalāş eyle ḥalāş

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Ġāfilā sen bu fenā seyrānına olma ḥarīş
 ‘Ömr-i fāniyçün bu dünyā malına olma ḥarīş
 Göz āçub yumunca ḳadar ‘ömür içün derdiñ nedir
 Çekme zaḥmet bu fenānıñ cāhına olma ḥarīş
- 2 Yerlere ḥırs u ṭama‘ la baṭdı Ḳārun ānı bīl
 Ḥubb-ı dünyā ile oldu nice aḥmaḳlar zelīl
 Seni de ider bu ḥırşla ṭama‘ bir gün ḥacīl
 İt ḳanā‘ at ehl-i dünyā ḥāline olma ḥarīş
- 3 Mevti zikredüb şaḳāl āḳlıgına eyle naẓar
 Bu alāmetdir saña dünyādan itmeğe sefer
 Ekl ü şurub-ı nevmle meşḡul olub mişl-i baḳar
 Nefsiñe uyub ānıñ şehavatine olma ḥarīş

- 4 İşde iriřdiñ eyā ğāfil toķsān yaşına
 Zuhruf-ı dūnyā içün sebb eylediñ ķardařına
 Yaptığıñ köřk ü saray zindān olur başına
 Yıkılub virān olacak dārına olma ğarīs
- 5 Diñle va‘ azla naşihat baķ ne der va‘ iz saña
 Terk idüb dūnyāyı meyl it zerre ‘uķbādan yaña
 Bu fenānıñ varlığı yoķluğu berāberdir buña
 Olma mağrur bu ğayālīñ vārına olma ğarīs
- 6 Merğamet eyle faķire yi yedür olma bağıl
 Ni‘ mete şükret ziyāde eyleye Rabb ü Celīl
 Vār-ı dūnyā bir siñek ķanadına olmaz ‘adīl
 Kııl teemmül bir siñek ķanadına olma ğarīs
- 7 Yā Veliyyüddīn sen bu va‘ zını kendiñ tut
 Dil uzatma kimseye ařlā hemīn eyle sükūt
 Boř yere göñlüñü yorma hiç sözün bulmaz řübūt
 Nefsiñi ğıfz it eliñ iřlāhına olma ğarīs

ĤARFÜ’Z-ZĀD

- 1 Dil evi oldu perīřan geldi zihne inķibāz
 Kalmadı ehl-i feťanet geldi ‘ilme inķirāz
 Cem‘ olub medreselere bir taķım ehl-i ğarāz
 Başıma ķopdu kıyāmet geldi ‘ilme inķirāz

- 2 Mekteb-i ‘irfāna girüb oqumazlar ‘ilm-i hāl
Gece gündüz kıyl ü kāl ile iderler iştigāl
Ehl-i fitne buldu şöhet kalmadı ehl-i kemāl
Sa‘at-i haşre ‘alāmet geldi ‘ilme inķirāz
- 3 Tālibe lāzım olan ta‘līm Qur‘ān evvelā
‘İlm-i tecvidi oquyub vire Qur‘āna cilā
Ğusül abdesti şalāt ü şavmine ‘ālim ola
Bilmez istibrā tahāret geldi ‘ilme inķirāz
- 4 Hālisan niyyet idüb tahsıl-i ‘ilme başlaya
Cehlını izāle idüp emr-i Hāķķı işleye
Çalışup dersine dünyā zinneti boşlaya
Gösterür türlü türlü zarāfet geldi ‘ilme inķirāz
- 5 Şarf u naḥvi oquyub i‘lāl ü i‘rāb eyleye
Oquyub yazub sözü icmāl ü itnāb eyleye
Oquyub mantıķ me‘ānı kesb-i edeb eyleye
Killet ehl-i zekāvet geldi ‘ilme inķirāz
- 6 Niyyet-i hālise ile kalmadı ders oquyan
Derd-i Hāķķ ile yanub kalmadı ‘ilme çalışan
Oķuduğı yazdığı olur liecli’l-i’imtiḥān
Olmuyor Hāķķdan ‘ināyet geldi ‘ilme inķirāz
- 7 Bir desise buldular kim ānı şeytan bulmadı
Gizli tuzak ķurdular kim ānı kimse bilmedi
Oķuyan da oķutan da Hāķķ rızası kalmadı
Kalmadı ehl-i dirāyet geldi ‘ilme inķirāz

- 8 Düşdüler kesb-i me‘āşā şāha idüb intisāb
 Rızķ için türlü belāya eylediler irtikāb
 Belī belī dediler olmağıçün ‘āli-cenāb
 Keşret ehl-i hıyānet geldi ‘ilme inķirāz
- 9 Bu ecilden tutmaz oldu sözlerini ümerā
 Kisveler tağyir olub meydāna çıkdı süfehā
 Farķ olunmaz oldu hālā cāhil ile ‘ulemā
 Keşret ehl-i cehālet geldi ‘ilme inķirāz
- 10 ‘Ulemā zümresi bāb-ı Hāķķdan itdikçe firār
 Kādir kıymet kalmayub olunmaz oldu i‘tibār
 Emr-i bil ma‘rūf ideni sürdüler diyar diyar
 Pādişahda yok ‘adālet geldi ‘ilme inķirāz
- 11 Yā Veliyyüddīn-i ‘āciz aç gözün ‘ibretle bak
 Hāķķ ne taķdīr itdi ise şüphesiz ol olacak
 Görmediñ mi oldu ırāķlar yakın yakın ırāķ
 Ğālibā eşrāt-ı sa‘at geldi ‘ilme inķirāz

- 1 Bu zamānıñ dostuğū zātī değil belki ğarāz
 Tatlıdur bal u şekerden olsa yāran bī-ğarāz
 Zārarı çokdur ğarāz dostlarınıñ pek nef‘ī āz
 Tatlıdur bal u şekerden olsa yāran bī-ğarāz

- 2 H  r  b aġacına be  zer bu zamanı  dostluġu
 Zati aġa  yimesi bir par a    z  atlıġı
    ret dostluġu dareynde olur y  z a lıġı
  atludur bal u  ekerden olsa y  ran b - ara 
- 3 Ehl-i a r  zı  mu abbeti g    l deġil lis n
 Bal deyu yedirdiġidir aynı       af c n
 D  ny     ar b ider    b    ider per   n
  atludur bal u  ekerden olsa y  ran b - ara 
- 4    ret dostu yed rse n nını yavan ya ık
 H ra ge er bal u  eker birbirine  ar ık
 Aynı bal  erbeti  orbasını i sek bir  a ık
  atludur bal u  ekerden olsa y  ran b - ara 
- 5 Ehl-i  ara  olsa ke il etmeġi e    n 
  okmaġı yanında hazır  ak  ak vurur ba ına
 Gizl  d   mandır seni  m   ni olur  ayır i i e
  atludur bal u  ekerden olsa y  ran b - ara 
- 6    ret dostu gey rse sa a bir eski lib s
  bri im gibi g r n r g z  e  evb-i pal s
 S ir ikr mını i s nını it buna  iy s
  atludur bal u  ekerden olsa y  ran b - ara 
- 7 Ehl-i  ara  sa a ilbas eylese  ut u ve  uma 
 H ra ge mez leyl   nehar g  nl  e verir tel  
 G  ya kesmez bı a -ile ba ı ı ider  ır  
  atludur bal u  ekerden olsa y  ran b - ara 

- 8 Āhîret dostu bir içim şu içürse ol şudan
 Canıña canlar katılır hoş şafâ bulur beden
 Varise derdiñ aña dermân olur bilmem neden
 Tatludur bal u şekerden olsa yâran bî-ğarâz
- 9 Yâ Veliyyüddîn olma ehl-i ağrâzâ yakın
 Zâhirine bakma âniñ gizlü şerrinden şaķın
 Āhîret dostunu güller gibi başıña taķın
 Tatludur bal u şekerden olsa yâran bî-ğarâz

Velehu ‘ Afâ ‘ Anhu

- 1 Ey gönül sen bu cihanda bulmadıñ erbâb-ı feyz
 Tutmadıñ mürşid eteğın tatmadın lezzet-i feyz
- 2 Zâyi‘ itdiñ ğafletile ‘ ömrünü itdiñ telef
 Bekleyüb kâmil kapusun itmediñ irâş-ı feyz
- 3 Taşdı ‘ aşkıñ aña taldı ehl-i cümle ‘ âşıkûn
 Sen fenâ mülkinde ğalub görmediñ emvâc-ı feyz
- 4 ‘ Āşıkıñ gönlünü dâim feyz-i Hakk ihyâ ider
 Gün gibi rûşen idüb nurlandırur ervâc-ı feyz
- 5 Nehr-i câridir âķar ehl-i sulûkun ğalbine
 Pâk ider a‘ zâsını zâil ider evsâh-ı feyz
- 6 Sâlikıñ ahvâli küllîdir anıñ tahtında pes
 Cem‘ olur gönlünde istikrâr ider efrâdı feyz

- 7 Bil şeri‘at hem ʔariķat hem ʔaķiķat rāh-ı Hāķķ
Ma‘rifet erbābınıñ evṡānıdır elvāz-ı feyż
- 8 Zūhd ü taķvā ile zāhid zenbini tethir ider
Vuşlat-ı Hāķķa vesile ‘āşıķa esrār-ı feyż
- 9 Men ‘aref sırrına vāķıf āteşi ‘aşķa yanan
Hāll idüp her müşkilātı keşf ider ibrāzı feyż
- 10 Zākirin ʔalbine iblis bulamaz girmeye yol
Tard ider şeyṡānı her dem def ider vesvāı feyż
- 11 Māsivā şavmini ṡutan dem-bedem bayram ider
Gece gündüz dāimā ānıñ olur yoldāşı feyż
- 12 Sāliki süm‘a u riyādan dāimā tehlis idüb
Gönlüne şems-i me‘ārif toğdurur ihlāş-ı feyż
- 13 Gün gibi rūşen ider gönlü gözü meftūh olur
Māsivāya nażar itmez ref ider aķrāzı feyż
- 14 Hāķķ yolunda cānını ʔurbān ider erbāb-ı ‘ışķ
Naķşına bakmaz ciķānıñ işbudur eşrāṡ-ı feyż
- 15 Miķnet-i dünyāyı ālmaz eĝnine ehl-i sülūk
ṡurtarub her vartadan tehfif ider aĝlāzı feyż

- 16 Neylesün naḳkāşa meyl iden ciḥānın naḳşını
Yâ baḳar mı māsivāya var iken envā-ı feyz
- 17 Sālikiñ işini āsān eyleyendir feyz-i Ḥaḳḳ
Gösterür toḡru yolu yakın ider ıraḡı feyz
- 18 Ḥarmanı ‘ ıṣḳda sürülüb savrulub dāne olān
Öğünüb pişüb çörek ider ānı şarrāf-ı feyz
- 19 Girūben tennūr-ı ‘ ıṣḳa cānını iḥrāk iden
‘ Āşıkıñ emrāzına dermān olur iḥrāk-ı feyz
- 20 Nevm-i ḡafletden açılmazsa benim gibi gözü
Zevḳ-i ‘ ıṣḳdan bī-ḥaberdur idemez idrāk-i feyz
- 21 Hoş delildir sāliki toḡru yola irşād ider
Gir birāder rāh-ı Ḥaḳḳa eylemez idlāli feyz
- 22 Merḥabā ehlen ve sehlen kim ki ḍayf ola añā
Bāb-ı vuşlat fetḥ olub añā ider ikrām-ı feyz
- 23 Zāhidiñ şusuzluḡu ḳanmaz şusuzdur dāimā
Baḥr-i ‘ aşḳdan ḳandurur şusuz ḳomaz ‘ atışāni feyz
- 24 Māsivā şavmına devām eyleyen şāimleri
Āç ḳomaz sofra-i ‘ aşḳda toyrur pilav-ı feyz
- 25 Leyl ü nehār zıkr ile fıkr ile ‘ ömrü şarf iden
Ehl-i ‘ ıṣḳıñ ḥānesidir ol güzel dergāh-ı feyz

26 Yâ Veliyyüddîn ‘aşkıñ gemisine binmediñ

Ṭatmadıñ sen zevk-i ‘aşkı görmediñ deryâ-yı feyz

129

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

1 Ey gönül sende nedir bu ıavr u ıarz

Ṭar mı geldi saña semâvat u arz

Ne ola sende bu kadar ıztırâb

Ṭar mı geldi saña semâvat u arz

2 Yânasın pervâne-veş âteşlere

Urasın başını mermer taşlara

Gücenürsin zâhir olan işlere

Ṭar mı geldi saña semâvat u arz

3 Gece gündüz ıztırâb u ıarlığın

Yokluğun âsarı mı ya varlığın

Yâ nedir bu rih-ı veş şarşarlığın

Ṭar mı geldi saña semâvat u arz

4 Hakkdan istediñ bu vâdide karar

Ehl ü ‘ıyâlini itdiñ ihtiyâr

Şimdi idersin niçün ândan firâr

Ṭar mı geldi saña semâvat u arz

5 ‘İlm ü a‘ mâliñe mi itdiñ gurûr

Eylediñ tedbîr-i dünyâda kuşûr

Şimdi geldi saña envâ-ı fütûr

Ṭar mı geldi saña semâvat u arz

- 6 Sende var iken bu ıarlık ey g  n l
  ltunı g rse   anursın para p l
 Yeter oldu  ayrı sende s kin ol
  ar mı geldi sa a sem vat u arz
- 7 Y  Veliyy dd n-i R ci b -nev 
 V di-yi  ayretde  rad n  af 
 Bilmedi n mi  ekesin cevr   cef 
  ar mı geldi sa a sem vat u arz

- 1  a  ı bilmekdir g  n l d ny ya gelmekden  ara 
 K mil imandır ancak  a  ı bilmekden  ara 
- 2 Mekteb-i  irf na gir b *men  aref* dersini o u
 O uyub yazmak  ameldir   lim olmakdan  ara 
- 3 L kin ihl  a mu  arin ola olmaya riyy 
  ıdk ile ihl  dır ancak   mil olmakdan  ara 
- 4 Gir bir der r h-ı  a  a m r side it intis b
 Cevheri bulma durur dery ya  alma dan  ara 
- 5  A   ile z kret  ud n n ismini leyl   neh r
 Ma lab-ı a  l  budur   n m  min olmakdan  ara 
- 6 Ke f   ker met i  n eyleme z kru ll h  sen
  a   rız s  ism-i  a  ı dile alma dan  ara 

- 7 Boş cebinde elma bulmak sırr-ı kerāmet değil
Vārīnı yok eylemekdir ‘āşık olmakdan ğaraż
- 8 Düşme istidrāce zāhid görmeyesin hayż-ı er
Māsivā terk eylemekdir şādık olmakdan ğaraż
- 9 Yaysız oksuz āva çıkma āl silāhıñ eliñe
Şaydı tutmaktır faķaķ şāhini şalmaķdan ğaraż
- 10 Yola girdi bu Veliyyüddīn-i miskin bī-silāh
ķahr-ı düşmāndır mahzā yola girmekden ğaraż

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Ey birāder Hāķķ ķapusında biter cümle murād
Kimseye ‘ arz itme hālīñ bāb-ı Hāķķa eyle ‘ arz
ķıl tevekkül Hāķķ rahīme eyle muħkem i‘ tīķād
Kimseye ‘ arz itme hālīñ bāb-ı Hāķķa eyle ‘ arz
- 2 Baķ ne güzel söylemişdir ba‘zı şab‘i müstaķīm
Hoş demişdir *mūt velā teřlub me‘īřen min le‘īm*
Rızķıñā eyle ķanā‘ at ola gör ķalb-i selīm
Kimseye ‘ arz itme hālīñ bāb-ı Hāķķa eyle ‘ arz
- 3 İtme hālīñden şikāyet dostuñā düşmanıñā
Hālīñi ‘ arz eyle ķardaş hāżret-i Raħmānıñā
Teslīm ol taķdīr-i Hāķķa virme zaħmet cānıñā
Kimseye ‘ arz itme hālīñ bāb-ı Hāķķa eyle ‘ arz

- 4 Ehl-i diller dediler kula dayanma kul ölür
 Hem demişler selce tayanma aklar bir gün erir
 Ağaca tayanma tura tura ol şecer çürür
 Kimseye ‘arz itme hâliñ bāb-ı Hakk’a eyle ‘arz
- 5 Bā-ḥuşûş ehl-i buhulden itme bir şeyi suāl
 Hürmetiñi hetk ider hâşıl olur hüzn ü melāl
 Gir kanā‘at çeşmesine āndan iç āb-ı zülāl
 Kimseye ‘arz itme hâliñ bāb-ı Hakk’a eyle ‘arz
- 6 Yâ Veliyyüddîn-i miskîn ‘âciz ü abd-i zelîl
 Ehl-i buhûle i‘timâd idüb şaķın olma hacîl
 Kıl itā‘at hâlıkā di *ḥasbū-nā nime’l vekîl*
 Kimseye ‘arz itme hâliñ bāb-ı Hakk’a eyle ‘arz

HARFÜ’T-ṬĀ‘

- 1 Hüzn ü ğam olmaz küşāde gönlüme gelmez sürür
 Vār-ı dünyā hep benim olsa gine olmaz neşāt
 Olsa bir miqdār ferahlık ‘âķıbet gelür fütür
 Vār-ı dünyā hep benim olsa gine olmaz neşāt
- 2 Rızķ için ašlā teessüf çekmezem zahmet mihen
 Hâlık u Rezzāk u Raḥmān lütf ider gizlü ‘alen
 Lîk gönlümüñ gözünde ḥāb-ı ğaflet var iken
 Vār-ı dünyā hep benim olsa gine olmaz neşāt

- 3 Ānlamaz zāhid benim göñlümdeki zaḥmet nedir
 Zānn ider leyl ü nehār beni ‘aceb raḥatdadır
 Ḥalbuki düzaḥa tutuldum dilim miḥnetdedir
 Vār-ı dünyā hep benim olsa gine olmaz neṣāṭ
- 4 Bir taraıdan mekr-i şeyṭān mekr-i dünyā bir taraıf
 Bir taraıdan nefs-i emmāre verir dile esef
 Bunca düşmān ārasında ne kadar olur şeref
 Vār-ı dünyā hep benim olsa gine olmaz neṣāṭ
- 5 Tā ezelden ḥāk-i ğam ile binā olmuş beden
 Fāide virmez baña altun gümüş cem-‘ı şemen
 Āz yaşasam çok yaşasam ‘ākıbet mevt var iken
 Vār-ı dünyā hep benim olsa gine olmaz neṣāṭ
- 6 Neyleyim dünyāya geldim bir ‘amel işlemedim
 Ġāfıl oldum māsivā endişesin boşlamadım
 Zıkr ile dilimi ‘aşk āteşine haşlamadım
 Vār-ı dünyā hep benim olsa gine olmaz neṣāṭ
- 7 Bu Veliyyüddīn-i ‘āciz girdi yola bī-delīl
 Ḥāfızı nāşırı mu‘ini ola Rabb ü Celīl
 Zād-ı raḥīyle-i sermāyem benim ğāyet ḳalīl
 Vār-ı dünyā hep benim olsa gine olmaz neṣāṭ

- 1 Zāhid varlığı birağ ba' zı yoğ olmak da şart
Zühd ü taqvā hoşdur illā müstaķīm olmak da şart
- 2 Her zamān halkıñ bisātı üzre olmaz cülūs
Ba' zı mihmān altına sen de firāş sermek de şart
- 3 Da' vet-i halka icābet zāhide āsān olur
Her zamān yemek de olmaz ba' zı yedirmek de şart
- 4 Her zamān aḥbāb-ı yāranla olmaz ḳahḳaha
Gözyaşını dōke dōke ba' zı ağlamak da şart
- 5 Gerçi zāhirde bu yāran saña dostluḳ gösterür
Fil-ḥaḳīḳa bir 'adūvdür ihtimām itmek da şart
- 6 Ḥubb-ı dünyā zāhidiñ gönlünde eylemiş ḳarār
Zevḳ-i dünyā hoşdur illā ḥilesin bilmek da şart
- 7 Gelse mihmān-ḥaneye ḳonuk yüzünü çevirir
Ḳorḳma eksilmez ṭa' āmıñ nān u āş virmek da şart
- 8 Zāhidā nedir bu zāhir yüzünü yaldızlamak
Biñde bir ḥāne-i ḳalbi süpürüb silmek da şart
- 9 Dili bülbüller gibi Ḳur'ānı oḳursa ne hoş
Muḳtezāsınca o Ḳur'ānın 'amel ḳılmaḳ da şart

- 10 Hoş güzel fazla ‘ibâdet gece gündüz ‘âbid
Kulluğuñ afzâli cömerdlik seḥâ olmak da şart
- 11 Zâhidâ yâran ile laḳlaḳa göñlü kör ider
Gizlüce zıkr eyleyüb göñül gözün açmak da şart
- 12 Ğarez için olsa kulluk Ḥaḳḳ ânı itmez kabûl
Her ‘amelde Ḥaḳḳ rızâsını murâd itmek de şart
- 13 Bunca malaya‘ ni ile bu kuru da‘ va nedir
Hoş görüb herkesi nefsiñi yamân görmek de şart
- 14 Tut lisânıñı a Râci kimseye uzatma dil
Görme nâsiñ ‘aybını sen ‘aybını bilmek de şart

- 1 Ey göñül dünyāya etme iltifât
İbn-i dünyā ile etme ihtilâṭ
Bulayım derseñ eğer fevz u necât
İbn-i dünyā ile etme ihtilâṭ
- 2 Ehl-i dünyā ile her kim oturur
‘Âḳıbet ḳalbe ḳasâvet getürür
Seni türlü kaygulara baturur
İbn-i dünyā ile etme ihtilâṭ

- 3 Oturursañ fikr-i hâl ile otur
 Şoḥbet-i āb-ı zülâl ile otur
 Hâceti varsa hâcetin bitür
 İbn-i dünyâ ile etme ihtilâṭ
- 4 Ehl-i dünyâ baḥş ider malından
 ‘Āşık olan baḥş ider hâlinden
 Şorma ânın kıyl ile kâlinden
 İbn-i dünyâ ile etme ihtilâṭ
- 5 Seni işiñden avâre ider
 Āğıkten yüzüñü kara ider
 Özüñü biñ pâre pâre ider
 İbn-i dünyâ ile etme ihtilâṭ
- 6 Zenginiñ göñlü gözü dünyâya
 Bağludur baḳmaz dem-i ‘uḳbâya
 Kıl teveccüh şıdḳ ile mevlâya
 İbn-i dünyâ ile etme ihtilâṭ
- 7 Ehl-i dünyâ kendi şağ ḳalbi ölü
 Ğaflet ile bağludur bâb-ı dili
 Râciyâ dirlerse de saña deli
 İbn-i dünyâ ile etme ihtilâṭ

HARFÜ'Z-ZA

135

- 1 Merhamet kıl bu zaif kullarına yâ Rabbenâ
Nusret eyle yâ Raḥīm ü yâ Kerīm ü yâ Ḥafīz
Cürmümüzle intikām itme bize yâ Rabbenâ
Nuşret eyle yâ ʿAlim ü yâ Ḥalīm ü yâ Ḥafīz
- 2 Biz kuluz kıldan ḥaṭâ Ḥaḳḳdan aṭâ olur kula
Kıl teraḥḥüm ḥālimize faẓl u raḥmetden n'ola
Sen hidāyet eyle bize dāimā ṭoḡru yola
Nuşret eyle yâ Ḥabīr ü yâ Başīr ü yâ Ḥafīz
- 3 Bâb-ı Ḥaḳḳdan başka kimiñ ḳapusuna varalım
Senden özge rabbimiz var mı aña yalvaralım
Sen ḥalaş eyle belādan yâ Celīl ü yâ Ḥalīm
Nuşret eyle yâ Ḥalīm ü yâ ʿAzīm ü yâ Ḥafīz
- 4 Müsteḥaḳ olduk ʿazāba cürmle ʿişyanla
Yakdı zālimler cihānı zulmle ṭuḡyānla
Sen teraḥḥüm eyle yâ Rabbi lüṭfla iḥsanla
Nuşret eyle yâ Raūf u yâ Latīf ü yâ Ḥafīz
- 5 Bir āteş indi semādan yandı evraḳ u şecer
Ḳurudu yere döküldü cümle envāʿ-ı şemer
Rāzıyuz yâ Rabbi senden Ḥayr u şer ḳazâ vü ḳader
Nuşret eyle yâ Ḥamīd ü yâ Mecīd ü yâ Ḥafīz

- 6 Hem zühur itdi çekirge çıkdı yerden bî-hisâb
 Yedi cümle hazır otu tağ u bağ oldu harâb
 Bundan özge indi halkıñ başına türlü ‘azâb
 Nuşret eyle yâ ‘Azîz ü yâ Kaviyy ü yâ Hafîz
- 7 Biz kuluz sen pâdişah kuldân haṭâ eksik değıl
 Hükümüne sem‘ an ve ṭâ‘ ten dilerseñ ânı kıl
 Rızķımuza sen kefîlsin sensin Allah u vekîl
 Nuşret eyle yâ Muḳıyt ü yâ Hasîb yâ Hafîz
- 8 Rızķımızu kesme ey Rezzaḳ ü Hayy senden meded
 Senden özge ḥālķımız var mı bizim ey Eḥad
 Biz faķîriz sen Ḥabîrsin yardım eyle yâ Şamed
 Nuşret eyle yâ Vedūd ü yâ Ğanîyy ü yâ Hafîz
- 9 Mağfîret eyle günâhım ente Ğaffāru’z-zünüb
 ‘Aybımı setr it ilāhım ente settāru’l-uyüb
 Bende bir rûy-ı siyāhem ente allāmü’l-ğuyüb
 Nuşret eyle yâ Şabūr ü yâ Şekūr ü yâ Hafîz
- 10 Kullarıñ kapuña geldi yalvarub ider du‘ā
 Sen ḳabul it raḥmetiñden bizleri itme cüdā
 Senden ister saña muḥtāc cümle bāy u gedā
 Nuşret eyle yâ Raḳîb ü ya Mucîb ü yâ Hafîz
- 11 Bu Veliyyüddîn-i âşî dâimâ eyler günâh
 Ne yüzü var söylemeye ‘âciz ü rûy-ı siyāh
 Lîk varub bâb-ı Ḥaḳḳa yalvarub der yâ ilāh
 Nuşret eyle yâ Semi‘ ü yâ ‘Alîm ü yâ Hafîz

Velehu 'Afa 'Anhu

- 1 Va'az idersin nāsa ey dil sen değilsin mutte'az
Nefsiñe it va'zı va'za mutte'az ol mutte'az
İstikāmet yogiken sende idersin emr ü nehiy
Nefsiñe it va'zı va'za mutte'az ol mutte'az
- 2 Ğayrınıñ 'aybın gözetme aybı sen kendinde bil
Setr ider kullarınıñ aybını Settār u Celīl
Ucb u riyā ile kulluk eyleyen oldu zelīl
Nefsiñe it va'zı va'za mutte'az ol mutte'az
- 3 İtme dersin sen idersin fişk u cürmü irtikāb
İşle dersin işlemezsin zerrece ħayr u şevāb
Unf idersin kürsi üzre nāsa cüz b ü iztırāb
Nefsiñe it va'zı va'za mutte'az ol mutte'az
- 4 Men 'aref dersin okuyub bilmedin nefsiñi sen
Zemm idersin nāsı sende yoguken ħulq-ı ħasen
Nuş idersin nāsa kendiñ mütte'az değil iken
Nefsiñe it va'zı va'za mutte'az ol mutte'az
- 5 Ğayre nisbet itme 'aybı kendiñe it nisbeti
Olma ħunūt-ı muħanniṭ çok Ĥudānıñ rahmeti
Bir tükenmez baħr-i ummāndır Ĥaħķıñ mağfireti
Nefsiñe it va'zı va'za mutte'az ol mutte'az
- 6 Yā Veliyyüddīn-i āşī yoguken sende 'amel

Nuṣḥ u pendîñ bir ҡuru kavgaya beñzer bî-bedel
 Hâşıl olmaz boş ҡovanda yoғuken āru ‘asel
 Nefsiñe it va‘ zı va‘ za mutte‘ az ol mutte‘ az

ḤARFÜ’L-‘AYN

137

- 1 Göñül Haḳḳa vuṣûl ister velâkin men‘ ider mâni‘
 Ki bâb-ı Haḳḳa yol ister velâkin men‘ ider mâni‘
- 2 Gahî varlık gahî yokluk ҡomadı beni yoḥsulluk
 Direm Haḳḳa idem ҡulluk velâkin men‘ ider mâni‘
- 3 Gecelerde uyumayam niyâzı gerü ҡomayam
 Zikirden ğâfil olmayam velâkin men‘ ider mâni‘
- 4 Nehârlarda olam şâim gecelerde olam ҡâim
 Hudâyı zikridem dâim velâkin men‘ ider mâni‘
- 5 Olam ‘âlim olam ‘âmil olam sâlim olam kâmil
 Hudâdan olmayam ğâfil velâkin men‘ ider mâni‘
- 6 Varub kuṣe-i vaḥdetde olayım tâc-ı devlete
 Bulayım nuri ḥalvetde velâkin men‘ ider mâni‘
- 7 Göñül Haḳḳa mużâf ola *necât mimmâ neḥâf* ola
 Zalamdan inkişâf ola velâkin men‘ ider mâni‘
- 8 A Râci kesme ümidi hemân zikreyle Ḥamîdi
 Yâḳın eyleye ba‘ idi velâkin men‘ ider mâni‘

Velehu 'afa 'anhu

- 1 Ey birāder māl u cāha eyleme hırş u tama'

Hoş meşeldir ba'zı kümmel dedi azze men kana' a
- 2 Rızkıña eyle kanā' at Hakkā eyle i'timad

Qıl tefekkür dediler Hakkdan zelle men tama'
- 3 Şanma ārtar mal-ı dünya hırş ile tama' ile

Dediler hakkında et-tam' u yuğin mā cema'
- 4 Ber-murād olsa idi olurdu Qārun mal ile

Yere batdı mal için görmedi hiç intifa'
- 5 Ğāfilā ma' mur idersin dār-ı dünyāyı ne hoş

Zulmet-i 'uqbā için yakdıñ mı sen de bir şem'
- 6 Yā Veliyyüddīn fikret ibn-i dünyā hālını

Şāliha yār ol tama' issi ile itme ictimā'

Velehu 'Afā 'Anhu

- 1 Tekebbür itme qardaş it tevāzu'

Yamān bil kendiñi itme tereffu'

Enāniyetle çıkmaz başa yol

Bilüb nefsiñi ednā it tevāzu'

- 2 Dime ben ben dime sen sen al m ol
 Kes incitme sen incinme sel m ol
  utub  er'i yolu da m stak m ol
  ar katla eyle sen temettu 
- 3 Hemi d ny  hemi   u b  ser  an
 Hemi zarra hemi serr   am  an
 Hemi edni hemi a  l  sem  an
  amu bir yerde itmezler tecemmu 
- 4 Bu varlık evini yıkub  ar b it
  o g nd z   gece ki m h-i t b it
 En niyet met  in inti  b it
 Ba ı la ehline eyle teberru 
- 5 Na ihat t t m tenebbih ol ey y r
 Ola g r ba r-ı ma  rifetle seyy r
 Rev f z s z ne uyma bir der
 Tesennu  eyle sen itme te eyyu 
- 6 Veliyy dd n ehl-i s nnet oldu
 Bi amdi'llah arayub  a  ı buldu
 Ma   arif ile g z  g  l  t ldu
  ar k-i  a  a eyledi te erru 

- 1 Ah nidelüm gitdi şehr-i intifā‘
Elvedā‘ gitdi Ramaẓān elvedā‘
Rāzī hoşnūd oldu mu bizden ‘aceb
Elvedā‘ gitdi Ramaẓān elvedā‘
- 2 Qadir kıymetin ānıñ bilemedik
Lāyıkıyla hizmetin kılamadık
Ol konuğuñ dādını ālamadık
Elvedā‘ gitdi Ramaẓān elvedā‘
- 3 Ümmet-i Muḥammede rahmetdir ol
Ḥaqq Te’āladan bize ni‘metdir ol
Mü’mine bir ulu sa‘ādetdir ol
Elvedā‘ gitdi Ramaẓān elvedā‘
- 4 Gözümüzde gönlümüzde nūr idi
Canımızda zevkle sürūr idi
Her gece Qadir u Berāt olur idi
Elvedā‘ gitdi Ramaẓān elvedā‘
- 5 Virdi idi mescide zīnetleri
Oqunur Qur’ān-ı Ḥaqq āyetleri
Çok idi ‘ābidleriñ ğayretleri
Elvedā‘ gitdi Ramaẓān elvedā‘

- 6 Mü'miniñ canına lezzetdir bu ay
Fâsıkıñ canına miḥnetdir bu ay
Ehl-i 'aşka 'ıyd u beratdır bu ay
Elvedâ' gitdi Ramazân elvedâ'
- 7 Âhiretde bize şefâ' at ider
Ḥaḫḫ Te'âla bize hidâyet ider
Toḡru yola bizi hidâyet ider
Elvedâ' gitdi Ramazân elvedâ'
- 8 Baḡlanur bu ayda şeytân-ı la'în
Ḳurtulur ândan 'ibâd ü müslimîn
Nefs-i emmâre olur ḡayra yakın
Elvedâ' gitdi Ramazân elvedâ'
- 9 İblisiñ baḡı çözüldü devr ider
Nefs-i emmâre günaha emr der
Ma'şiyet yoluna göñül seyreder
Elvedâ' gitdi Ramazân elvedâ'
- 10 On bir âyın pâdişâhıdır bu mâh
Mü'miniñ şâhı penâhıdır bu mâh
Gitdi ni' met geldi ḡasret ah ah
Elvedâ' gitdi Ramazân elvedâ'
- 11 Gündüzü bayrâm gecesi Ḳadir idi
Ḳurratü'l-'ayn inşirâḡ-ı şadr idi
Mü'miniñ göñlünde şems ü bedr idi
Elvedâ' gitdi Ramazân elvedâ'

12 Mü'mine bu ayda verilür şevāb
 Rāfız-ı münāfıka olur 'azāb
 Dökülür rahmet bereket bî-ḥisāb
 Elvedā' gitdi Ramazān elvedā'

13 Kim ki sevinse bu aya cesedi
 Nār-ı cehennemde yanmaz ebedī
 Bāreka'llah bizi günahdan yudu
 Elvedā' gitdi Ramazān elvedā'

14 Açılur bu āyda cennet bābları
 Söner cehennemiñ 'azābları
 Hakk verür mü'mine çok şevabları
 Elvedā' gitdi Ramazān elvedā'

15 Rağbet itdiñ mi bu āya yā Veli
 Ola bildiñ mi o bağıñ bülbulü
 Bir 'aziz konuğ idi tutdu yolu
 Elvedā' gitdi Ramazān elvedā'

141

Velehu 'Afā 'Anhu

1 Fāni dünyā kimseye itmez vefā
 Elveda' elveda' elveda'
 Gitdi dünyādan Muḥammed Muştafā
 Elveda' elveda' elveda'

- 2 Mevt elinden kimse bulmadı necāt

Fırkate gitdi Resul-i kâināt

Altmış üç yaşında eyledi vefāt

Elveda‘ elveda‘ elveda‘

- 3 Hakk Te‘āla dīni ikmāl eyledi

Şonra ‘Azrāil irsāl eyledi

‘Āşıkı ma‘şuğa işāl eyledi

Elveda‘ elveda‘ elveda‘

- 4 Toğdu tölundu yine ol mähveş

Gitdi ‘ālemden tölundu ol güneş

Düşdü feryād u fiğāna tağ u taş

Elveda‘ elveda‘ elveda‘

- 5 Geldi Hakkdan āña Cibrīl-i Emīn

Dedi selam itdi Rabbü’l ‘Alemin

Gitdi dünyādan Şefi‘u’l-Müznibīn

Elveda‘ elveda‘ elveda‘

- 6 Her kemāli āña vermişdi kerīm

‘Āleme rahmet idi hulk-ı ‘azīm

Āhır ümmetleri kıldı yetīm

Elveda‘ elveda‘ elveda‘

- 7 Geldi ‘Azrāil Hābibī görmeğe

Destur istedi içeri girmeye

‘Āşıkı ma‘şukuna ergörmeğe

Elveda‘ elveda‘ elveda‘

8 Ğalgale düşdü cihāna ol zamān
 Çün o řāhıñ ğitmesi oldu ‘ayān
 Yasla fığanla ıoldu cihān
 Elveda‘ elveda‘ elveda‘

9 Cümle aşhāb āğlaşurlar zār zār
 Yerde gökde ins ü melek ne ki var
 Vuslat-ı Raḥmanı itdi ihtiyār
 Elveda‘ elveda‘ elveda‘

10 Al aşhāba veda‘ itdi Resūl
 Çok naşihat eyledi anlara ol
 Rah-ı Haqqı gösterüb dedi bu yol
 Elveda‘ elveda‘ elveda‘

11 Dili me’luf eyledi zıkrı’llāh ile
 Qalbi meşğul idi hem Allah ile
 Ruḥu teslim itdi bismi’llah ile
 Elveda‘ elveda‘ elveda‘

12 Bu Veliyyüddīn miskin faqiri
 Raḥmetden kılnı yā Rabbi berī
 Bize şefi‘ eyle ol peygamberi
 Elveda‘ elveda‘ elveda‘

- 1 Tālibā taḥṣīl-i ‘ilme şıdkla eyle şuru‘
Şıdk u ihlaş ile nūr-ı ma‘rifet ider tulu‘
Hakḳ rızāsını murad it gayriden eyle rucu‘
Şıdk u ihlaş ile nūru ma‘rifet ider tulu‘
Sū-i niyyetle şems-i ma‘rifet etmez tulu‘

- 2 Erkeğe avrata cümle ‘ilm-i şerif oldu farz
Dīn ü dünyānıñ kıvamı nur-ı semāvat u arz
Okuyub yazmak ‘amel-i dünyāya gelmekden ğareż
Şıdk u ihlaş ile nūru ma‘rifet ider tulu‘
Sū-i niyyetle şems-i ma‘rifet etmez tulu‘

- 3 Hakḳ rızası için okuyub yazanıñ nāşırı Hakḳ
İki cihanda özü pak ola ānıñ yüzü āḳ
Hakḳa yalvar ‘ilm ü ‘irfan nurunu ḳalbiñe yak
Şıdk u ihlaş ile nūru ma‘rifet ider tulu‘

- 4 Cāh-ı manşib imtiḥān için okuyub yazanıñ
Sevgüsü olmaz gönülde ḳapu ḳapu gezeniñ
Mürşidi şeyṭān olur toĝru yoldan āzanıñ
Şıdk u ihlaş ile nūru ma‘rifet ider tulu‘

- 5 Tālib-i Hakḳ şarf-ı himmet eyleyüb leyl ü nehār
‘İlm-i ḥāle çalıṣub kāhi okur kāhi yazar
‘İlm ü a‘māl ile ider Hakḳ rızāsın ihtiyār
Şıdk u ihlaş ile nūru ma‘rifet ider tulu‘

- 6 Rāciyā Hakkdan recā eyle kemāl-i fazlı sen
 ‘İlm ile ‘āmil olub ol şāhib-i hulk-ı hasen
 ‘İlm ile ‘āmil olan nedir vāris-i cadil Hüseyin
 Şıdk u ihlaş ile nūru ma‘ rifet ider tulu‘
 Sū-i niyyetle şems-i ma‘ rifet etmez tulu‘

143

- 1 Seyyidü’l-kevneyn yā bedri’d-dücā
 Ümmetiñe kıl şefā‘ at yā şefi‘
 Ey şāhib-i *vel ley* yüzü *vedduhā*
 Ümmetiñe kıl şefā‘ at yā şefi‘
- 2 Şüphe yokdur Hakk nebisin tahkik
 Görmeden yüzünü etdik taşdik
 Ümmetiñden bizi itme tefrik
 Ümmetiñe kıl şefā‘ at yā şefi‘
- 3 Hakk dedi *levlāke levlāk* şāniña
 İttiba‘ itdik seniñ Qur’an’ına
 İhtiyācım derdime dermāniña
 Ümmetiñe kıl şefā‘ at yā şefi‘
- 4 İsmiñi Hakk ismine kıldı qarın
 Ba’s evvelindeñ rahmeten-lil-ā‘ lemīn
 Kıl şefā‘ at yā şefi‘ u‘l-müznibīn
 Ümmetiñe kıl şefā‘ at yā şefi‘

- 5 Gerçi takşirâtımız çokdur bizim
Saña yalvarmağa hiç yokdur yüzüm
Gece gündüz dâimâ budur sözüm
Ümmetiñe kıl şefâ‘ at yâ şefi‘
- 6 Şol zamân kim baña ‘Azrâil gele
Emr-i ferman ile cânımı âla
Sen şefi‘ olmaz isen hâlim n’ola
Ümmetiñe kıl şefâ‘ at yâ şefi‘
- 7 Ğasl idüb benim namazım kılalar
Yalnuz laḥdiñ içine koyalar
İki melek baña sual soralar
Ümmetiñe kıl şefâ‘ at yâ şefi‘
- 8 Vaḳt-i kıyâmet ola şakḳ-ı kubûr
Kalka mevtâlar ola ḥaşr u nuşûr
Yüklenürse ârḳama cürm ü kuşur
Ümmetiñe kıl şefâ‘ at yâ şefi‘
- 9 Sen ḳabul it bizi mebrûr olalım
Sa‘î meşḳûr zenbi maḡfûr olalım
Sancaḡıñ altında mestûr olalım
Ümmetiñe kıl şefâ‘ at yâ şefi‘
- 10 Āh feryâdıma işfâ’ eyle
Baḥr-i imdâdıñı icrâ eyle
Ḥavz-ı kevşerden isḳâ eyle
Ümmetiñe kıl şefâ‘ at yâ şefi‘

11 Tamuyu maḥşer yerine çekeler

Aña yetmiş biñ zimāmı tağalar

Cümle ḥalk dizi üzre çökeler

Ümmetiñe kı l şefâ‘ at yâ şefî‘

12 Enbiyâlar diye nefsi nefsi

Sen diyesin ümmetî ümmetî

Nuşretiñle çekmeyelim zaḥmeti

Ümmetiñe kı l şefâ‘ at yâ şefî‘

13 Şol zamân kim kı ralar sıratı

Nar-ı caḥîme çekeler asatı

Kı l şefâ‘ at bulalım necâtı

Ümmetiñe kı l şefâ‘ at yâ şefî‘

14 Oḳuna defter kı rula mîzan

Ṭartıla a‘ māl cümle insân

Yâ Resûlallah bize it iḥsân

Ümmetiñe kı l şefâ‘ at yâ şefî‘

15 Feth-i ebvâb Cennet-i Na‘îm

Muḡlaḳ ebvâb nîrân-ı caḥîm

Yâ habîballah muḥtar u Kerim

Ümmetiñe kı l şefâ‘ at yâ şefî‘

16 Sensin ol kim ḥalka secde idüb

Deye sel tu‘ ṭa ḥabîbim ol mucîb

Merḥamet kı l bizi de itme ġarîb

Ümmetiñe kı l şefâ‘ at yâ şefî‘

17 Kim ki lâ ilāhe illa'llah diye
 Hem Muḥammed Resûlallah diye
 Ḥaḳḳ Te'āla hep saña bağışlaya
 Ümmetiñe kıl şefā' at yā şefī'

18 Bu Veliyyüddîn şāhib-i 'işyān
 Senden ister yā Rabbi yā şefī'
 Yā Resûlallah meded el-amān
 Ümmetiñe kıl şefā' at yā şefī'

ḤARFÜ'L-ĞAYN

144

- 1 Ḥālî ḥāl itmek dilerseñ vārıñı sen eyle yoğ
 Ḳālî ḳāl itmek dilerseñ vārıñı sen eyle yoğ
- 2 Varlığla menzil alınmaz muḥaḳḳaḳ zāhidā
 İrtihāl itmek dilerseñ vārıñı sen eyle yoğ
- 3 Bî-tekellûf bâb-ı Ḥaḳḳa yalvarub Mevlaya sen
 İbtihāl itmek dilerseñ vārıñı sen eyle yoğ
- 4 Şıdḳile ihlaş ile ḳulluḳda emr-i Bāriye
 İmtişāl itmek dilerseñ vārıñı sen eyle yoğ
- 5 Ḥulḳ-ı zemîmde birāder ger güzel ḥuya eğer
 İntikāl itmek dilerseñ vārıñı sen eyle yoğ

- 6 Nice mu‘cibler bu varlıgile yolda şaşdılar
Pür-kemāl olmak dilerseñ vārıñı sen eyle yoğ
- 7 Ehl-i ‘aşkıñ sofrasında oturub ta‘āmıñı
Yağ u bal itmek dilerseñ vārıñı sen eyle yoğ
- 8 Nüş idüb deryâ-yı ‘aşqdan keseni keseni
Âb-ı zülâl itmek dilerseñ vārıñı sen eyle yoğ
- 9 Raḥat olmak isterseñ iki cihânda eğer
Âl-î ḥal olmak dilerseñ vārıñı sen eyle yoğ
- 10 Varlıgile yoqluğun ikisi iki zarradır
Mālı māl itmek dilerseñ vārıñı sen eyle yoğ
- 11 Yalvarub boyun büküb zikirle sen de şāhıña
Arz-ı ḥal itmek dilerseñ vārıñı sen eyle yoğ
- 12 Gir Veliyyüddin erenler mesleğine sen de
Ehl-i vişāl olmak dilerseñ vārıñı sen eyle yoğ

- 1 Varlığı birağ tut söze kulağ
‘Aşk odu ola gönlüne çerāğ
- 2 Derviş olüben varlığı kov sen
Ol ḥulq-ı ḥasen işiñ ola şāğ

- 3 Āl zikri dile yana yakıla
Yāre-i dile ur zikirle dāğ
- 4 Ġafletden uyan ‘aşk oduna yan
Nefsine uyan olmaz yüzü āğ
- 5 Gir rāh-ı Hākka git bağa bağa
Şu āka āka dir ‘aşkla çağ
- 6 ‘Aşkla yola gir güle güle
Bağ sola sağa bağlanmaya bāğ
- 7 Mürşid eteğin tut toğru yolun
Nisbetde bulun sen olma ırāğ
- 8 Zikr ide diliñ hoş ola hāliñ
Dünyādan eliñ çek eyle ferāğ
- 9 Zāhid ‘amele aldanma hele
Düşme emele dünyāyı bırāğ
- 10 Nefsiñe şofi yükletme yükü
Zikir ile eyle Hakkı yi bal ile yāğ
- 11 Şer‘ le ‘amel idüb yola gel
Eyle kesel şanma sözü lāğ
- 12 Rāci de bine ‘aşkıñ ātına
Vuşlat yoluna kuruldu tuzağ

- 1 Cihānıñ lezzetinden ey gönül sen olmadıñ fariğ
Düşüb ârzü-yu nefsine miñnetden olmadıñ fariğ
- 2 Bu insān olmadıñ nükte ‘ ibadet eylemen Hakkā
Mükemmel kulluğın yok rahmetinden olmadıñ fariğ
- 3 ‘ İbadet itmek için Hakk yaratdı insile cinni
İnandın lîk dünyāya ziynetden olmadıñ fariğ
- 4 Tarîk-i Hakkā delâlet ider bir mürşidi bulub
Geçüb bu cāh-ı dünyā nekbetinden olmadıñ fariğ
- 5 Veliyyüddin keşret mahbusunda habs olub kaldın
Sürüb ârı bu dünyā şöhetinden olmadıñ fariğ

ḤARFÜ’L-FĀ’

- 1 ‘ Ārifıñ gönlünde Hakkın nûrudur ‘ ilm-i şerif
Mü‘ minin iki cihānda yâridir ‘ ilm-i şerif
Dîn-i dünyā kâim olmazdı eğer ‘ ilm olmasa
Dîn-i dünyânın vücûdu vardır ‘ ilm-i şerif
- 2 Eyledi esmâ-yı ta‘ lim hâzret-i Ādeme Hakk
Hakkı bâtıldan ayırdı kalmadı yakın ırak
Mekteb-i ‘ irfāna giren Hakkdan itmez iftirak
Ehl-i ‘ aşkıñ derdiniñ dermânıdır ‘ ilm-i şerif

- 3 ‘İlim ü ‘irfandır muḥakḳak rāh-ı Ḥaḳḳıñ rehberi
Gece gündüz oḳu dersi gezme ṭālib serseri
Erkeḡe diṣiye farzdır dedi Ḥaḳḳ peygamberi
Ḥaḳḳı Raḡımiñ emr ile fermānıdır ‘ilm-i ṣerif
- 4 Bir ṣabi mektebe girüb oḳusa bismillah
Ma‘ firet ider anasın atasını Allah
İki cihānıñ necātı fevzidir ‘ilm-i Allah
Āhiretde ḥüccet ü burhandır ‘ilm-i ṣerif
- 5 Yā Veliyyüddīn bakma dūnyānıñ eṣḡāline
Ṣaḡınub āldanma ānıñ mālına evlādına
‘Āṣıḳ iseñ cennetiñ ḡılmanına vildānına
‘İlimle sa‘y it cennetiñ behāsıdır ‘ilm-i ṣerif

- 1 Ṭālibā sa‘y eyle taḡṣīl-i ‘ulūme itme laf
Ġaḡlet ile nazenīn ‘ömrünü eyleme telef
- 2 Sen eḡer insān iseñ sonunda dersin āh vāh
Sen eḡer ḡayvan iseñ fehmiñ etmeyüb yersin alef
- 3 Cehliñi idüb izāle i‘tiḳādıñ muḡkem it
‘İlimle iki cihānda olasıñ baḡr-i ṣerif
- 4 Oḳumaḡ yazmaḡ ile maḡṣūd ‘ameldir ‘ilimle
Ḳıl ‘amel ‘ilimle ancaḡ bu yolu tutdu selef

- 5 Bir yemiş virmez ağaca beñzer ‘amelisiz ‘ilim
 Kıl ‘amel nefsiñi hıfz eyle haramdan eyle keff
- 6 Bu tarīk-i Hakkda her kim eyledi ise kuşur
 Bil Veliyyüddin müflis oldu bulmadı şeref

- 1 Menzil-i vahyi Hudā icma‘ melâik şaf şaf
 Hakk naşib itse de görsem Kabeyi kılsam tavaf
 Mevlid-i sultān ‘ālem belde-i ‘Abdulmenaf
 Hakk naşib itse de varsam Kabeyi kılsam tavaf
- 2 Sırr-ı *mūtū kable en temūtū* itse zuhūr
 Zâil olsa ğıll u ğış dilden nüzul itse sürur
 Ma‘ rifet bâbı açılub maḥv olsa fesḫ u fücūr
 Hakk naşib itse de varsam Kabeyi kılsam tavaf
- 3 El çeküb dâr-ı fenâdan tutsam ahra mezhebi
 Maḫşadı ekşāya irüb bulsam a’la maṭlabı
 Eġnime alsam tavaf ihramını meyyit gibi
 Hakk naşib itse de varsam Kabeyi kılsam tavaf
- 4 Âb-ı zemzem kevşerinden nüş idüb âb-ı zülâl
 Ğusul abdest taharet ile dökülse vebâl
 Zıkr ü tesbiḫ ile teslim nefle cenk ü cidâl
 Hakk naşib itse de varsam Kabeyi kılsam tavaf

- 5 Söylesem lebbeyk lebbeyk der cebel-i ‘Arafat
 Dökülse vakt-i hazan yaprak mişâli seyyiât
 ‘Aşkla âh eyledikce ola ref‘-i derecât
 Hakk naşib itse de varsam Kabeyi kılsam tavaf
- 6 Taşlasam şeytân mel‘ûnu bir âvuç taşla
 Tola iblîs-i la‘îniñ gözleri âteşle
 Râh-ı Hakkda bezel vücûd eyleyüb cân başla
 Hakk naşib itse de varsam Kabeyi kılsam tavaf
- 7 Âh Veliyyüddîn müsrif eylediñ isrâf-ı mal
 İşbu isrâfiñ içün maşşûda bulmadıñ vişâl
 Bañr-i lütfundan baña da vire bir katre zülâl
 Hakk naşib itse de varsam Kabeyi kılsam tavaf

- 1 Bu zamân âhîr zamândır yardım eyleye Hudâ
 Ehl-i zillet buldu kuvvet ehl-i Hakk oldu za‘îf
 Mesnede geçdi sefâhet issî oldu muhtedâ
 Ehl-i zillet buldu kuvvet ehl-i Hakk oldu za‘îf
- 2 Bir aks oldu verildi her emür nâ-ehline
 Pâdişâh bey paşa taldı cürm ü ‘işyân bañrine
 Düşdü gurbet dîn ü imân şeri‘at şehrine
 Ehl-i zillet buldu kuvvet ehl-i Hakk oldu za‘îf

- 3 Kırdular kıānunu ākfen terk idüb ſeri‘ atı
 ſaſdılar sarııoſ olub yañıldılar t̄ariķatı
 Kılmadı ğitdi feſāde her ‘ōmrüñ ğāyık
 Ehl-i zillet buldu kıuvvet ehl-i Hakk oldu za‘ if
- 4 ſeri‘ le ‘āmil olan ehl-i ma‘ ārif ne ki var
 Tıtmayub anıñ hükmünü sürdüler diyār diyār
 Uydular ſirk ehline az kıaldı pek Hakkı uyar
 Ehl-i zillet buldu kıuvvet ehl-i Hakk oldu za‘ if
- 5 Hāin bī-din olan oldu emanet ile emīn
 Eyleyüb hayle hıyānet zılmle tıldu zemīn
 Bed-ma‘ aſ rahatda miñnetde ‘ibād ü müſlimīn
 Ehl-i zillet buldu kıuvvet ehl-i Hakk oldu za‘ if
- 6 Hakk Reſulüne haķāret itdi ba‘ zı bī-nevā
 Dile almağa hayā ider ānı ehl-i hayā
 İſleri dāim haſāret ehl-i islāma ezā
 Ehl-i zillet buldu kıuvvet ehl-i Hakk oldu za‘ if
- 7 ſer‘ ſerife itā‘ at kılmadı oldu ğarīb
 Söz eri oldu ſefāhet ehli erbāb-ı ſalīb
 Bī-edebler yüze kııķdı kıaldı ayakda edīb
 Ehl-i zillet buldu kıuvvet ehl-i Hakk oldu za‘ if
- 8 ‘Ālemiñ ſirāzesi bozuldu ſimdi Rāciyā
 Bir yere ğelüb düzelmek kıaldı ‘İsa Mehdiye
 Yalvaralum bizi yokdan var iden Hakk Bāriye
 Ehl-i zillet buldu kıuvvet ehl-i Hakk oldu za‘ if

- 1 Yâ ilahi derd ü ğamdan kı l mu‘ âf
Yâ Raḥîm *neccinā mimmā neḥâf*
Ref‘ idüb ekdârımızı vir feraḥ
Yâ Kerîm *neccinā mimmā neḥâf*
- 2 Beşeriyyet ḥâli ile ma‘ şiyet
İşledik sen bize eyle merḥamet
Şuçluyuz suçumuzu kı l mağrifet
Yâ Ğafûr *neccinā mimmā neḥâf*
- 3 Müntakîmsin itme bize intikâm
Sen Kerîmsin eyle bize ikrâm
‘ Af idüb suçumuzu kı l in‘ am
Yâ Şekûr *neccinā mimmā neḥâf*
- 4 Biz kuluz bizlere ‘ işyân yaraşur
Pâdişâhsın saña iḥsân yaraşur
Kı l teraḥḥum yâ Laṭîf ü yâ Şabûr
Yâ ‘ Azîm *neccinā mimmā neḥâf*
- 5 İtmedik emriñe şâhım intisâb
Nehy-i Haḳḳdan idemediñ ictinâb
Eylediñ enva‘ cürm ü irtikâb
Yâ Hakîm *neccinā mimmā neḥâf*

- 6 ‘İlm ü a‘mālimize itdik ğurur
 Ānıñ içün geldi ğam gitdi sürūr
 Şimdi itdi türlü āfetler zuhur
 Yā Ḥamīd *neccinā mimmā neḥāf*
- 7 Gökden indi yeryüzüne āfāt
 Yandı tütdü cümle şecār u nebāt
 Derd ü ğamdan yā İlāhi vir necāt
 Yā Mecīd *neccinā mimmā neḥāf*
- 8 Yerde peydā oldu çok dūd u cerād
 Yedi cümle hazrevat oldu fesād
 Zıyķ u şiddetde қalub cümle ‘ibād
 Yā Raķīb *neccinā mimmā neḥāf*
- 9 Sen ğanīsın kullarıñdır muḥtāc
 Lütḥfuñ ile merḥamet bābını āç
 Bizi senden ğayra itme ihtiyāc
 Yā Ḥasīb *neccinā mimmā neḥāf*
- 10 Ka‘be-i Beytü’l Ḥaram ḥurmetine
 Ravza-i Ḥayru’l-Enam ḥurmetine
 Enbiyā Resūl-i Kirām ḥurmetine
 Yā ‘Alīm *neccinā mimmā neḥāf*
- 11 Bu Veliyyüddīn āşīye ‘azāb
 İtme ‘işyānım ile yā Vehhāb
 Lütḥfunla қıl du‘āmı müstecāb
 Yā Mucīb *neccinā mimmā neḥāf*

HARFÜ'L-KÂF

152

- 1 Kemâli bu 'âlemiñ n'olacak
 Şoñunda hemân fenâ bulacak
 Kazansa da kes meta' -ı keşir
 Çi fâide vârişe kalacak
- 2 Nizâmı budur ki ehl ü 'ıyâl
 Tedârîki ola vizr ü vebâl
 Neticesi oldu hüzñ ü melâl
 Giren buña gaykuya talacak
- 3 Kişi mişâliñi bîñ yıl 'ömür
 Sürse de aşlâ bulamaz sürür
 Bahârda mişâl-i gül açılır
 Devâmı ne 'âkıbet şolacak
- 4 Cefâsı keşir şafâsı kalıl
 Kaçanı 'azîz seveni zelil
 Seven dahî sevmeyen ânı bîl
 Cemî' si toprağa tolacak
- 5 Gecesi gündüzüdür elem
 Baş ağrısı dahî türlü seşam
 Ne raḥatı var neticesi ğam
 Bahanesi ne ölüm olacak

- 6 Mişâli bu dünyânîñ â canım
Yüzü buruşuq ‘acûze hânım
Gelür ise de yüzüme benim
Cefâsını boynuma şalacak
- 7 Gelin gibidir gün şarılur
Yüzüne gelür döner tarılur
Kaçar ilerü kovan yorulur
Vefâsı nedir ki yorulacak
- 8 Bilemediler haķâretini
Bulamadılar beşâretini
İzâle ânîñ bekâretini
İdemediler kime varacak
- 9 Aña şarılandan ‘uzlet ider
Şalağa uyana hizmet ider
Meyil virene ne zaḥmet ider
Murâdı aña belâ olacak
- 10 Göñül ne ‘aceb bu fâniye sen
Temâyül ile ḥâliñ perîşan
Heva ile hep çürüdü beden
Yakında bu cândan ayrılacak
- 11 Kırdâ yatub kıyâmet olub
‘Amelini kes eline âlûb
Ḥaşr yerine cemî‘ kelûb
Şırât u terâzü kurulacak

12 Tūrābi ādīñ Velī dediler

Velī olan kes fenāyı nedir

Yoluñda huzur-ı Hakkā gider

Ne itdiñ ise o sorulacak

153

1 Lütf eyle bize ey Hakk kapuñdan itme ırak

Qurbanımız kıl burak kapuñdan itme ırak

2 Bayram günü kurbanlar kesildi aqdı kanlar

Yoluñda fedā canlar kapuñdan itme ırak

3 Dergāhıñda kıl qabul qapuna varmağa yol

Qapunda kıl bizi kıl kapuñdan itme ırak

4 Senden gayriye muhtāc itme saña it muhtāc

Rahmet qapusunu aq kapuñdan itme ırak

5 Cem'it 'āşıklarıñla haşret şadıklarıñla

Sevgülü kullarıñla kapuñdan itme ırak

6 'Āşıklarıñ āh ider dāim zikru'llah ider

Yolumuz saña gider kapuñdan itme ırak

7 Veliyyüddin kāmīl şeri'atıñle kıl 'amel

Maqşūda eyle nāil kapuñdan itme ırak

- 1 Zāhidā eyle seḥāvet dāim itme şūfilik
Kāmil olmak isterseñ vārın sen eyle yok
Ḥubb-ı dünyā ile ġāfil başa çıkmaz bu yol
Derd-i Ḥaḳḳdan yüreğiñe hiç urulmadı mı ok
- 2 Bir şecerdir kim seḥāvet köki cennetde biter
Dalı dünyāya şalınmış her kim ol daldan tutar
‘Āḳıbet ol dal ānı cennet-i ā lāya çeker
Sende yapış ol ağaca cennetiñ gülünü koḳ
- 3 Bir şecerdir kim buḥillik köki cehennemdedir
Dalı dünyāya şalınmış ānı tutan ġamdadır
‘Āḳıbet ol dalı ānı nāra çeker şüphem nedir
Şaḳınub hırş u tama‘dan boynuña bağlama tavḳ
- 4 Bir faḳirden itme i‘ rāz ülfet it ānın ile
Tut birāder ol ġaribiñ cānını cānıñ ile
Ne virirseñ eliñ ile ol gider seniñ ile
Ne bilür ānıñ ḥālinden gözleri aç ıarnı tok
- 5 Zühd ü taḳvī hoşdur ammā yalnız nef‘i saña
Līk iḥsan it faḳire fāide aña saña
Cennetiñ ıapusunu evvel āçar ehl-i seḥā
Bir telezzüzdür bu lezzeti ne bilsün ehl-i sūḳ

- 6 Ya Veliyyüddîn sen eyle seḥāvet buḥli kov
 Muşḥaf-ı cûdi âçûben sûre-i ‘imrânı oku
 Ḥaḳḳ buyurdu *len tenālû’l birre ḥatta tünfîkû*
 Eyle infâkı faḳire bula gör iḥsân çok

- 1 Ey gönül fehm eylediñ mi dünyâñın da tadı yok
 Zevḳ-i dünyâ hoş dime bildim anıñda tadı yok
- 2 Mâl u cāhı ‘izzeti zillet imiş ancak anıñ
 Derdi çok dermânı yok dertsiz canıñda tadı yok
- 3 Saña iḳbāl ü teveccüh eylese cümle cihân
 Ḥaḳḳdan iḥsan olmayınca hiç ânında tadı yok
- 4 Çalışub kesb-i ticaret eyleseñ māl-ı ḥelal
 Âḫiretde şoru ḥesab vermenin de tadı yok
- 5 İtmeyüb sa’y mübalat eyleseñ cem‘i ḥarām
 Âḫiretde cevır ü ‘azab çekmeniñ de tadı yok
- 6 El âçub olsun dilenci eyleseñ nasdan diliñ
 Merdle nâ-merde muḥtac olmanıñ da tadı yok
- 7 Ülfeti ünsiyeti yaranla çok eyleseñ
 Göz göre vaḳtini zāyi‘ kılmanıñ da tadı yok
- 8 Kûşe-i vaḥdetde olub görmeseñ görölmeñ
 Ğurbet ilde yab yalnız kalmanıñ da tadı yok

- 9 Neye mübāşeret itsem şoñu ma‘ şiyet çıkar
Göz göre deryā-yı fışka ıalmanıñ da ıadı yok
- 10 Göz yumub itsem cesāret her şeyi itsem şuru‘
Pek de engüne gemiñi şalmanıñ da ıadı yok
- 11 Yā Veliyyüddīn lezzet mi ararsıñ dünyāya
Buña endişe taḥayyür kılmanıñ da ıadı yok

- 1 Bir şehre girmeğe murād eyledim
Tolanurum bir girecek kapu yok
Hişarı mürtefi‘ biñ kez biñ ādım
Yuğarı çıksam tutacak ipi yok
- 2 Pādişāh mişali sürsem salṭanat
Rüstem gibi olsam şāhib-i kuvvet
‘Adūnuñ katline itsem ‘azīmet
Askerimiñ tüfengi yok topu yok
- 3 Bilmezem ben hangi kāra yapışam
Ma‘ rifetiñ erbābına kavuşam
Gece gündüz dünyā ile yoluşam
Ben za‘ ifim bedēñ kuvveti yok
- 4 Zühd ü takvī yolu Hakkın yoludur
Müttakīler Hakkın ḥāliş kuludur
Yediğim giydiğim hep şüphelüdür
Divāne gönlümüñ enbi‘ āsı yok

- 5 Külli ‘ömürümde hayretde kaldım
 Gâh işâbet idüb gâhi yañıldım
 ‘Âķil iken deli divâne oldum
 Bir tükenmez yola düşdüm ucu yok
- 6 İrgat gibi eliñ işin işledim
 Tâcir olub ticârete başladım
 Kavaķ ağacına üzüm aşladım
 Ekşiliğinden yemeğē şalâhı yok
- 7 Nalband olub nal çağarım âtime
 Gürültümden kimse gelmez şatıma
 Baķ şu benim kârsazca şan‘ atıma
 Âtım topal ayağının mılı yok
- 8 Çobân oldum hey hey koyun güderim
 Tağlar başında teferrüc iderim
 Mandırada koyunları tutarım
 Şağarım şıkarım aşlâ südi yok
- 9 Mâil olmaz gönül âdla şana
 Cevâhirden şaray itseler bana
 Dünyânın mülkünü virseler baña
 Divane gönlümün iltizâzı yok
- 10 Cerrah olub alile itdim ilac
 Olmadı te‘şiri bulmadı revâc
 Çok hasta var kan âldırmağā muhtâc
 Lâkin kan alacaķ şah tamarı yok

- 11 Āşcı olub türlü ta‘ām bişirdim
 Muhtacları heb başıma üşürdüm
 Şavururken āş ı taşra taşırdım
 Kimse yemez hiç tadı yok tuzu yok
- 12 Dāmad olub şardım başıma ‘imāme
 Düğün itdim düğün irdi tamāma
 Cünüb olub girdim vīran hamāma
 Suyu soğuk kurnasınıñ taşı yok
- 13 Sāil olub elim ācdım kapuda
 Muhtācım ekmeğe yoğurda suya
 Zengin gibi yapdım bir güzel oda
 Konuğu yok ekmeği yok āşı yok
- 14 Cihānı bir mıkdar eyledim seyrān
 Hasta olub derde isterim dermān
 Meydān-ı hayretde kaldım ser-gerdān
 Derd ü ğamdan başımıñ halāş ı yok
- 15 Mekātib-i ‘irfāna dāhil oldum
 Tākatımce esrāra vāşıl oldum
 Elfāz-ı me‘ānide kail oldum
 Kimseniñ sözüme i‘tirāz ı yok
- 16 Derviş olub şeyhe itdim intisāb
 ‘Aşk odunda ciğerim oldu kebāb
 Şimdi mecmūunu eyledim harāb
 Gönlümüñ bir yerde irtibāt ı yok

- 17 Rencber olub ekdim ekini yere
 abardı ellerim ift sre sre
 ırıldı abanım aldım vre
 Hadımın naıbi yok hzı yok
- 18 Bir u olub udum dım bir anad
 u dey kendime virdim n u ad
 Kesb itmedim al ma'   me' d
 Neye balasam alı yok fer' i yok
- 19 Bir atanın destinde oul oldum
 Syesinde nın raatı buldum
 Hzmetinde uur itdim ouldum
 Bir aribim yreimin yaı yok
- 20 urbet ile db almıım arib
 Vaan-ı aliyye olmuam arib
 Hastayım ararım derdime abib
 Buldum amm derden i' tirfı yok
- 21 Tlib olub oldum medrese niin
 arf u nahvi oudum mantı kitbın
 Mtla' itdim erhile metin
 İ' rbı i' ll itikkı yok
- 22 Murin oldum vefsız yre
 Beni H yolundan itdi vre
 Azm  cezm iderim andan firre
 Bir lazca benden infikkı yok

- 23 Bir şehre girdim güzel şüretli
 Bir kapusu vardır iki kanatlı
 Tatlısı âcıdır âcısı tatlı
 Çıkmaz sokak bir kaçacak yolu yok
- 24 Āta bindim sürdüm yazı yabana
 Ārpa ister bakmaz ota şamana
 Şalı virsem anı gider ziyana
 Ayağında bağ başında gemi yok
- 25 Bir ırmağa girdim bendini tıtdım
 Harkını kazdırdım şular âkıtdım
 Vârı yoğa katdım emek şarf itdim
 Bir değirmen kurdum ammâ unu yok
- 26 Āvcı olub yürüdüm şola şağa
 Tefrîc iderim yakın ırağa
 Şâhinimi şaldım bir ulu tağa
 Boş çıka geldi âğzında âvı yok
- 27 Bir kafesde bir bülbülü besledim
 Ġarib ġarib ötüşünü sesledim
 Virân oldu kafes ötmez bülbülüm
 Şehirlerde figâanı yok âhı yok
- 28 Beni gören şanur zevk ü şafâda
 Şafânın içinde kaldım cefâda
 Türlü dertler karar itdi kafada
 Bencileyin derde bir mübtelâ yok

29 Velıyyüddın bilmez cihānda ne var

Vazıfeden hāric işleri tutar

Göñül diyārında yaptım bir pıñār

Şūreti güzel bir kaçre şuyu yok

157

Velehu ‘Afā ‘Anhu

1 Cihānda bulmadıñ ey dil ferahlık

Göñül sende nedir bu kapanıklık

Ḳani zikriñ nedir bu uşanıklık

Göñül sende nedir bu kapanıklık

Ne vaktin gele saña uyanıklık

2 Şafā ārar iken düşdün ‘anāya

Beḳā arar iken düşdün fenāya

Ḥāb yetdi seni cürm ü cināya

Göñül sende nedir bu kapanıklık

Ne vaktin gele saña uyanıklık

3 Ārar iken Ḥālıkı düşdün maḳāla

Düşürdü maḳāla seni vebāle

Vebāl ile irülür mü vişāle

Göñül sende nedir bu kapanıklık

Ne vaktin gele saña uyanıklık

4 İdüb ebnā-yı dünyā ile ülfet
 Saña kılllet ü zillet şān u şöhrat
 Bürümüş gözlerini hāb-ı ğaflet
 Göñül sende nedir bu kapanıklık
 Ne vaktin gele saña uyanıklık

5 Kanādīñ yok semāyı ārzularsın
 Kemālīñ yok cemāli ārzularsın
 Nihālīñ yok zülālī ārzularsın
 Göñül sende nedir bu kapanıklık
 Ne vaktin gele saña uyanıklık

6 Karārīñ yok karārī ārzularsın
 Firārīñ yok firārī ārzularsın
 Tīmārīñ yok tīmārī ārzularsın
 Göñül sende nedir bu kapanıklık
 Ne vaktin gele saña uyanıklık

7 Veliyyüddīn yatub ğafletde dāim
 Gece gündüz ne şāimsin ne kām
 Bahāyim gibi bu merāde sām
 Göñül sende nedir bu kapanıklık
 Ne vaktin gele saña uyanıklık

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Bu dünyā zull ü seyranlık değil bâkî bu meydanlık
Önü ma‘mur olursa da şönu elbetde vîrânlık
- 2 Bilürken ey gönül anıñ fenâ olduğunu cânıñ
Âtarsın naqşına ânıñ nedir sende bu nâdanlık
- 3 Gelin gibi gelüb saña şekerler şundu ağzıña
Yalandır ey gönül buña meyil vermek ne hayvanlık
- 4 Yüzüñ döndürme ‘uqbâdan naşîbin iste Mevlâdan
Hülâşa fâni dünyâdan firâr itmekdir insanlık
- 5 Tolaşub zülfüne ğâfil olamaz maṭlâba nâil
Buña meyil itmeyen âkil olur her işi âsanlık
- 6 Düşenler ânıñ ardına yoruldu döndü ardına
Devâ bulmadı derdine ḳalub ḥâib ḥüsrânlık
- 7 Yelerken bu fenâ mülküne düşürdü kendini hülke
Binüb deryâda bir fülke hevâsı oldu tufânlık
- 8 Muḥâlif esdi rüzgar gemisin itdi târ ü mâr
Şuya ğarḳ oldu ne ki vār-ı fenâya gitdi ḳapdanlık
- 9 Bunuñ neticesi ölüm başîret ehline ma‘lum
Sevenler nefsine zulüm idüb görmez mi yamanlık

- 10 Kişiniñ ‘ömrü bir dâne iki taş arasında
Bu kadar ‘ömür için sende ne bu hırş-ı firavunluk
- 11 Buyurdu Hakk Te’âla *küllü nefsin zâikatü’l-mevt*
Turur qarşında Azrâil canıñ elinde kurbanlık
- 12 ‘Ömrüñ eyleseñ tedbîr-i metâ‘ın eyleseñ tekşîr
Ne kadar eyleseñ ta‘mir olma şoñu perîşanlık
- 13 İderseñ ‘uzleti halkdan bulasın devleti Hakkdan
Geçerseñ başdan ayakdan budur dünyâda sulţanlık
- 14 Seni yoluñdan âvâre ider elbet âvâre
Çıka ânda yürek kara değil dostluk bu düşmanlık
- 15 Gelürse yanına bed-kâr ide çok dertlere duçar
Zamâne halkınıñ ey yar işi hayle ü şeytânlık
- 16 Gönül niçün âkıllanmañ ki dem ölümü añmañ
Bilenden nuş u pend almañ nedir sende bu nâdanlık
- 17 Ağardı şakalıñ saçını çoğaldı gün be-gün suçun
Harâb oldu için tışın hani cürmüne pişmanlık
- 18 Gönül keş ü güzâr itdi çok işlerden hazer itdi
Veliyyüddîn nazar itdi bu dünyâ bağ u bostanlık

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Her ‘umūrum saña tefvîz eyledim yâ Rabbenâ
Enbiyâlar ھرmetiyçün eyle tevfiķiñ refiķ
- 2 Hep seniñ ‘aşıkların ھرpuñda ider ilticâ
Evliyâlar ھرmetiyçün eyle tevfiķiñ refiķ
- 3 Kimse yol bulmaz ھرpuña olmasa tevfiķiñ refiķ
Etķiyâlar ھرmetiyçün eyle tevfiķiñ refiķ
- 4 Lütfiñla bizi de yâ Rabbi kıl ھرpuñda ķul
Aşfiyâlar ھرmetiyçün eyle tevfiķiñ refiķ
- 5 Şânına *levlāk* okunan Aħmed Muħtâr-ı Hakk
Nūr-ı envâr ھرmetiyçün eyle tevfiķiñ refiķ
- 6 Ol Ebu Bekir ‘Ömer ‘Oşmân ‘Aliyyü’l-Murtażâ
Hayr-ı ahyâr ھرmetiyçün eyle tevfiķiñ refiķ
- 7 Fâtıma şiddiķa u kübra ve on iki imâm
Hayr-ı ebrâr ھرmetiyçün eyle tevfiķiñ refiķ
- 8 Bu Veliyyüddini berzaħdan ħalâş it yâ Kerîm
Kuţb-ı esrâr ھرmetiyçün eyle tevfiķiñ refiķ

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Burc-ı dilde toğdu gene āh zār āyrılık
Hāne-i dil ocağında yandı nār āyrılık
- 2 Firḳat-i yāran ile gönlüm mükedder olmağın
Esdı başıma şitā-yı rüzgār āyrılık
- 3 Āyrılığa nisbetle āğu sükker gibidir
Gönlümün bağında güyā pāy-ı mār āyrılık
- 4 Dem-i ḡurbetde tutulub dil-i ḡurīb olmuşken
Aqlımı itdi perīşan tār u mār āyrılık
- 5 Bağ-ı yāran şafāya vuşlat isterdi göñül
Fāni dünyānıñ ne çāre oldu kārı āyrılık
- 6 Bülbül nālanveş arar iken dost gülünü
‘Āķıbet āğlatdı bizi zār zār āyrılık
- 7 Şādık yāranla şöḥbet-i şafā verir dile
İtmese şöñunda bizi bī-ķarar āyrılık
- 8 Tesliye ider Veliyyüddīn Rāci gönlüne
İlle çekdirir eleme ıztırār-ı āyrılık

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Ey nefsinin emrine itā‘ at iden alımak
Nefsin saña itdiği ezādan haberiñ yok
- 2 Dünyāda yiyüb içmeyi ‘ādet iden alımak
‘Uqbāda olan kaht ü ğalādan haberiñ yok
- 3 Cennet ni‘metin ni‘met-i dünyāya deġşdiñ
Ġabn eylediġiñ bey‘ u şerādan haberiñ yok
- 4 Şeytana uyub işlediñ envā‘ -ı fesād
Tızaġa düşüb habs-i belādan haberiñ yok
- 5 Kur‘ān-ı ‘Azīminde Hudā der *ettī‘u*
‘İbādet ile emr-i Hudā haberiñ yok
- 6 Utanmayub Allahdan idersin nice ‘işyān
Maşşerde olacak havf u hayādan haberiñ yok
- 7 Ġayriniñ ‘ayubun yüzüne urma ġāfil
Kendiñde olan ‘ucb u riyādan haberiñ yok
- 8 Gözleriñi aç tūl-i emel itme Tūrābi
Meskeniñ olan taht-ı şerādan haberiñ yok

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Bir ‘aceb derde giriftâr olmuşum dermânı yok
Dâimâ fikr ü taşavvur haddile pâyânı yok
- 2 Bir taraftan mekr-i dünyâ bir taraf iblis-i la‘în
Kâlbeye iğvâ’lar virir çok ol dîni imânı yok
- 3 Bir taraftan nefis-i emmâre sū ile emr ider
Fıskla mālūfa olmuş hiç anıñ ihsânı yok
- 4 Bir taraftan ‘aşk âteşi kalbi yakmaktadır
Gizli gizli yanar ammâ şor tâ nîran yok
- 5 Gönlüm eyledi ta‘alluk bir beyâz gül dalına
Çünkü dünyâda anıñ emşâli yok akrânı yok
- 6 Perde-i hicâb ihâta eylemiş Tûrâbiyi
Kimse bilmez sırrını ifşâ ile i‘lânı yok

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 ‘Âkil değilim sağ ile soldan haberim yok
Kâmil değilim kâl ile hâlden haberim yok
- 2 Ağuyla kara bahrine taldım şusuzum ben
Bâtında akan âb-ı zülâlden haberim yok

- 3 B lb l gibi g l bağ esine girdim ise de
Se erde a ılan kırmızı g lden  aberim yok
- 4   rbetde  alub  uzağa  utdu beni  eyy d
Va anda olan sırr-ı  ay lden  aberim yok
- 5 D ny yı da  u b yı da kesb eyledim ben
Her cihetle  izz-i kem lden  aberim yok
- 6 Girdim  ovana bal  rusu gibi vel kin
 ovan   r d  mum ile baldan  aberim yok
- 7 Bilmem nice olur bu za  iflik ile   lim
 a   l  f ide ta  dir-i ezelden  aberim yok
- 8  aflet ile   mr m d ken b geldi bu  ana
  mil değilim va t-i ecelden  aberim yok
- 9  aflet b r m   g z n  b -  re Vel ni 
Avn ide  ud  m h ile salden  aberim yok

Velehu  Af   Anhu

- 1  stik amet ile ey dil  oğru yoldur  oğruluk
R h-ı  a  da m stak m ol  oğru yoldur  oğruluk
 stik amet vu lat-ı  a  a del l olur sa a
R h-ı  a  da m stak m ol  oğru yoldur  oğruluk

- 2 *Festakim kema ümirte* dedi Qur'ānda Hudā
 Sûre-i Hûdu oku ma' nâsını eyle edā
 Hâsılı budur merâmıñ intihâ ü ibtidâ
 Râh-ı Hâkka müstakîm ol toğru yoldur toğruluk
- 3 Uçmağa âldanma zâhid kuş da ider tayrân
 Tayy-ı menzil itme şeytan da ider tayy-ı mekân
 Bil kerâmetiñ tarik-i istikametdir 'ayân
 Râh-ı Hâkka müstakîm ol toğru yoldur toğruluk
- 4 Ne der iseñ istikâmet secdeye ko başıñı
 Kork 'azâbından Hudânın gözden âkıt yaşıñı
 Dinle Qur'an u Hadîs eyle âsan işiñi
 Râh-ı Hâkka müstakîm ol toğru yoldur toğruluk
- 5 Hayra şarf eyle diliñi söyleme fâhiş kelâm
 İhtirâz eyle haramdan ekl idüb tayyib ta'âm
 Elleriñi hayra şarf it karnıña koyma harâm
 Râh-ı Hâkka müstakîm ol toğru yoldur toğruluk
- 6 Ayağıñ hıfz it haramdan meclis-i 'ilme yürü
 Fercini şakla zinâdan olasın erler eri
 Her kabâhatde Velî sen kalbiñi eyle ârı
 Râh-ı Hâkka müstakîm ol toğru yoldur toğruluk

HARFÜ'L-KÂF

165

- 1 'İlm ü ihsânı Mevlânıñ 'acebdir şanı mollânıñ
 Kıvâmı dîn ü dünyânıñ 'ilm ü 'irfânı mollânıñ
- 2 Ricâl ü avrata cümle 'ilm farzdır ânı aña
 Okuyub yaz 'amel eyle budur sulţânı mollânıñ
- 3 Eğer olmasa tâlibler olur mu Hakkâ râğıblar
 Bu tahşîl-i muţâlibler kamu iz'anı mollânıñ
- 4 Eğer olmasa 'âlimler tarîk-i Hakkda kâmiller
 Helâk olurdu câhiller 'ilimdir cânı mollânıñ
- 5 Tarîkat gülüdür tâlib haqîkat bülbülü tâlib
 Şeri'at sünbülü tâlib güzeldir şanı mollânıñ
- 6 Ne kadar olsa da fâsık sever tâlibleri Hâlık
 Hakkıñ rahmetine lâyıq peri cinânı mollânıñ
- 7 Komaz Hakk sözü dilinden yañılmaz aşlâ yolundan
 Şeri'at düşmez elinden odur mizânı mollânıñ
- 8 Girüb mekteb-i 'irfâna nazar itdikçe Qur'âna
 Virüb elfâzına ma'na görür i'nanı mollânıñ
- 9 Hakkâ halkı ider irşâd bilünür Hakk gider elhâd
 İder zındıkları ber-bâd yakar nîrânı mollânıñ

- 10 Delâil baħrine ulûc ider âsân olur her güc
Şeri‘ atdir elinde ħüccet ü burhânı mollânıñ
- 11 Oқuyub ‘âlim olunca ‘ilim baħrine ғalınca
Şâhin gibi uçar nice ғanrı arslanı mollânıñ
- 12 Açıқdır ғalibiñ desti Ҳaққа mâil olan dostu
Münâfıқ puғ-peresti hemân düşmanı mollânıñ
- 13 Ne қadar olsa da âşî deғil Mevlâsını nâsi
Silinür қalbiniñ pası gider işyânı mollânıñ
- 14 Muғahhar şânı a‘ lâdır kemâl-i zühd ü taқvadır
Demürdan daғı aқvadır dīni imānı mollânıñ
- 15 İderler faқrla faғri iderler ni‘ mete şükür
İderler dâimâ fikri münevver cānı mollânıñ
- 16 Denildi âdına suhte deғildir işleri sahte
Yanub derd-i İlâhide ciğer püryân mollânıñ
- 17 Yalın ayak başı âçık çekerler nice yoғsulluқ
Kimisi âç kimisi toқ kimi üryānı mollânıñ
- 18 Gezerler ‘âlemi seyyah ‘ilim deryāsına sebbāħ
Elinde şer‘ le miftāħ âçık cinānı mollânıñ
- 19 Uyurları yandırır şusuzu şuya қandırır
Yüzünü Ҳaққа döndürür odur cānānı mollânıñ

- 20 Hüdâdan havf idüb korkar seherde uyanub kalkar
Oturub dersine bakar nedir hayrânı mollânıñ
- 21 Bu yollarda nice zaḥmet çeker anı bilür ni‘ met
Cemi‘ âleme raḥmet olur seyrânı mollânıñ
- 22 Gele bir beldeye her bār ānın bereketi artar
Ḳabirlerden ‘azāb kalkar du‘a meydanı mollânıñ
- 23 Neden ānları görmezler neden şadaḳa virmezler
Neden bunları sevmezler nedir ‘işyānı mollânıñ
- 24 Neden ḳadrini bilmezler sözüne teslīm olmazlar
Neden naṣiḥat ālmazlar hani iḥsānı mollânıñ
- 25 Bildi ḳadrini cāhil iderdi ayağın taḳbīl
İdüb aḥlāḳını tebdīl olurdu cānı mollânıñ
- 26 Velākin gözleri a‘ mā ne bilsün ḳadrini a‘ lā
Görünür şor tā ednā yücedir şānı mollânıñ
- 27 Kitābına idüb naḳar mesāil baḥrine yüzer
Çalışmaḳ dersine her derdiniñ dermānı mollânıñ
- 28 Naḳar idüb mesā‘ına ider işbātı şānına‘
Gece gündüz müṭāala‘ bağı bostānı mollânıñ

- 29 Hüdânın sevgülüsüdür ‘azâziliñ adûsudur
Cevâhiriñ kapusudur sözü mercân mollânîñ
- 30 Bulayım dir iseñ rahmet göreyim dir iseñ Cennet
İde gör tâlîbe rağbet sebebdır nânı mollânîñ
- 31 İhânet itmeden şaķın haķâret itmeden şaķın
Hıyânet itmeden şaķın haķâdır ta‘nı mollânîñ
- 32 Veliyyüddîn medhıyye okuyub kıldı hediye
Nedir hâşıl-ı każiye budur destânı mollânîñ

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

- 1 Kâdir ü Kayyum Eḡadsin mülk seniñ yâ Mâlike’l-Mülk
Vâḡid ü ḡayy ü Şamedsin mülk seniñ yâ Mâlike’l-Mülk
- 2 Hükme fermân seniñdir lüṡṡla iḡsan seniñdir
Dertlere dermân seniñdir mülk seniñ yâ Mâlike’l-Mülk
- 3 Vâr idersin yok idersin az idersin çok idersin
Âç idersin ṡok idersin mülk seniñ yâ Mâlike’l-Mülk
- 4 Yaradırsın öldürürsün gülleri sen şoldurursun
Âḡladırsın güldürürsün mülk seniñ yâ Mâlike’l-Mülk
- 5 Kılleti keşret idersin keşreti kıllet idersin
‘İzzeti zillet idersin mülk seniñ yâ Mâlike’l-Mülk

- 6 Nār idersin nūr idersin dilleri mesrūr idersin
Çölleri ma‘mur idersin mülk seniñ yā Mālike’l-Mülk
- 7 Tağları sen bağ idersin bağları hem tağ idersin
Taşları toprak idersin mülk seniñ yā mālike’l-mülk
- 8 Şenliği harāb idersin deryāyı serāb idersin
Kuru taş ab idersin mülk seniñ yā Mālike’l-Mülk
- 9 Mü‘mini mesrūr idersin gönlünü ma‘mur idersin
Kāfiri maḫhūr idersin mülk seniñ yā Mālike’l-Mülk
- 10 Bu Veliyyüddīn ḫuluñ ister iḥsānıñı seniñ
Kime dilerseñ verirseñ mülk seniñ yā Mālike’l-Mülk

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Bu fenānıñ ayş u nūşundan göñül uşanmadıñ
Ār u nāmusu birağub ‘aşq oduna yanmadıñ
- 2 Bu fenānıñ ziyneti lezzeti hep zull ü ḫayāl
Dedim ise de göñül sen sözüme inanmadıñ
- 3 Ğarḫ olub lezzet-i dünyā baḫrine gündüz gece
Ey göñül sen lezzet-i ‘uḫbā ile boyanmadıñ
- 4 Semm-i dünyāyı içün kendiñi eylediñ ḫarāb
Nūş idüb ‘aşkıñ şarabın bir daḫīḳa ḫanmadıñ

- 5 Nefs-i emmāre bu zindanda seni abs eyledi
B lb l mişali seherde g l dalına konmadı 
- 6  al ben řaħr -yı ğafletde şaşurdu  yolu u
Uğrayub dery -yı ‘ aşkı  gemisine binmedi 
- 7 Z lmet i inde  alub vuşlat g neşi toğmadı
H b-ı ğafletdan g   l sen bir zam n uyanmadı 
- 8 Terk id b sen benliği varlık binası yıkmadı 
Y  Veliyy dd n y ksekden aşağı inmedi 

Velehu ‘ Af  ‘ Anhu

- 1 Ey g   l dedim sa a ins n ol ins n olmadı 
ş reti  ins na be zer l kin ins n olmadı 
- 2 ‘  lem-i ervaħdan ind i şalb-i abde ber-ķar r
Raħm-ı m dirde toğuz  y  urdu  ins n olmadı 
- 3 şonra d ny ya gel b sa a baķub erkek dişi
Dediler bu ins n olmaz ger ek ins n olmadı 
- 4 Ana  ata  zaħmeti i  ekdiler nice zam n
Boşa zaħmet  ekdiler sen k mil ins n olmadı 
- 5 Mekteb-i ‘ irf na gird i ma‘ rifet kesb itmeğe
Yirmi toğuz harf oķudu  gene ins n olmadı 

- 6 Nice zamān ‘ilm-i zāhir ile itdiñ iştiğāl
Manṭıq u ma‘ni oḡuduñ yazdıñ insan olmadıñ
- 7 Bir zamān seyyah mişāli eylediñ keşt ü güzār
Nice erbāb-ı kemāli bulduñ insān olmadıñ
- 8 Murṭaza ādlu kemāl issine itdiñ intisāb
Feyz-i himmetden anıñ āldıñ insān olmadıñ
- 9 Bir zamān zāhid misāli zūhd ü taḡvī ile düşüb
Şāim olduñ ḡāim olduñ gene insān olmadıñ
- 10 Bir zamān va‘az naṣiḡat eyleyüben kürsüde
Halka gösterdiñ yolu sen kendiñ insān olmadıñ
- 11 Mum gibi kendiñi yaḡdıñ ışıdayım der iken
Bī-‘amel nāsa mu‘allim olduñ insān olmadıñ
- 12 Āḡiri dünyā evine eylediñ şimdi duḡūl
Şāḡib-i evlād u ‘ıyāl olduñ insān olmadıñ
- 13 Yā Tūrābi raḡmet Ḥaḡḡdan sen olma nā-ümīd
İşde insanlık budur kim bildiñ insan olmadıñ

- 1 Ey göñül derde düş ol derde dermān istersen
‘İşḡa düş sarḡoş ol dem-i devran istersen

- 2 ‘Irz u vaķārıñı kov nāmus u ārıñı kov
Ādla şānıñı kov ādla şān isterseñ
- 3 Dāim zikret Raḥmānı sür ķalbiñden şeyṭanı
Terk it nām ü nişānı nām ü nişān isterseñ
- 4 Kim yok ide varlıķı sürer dilden ıarlıķı
Eyle āh u zarlıķı vaşl-ı cānañ isterseñ
- 5 Benlik pasını göñülden silüb sāf dil ol
Sen seniñ ‘acziñi bil ‘ilim ü ‘irfān isterseñ
- 6 Mevlānıñ ‘aşķına düş her ḥālını eyle hoş
Şādıķlar ile konuş ḥāliş yāran isterseñ
- 7 Nāsa ḥultat eyleme boşa ülfet eyleme
Malaya‘ni söyleme zevķ-i cānañ isterseñ
- 8 Şeri‘atı muḥkem tut tariķata ıoķru git
Dīdelerden yaş āķıt def‘i nīrān isterseñ
- 9 Öp mürşidiñ ayaķın pek baēla nefsiñ baēm
Dāim Allah’a şıēm ıard-ı şeyṭan isterseñ
- 10 Meyil virme dünyāya sülük eyle ‘uķbāya
Ķıl ‘ibādet Mevlāya ḥūri ģılman isterseñ
- 11 Gündüzlerde şāim ol gecelerde ķāim ol
Günahlara nādim ol ‘afv u ģufrān isterseñ

- 12 Ne şanırsıñ kendi nefsiñe şān ānı ğayra
Şarf it ‘ömrünü ğayra kāmīl insan isterseñ
- 13 Veli sen bil şuçuñu āsan eyle gücünü
Ma‘mur eyle içiñi zikr-i Raḥmān isterseñ

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Şūfī ne bu teşvişlik böyle mi olur dervişlik
Hep işiñ gücün piçlik böyle mi olur dervişlik
- 2 Şakınmaz hiç lisānı söyler ğıybet yalanı
Belki ider bühtānı böyle mi olur dervişlik
- 3 Şarğını düz şarmış güyā kemāle irmiş
Cakası düşüvermiş böyle mi olur dervişlik
- 4 Dervişler ider sükūt verir ğayrla öğüt
Sende var mıdır şübūt böyle mi olur dervişlik
- 5 Riyā ile süm‘ası anıñ büyük ḳal‘ası
Şeytānlarıñ mer‘ası böyle mi olur dervişlik
- 6 İki yüzle bakar canları oda yaḳar
Yılanlar gibi şoḳar böyle mi olur dervişlik
- 7 Şūretini düzeltmiş taliyasını özeltmiş
‘İbādeti azaltmış böyle mi olur dervişlik

- 8 Kibirle haqd u hased tolmuş gönünde bî-ḥad
İblisden daḥî işid böyle mi olur dervişlik
- 9 Sürme çekmiş gözüne şu sürmemiş yüzüne
Sözü uymaz özüne böyle mi olur dervişlik
- 10 Veliyyüddîn it nazar şerrinden eyle ḥazer
İki yüz ile gezer böyle mi olur dervişlik

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Gönül niçün uyanmazsın nedir sende bu ġāfillik
Yanub ‘ aşka boyanmazsın nedir sende bu ġāfillik
- 2 Gönül kendini beğenme bu ‘ aceb vāra ṭayanma
Seni insan olur şanma hani insan-ı kāmillik
- 3 Bilürken ‘ āmil olmazsın niçün sen kāmil olmazsın
Gönül sen seni bilmezsin nedir sende bu cāhillik
- 4 Kul isen sen hani kulluk kul olan vārın ider yok
‘ İbādet az kabāḥat çok nedir sende bu kāhillik
- 5 Ḥayr az şerde keşîrsin nice ma‘ siyet işlersin
Dönüb ‘ affını istersin nedir sende bu sāillik
- 6 El açub Rabbü’l-‘ Alāya sülūk itmezsin ibķāya
‘ Aceb bu fāni dünyāya nedir sende bu māillik

- 7 İdüb arzu bu dünyâyı unutduñ ħubb-u Mevlâyı
Yitürdüñ sen günü ayı nedir sende bu ġāfillik
- 8 Uyub nefsiñ hevāsına meyil virdiñ fenāsına
Düşüb derd ü belāsına nedir sende bu ġāfillik
- 9 Bu dünyā bir kocaķarı ǧalāletdir anıñ kārı
Aña teslīm idüb vārı nedir sende bu ġāfillik
- 10 Fenā olduğunu bilürken olduñ aña mağrur
Söndü sende ‘ aşķ nūru nedir sende bu ġāfillik
- 11 A günahķār Veliyyüddīn ħarāb itdin beķā dārın
Yapam derken bugün yarın nedir sende bu ġāfillik

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Ben de bir gün bu cihāndan nā-bedīd olsam gerek
Ṭatlu canı ansızın ‘ azrāile virsem gerek
- 2 Ġasl idüb ġassal beni giyem kefen gömleğini
Getürüb iĥvān beni muşallāda kınsam gerek
- 3 Erkişi niyetine benim namāzım kıllalar
Binüb ağacdan āta maķbere varsam gerek
- 4 İndirüb kabrimde iĥvān üzerimi örteler
Ḥaķķ Te‘ āla can virüb kabrimde dirilsem gerek

- 5 İki melek baña gelüb ānda ideler suāl
Avn-ı bār olursa hoş cevāb virsem gerek
- 6 Nice müddet kabır içinde çürüyüb yevmi'l-ba'ṣ
Uyanub çıķam kabirden maḥşere varsam gerek
- 7 Faşl olub da'vā-yı maḥşer ḥamlesi ola tamām
İzn-i Ḥaḳḳ ile cinānıñ bağına girsem gerek
- 8 Bu Veliyyüddīn Ḥaḳḳın lütfunu ider recā
Kesmezem ümīdimi ben Ḥaḳḳa yalvarsam gerek

Velehu 'Afā 'Anhu

- 1 Tekebbür eyleme ey dil seniñ bir nuṭfedir aşlıñ
Tevazu' eyle gel tākim zuhur ide seniñ faẓlıñ
- 2 Giyüb қоşmaқdasın dāim yiyüb içmekdesin
Dāim қonub göçmekdesin dāim bahāimden nedir farқıñ
- 3 Eğer ben 'ālimim derseñ hani ya 'ilimle 'amel
Bu şūretde berāberdir seniñ 'ameliñ ile cehliñ
- 4 Eğer ben şādıķım derseñ hani ya şıdқla ihlāş
Tefekkür eyleyüb ḥāliñ diregör başıña 'aқlıñ
- 5 Eğer ben 'āşıķım dirseñ hani 'uzlet bu dünyādan
Ḥaḳīķi zan idersiñ sen mecāzīdir seniñ 'aşқıñ

- 6 Eğer ben ‘ārifim dirseñ oğıl *men aref* dersin
Olasın ‘ārif bi’llah bu ‘irfān iledir vaşlın
- 7 Eğer ben fāzılım dirseñ fazīlet ben ile olmaz
Değil kınadı baūzun eđer vezn eyleseñ fazlın
- 8 Veliyyüddin miskin sen tevāzu‘ eyle ol āsan
Saña ihsan ide Raḥman bula tā raḥatı cānın
- 9 Eđer ben zāhidim dirsens hani ya zūhdle taḳva
Eğer taḳva ola ulu olur ise seniñ raḥmın

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Her kitābın evvelinde yedi şey bilmek gerek
Üçü vācib dördü cāizdir ‘amel kılamak gerek
- 2 Vācib olan besmele ü ḥamdle ü şalvele
Cāiz olan ism-i kitāb fennini bilmek gerek
- 3 Kaç faşıldır ānı bilmek daḥī ğarż faide
Kırtulub sa‘y-i abeşden ber-murād olmak gerek
- 4 Cümlesinin vācib olduğuna vardır üç delil
Biri āyet biri ḥadīs ‘aql ile bilmek gerek
- 5 Rāciyā eyle teemmül tālib-i şādık isen
Öğrenüb ādābı eşrāfı edib olmak gerek

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

1 Yā muḳallibe’l-ḳulūb ṣebbit ḳalbi ‘ alā dīnik

Yā müfettiḥa’l-ḳulūb ṣebbit ḳalbi alā dīnik

(Ey kalpleri evirip çeviren kalbimi dinin üzere sabit kıl.

Ey kalpleri açan kalbimi dinin üzere sabit kıl.)

2 Bilḥaḳḳı men aḥbebtühü bilḥaḳḳı men ekremtehu

Bilḥaḳḳı men en‘ ametehü ṣebbit ḳalbi alā dīnik

(Sevdığının hatırına, ikram ettiğinin hatırına, nimet verdiğinin

hatırına (güzellik yaptığının hatırına), kalbimi dinin üzere sabit kıl.)

3 Biḥurmeti’l-ulemā’i biḥurmeti’şşulahā’i

Bihurmeti’l-ḥulefāi ṣebbit ḳalbi alā dīnik

(Alimler hürmetine, salihler hürmetine,

halifeler hürmetine kalbimi dinin üzere sabit kıl.)

4 Lā ilāhe illa ente sübhāneke inni küntü

Minezzālimīne ḳultü ṣebbit ḳalbi ‘ alā dīnik

(Senden başka ilah yok şüphesiz ben kendime

zulm edenlerden oldum dedim ki kalbimi dinin üzere sabit kıl.)

5 Yā Ğaffaruğfir zünübi yā Settārüstur uyūbi

Yā Fettāhüftaḥ ḳulūbi ṣebbit ḳalbi alā dīnik

(*Ey gaffar (günahları bağışlayan) günahlarımı bağışla.*
Ey settar (günahları örten) ayıplarımı gizle.
Ey fettah (kapılar acan) kalbimi aç. Kalbimi dinin üzere sabit kıl.)

- 6 H̱allismin şerril emmāreti hallis min mekril mekkāreti
 H̱allis min şerril fettāneti şebbit albi alā dīnik

(*Emmare nefsin şerrinden kurtar, tuzak kuranların tuzaklarından kurtar.*
Fitnecilerin şerrinden kurtar kalbimi dinin üzere sabit kıl.)

- 7 Bilẖaqqı ismikel azīmi biẖaqqıl ur'ānil kerīmi
 İẖdināssırātmüstakīymi şebbit albi alā dīnik

(*İsmi azamın hakkı için, Kur'an-ı Kerim hakkı için*
bizi dosdoğru yola ilet. Kalbimi dinin üzere sabit kıl.)

- 8 Āmentü entel vācid āmentü entel mācidü
 Āmentü entel vāhid şebbit albi alā dīnik

(*İman ettim sen var olansın iman ettim sen güzel olansın.*
İman ettim sen tek olansın kalbimi dinin üzere sabit kıl.)

- 9 Yā Raḥmān u yā Raḥīm u yā Rezzāk u yā Alīmü
 Yā Vehhāb u yā Kerīm şebbit albi alā dīnik

(*Ey rahman (esirgeyen) ey rahim (bağışlayan),*
ey rezzak (rızkıları veren) ya alim (her şeyi bilen),
ya vehhabu (hibe eden) ya kerim (ikram eden),
kalbimi dinin üzere sabit kıl.)

10 Yâ Allah yâ Allah lâilâhe illallah

Yâ Rabbi entel mün‘im şebbit kalbi alâ dînik

(Ya Allah ya Allah Allah'tan başka ilah yok.

Ey ondan başka ilah olmayan kalbimi dinin üzere sabit kıl.)

11 Veliyyüddin mücrim elhamdülillahi müslim

Yâ Rabbi entel mün‘im şebbit kalbi alâ dînik

(Veliyyüddin günahkar elhamdülillah Müslüman.

Ya Rabbi sen nimet verensin. Kalbimi dinin üzere sabit kıl.)

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

1 Gel ey gâfil ‘ibâdet kıl bu cennete girem dersên

Günâhîña nedâmet kıl bu ni‘meti görem dersên

2 Hüdâya eyle i‘timad Resûle eyle i‘tikâd

İdesin şer‘ine isnâd bu maîlûba irem dersên

3 Şaķın kimse‘i incitme daķı kimseden incinme

Sefâhet âtına binme göreyim çok kerem dersên

4 Diliñde istirahat kıl zikirde istidâmet kıl

Yoluñda istikâmet kıl bu şıraţdan geçem dersên

5 Veliyyüddin ‘âdet kıl fakirlere i‘ânet kıl

Yidür içür şehâvet kıl bu kevşerden içem dersên

HARFÜ'L-LÂM

177

- 1 Vahdet-i Hakkâ şehâdet ne güzel
Ne güzel şavm ile şalât ne güzel
Ne güzel hac ile zekât ne güzel
Ne güzel Hakkâ itâ' at ne güzel
- 2 Gel ey dil sen nazar it hüsn-i nazar
Tariq-i zındıktan eyle hazer
Hakkı bil Hakkla sen eyle bazâr
Ehl-i sünnet ve'l-cemâ' at ne güzel
- 3 Hakkâ inân dahî meleklerine
İ' tikkâd it dahî kitablarına
İnanub Resul ü peygamberine
Olasın ehl-i sa' âdet ne güzel
- 4 Di kıyâmet günü Hakkdır oluser
Bilesin Hakkdan olur hayrla şer
İkisinide yaradır hayrı sever
Ne güzel ba' sa şehâdet ne güzel
- 5 'İlim-i hâliñi bilüb eyle 'amel
Hakkâ kullukda şağın etme kesel
Bilesin otuz iki farz güzel
Güsül âbdest tahâret ne güzel

- 6 Hakkı Hakk bil olasin tâbi‘-i Hakk
 Bilesin bâtılı ol ânda ırak
 İki cihānda olasin yüzü ak
 İki ‘ âlemde selāmet ne güzel
- 7 Beş vakıtde başıñı secdeye ko
 Hakkı tekbîr idesin kalble hû
 Namaz oldu vuşlat-ı Hakk’a kapu
 Ne hoş ezān u kâmet ne güzel
- 8 Göz ile nazar ‘ibret ile
 Bakma nâ-maḥreme sen şehvetile
 Özünü itme ḥarāb ḡafletle
 ‘Irzıñı hıfz hırāset ne güzel
- 9 Kulağın tut diñle āyet ḥadīs
 Diñleme def dünbelek saz-ı ḥabīs
 Meclis-i mel‘ abede itme mekş-i Qur’ān
 İstima‘ ḥüsn-i kelimāt ne güzel
- 10 Zemm ü suḥriyye ye sen açma lisān
 Dime ḡıybet ü nemīme hezeyān
 Tola nūr ile dir iseñ dīl ü cān
 Oḡu Qur’ānı tilāvet ne güzel

11 El ile eyleme hem  arb-ı yet m
 Senden incinmeye kes ol selim
 Yeri ni eyleme t  n r-ı ca  m
  tme h sseti se  vet ne g zel

12  arn na  oyma  ar m lo mayı hem
  ebahetden  azer itmekde ehem
 El eme ini yiyen  ekmeye  am
  de  ayrat    asen t ne g zel

13 Meclis-i fı  a ayak  tma  ak n
 Mescide y r me i   det ed n
 Y r  ta  lim   ta  all me hem n
   la-i ra  m  ar bet ne g zel

14  z         u  asedden ber  k l
  Ucbla k br   inaddan ber  k l
 Bu  z ile fikr-i fesaddan ber  k l
 Pak d l      u  ad  at ne g zel

15 Sekiz a  z n   a adan  rak t
 Sekiz u ma   sa na sen t rak t
 S z     a  ile y z       t
 Dile lezzet c na ra at ne g zel

16 Gel ey dil m siv dan ge e g r
  a  a t  ru iki  anad   a g r
 Cennet-i   rf na gir b u a g r
 M r  id-i  a  a in bet ne g zel

- 17 Ne bu fāniyi uķūbetde Veli
 Çekesin zaķmeti aña keleli
 Saña yār eyleme ʔūl-i emeli
 Cürmüñe tövbe nedāmet ne güzel

178

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Fi‘ li Hāķķdan kim idebile suāl
 Dedi *lā yus’elu ammā yef’āl*
 İ‘ tirāz itmedi erbāb-ı kemāl
 Dedi *lā yus’elu ammā yef’āl*
- 2 Kimini ʔoĝru yola hidāyet
 Eyledi oldu zehī sa‘ ādet
 Kimine virdi mey-i şekāvet
 Dedi *lā yus’elu ammā yef’āl*
- 3 Kimi derviş kimi olmuş suķte
 Muşķaf-ı ‘ irfānı almış deste
İnneke lā tehdī men aķbebtē
 Dedi *lā yus’elu ammā yef’āl*
- 4 Cennet nārı yaratdı ol kerīm
 Mü‘ mine cenneti kāfire caķīm
 Kimse bilmez bilür Allah u ‘ Alīm
 Dedi *lā yus’elu ammā yef’āl*

- 5 Nefs-i emmāre ü iblīs-i la‘īn
 Şerlerinde bizi eyleye emīn
 Baķub ‘ibretle Veliyyüddīn
 Dedi *lā yus’elu ammā yef’āl*

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 İztırābdan kaçır iken ıztırāba düşdü dil
 İltifatdan kaçır iken iltifāta düşdü dil
- 2 Nefsle şeytan dünyā beni mağrūr eyledi
 İttihāşdan kaçır iken ittihāşa düşdü dil
- 3 İstemezdim kimseye el āçmayı āçıldı el
 İhtiyāçdan kaçır iken ihtiyāca düşdü dil
- 4 İrtikāb etdim nice rüsvālğı nefse uyub
 İftidāḥdan kaçır iken iftidāḥa düşdü dil
- 5 Çāresizim çāresizden şimdi çāre isterim
 İştirāḥdan kaçır iken iştirāḥa düşdü dil
- 6 İ‘timādım Ḥaķķa iken i‘timād ne ğayrıya
 İ‘timāddan kaçır iken i‘timāda düşdü dil
- 7 Ben firār etdikçe dünyādan bana karşı gelür
 İltizāzdan kaçır iken iltizāza düşdü dil

- 8 Sa‘y iderdim zīnet-i dünyāya tek aldanmayam
İğtirārdan kaçır iken iğtirāra düşdü dil
- 9 Vārımı yok eylemeğe şarf-ı himmet eyledim
İ‘tirāzdan kaçır iken i‘tirāza düşdü dil
- 10 Başımı ħariķa çeküb isterdim ‘uzlet
Cevr-i nāsdan kaçır iken cev-r-i nāsa düşdü dil
- 11 Gizlū āşikāra dertden olmadı başım ħalaş
Dertli başdan kaçır iken dertli başa düşdü dil
- 12 Dertliden derde devā olmak ne müşkildir hele
Bī-ħalaşdan kaçır iken bī-ħalaşa düşdü dil
- 13 Kendini bilmezler ile bir taşım cenk ü cidāl
İ‘tirāzdan kaçır iken i‘tirāza düşdü dil
- 14 ‘Uzlet-i ebnāyı dünyāca ne raķatdır ‘ayān
İĥtilātdan kaçır iken iĥtilāta düşdü dil
- 15 Görmesem işitmesem ķatlanur oña buña
İğtiyāzdan kaçır iken iğtiyāza düşdü dil
- 16 Kendi ‘aybımı bilem görmeyem eliñ ‘aybını
İttilā‘dan kaçır iken ittilā‘a düşdü dil
- 17 Zıkr idüb Mevlāyı malayā‘niden olam ırağ
Laf-ı lağdan kaçır iken laf lağa düşdü dil

18 Cem' idüb gön'lümü bir yere Hakkı zikr eyleyem

İhtilâfdan kaçır iken ihtilâfa düşdü dil

19 Kûşe-i vahdetde idem dostla gizlü bazar

İftirâkdan kaçır iken iftirâka düşdü dil

20 Baır-i ' işyâna bu kadar ey gönül talmak neden

İnhimaktan kaçır iken inhamaka düşdü dil

21 Kıyl ü kâl ile harab itdim gönül dükkanını

Kıyl ü kâldan kaçır iken kıyl ü kâle düşdü dil

22 Ben der idim her şeye nazır idüb dertlenmeyem

Derd ü ğamdan kaçır iken derd ü ğama düşdü dil

23 Olur olmaz nâsın kapusuna el açmayam

İmtinândan kaçır iken imtinâna düşdü dil

24 Terk idüb dünyâyı ma' mur eyleyem ' uqbâyı ben

Viran evden kaçır iken viran eve düşdü dil

25 Âh vâh ile ezelden ' ömrümü itdim hebâ

Âh vâhdan kaçır iken âh vâha düşdü dil

26 Dertime çâre ârarken uğradım ben dertlere

İbtilâdan kaçır iken ibtilâyâ düşdü dil

27 Mekteb-i ' irfâna girüb bu Veliyyüddîn okur

Vâveyâdan kaçır iken vâveyâyâ düşdü dil

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 İhtilâtdan kaçar iken ihtilâta düşdü dil
İftirâkdan kaçar iken iftirâka düşdü dil
- 2 Gizlü gizlü zikr-i Raḥman etmek isterken gönül
Vuşlat-ı Hakk ister iken pek ırak düşdü gönül
- 3 Mürşidim şeyḥim ‘azîzim hani Seyyid Murtaza
Firâkatle ‘ibretle ihtirâka düşdü dil
- 4 Var imiş on beş gün ‘ömrüm bu fenâyâ geleli
Boşa şarf itdim kalanın ihtilâfa düşdü dil
- 5 Râh-ı Hakkâ beni irşâd itdi idi ol ‘azîz
Bilmedim kadrini ânî i‘tisâfa düşdü dil
- 6 Başıma devlet güneşi toğmuş iken bilmedim
Mâhveş toğdum tolundum inḥisâfa düşdü dil
- 7 ‘Ömrümü teshîl için girdim bu dünyâ dârına
Nerde teshîl ü suhûlet ömr-ü şakka düşdü dil
- 8 Bu Veliyyüddîn dertli derdine çâre ârar
Çâresizlik baña çâre ‘aşk-ı Hakkâ düşdü dil

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Sekr oduna dünyāda iken düşdüñ ey gönül
Ararsın çıkmasına şimdi andan bulamazsın yol
- 2 Tutulub tızağ-ı nefse idersin şimdi âh vâh
Düşüb zindân-ı dünyāya ârarsın azlî siyâğ habûl
- 3 Hani sözün ki dünyâ evine girsem idem kulluk
Hani kulluk yitürdüñ kulluğu olduñ günahkâr kul
- 4 Düşüb kıyl ile kâle ihtilâf itdiñ avamla
Harâb itdi içiñi tışiñi ma‘lumla mechûl
- 5 Nesine dâr-ı dünyânıñ olasın ğâfilâ magrûr
Bunuñ ‘izzeti zilletdir şatılsa behâsı bir yol
- 6 Girüb bostân-ı vahdetde olayım dir iken bülbül
Tımâr idemedim ol bağı soldu kalmadı bir gül
- 7 Eri olmuş bir ‘avret kaldığı gibi taḥayyürde
Kâlub bende taḥayyürde perîşan oldu arzu tûl
- 8 Veliyyüddîn Racî hükm-i Ḥaḳḳa sen de râzı ol
‘Ömrün Ḥaḳḳa ısmarla otur yeriñde kâmil ol

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Derde dermān isteyen derde düşermiş evvelā
Derd bulunmayınca dermān kimden umarsın gönül
Derd-i Hakkla bulurmuş kalbiñ evi ahlā
Derd bulunmayınca dermān kimden umarsın gönül
- 2 ‘ Aşk u cezbe olmasa dilde ānıñ hāli n’ olur
‘ İlm ü ‘ irfandan haberdar olmadan hālī olur
Zıkr-i Raḥmān ile ƣalbe ma‘ rifet hāşıl olur
Derd bulunmayınca dermān kimden umarsın gönül
- 3 Nefsiñi bil ey gönül bilmek dilerseñ Hālıƣı
Geç bu varlık varƣasından ol Hudānın şādıƣı
Zıkr eyle ‘ aşƣa düş zīrā sever Hakk ‘ āşıkı
Derd bulunmayınca dermān kimden umarsın gönül
- 4 Derd-i dünyā derd-i ‘ uƣbā ile sen derde devā
Umma ancak derd-i Hakkla olur derde şifā
Miḥnete düşmeyen ‘ āşık bulamaz ālemde şafā
Derd bulunmayınca dermān kimden umarsın gönül
- 5 Bī-ğam olan ādem olmaz ey gönül sen ƣuşşāyı
Ğuşşādan ƣışşā bulub sen ƣışşādan al ƣışşeyi
Böylece buldu bulanlar derd-i Hakkda ışıyı
Derd bulunmayınca dermān kimden umarsın gönül

- 6 Yâresiz yâre kavuşmak ey gönül oldu muhâl
 Yâre âzmayınca cerrah yâreye urur mu el
 Sen cefâsız vuşlat-ı yâre idesin intikâl
 Derd bulunmayınca dermân kimden umarsın gönül
- 7 Nazar it pervâneye pervaz açub nice döner
 Âteşi gördükde ‘aşkıdan düşüb oda yanar
 Bülbülü gör zâr idüb gül dalına nice konar
 Derd bulunmayınca dermân kimden umarsın gönül
- 8 Ta‘n u teşnî‘ itme âlem içre uryân gezeni
 Mekteb-i ‘irfâna girüb elif okuyub yazanı
 Hoş görüb di böyle kurulmuş bu yolun düzeni
 Derd bulunmayınca dermân kimden umarsın gönül
- 9 ‘Âşıka divâne dirler işde şafâ ândadır
 Râh-ı Hakkda derde düşmüş ahde vefâ ândadır
 Odlara yanmış tûtuşmuş cevr ü cefâ ândadır
 Dert bulunmayınca dermân kimden umarsın gönül
- 10 Deli dimeyince kimse aña velî olamaz
 Derd-i Hakkda ağlamayan ağlamakdan gülemez
 ‘Ucb u riya ile zâhid dilde lezzet bulamaz
 Dert bulunmayınca dermân kimden umarsın gönül

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Elveda‘ gönlüm sürûru sözleri âb-ı zülâl
Ben helâl etdim efendim haqqıñı eyle helâl
‘Aşk-ı Haqq etdi temevvüc taşdı baħr-i irtihâl
Ben helâl etdim efendim sen daħî eyle helâl
- 2 Haqq selâmet vire fetħ ide yoluñu Zü’l-Celâl
Şıhhatle bula ‘âşık bâb-ı ma‘ şûka vişâl
Lîk bu firkat efendim kıddimi eyledi dâl
Ben helâl etdim efendim haqqıñı eyle helâl
- 3 Gitmeden dünyâ gözüyle cânım ârzular seni
Lîk mesmû‘um efendim pek yakın rıhlet günü
Men-i‘ şarf esbâbı ğayrı munşarîf etdi beni
Ben helâl etdim efendim sen daħî eyle helâl
- 4 Reyî’ tedbirde işâbet eylemiş hele çok
Ħayr-ı küllî olduğunda işbu yolda şüphe yok
Varise birden biñe dek beynehümâda Ħuķûķ
Ben helâl etdim efendim sen daħî eyle helâl
- 5 Her dem unutma du‘âdan bizi unutmayız sizi
Eyleme dilden ferâmuş işbu ‘abd-i ‘âcizi
Cism ü cesed ayru ise sendedir göñül gözü
Ben helâl etdim efendim sen daħî eyle helâl

- 6 İsm-i şerîfîñiz eşref ola Beytullâh ile
 Hilm ile dâim olasız refîkâ-yı râhile
 Xo bizi bekleyelüm bu virâñede âhla
 Ben helâl etdim efendim haqqıñı eyle helâl
- 7 Haqq Te'âlâ avn idüb maşşûduña irişdire
 Lütfu ile 'âşıkı mā'şûkla buluşdura
 Sağ idüb dünyâ gözüyle bir dağî kavuşdura
 Ben helâl etdim efendim sen dağî eyle helâl
- 8 Harem-i Mekke Medîne Cennet'ü-l Me'va maqâm
 Cümle yâran u muhibbe idesiz bizden selâm
 Bu Veliyyüddîn Râciniñ sözü hâşıl-ı kelâm
 Ben helâl etdim efendim haqqıñı eyle helâl

Velehu 'Afâ 'Anhu

- 1 Mevlâsını bilmeyen câhildir câhil câhil
 Haqqa mu'tî' olmayan gâfildir gâfil gâfil
- 2 İmân iden ma'buda yanma seyirdir oda
 Her murâdı maşşûda nâildir nâil nâil
- 3 İhlaş ile it kulluk görmeyesin yohsulluk
 Varlığını iden yok 'âkıldır 'âkil 'âkil
- 4 Olma şûfi mürâi harâb etme binâyı
 Mürâiniñ emeği zâildir zâil zâil

- 5 Koyma Şeri‘ Mübîni pek tut abl-i meyîtinî
Muhlîş olan Mü‘min-i kāmildir kāmîl kāmîl
- 6 Düşme rafz-i elhâda gönlünü virme yâda
Kāmiller bu dünyâda ‘āmildir ‘āmîl ‘āmîl
- 7 Şeytâna uya uya düşdüm ulu gaykuya
Nefs-i emmâre suya mâildir mâîl mâîl
- 8 İhtilâ-ı nâs etme gönlünü kir pas etme
Nağdiñi iflâs etme gâildir gâîl gâîl
- 9 Teşhîh it kavî fi‘lî zikreyle gizli gizli
Her şeye Hakkın fazlı şāmildir şāmîl şāmîl
- 10 Vaḥdet ile yâ ammî gider gönülden gamı
Şoḥbet-i nâs bir semm-i kâtildir kâtîl kâtîl
- 11 Yardım eyle yâ Mu‘în yâ Mâlik-i yevmi’d-dîn
Kapuñda Veliyyüddîn sâildir sâîl sâîl

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

- 1 Ehl-i sünnet ve’l-cemâ‘at mezhebin tut ey gönül
Şaşma yoldan etme ilhâd Hakk yolun tut ey gönül
- 2 Evliyâlık iddi‘â iden deniye uyma sen
Şeri‘le ‘āmîl olan mürşid sözün tut ey gönül

- 3 Ba‘ zısı da‘ vā-yı kuṭbiyete düşmüş kâziben
Bul ḥaḳīḳat ehlini sen etme kin tut ey gönül
- 4 Cürmle ‘ işyanla rāh-ı ḥaḳīḳat mi olur
Aña söyletme kelāmını dilin tut ey gönül
- 5 Aldayub nāsı ḍalālet yoluna terḡīb ider
Uyma kâzib izine şadık izin tut ey gönül
- 6 Ey Tūrābi sen ḥalīm ol yere düşürme yüzünü
Her şeye taralma kendini serin tut ey gönül

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Cāh-ı dünyā hep beñim olsa gönül mesrūr değil
Āşıkāra oldu bizim cürmümüz mestūr değil
- 2 Belde-i İslamda binā etdiler mey-ḥāneler
Şarab ḥumar ider sefhler var mıdır meyḥūr değil
- 3 Ehl-i Ḥaḳḳ kılletde o zilletde şer oldu keşir
Āçılub fışk u fesād defterleri memhūr değil
- 4 Zühd ü taḳvā ile şafvet eyleseñ sum‘ a riya
Yok ‘ amel ihlaşla a‘ mālimiz mebrūr değil

- 5 Mescid ü medrese tekye ma‘ mūr oldu ammā
Neyleyem içindeki kavm-i şafā ma‘ mur değil
- 6 Ehl-i hayr itse du‘ ālar fişkımız perde olur
Arz-ı hāl etsek Hudāya sözümüz manzūr değil
- 7 Dīnimiz muhkem tutub Mevlāya mensūb olmadık
Bu ecelden ġālibā düşmānımız maḫḫūr değil
- 8 Türlü miḥnetler bizim başımıza etdi nüzūl
Düzuḥ-u ġamda fuḫara bir zamān mesrūr değil
- 9 Gökden āġular yağar yerden çıkar dūd-i cerād
Muḫmaḫil ider mūrur etdiġi yer ma‘ mur değil
- 10 Bu cezāya bu ‘ azāba müsteḫaḫ olduk ‘ ayān
Ma‘ ūyet çok merḫamet az meymenet mevḫūr değil
- 11 Zūlümle ṭoldu belād-ı müslemīn oldu ḫarāb
Küfürle ṭoldu cihān zūnnār-ı ūer meksūr değil
- 12 Yā İlāhi nuṣret eyle bu za‘ if ḫullarıñā
Sen ‘ ināyet etmeyince bir eḫad menṣūr değil
- 13 Bu Veliyyüddīn miskin bendeñi it maġfiret
Raḫmetiñe ġarḫ olan bī-ḫāreler medḫūr değil

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Bir düzağa tutuldum çıkması kâbil değil
Türlü derde düş oldum bir kimse nâil değil
- 2 Bağladı şeytan dilim nefs-i emmâre yolum
Ağlamaz iki gözüm bir katre sâil değil
- 3 Taşdı ğaflet deryâsı taldı aña bu âşî
Ben gibi kalbi kâsı bir kimse ğâfil değil
- 4 Göz âçılmaz uyğudan kalb âçılmaz ğayğudan
Nefs-i emmârem sudan gayriye mâil değil
- 5 Ne dilimde var zıkrım ne gönülde var fikrim
Ma‘tühüm benim ‘aqlım bir ‘aql-ı kâmil değil
- 6 Her ne kadar günâhım çoğ ise de İlâhım
Yâr-ğâr i‘tikâdım toğrudur bâtıl değil
- 7 Ehl-i sünnet mezhebin Hâk bildim hâkka’l-yakîn
Veliyyüddîn miskîn bu yolda câhil değil

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Canım arzular seni kıl şefâ‘at yâ Resûl
Eyleme mahrum beni kıl şefâ‘at yâ Resûl

- 2 Sensin muḥibbū'l-Mü'minîn sensin Seyyidü'l-Mürselîn
Sensin Şefi'ü'l-Müznibîn kıl şefâ'at yâ Resûl
- 3 Günahkâr ümmetim ben târik-i sünnetim ben
Sâil şefâ'atim ben kıl şefâ'at yâ Resûl
- 4 Mü'minim elḥamdüli'llah lâ ilâhe illa'llah
El-amân yâ Resûlallah kıl şefâ'at yâ Resûl
- 5 Sensin Ḥabîbe'r-Raḥmân sensin Nebiyy-i Sübhân
Sensin derlere dermân kıl şefâ'at yâ Resûl
- 6 Zülmetde bî-sirâcem derdime lâ ilâcem
Şefâatiñe muhtâcam kıl şefâ'at yâ Resûl
- 7 Râci günahkâr oldu şimdi günahın bildi
Derdine dermân geldi kıl şefâ'at yâ Resûl

Velehu 'Afa 'Anhu

- 1 Vâr mı dünyâda 'aceb ben gibi aḥmaḳ bî-'aḳıl
Kimse aḥmaḳlıkda olmaz baña şebîh u 'adîl
- 2 'Aḳlıñ iki nev'i var aḳl-ı ma'aş aḳl-ı meâd
İkisinden biri bende yok işim olmaz sehîl
- 3 Nefsle şeytan u dünyâ beni mağrur eyledi
Bunlarıñ maḳşûdu dâim beni etmekdedir caḥîl

- 4 Yüzü qaralığ ile hâlim nice ola ‘aceb
Ben bu hâleyle bekāya olur isem murtehîl
- 5 Çäre yok Allah hādîmiz hidāyet eyleye
Etmesün iki cihānda bizi rüsvā ü rezîl
- 6 Faḥr-i ‘Ālem ḥurmetine bu Veliyyüddîni Ḥaḳḳ
Ma‘ firet eyleye ḥurmete İbrāhîm Ḥalîl

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Mevlāsını ḳul bilmek ne güzel
Ḥācâtı ḳabûl olmaḳ ne güzel
- 2 Şavmla şalât ḥaccla zekât
‘Uḳbāda necât bulmaḳ ne güzel
- 3 Abdest ü ḡusûl sünnet-i Resûl
Ṭoḡru Ḥaḳḳa yol gitmek ne güzel
- 4 Söyleme yalan ḥaḳ söze inan
Îmānla cān virmek ne güzel
- 5 Şıdḳla şalaḥ ol ehl-i necāḥ
Hem ehl-i felāḥ olmaḳ ne güzel
- 6 Söyleme kezḑ fāş etme ‘ayb
Mevlāya ḳurb olmaḳ ne güzel

- 7 Hıfz eyle dili zemm etme eli
Bo oğru yolu sürmek ne güzel
- 8 Bağma ele sen gr kendiği sen
Ahlāk-ı hüsn olmak ne güzel
- 9 İncitmeyesin incinmeyesin
Zlm etmeyesin Şefkat ne güzel
- 10 Kibirle ased eyleme ebed
Mazlma meded kılmağ ne güzel
- 11 Bhtānı dime iħsānı oma
Harāmı yime taėvī ne güzel
- 12 Ėıybetele ov ġāyet kötü huy
Őeytāna aduvv olmağ ne güzel
- 13 Nā-ağ yere an dökme ānı sen
Küffāra sinān urmağ ne güzel
- 14 Eyleme zinā gel kıyma cāna
Helāla binā urmağ ne güzel
- 15 İhlaş hlő mescidde clő
Hem kesr-i nfs etmek ne güzel

16 Sor ism-i Celâl iç âb-ı zülâl
Cennetde cemâl görmek ne güzel

17 Âdım Velidir kendim delidir
Dil bedri budûr olmak ne güzel

ḤARFÜ'L-MÎM

191

1 Bir olana bir gün ölüm baña gelür her gün ölüm
Ne dir iseñ her gün ölüm buk günüdür her gün ölüm

2 Baḥr-i ḥüzn taşmadı mı talḳası boyu âşmadı mı
Düşmedi mi düşmedi mi gurbete a' māl ü ' ilüm

3 Nefsle dünyâ ğayḳusu derdle miḥnet ḳuyusu
Yârla yâran sevisi bağladı bağlandı yolum

4 Tıttı beni bir tızağa âldı beni pek uzağa
Baḳ baña olan yazuğa çok perîşan oldu ḥâlim

5 Ḥayr u ḥasen eyleyemem deryâ derdin boylayamam
Kimseye söz söyleyemem dil ile bağladı dilim

6 Kim der ise baña Veli şüphe yok aynı deli
Bilmedi yañıldı yolu dise idi bâri ḳulum

Velehu ' Afā ' Anhu

- 1 Hiç habersiz gelen ölüm tatlı canı alan ölüm
Biñ yıl ' ömrüñ olsa da ahır seni bulan ölüm
- 2 Bulan ölüm bulan ölüm yürekleri delen ölüm
Gözlere görünmez gezer ağızlar tadını bozar
- 3 Kara yerde evler düzer sarayları yıkan ölüm
Yıkan ölüm yıkan ölüm yürekleri yağan ölüm
- 4 Gül gibi açılanları dal gibi şalınanları
Güliden nâzik gelinleri topraklara kıoyan ölüm
- 5 Kıoyan ölüm kıoyan ölüm yürekleri delen ölüm
Süzdürür nergis gözleri soldurur güzel yüzleri
- 6 Nice gelinlerik kıızları kabirlere kıoyan ölüm
Kıoyan ölüm kıoyan ölüm yürekleri delen ölüm
- 7 Ananıñ gözyaşın döker babanıñ belini büker
Gece gündüz guşsa çeker gaykılara şalan ölüm
- 8 Şalan ölüm şalan ölüm yürekleri delen ölüm
Oğlu kıızı ider öksüz genç hātunları kıor ersüz
- 9 Yas tutarlar gece gündüz tatlı cāna kııyan ölüm
Kııyan ölüm kııyan ölüm yürekleri delen ölüm

- 10 Yıkar çok pehlivanları dünyâ benim deyenleri
Gül gibi nâzik tenleri teneşirde yuyan ölüm
- 11 Akıdır gözleriñ yaşın acı ider tatlı aşın
Leyl ü nehâr âniñ işin ider âh u figân ölüm
- 12 Küheylan ata binerken salınub nazlı yürürken
Harîr atlaşlar giyerken kefenleri şaran ölüm
- 13 Cesedden âlur cânını toprağa koyar tenini
Yoldaşını komşusunu ider yılan çıyan ölüm
- 14 Atayı anayı ağladır bağına taşlar bağladır
Hasret oduna tağladır ciğerleri yağan ölüm
- 15 Ölüm ağzın açmış gider ejderhâlar gibi yudar
Gözünü aç bak ne ider ma‘ murları virân ölüm
- 16 Veliyyüddinde ne derseñ nice yüz yıl ‘ömür sürseñ
Demürdan kal‘ aya girseñ bir gün seni bulan ölüm

- 1 Sene biñ iki yüz altmış beşde
Şarıldı yâre-i dilimde merhem
Ferahlık tâcı göñlümün başında
Uruldu zâ‘ il oldu hüznile ğam

- 2 Yemiři göñlümün ħāşıl-ı ‘ömrüm
 Zuhûra geldi tâzelendi göñlüm
 İzin virdi Cenâb-ı Hayy u Kayyûm
 Tulu‘ etdi gözüm nûru Ħanifem
- 3 Uzun ‘ömürle mu‘ammer ide Ħaqq
 İki cihânda ola hem yüzü aq
 İşi âsân ola hep yakın ırâq
 ‘Amel ‘ilimle geçe günü hoş dem
- 4 Sene biñ iki yüz altmış yedide
 Zuhûra geldi bir duĥter-i güzide
 Sürûrluq oldu göñlümde resîde
 Tulu‘ itdi ciġerpârem Eminem
- 5 Mu‘ammer oldu girdi dört yaşına
 Ecel bürgüsü örtüldü başına
 ‘Ömür virsün Te‘âlâ kardaşına
 Bu fırkatden yanub tutdu qarîĥa hem
- 6 Sene biñ iki yüz yetmiş ikide
 Kerem itdi Ħudâ bir nûr-ı dîde
 ‘İnâyet itdi oġlum Aĥmedi de
 Ħaqq’ın ħıfzında ola nûr-ı dîdem
- 7 İlâhi bu ümîdi suçlanan sen
 Nazar kıhma günâhına kıl iĥsân
 Büyük küçük bizi kıl sağ u esen
 Zâifim ‘âcizim dertli ġarîbem

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Cadde-i şeri‘ selāmet vār iken ẓānde gidem
Menba‘ -ı ‘ ayn-ı sa‘ ādet vār iken ẓānde gidem
- 2 Āşikāra der ẓarīkat yolumu yañılmazam
Rāh-ı esrār-ı hidāyet vār iken ẓānde gidem
- 3 Hāḡḡı tevḡid eyledim elḡamdūli’ llah el-Kerīm
Bāb-ı Mevlāda ‘ ibādet vār iken ẓānde gidem
- 4 Eyledim taşdıḡ-ı īmān ben Hāḡḡın ḡabībine
Aḡmed şāh-ı risālet vār iken ẓānde gidem
- 5 Yār-ḡār Ḥāzret-i Şıddık-ı Ekber sevdiğim
Ma‘ deni sırr-ı kerāmet vār iken ẓānde gidem
- 6 Ḥādīm-i rāh-ı şeri‘ at ibn Ḥaṡṡab ‘ Ömer
Şāḡib-i ḡüsn-i adālet vār iken ẓānde gidem
- 7 Cāmi‘ ü’ l-Ḳur’ ān ‘ Oşmān ibn ‘ Affān ḡayā
Şāḡib-i zıkr-i tilāvet vār iken ẓānde gidem
- 8 İbni ‘ Ammi Muşṡafa dāmad muḡtār-ı ‘ Ali
Ḥaydar Şāh-ı Velāyet vār iken ẓānde gidem
- 9 Ḥasaneyn el-Ḥasaneyn şühedā-i Kerbelā
Cümle aşḡāb-ı şefā‘ at vār iken ẓānde gidem

- 10 Mezhebim İmām ‘Azam Māturīdi i‘tikād
Ehl-i sünnet vel-cemā‘ at vār iken kıande gidem
- 11 Mürşidim sulţan ‘Abdulķādir Geylānidir
Mevc-i deryā-yı kerāmet vār iken kıande gidem
- 12 Hem Behāeddīn Şah-ı Naķşibende intisāb
Eyledim feyz ü reşādet vār iken kıande gidem
- 13 Pīr Kıuddūsi Seyyid Murtezādır vāsıtam
Feyz-i irşād ‘ināyet vār iken kıande gidem
- 14 Bu velīler hürmetiyķün eyleme yā Rabbi redd
Kıapuňa geldim inābet vār iken kıande gidem
- 15 Bu Veliyyüddīn de imān eyledi birliğıne
Vaķdet-i Hāķķa şehādet vār iken kıande gidem

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Derdime dermān ārarken derde düşdüm nideyim
Başım alup ulu tağlar başına mı gideyim
- 2 Keşretiler şöhret helţat beni etdi harāb
Terk idüp varlığı yoğ deryāsına mı gideyim

- 3 Āfetiken şöhretiñ zindanına düşmek ne güç
Ar nāmusı koyub ‘aşk zārına mı gideyim
- 4 Kāni bir mürşid-i kāmīl göñlümü ikāz ide
Naḫşibend ü Ḥalvetī erkānına mı gideyim
- 5 Yoḥsa ‘Abdulkādir Sulṭān Geylāniye mi
Kālible kālīb ile Bağdādiye mi gideyim
- 6 Dār-ı berzahdan çıkub ‘uqbāya vardığım zamān
Faḥr-i ‘Ālem dū cihān sultānına mı gideyim
- 7 Yār-ğār yoḥsa Ebā Bekir Sıddīka mı
Ya ‘Ömer yāḥud anıñ ‘Osmānına mı gideyim
- 8 Yoḥsa dāmad-ı mūkerrem ibn Ammi Muşṭafa
Ol ‘Aliyyü’l-Murṭazā merdānına mı gideyim
- 9 Yoḥsa Ḥasan yoḥsa Ḥüseyn Şehid-i Kerbelā
Nūr-ı ayn on iki evlādına mı gideyim
- 10 Kāpusundan gitme bunlarıñ Veliyyüddīn sen
Bāb-ı meftūḥ vār iken aḡyārına mı gideyim

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Sen kerimsin sen raḥimsin yā İlāhi kıl kerem
‘Āşiyem rū-yı siyāhem nefsimiñ maḡlūbuyam

- 2 Birsîñ Allahım muḳaddessin şebîhiñ yokdur
Saña îmân eyledim îmânıñ mesrûruyam
- 3 Ƙul Ƙul oldukça Ƙuşurdan bir zamân ḥâlî değil
Çok Ƙuşur etdim Ğafûr ismiñiñ mestûriyem
- 4 Ma‘ firet âşiye olur ma‘ firet Ƙıl yâ Ğafûr
Sen ‘afûvsun ‘afv Ƙıl ben cûrm ile memlûyem
- 5 Sen hidâyet etmeyince ‘abd-i ‘âciz neylesün
Nuşret eyle ben za‘îfe nefsimiñ mazlûmuyam
- 6 Ḥavl ü kuvvet hep seniñdir yâ İlâhi nuşret it
Mekr-i dünyâdan ḥalaş it ben anıñ magrûfuyam
- 7 Bir ‘adûv Ƙıldıñ musallâṭ âdıña şeyṭân dedin
Mani‘ ider Ƙapuña varmağdan ânıñ melhûfuyam
- 8 Cûrm ile ‘işyanla ben ‘ömrümü etdim telef
Mağfiret etmez isen ‘işyânımıñ maḳḥûruyam
- 9 Kesmezem ümîdimi çüñkü dediñ *lâ teḳnetû*
Raḥmetiñ çokdur İlâhım ben daḥî merḥûmuyam
- 10 Bu Veliyyüddîn âşî saña ḥüsn-i zan idüb
Der ki rabbim mağfiret ider beni mağfûruyam

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Düşüb arzū-yı nefsime dahī şeytāna āldandım
Değil şeytāna aña benzeyen insana āldandım
- 2 Baqub naqşına dünyānıñ taqıldım zülfüne ānıñ
Düşüb vādī-yi sekarde yanan nīrāna āldandım
- 3 Beni terğible dünyā evine itdiler idhāl
Görüb şūret-i dost gizlüce düşmāna āldandım
- 4 Dediler hoş ola hālīñ girince dār-ı dünyāya
‘İyāl ü māl hül ü fitne-i nisvāna āldandım
- 5 İnanub sözlerine ben tehhül bābını açdım
Nedāmet geldi ammā neyleyem yalana āldandım
- 6 Tadub dünyā yemişini harrüb ağacına beñzer
Tadı āz ācısı çok bir ācı şogana āldandım
- 7 Dedim bu yolda nefsim belki kıla zühd ile taqvā
Ānıñ sergeşliğiyle işlenen ‘işyāna āldandım
- 8 Tecerrüdden dahī ziyāde nefsim düşdü tuğyāna
Elimden nesne gelmez afla gufrāna āldandım
- 9 Ne fazla belki farz olan ‘ibādetde idüb taqşīr
Nedāmet geldi bu işlere dedim ya neye āldandım

- 10 Gerçi enbiyā ü evliyā bu yola girdiler
Velākin geldi sâ‘at ben geçen zamāna āldandım
- 11 Ğareẓ şāhibleri bende ğareẓler itdiler icrā
Riyā ü süm‘a ile olunan ihsāna āldandım
- 12 Veliyyüddīn n’ola tağlar başında sâkin olaydım
Ne çāre aqlım irmez hikmet-i Yezdāna āldandım

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Sülūk etdim yola yoldan gerü kıaldım gerü kıaldım
Kamu aqrān u emşālden gerü kıaldım gerü kıaldım
- 2 Böyle girdim biraz ihvān ile anlar teraqqīde
Yorulub yolda kıaldım ben gerü kıaldım gerü kıaldım
- 3 Binüb ātlara yürüdük revān olduķ yola bir dem
Topal oldu benim ātım gerü kıaldım gerü kıaldım
- 4 Benim aqrān u emşālim yolu başa çıkardılar
Kıalub tağlar başında ben gerü kıaldım gerü kıaldım
- 5 Binüb ‘aşkıñ gemisine āçıldı bir kıanad yelken
Anı da rüzgar ātdı gerü kıaldım gerü kıaldım
- 6 Talub ğaflet deñizine sevāhıl bulmadım çıkām
‘İbādetden riyāzetden gerü kıaldım gerü kıaldım

- 7 Hani ol mürşid-i kâmil ‘Aliyyü’l-Murtaẓā fâzıl
Anıñ meclis-i feyzinden gerü ƣaldım gerü ƣaldım
- 8 Bu nefsiñ ħid‘ asından ƣurtulamadım Şu dünyāda
Düşüb zindānına anıñ gerü ƣaldım gerü ƣaldım
- 9 İdüb ħel‘at avām nasla gönül ħarāb oldu
Ƣamu evrād ü ezkārdan gerü ƣaldım gerü ƣaldım
- 10 Elim ermez gözüm görmez ki şeyħden ālam himmet
Düşüb berzaħ diyārına gerü ƣaldım gerü ƣaldım
- 11 İlāhi bu Veliyyüddīne yardım eyle lu‘f eyle
Seniñ ƣapuña varmaƣdan gerü ƣaldım gerü ƣaldım

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Herkesiñ yanında bir şeytānı var illā
Yanıma muƣārin olan iblīs-i mekr-i azīm
- 2 Herkesiñ var sūile emmāresi illā benim
Nefsimiñ sū-i ziyāde māili ħulƣ-i ẓemīm
- 3 Zāhir ü bā‘ında ģafletden āçılmaz gözlerim
Gönlüme perde çekildi olmadım ƣalb-i selīm
- 4 Çok perişan oldu ħālim çāresizim çāresiz
Derdime eyle devā yā Rabbenā ente’l-Kerīm

- 5 Luṭf u avnıñ olmaz ise neylesin miskin Veli
Merḥamet kıl ḥālîme yâ Rabbenâ ente'r-Raḥîm

200

Velehu 'Afa 'Anhu

- 1 Yâ Ğıyâş el-Müstagnîsin Ḥâlık u Ḥayy u Ḳadîm
'Asker-i İslâma nuşret eyle yâ Rabbe'r-Raḥîm
Yâ Kerîm ü yâ 'Alîm ü 'Azîm ü yâ Ḥakîm
'Asker-i İslâma nuşret eyle yâ Rabbe'r-Raḥîm
- 2 Sancağ-ı islâm çekildi ḳatl-i a' dâ ḳaşdına
Bâb-ı cennetler açıldı cân ulaşa dostuna
Leşker-i İslâmı ğâlib eyle küffâr üstüne
'Asker-i İslâma nuşret eyle yâ Rabbe'r-Raḥîm
- 3 Lüṭfuñ ile feth idüb manşûr ola ' Abdülazîz
Ḳahrıñ ile ḳahr idüb maḳhûr ola ḳavm-i ' anîd
Yâ Ḳaviyy ü yâ ' Azîz ü yâ Mecîd ü yâ Ḥamîd
'Asker-i İslâma nuşret eyle yâ Rabbe'r-Raḥîm
- 4 Bi'smike'l Fettâḥ feth it ehl-i Ḥaḳḳ manşûr ola
Bi'smike'l Ḳahhâr ḳahr it putperest maḳhûr ola
Nuşretiñle cünd-i iblîs ḥor ḥaḳîr medḥûr ola
'Asker-i İslâma nuşret eyle yâ Rabbe'r-Raḥîm
- 5 ' İnşâallah ehl-i küfrüñ ḳal' ası ola ḥarâb
İblîsiñ leşkeriniñ başlarıña olsun türâb
Gâzîmiz şehidlerimiz bula yüz biñ şevâb
'Asker-i İslâma nuşret eyle yâ Rabbe'r-Raḥîm

- 6 Etdi istilâ beni illa safre keleb ibni keleb
 Dilerim başına yağmur gibi dökülsün ‘azâb
 Gönlümüzü eyle mesrûr vir fütûhat bî-hesâb
 ‘Asker-i İslâma nuşret eyle yâ Rabbe’r-Raḥîm
- 7 Kıl ‘inâyet eyle din düşmanını ḥor ḥaḳîr
 Elleri ola ğanîmet ola evlâdı esîr
 İşimizi eyle âsân eyleme emr-i asîr
 ‘Asker-i İslâma nuşret eyle yâ Rabbe’r-Raḥîm
- 8 Tûl-i ‘ömr-ile mu‘ammer eyle sultânımızı
 Ya‘ni ol ‘Abdulazîz şah u ḥâḳânımızı
 Eyle manşur muẓaffer Âl-i ‘Oṣmânımızı
 ‘Asker-i İslâma nuşret eyle yâ Rabbe’r-Raḥîm
- 9 ‘İzzetiñ ḥaḳḳı içün bu dîni etme ğarîb
 Vir zafer ğâzilere hıfz it adûdan yâ Raḳîb
 Kıl selâmet Müslimîn ü Müslimâtı yâ Ḥasîb
 ‘Asker-i İslâma nuşret eyle yâ Rabbe’r-Raḥîm
- 10 Sendedir yâ Rabbenâ bu derdimiziñ çâresi
 Tazelendi yine bu günde yürekler yarası
 Oḳunur Ḳur’ânımız innâ fetaḥnâ suresi
 ‘Asker-i İslâma nuşret eyle yâ Rabbe’r-Raḥîm
- 11 Enbiyâ ü evliyâ ü eşfiyâ ḥurmetine
 Hem Ḥabîballah Muḥammed Muştafâ ḥurmetine
 Ebu Bekir Fâruḳ ‘Oṣmân Murtaẓâ ḥurmetine
 ‘Asker-i İslâma nuşret eyle yâ Rabbe’r-Raḥîm

- 12 Baḳma işyān-ı Veliyyüddīne yā Rabbe'l-Verā
 Ne yüz ile yalvarub dergāhıña eyler du'ā
 Cümle Mü'min ḳulların senden ānı ider recā
 'Asker-i İslāma nuşret eyle yā Rabbe'r-Raḥīm

Velehu 'Afā 'Anhu

- 1 Yürek yanar yürek yanar neden bilmem neden bilmem
 Göñül pervāne-veş döner neden bilmem neden bilmem
- 2 'Aceb bir derde giriftār olub mecnūn gibi her yer
 İdemem zerre istikrar neden bilmem neden bilmem
- 3 Açılmamış bağçede bir gül göñül olmuş aña bülbul
 Bu 'aşḳım itdi teselsül neden bilmem neden bilmem
- 4 Göñül bağlandı bir yāre olub işimden āvāre
 Bu derde bulmadım çāre neden bilmem neden bilmem
- 5 'Aceb ben baḥt-ı siyāhem aının içindür seyyāhem
 Dünü günü zārla āhım neden bilmem neden bilmem
- 6 Ben āḡlamak murād etsem ḥurūc etmez gözümnden nem
 Aḳar yaş yerine ḡam neden bilmem neden bilmem
- 7 Tūrābi gülizār ister 'aceb revnaḳlı yār ister
 Hemān yanmaḡa nār ister neden bilmem neden bilmem

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Birgün bu ‘ ömrüm tükenüb kabre gidem kabre gidem
Mevtiñ şarābını içüb kabre gidem kabre gidem
- 2 Ğaflet ile geçdi günüm telef oldu ‘ ömrüm benim
Virüb ‘ azrāile cānım kabre gidem kabre gidem
- 3 ‘ Azrāil cānımı tuta fāide virmez āna āta
Binüb ağaçdan āta kabre gidem kabre gidem
- 4 Bir iki gün hasta olub gözlerim nūru dökülüb
Teneşür üstünde yunub kabre gidem kabre gidem
- 5 Uğrayub āhır nefese tutulub taracık kafese
Şarılub kefen libāsa kabre gidem kabre gidem
- 6 Nice olur benim hālim tutmaz olur tutan elim
Söylemez olub bu dilim kabre gidem kabre gidem
- 7 Terk idüb dünyā malını hem tutub mevtiñ yolunu
Āhır tolanı tolanı kabre gidem kabre gidem
- 8 Ākil ol aldanma şaķın saķınub döner yaña yakın
Ölüm bize bizden yakın kabre gidem kabre gidem
- 9 Ğafil olma ey Tūrābi terk idesin bu harābı
Nüş idüb mevtiñ şarābın kabre gidem kabre gidem

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Ben bir zindana düşdüm çalışurum çıķamam
Yañıldım yolda şaşdım ben yolumu āçamam
- 2 Vādī-yi ĥayretde ben oldum divāne ĥayrān
Dünyā nefis ile şeytan kırtulub kaçamam
- 3 Veliyyüddiniñ āhı eridir taşı tağı
Bir divāneyim āğla kıarayı seçemem

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Faķr-i ‘ ālem ol Muĥammed Muřtafāyı severim
Yār-ğārı ma‘ den-i řıdķ u řafāyı severim
- 2 Ya‘ ni ol řıddıķ-ı Ekber Ĥazret-i Ebu Bekir
Hem ‘ Ömer ‘ Ořmān ‘ Aliyyü’l-Murřazāyı severim
- 3 Muřtafānıñ gözleriniñ nūru Ĥazret-i Hasan
Hem Ĥüseyn ol řehīd-i Kerbelāyı severim
- 4 Yā İlāhi etme maķrum bu Tūrābi kıluñu
Cümle Ařķāb-ı Resūle ‘ iķtidāyı severim

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Nefsimle cenk ü cidāl eyledim kurtulmadım
Ellerime ħabl-i muħkem bağladım kurtulmadım
- 2 Sū ile emretti baña işledim çok seyyiāt
Taib ü mustağfir oldum ağladım kurtulmadım
- 3 Bir zamān taḥşīl-i ‘ ilme şarf-ı himmet eyledim
Okudum yazdım kitābı cem‘ eyledim kurtulmadım
- 4 İhtiyār itdim diyār-ı ğurbete etdim sefer
Rūmı A‘rābı teferrüc eyledim kurtulmadım
- 5 Bir zamān meşğul olub ‘ ibādet ü riyāzete
Şavm u şalāt ile evrād eyledim kurtulmadım
- 6 Bir zamān gerisi üzre nāsa nuşḥ pend idüb
Mevc urub deryā mişāli çağıldım kurtulmadım
- 7 Bir zamān dervīş mişāli şeyḥe itdim intisāb
Gece gündüz zıkr ü tesbiḥ eyledim kurtulmadım
- 8 *Fenkihu ma tabe* ḥiṭābına etdim imtişāl
Āḥir illā mürtehil eyledim kurtulmadım
- 9 Gün-begün ziyādelendi nefsimiñ serkeşliği
Kimdir anı mani‘ iden ben neyledim kurtulmadım

- 10 Kõdu yolundan āvāre nef̄s-i emmāre beni
Leyl ü nehār āh u enīn eyledim kurtulmadım

- 11 Yā İlāhi merḥamet kıl Rācī bī-ḥāre
Āḥ yolunu nice ḥayle eyledim kurtulmadım

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Danişsam ḥālīmī aḥyāra āḡyārdan ḥalāş olmam
Disem esrārımı ebrāra işrāddan ḥalāş olmam
- 2 İlḥāṭa eyledi dõrt yanımı envā‘ -ı ḡam u ḡuşşa
Düşünüb gece gündüz türlü efkārdan ḥalāş olmam
- 3 Gahī dūnyā maaşın fikr idüb maḥzūn olur ḡõnlüm
Gahī ‘ uḡbā ‘ azābın fikr idüb nārdan ḥalāş olmam
- 4 Veliyyüddīn miskin herkesiñ bir kısmeti vardır
Bizimde kısmetimiz āh ile zārdan ḥalāş olmam

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Şer ḡanadın aḡan ‘ õmrüm şerden yaña uḡan ‘ õmrüm
Şer şarābın iḡen ‘ õmrüm vāh vāh boşa ḡeḡen ‘ õmrüm
- 2 Bu dūnyāya neye ḡeldiñ yiyüb iḡmeḡe mi ḡeldiñ
Ne ‘ aceb sen ḡāfil olduñ vāh vāh boşa ḡeḡen ‘ õmrüm

- 3 ‘ Aceb geçdiñ mi şırağdan haber mi geldi cennetden
Kurtulduñ mu meşakkatden vāh vāh boşa geçen ‘ ömrüm
- 4 Oğumadıñ olduñ cāhil olmadıñ ‘ ilmle ‘ āmil
Gece ğāfil gündüz ğāfil vāh vāh boşa geçen ‘ ömrüm
- 5 Veliyyüddin miskiniñ seyyiātı çokdur ānıñ
Vefası yokdur cihānıñ vāh vāh boşa geçen ‘ ömrüm

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Yapışub ħabl-i tevekkülden tevekkül etmedim
Ĥayırla şer Ĥağğ Te‘ ālādan teemmül etmedim
Şabr idüb derd ü belāya ben taħammül etmedim
Olmayub rāzı kazāya derde dermān istedim
Ben gibi muħtāc olan muħtāca minnet eyledim
- 2 Emr-i Bāriden firār idüb divāne gülmedim
İhtimām idüb rızā bābına teslīm olmadım
Şıḥḥat-i vücūdumuñ kıymetini ben bilmedim
Olmayub rāzı kazāya derde dermān istedim
Ben gibi muħtāc olan muħtāca minnet eyledim
- 3 Ĥalk idüb Mevlā Ĥabībın kendüne kıldı ĥabīb
Cümleden efzāl yaratdı eyledi derde ṭabīb
Ĥağğ-i pāyine sürüb yüzümü olmadım münīb
Olmayub rāzı kazāya derde dermān istedim
Ben gibi muħtāc olan muħtāca minnet eyledim

- 4 Derdimiñ dermānı tehrīr-i eḥadīs-i Resul
 Bilmeyüb kıymetini hizmetden etdim su-i udul
 Nezle-i āḡu afacān başıma etdi nüzul
 Olmayub rāzı kazāya derde dermān istedim
 Ben gibi muḥtāc olan muḥtāca minnet eyledim
- 5 Bariden derde devā dermān olur mu kıl kula
 Kargā-i esved ḥakīm olsa ne çāre bülbüle
 Ānsuzun miskin Tūrābi düşdü derd-i müşkile
 Olmayub rāzı kazāya derde dermān istedim
 Ben gibi muḥtāc olan muḥtāca minnet eyledim

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Meclis-i ‘irfāna varsam kimse şormaz ismimi
 Ūlfet ü ünsiyet-i ‘irfān olacak ben kimim
- 2 Defter-i iḥvan içinde ref‘ iderler resmimi
 Fakir ḥālīm kurbet-i iḥvān olacak ben kimim
- 3 Ne kuşur etdim ki bilmem dost bize çirkin bakar
 Şümme ḥāşā dostla düşmān olacak ben kimim
- 4 Ben günahkārım günāhım bilmezem küçük büyük
 Def‘i vesvese-i şeyṭān olacak ben kimim
- 5 Ne günāh etdim birāder eylediñ aḡlāk-ı bāb
 Bārekallah ḥānede miḥmān olacak ben kimim

- 6 Nice ʿıŷyānımı her gün ʿafv ider Rabbi Raḥīm
Sen de affet bī-kuşur insan olacak ben kimim
- 7 Ben gibi miskin Tūrābi derd ile ğamda iken
Ağlamakdan kâşif-i dendān olacak ben kimim

Velehu ʿAfā ʿAnhu

- 1 Rabbim Allah ḥazret-i sulṭan benim peygamberim
Dīnim islām dīnidir elḥamdülillah el-Kerīm
- 2 Ḥazret-i Qurʾān kitābım dört kitābıñ aʿzamı
Oldu Qurʾānla pes küfrün bināsi münhedim
- 3 Kıblem ol Beytüʾl-Mükerrem Kaʿbe-i Beytüʾl-Ḥaram
Ehl-i sünnet vel-cemāʿat iʿtikadda mezhebim
- 4 İmdi Nuʿman ibn Şābitdir aʿmelde mezhebim
Ol şafıyuʾllah Ādemdir benim zürriyetim
- 5 Nār-ı Nemrud kendine gül-zār olan zāt-ı şerīf
Ol Ḥalīluʾllah ceddiʾl-Muştafadır milletim
- 6 Şüphesiz āmentü biʾllāhi birdir Allāhüʾş-Şamed
Hem melekler hem kütüb hem Resül hem şeyʾi azīm
- 7 Haḫḫ Teʿāla ḥabībinden ḥayr u şer kazā kader
Baʿdı kabz-ı ruḥ yevm-i baʿsa imān eyledim

- 8 Var muḥakḳak kabir ʿazābı hem sual-i münkereyn
Niʿ met-i nār-ı cehennem niʿ met-i dār-ı naīm
- 9 Qurulur şırāt u mizān tartılır ḥayrla şer
Ḥıfz idüb miskin Tūrābi bunları ol müstakīm

Velehu ʿAfā ʿAnhu

- 1 Ğurbet ilde ben ğarib olduğuma mı yanayım
Tağ başında yalnız kaldığıma mı yanayım
- 2 Ehl-i şoḥbet var mı kimiñle muḥabbet ideyim
Bunca yāranlardan ayrıldığıma mı yanayım
- 3 Nice yıllar hizmet etdim nefsimiñ arzūsuna
İblīs-i melʿūna aldandığıma mı yanayım
- 4 Bunca evḳat-ı şerīfeler boşa geçüb gider
Ğaflet ile ben namaz kıldığıma mı yanayım
- 5 Gece gündüz derd ile yanar bu göñlüm ḥānesi
Mişl-i Mecnūn āh u vāh kıldığıma mı yanayım
- 6 Kırka bāliĝ oldu sinnim şālih yār olmadım
Cāhil ü nādana yār olduğuma mı yanayım
- 7 Eylesem vaʿz-ı naşihat gözlerim uyḥu başar
Olmayub teʿşir-i yorulduğuma mı yanayım

- 8 Eylesem cünbüş laṭīfe baña dirler bu ḥarām
Gönlümün neşāṭı kırıldığına mı yanayım
- 9 Ba‘zı ihvān baña ḥüsn-i ṣan idüb ider ṣenā
Āfetiñ şöreti bulduğuma mı yanayım
- 10 Ey Tūrābi gece gündüz āğlamak kārım iken
Āğlamayub dāimā güldüğüme mi yanayım

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Muḥammed ḥayru’l-enām eşṣalātü ve’s-selām
Rūḥuna yüz biñ selām eşṣalātü ve’s-selām
- 2 Allahıñ ḥaḳ Resūlü gösterdi ṭoğru yolu
Du‘ālarıñ ḳabūlü eşṣalātü ve’s-selām
- 3 Allahıñ ḥabībdir dertleriñ ṭabībdir
Misk ü anber gibidir eşṣalātü ve’s-selām
- 4 Bağçesine girelüm güllerini derelüm
Gece gündüz diyelüm eşṣalātü ve’s-selām
- 5 İki cihān nūrudur göñüller sürürudur
Günahları ārıdır eşṣalātü ve’s-selām
- 6 ‘Āşıḳıñ cān u dili ‘ibādetiñ ekmeli
Zikru’llāhiñ efzālı eşṣalātü ve’s-selām

- 7 Hakk naşib etse varsam Medinesinde tursam
Söylesem el kavuşursam eşşalâtü ve's-selâm
- 8 Cennet bağına girsem 'aşkıñ gülünü dersem
Biñ kez şalavât virsem eşşalâtü ve's-selâm
- 9 Veliyyüddin ümmet olan okur şalavât
İki cihānda necāt eşşalâtü ve's-selâm

Velehu 'Afā 'Anhu

- 1 Şimdi bildim ben beni bir 'âciz ü bî-çâreyim
'İlmi yok a'mâli yok bir tenbel ü âvâreyim
- 2 Ne yüzüm var el âçub Raḥmāna yalvarmağa
Cürmü çok 'işyānı çok bir âşî yüzü karayım
- 3 Lâkin *edūnī* buyurdu Hakk kelāmında 'ayān
Yalvarurum Rabbime ya ben kime yalvarayım
- 4 Kimseden derde devā yok illā Hakkdandır şifā
Bāb-ı Raḥmān variken kim kapusuna varayım
- 5 Bu Veliyyüddin faḳir der Hakkim variken
Kimden isteyem devā derdime merhem şarayım

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Müstaķīm olsa idim olur idi baña uyan
İstikāmet lâkin illā ben değilim müstaķīm
- 2 Da‘vet etsem toğru yola herkesi aksi çıkar
Belli kim değil müsāvi çün benim tışım içim
- 3 Cürm ü ‘işıānımı ‘af it yā ‘Afuvv u yā Ğafūr
Nādim oldum ben derim estağfıru’llah el-‘Azīm
- 4 Kıl hidāyet rāh-ı Hākka bizi dālāl eyleme
Kulluęuñda cümlemizi beş vaķit eyle müstaķīm
- 5 Virme şeytaniñ eline bu ğarīb ‘ācizleri
Nefsle dünyāya maębūn etme bizi yā Kerīm
- 6 Bu zamān āķir zamān ‘ilm ü a‘mel oldu ğarīb
Keşret ehl-i sefāhet kılllet kalb-i selīm
- 7 Fitne arasında kaldı bu Veliyyüddīn
Bī-çāre senden derdine çāre āniñ Hayy u ‘Alīm

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Geliñ ey eķi siziñ ile bir yola gidelim
Dünyāyı terk ‘ilim ü ‘amel taleb idelim

- 2 Yola ٲođru git el-ḥāda dūŝme ŝeri‘ati
Muḥkem tūtib Qur‘ānla ‘amel idelim
- 3 ‘Ulemā nebīler vāriŝidir anlara
Uyan āzmaya uy anlara miŝl-i nūcūm
- 4 Cūhelā ne bilsūn ehl-i ‘ilmin ḳadrini
Nazarı ānıñ dūnyāyadır ne bilūr ‘ulūm
- 5 Rāci Ḥaḳḳı bilmekdir ‘ilimle murād
Gözünü āḳub ŝaḳın olma ‘ulemā-i rūsūm

ḤARFÜ’N-NŪN

216

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Yardım eyle yā Raḥmān derdime eyle dermān
Seniñdir ḥükm ü fermān derdime eyle dermān
- 2 Derd taḳdīr-i ezeldir sabreylemek güzeldir
Dermānı da ‘ameldir derdime eyle dermān
- 3 Ŝabr etdi derde Eyyub Yusufu buldu Ya‘ḳūb
Derd müŝkil dermān maḥbūb derdime eyle dermān
- 4 Derde ŝabriden me‘cūr sıḥḥatde olan mesrūr
‘Āfiyet vir yā Ŝabūr erdime eyle dermān

- 5 Veliyyüddîn pür-elem ‘acizim şabridemem
Sen Kerîmsin kıl kerem derdime eyle dermân

217

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

- 1 Geldim cihâna gönül perîşan
Ben yana yana gönül perîşan
- 2 Yatsam uyusam gezsem tursam
Yazsam okusam gönül perîşan
- 3 Yisem yağ u bâl içsem mey-i zülâl
Giysem şâl şâl gönül perîşan
- 4 Yâran ile konuşsam oturub
Koymaz baña hiç gönül perîşan
- 5 Dünyâyı bütün âlsam da şatûn
Görmem anı çün gönül perîşan
- 6 Dil derde düşüb bulmadı tabîb
Ġurbetde kalub gönül perîşan
- 7 Ben bir Veliyem ednâ kuluyam
Mecnûn deliyem gönül perîşan

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Şerikiñ yok seniñ yâ Rabbi Müheymîn Hâlıkım sensin
Bizi yokdan yaratdıñ hep Muşavvir u Rabbim sensin
- 2 Benim bir ‘ âciz ü nâ-çar beni ‘ afv eyle yâ Ğaffâr
Dirim lâ havle lâ kuvvete Kaviyy ü Kâdirim sensin
- 3 Tecemmu‘ etdi dert serde devâ sende kamu derde
Meded senden meded senden Hakîm nâfi’ m sensin
- 4 Aqıl yâr olmadı başda gezerim tağla taşda
Kıalub hayretde her işde Muîn ü Nâşırım sensin
- 5 Esîrim düzağ-ı şeytanda kırtar beni yâ Raḥmân
Dağî nefsiñ hevâsında hıfz mâni’ m sensin
- 6 Kıapunda nice dertlüler şifâ bulub yüzü güler
Veliyyüddîne de lütf it Rauf u Vahid sensin

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Nûr-ı ‘ ayn ḥabîballah Ḥaseneyn el-Ḥaseneyn
İbn Ḥaydar esedullah Ḥaseneyn el-Ḥaseneyn
Raḍdıyallâhu ‘ anhümâ bilḳazâerrâzîyin
(Allah’ın habibinin güzünün nuru Hasan ile Hüseyin
Allah’ın arslanının oğulları Hasan ile Hüseyin
Allah o ikisinden razı olsun, kaza ile razı olanlardır onlar.)

- 2 Kād eşhedü hümā Yezīdū vehve ‘ anilḥaqqı ba‘īd
 Hümā şehīd ibn eşşehīd Ḥaseneyn el-Ḥaseneyn
 Raḍḍıyallāhu ‘ anhümā belāissābirīn

*(Yezid o ikisini şehit etti ve o haktan uzak biridir
 Onlar şehit oğlu şehitler iki hasanın en iyileri
 Allah o ikisinden razı olsun, belaya sabredenlerdir onlar.)*

- 3 Merḥaben ehlen ve sehlen sākiniye arz-ı Kerbelā
 İbn Fāṭımātüzzehrā Ḥaseneyn el-Ḥaseneyn
 Raḍḍıyallāhu ‘ anhümā eşrafinelekramīn

*(Ey Kerbela toprağının sakinleri Merhaba size! Hoş geldiniz
 Fatima-i Zehra'nın iki oğlu iki Hasanın en iyileri.
 Allah o ikisinden razı olsun, cömertlerin en şereflieleridir onlar.)*

- 4 Seyyide eşebbāni chl-i necātı fihe selsebil
 Na‘ime’l-me’va naime’l-menzil Ḥaseneyn el-Ḥaseneyn
 Raḍḍıyallāhu ‘ anhümā kamerīnelmünirīn

*(İçinde selsebil bulunan Cennetin sakini gençlerin efendileri
 Ne güzel sığınak, ne güzel ikamet yeri, onlar iki Hasan'ın en iyiler
 Allah on ikisinden razı olsun, iki aydınlık aydır onlar.)*

- 5 Fāze men yühıbbühümā zallı men yeb‘ızühüma
 Semmelnebiyyi bihüma Ḥaseneyn el-Ḥaseneyn
 Raḍḍıyallāhu ‘ anhümā emāmīnelhemāmīn

*(Onları seven kazanır, sevmeyense yolunu kaybeder
 Peygamber onları, iki Hasan'ın en iyileri olarak isimlendirdi.
 Allah o ikisinden de razı olsun, iki imamdır onlar.)*

- 6 Ĥubbühüma ĥübullahi vehübbü rasulallah
 Hüma vallahü billahi Ĥaseneyn el-Ĥaseneyn
 Raḍḍıyallāhu ‘anhümā habībınemebiyyīn

*(Onları sevmek Allah'ı ve Allah'ın peygamberini sevmektir
 Onlar vallahı de billahı de iki Hasan'ın en iyileridir.
 Allah o ikisinden razı olsun, onlar iki akraba Hasandır.)*

- 7 Ķad eflaha men yeķtedi bihediyihimā yehtedi
 Vemen esterḍı yerteḍı Ĥaseneyn el-Ĥaseneyn
 Raḍḍıyallāhu ‘anhümā sebbārīnelahzarīn

*(Onların yolunu tutan onların hidayetleri ile hidayete erer
 Kim rıza isterse razı olur, onlar iki Hasan'ın en iyileridir.
 Allah onlardan razı olsun, onlar iki yeşil ağaçtır.)*

- 8 Hüma bead ebihüma halifete ceddihümā
 Fi şer‘a ceddihümā Ĥaseneyn el-Ĥaseneyn
 Raḍḍıyallāhu ‘anhümā āmileynilāmīlīn

*(Onlar babalarından sonra dedelerinin iki halifesidir
 Dedelerinin şeriatının yolundadır, onlar iki Hasan'ın en iyileridir.
 Allah o ikisinden razı olsun, amel eden iki alimdir onlar.)*

- 9 Yercühüma Velıyüddin şefā‘athüm yevmiddin
 Hüma ĥısnā edinelmübın Ĥaseneyn el-Ĥaseneyn
 Raḍḍıyallāhu ‘anhümā fāzlılınelkamilīn

*(Dinin velisi onların kıyamette şefaati diler
 Aşık olan dinin kalesidir onlar, iki Hasan'ın en iyileri.
 Allah o ikisinden razı olsun, kâmil olan fazıl sahibidir onlar.)*

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Göñülde sürur Kurret-ül ‘Ayn İmam-ı Hasan imam-ı Hüseyin
Şehidlere şāhibü’l-‘ālemīn İmam-ı Hasan imam-ı Hüseyin
- 2 Kılıç çeküb ol Yezīd-i anīd ne çāre ezelde oldu resid
Muḥarrem ayında oldu şehīd İmam-ı Hasan imam-ı Hüseyin
- 3 Ḥasīb ü Nesīb dedesi nebi anası Betül babası ‘Ali
Taki ü naki kemāli celi İmam-ı Hasan imam-ı Hüseyin
- 4 Şebab-ı cinānīn ulusudur asākir-i dīn ālisidir
Cihān güneşiniñ vārisidir İmam-ı Hasan imam-ı Hüseyin
- 5 Sevenler iki cihanda ‘aziz ki canla anları severiz
Ḥaşırde şefā‘ atin umarız İmam-ı Hasan imam-ı Hüseyin
- 6 Buğz ideniñ ola yeri nār sairde yanub ola işi zār
Muḥabbeti etdi dilde qarār İmam-ı Hasan imam-ı Hüseyin
- 7 Ol iki māhı severdi Resūl muḥabbe tarīk-i Ḥaḫḫa vusūl
Sev anları sen de etme udūl İmam-ı Hasan imam-ı Hüseyin
- 8 Revāfız-ı zındık giydiler imamları severiz dediler
Bu sevgü bize kifāyet ider İmam-ı Hasan imam-ı Hüseyin
- 9 Ne fāide sevgüden yalnız‘ ibādete dutmayınca bu yüz
Ḥaḫḫın kapusunda ağlaya göz İmam-ı Hasan imam-ı Hüseyin

- 10 Bu Râci olub muḥibbi ‘Ali muḥabbeti Ḥaḳḳda bağılı dili
Gönül bağının cemâli gülü İmam-ı Ḥasan imam-ı Ḥüseyn

221

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

- 1 Allaha şıgındım seniñ şerrinden ey iblīs-i la‘în
Ḳurtulmadım ašlâ seniñ mekrinden ey iblīs-i la‘în
- 2 Ḥaḳḳa itâ‘at etmediñ yoluna toğru gitmediñ
Âdeme secde etmediñ kibriñden ey iblīs-i la‘în
- 3 ‘Ucb riyâ idi işiñ fitne fesad dıñıñ içiñ
Secdeye ḳomadıñ başıñ ‘ucbuñdan ey iblīs-i la‘în
- 4 Meleklerle ḥoca idiñ tağlar gibi yüce idiñ
Gündüz değıl gece idiñ tavrıñdan ey iblīs-i la‘în
- 5 Allahdan etmediñ ḥayâ hep ḳulluğı etdiñ hebâ
Şimdi bize ne bu cefâ ḥileñden ey iblīs-i la‘în
- 6 ‘Aşḳıñ ola idi seniñ şıdḳıñ ola idi seniñ
Ḳahrıla sürülmez idiñ derğahdan ey iblīs-i la‘în
- 7 ‘Adâvet idüb Âdeme fitne kesildiñ ‘âleme
Dâim idersin vesvese ḳahrıñdan ey iblīs-i la‘în
- 8 Gözlere görünmez gezer virir gönüllere keder
Mü‘min olan yaḳa çeker cevriñden ey iblīs-i la‘în

- 9 Ādeme eylediñ ħased yaqdıñ oda cism ü cesed
İşin gücün fitne fesad ħıkdından ey iblīs-i la‘īn
- 10 Evvelde ‘azāzil idiñ maqşūduña nāil idiñ
Her ni‘ mete vāşıl idin Rabbiñden ey iblīs-i la‘īn
- 11 Şeytan denildi adıña ağı katıldı dadıña
La‘net oqundu zātıña sümukdan ey iblīs-i la‘īn
- 12 Nefsle berāber olub şūret-i Ĥaqqdan görünüb
Mü‘mini derde düşürüb kārıñ ne ey iblīs-i la‘īn
- 13 Bizi seniñle imtiḥān etdi Ĥudā-yı müste‘ān
Yandı ciğerim el-amān zulmünden ey iblīs-i la‘īn
- 14 Ĥaqq yār ġarsa Rāci Ġaffāra yalvarıcı
Odlara yan çek acı ġayzıñdan ey iblīs-i la‘īn

222

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Yaqdı ciğer ile cān qarī‘a ile imtiḥān
Cihānı itdi virān qarī‘a ile imtiḥān
- 2 Ānları āġladır yürekleri taġladır
İpden kuşak baġladır qarī‘a ile imtiḥān
- 3 Yürekleri yandırır ocaqları söndürür
Canımdan uşandırır qarī‘a ile imtiḥān

- 4 Ölümün ¼ardaşıdır dertlerin yoldaşıdır
Her dertlerin başıdır ¼ari' a ile imtiħān
- 5 Çöpden binā yapdırır ¼ıyāmeti ¼opdurur
Yunmaz elleri öpdürür ¼ari' a ile imtiħān
- 6 Göñle virir çok keder canları ya¼ub kül ider
Maħşer yerine beñzer ¼ari' a ile imtiħān
- 7 'Aklı fikri ¼aldırı güller gibi şoldurur
Sağlığımda öldürür ¼ari' a ile imtiħān
- 8 Tūl ider nisvānı yetim etdi şıbyānı
Ya¼dı ciğeri cānı ¼ari' a ile imtiħān
- 9 ¼ari' a imtiħān adı bizi ğayķuda ¼odu
¼apuları ¼apadı ¼ari' a ile imtiħān
- 10 Ĥarāb eyledi nāsı ¼ari' a imtiħān sesi
Dedirdi nefsī nefsī ¼ari' a ile imtiħān
- 11 Rāci terk it bu sözü söyleme çoğu azı
Ĥarāb eyledi bizi ¼ari' a ile imtiħān

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Devlet-i şâh-ı şehîd-i Kerbelâsın yâ Hüseyin
 Ẕurretü’l ‘Ayn Muḥammed Muştafâsın yâ Hüseyin
 Nûr-ı dîde ‘Aliyyü’l-Murtaşâsın yâ Hüseyin
 Menba‘ ı baḥr-i velâyet bâ-şafâsın yâ Hüseyin
 Âl-i evlâdır Resûl ehl-i ‘abâsın yâ Hüseyin
- 2 Ne cesâret ile kılıç çekdi saña ol Yezîd
 Merḥametsiz meymenetsiz ḥâricî kavm-i ‘anîd
 Mâh-ı Muḥarremde kanıñ döküb etdiler şehîd
 Canına olsun Yezîdin Ḥaḳḳdan ‘azâb-ı şedîd
 Şâbr-ı derd ü belâ râzî kazâsın yâ Hüseyin
- 3 Sen şehâdet kevşerini eylediñ Ḥaḳḳdan taleb
 Ermeğe bu mertebeye oldu Yezîd bir sebep
 Nesne gelmez elimizden bu Ḥaḳḳıñ taḳdîri hep
 Râci bî-çâre muḥibbiñ olub çeker ta‘ab
 Kıl şefâ‘at şâfi‘ rûz-ı cezâsın yâ Hüseyin

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Kime şekvâ idem nefis-i ‘adûdan
 Ki bir dem geçmedi ef‘âl-i sûdan
 Uyub iblîs-i la‘îniñ sözüne
 Beni mani‘ eyledi ezkâr-ı hûdan

- 2 Yiyüb içüb giyüb kuşanmaķ ister
 Yatub hāba deĝin uyanmaķ ister
 Kesel deryāsına boyanmaķ ister
 ‘Amel etmez ilerüden gerüden
- 3 Sevüb dünyāyı şu şandı serābı
 Didi ma‘mur ideyim bu harābı
 İdüb türlü günāhı irtikābı
 Beni kurtarmadı siyah rûdan
- 4 Nazarı zāhiredir bātına yok
 Seferi şüretedir ma‘niye yok
 Çü meyli fenāyadır bâkiye yok
 Haberı yok kötü ile iyiden
- 5 Düşüb hulţatile bir kıyl ü kâle
 Muķārın olmadı erbāb-ı hāle
 Karīb oldu fenādan irtiḥāle
 Ba‘id oldu ḥiṭāb-ı sariün
- 6 Geçürdü boşa ‘ömrü nāzenīni
 Kavice tutmadı şer‘-i mübīni
 Hemīn tutmadı mürşid eteĝini
 Kalub ḥāriçde bilmezem içerüden
- 7 Ola dir iken bir kāmīl insan
 Bulayım dir iken ‘irfān u iḥsān
 Kılayım dir iken derdine dermān
 Ziyādelendi derdi sū-i ḥuydan

8 Ne ‘ ilim var ne ‘ amel var ne kulluk

Velâkin vizr ü vebâli katî çok

Ğabâhatden başına bağladı tavğ

Naşîbin aldı kalmadı kamudan

9 Niçün kan ağlamaz bilmem iki gözü

Niçün ağarmadı bilmem kara yüzü

İdemediñ inişiñ yoğuñ düz

Haberin yok mu cennetden tamudan

10 Didiñ *lâ tağnetü* yâ Rabbi Ğur’ânda

Umarım seniñ kapuñdan ihsân

Veliyyüddin mücrim derde dermân

Umar reddetme yâ Rabbi kapundan

225

Velehu ‘ Afâ ‘ Anhu

1 Ğudânın lütfu bâbına niyâzım şubh u şâm olsün

Resûlün rûh-ı pākîne şalavât ile selâm olsün

2 Ebu Bekir ü ‘ Ömer ‘ Oğmân ‘ Aliyyü’l-Murğazâ Merdân

Resûlün yarı dört sultân fedâ atam anâm olsün

3 Resûlün cümle aşğâb-ı vuşul hazretin bâbı

Bu dîniñ nûru gibi uyan nâil merâm olsün

4 Şehîd-i Kerbalâ Ğüseyn habîbu’llah nûr-ı ‘ ayn

Muğabbet câna oldu diyen muğabbeti idâm olsün

- 5 Daḥī sāir abā ehli Hudānīn sevgili kulu
Bu ‘ aşkıñ oduna dili yaḳub derde şifā olsūn
- 6 Cinānīn köşkü tahtında aḳar ırmaḳlar altında
Hudānın baḥr-i ‘ aşkında gōñül mest-i müdām olsūn
- 7 Şeri‘ at bābını ācub tarikat bağına geḳüb
Haḳīkatda ḳanat aḳub Haḳḳa īmān tām olsūn
- 8 Harāb ehlini lābud görüb ṭa‘ n etmesūn zāhid
Ana ‘ ālim ana ‘ ābid demek baña ḥarām olsūn
- 9 Gōñül ṭa‘ n eyleme ḥalkı bula gör Haḳḳla Haḳḳı
Dünü gün zikr idüb Haḳḳı yolunda cān ḡulām olsūn
- 10 Erenlerden selām geldi gōñüller şād olub güldü
Bahārın gülleri āçıldı ḳoḳan cennet muām olsūn
- 11 Veliyyüddīn de olduḳça Hudāya bende olduḳça
Bu cānım tende olduḳça size benden selām olsūn

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Tükendi ‘ ömrüñ ey ḡāfil niçün geḳmezsin ‘ işyānından
Olub dünyāya sen māil ḳaçarsın bāb-ı Raḥmāndan
- 2 Āḡardı saç u şaḳalīñ zaif oldu ḳamu ḥālīñ
Seni bu zullu ḥayālīñ ḳıḳarmadı bu zindandan

- 3 Bu dünyā dārına girdiñ hani kulluķ ideyim dirdiñ
‘İbādetden geri tırduñ haber vir ahd-i peymānından
- 4 Hani zıkrıñ hani virdiñ hani fikriñ hani derdiñ
Silahsız yola ne girdiñ haberiñ yok mu düşmānından
- 5 Velī sen eyle zıkrı’llāhı biḥamdi’llah biḥamdi’llah
Bizi ol lā yezāl Allah yaratdı ehl-i imāndan

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Cümle-i eṣrāṭ sa‘atden ‘ayān
Mevt-i ‘ālim mevt-i ‘ālem bī-gümān
At eğer tutar mı kırılrsa anān
Mevt-i ‘ālim mevt-i ‘ālem bī-gümān
- 2 Zihniñi vir bu sözüñ ma‘nāsına
Anlayasın toğruca ma‘nāsı ne
Nās talar cürm ü günah deryāsına
Mevt-i ‘ālim mevt-i ‘ālem bī-gümān
- 3 ‘Ālim olmasa ḍalāletde a‘vām
Ṭadı olmaz nitekim tuzsuz ṭa‘ām
Olmasa ‘ālim ‘āleme çöker zulüm
Mevt-i ‘ālim mevt-i ‘ālem bī-gümān
- 4 Ehl-i cehliñ iki gözleri alīl
Yoldan āzar olmasa yolda delīl
Kırda yabanda ḳalub olur zelīl
Mevt-i ‘ālim mevt-i ‘ālem bī-gümān

- 5 Olmasa ‘ālim ḥarām ile ḥelāl
Farq olunmaz ‘āleme düşer zalāl
Nāsın işi cümle olur kıyl ü kâl
Mevt-i ‘ālim mevt-i ‘ālem bī-gümān
- 6 Serkeş atn̄ yuları okur yazar
Gemsiz at ziyāde yabanda gezer
‘Ālim olmasa a‘vām yoldan āzar
Mevt-i ‘ālim mevt-i ‘ālem bī-gümān
- 7 Koyunu kurd yir ger olmasa çobān
Kara sığır başıboş ider ziyān
Çavuş olsa yoldan āzmaz karbān
Mevt-i ‘ālim mevt-i ‘ālem bī-gümān
- 8 Yā Veliyyüddīn ġāfil olma sen
Gurbet el göçdü aḥī Ḥoca Ḥasan
Baş kesilse yıkılur sāir beden
Mevt-i ‘ālim mevt-i ‘ālem bī-gümān

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Vādī-yi ḥayretde ḥayrān olmuşum ḥātır için
Nādī-yi maḥbus zindān olmuşum ḥātır için
- 2 Her seḥerde zārle efgān iden bülbul gibi
Bir gül için zār u efgān olmuşum ḥātır için

- 3 Āğlamak ister iki göz yaş yerine kan akar
Dertliyim muhtâc-ı dermân olmuşum hatır için
- 4 ‘İlm ü a‘ māl kemâlden kalmışım öksüz yetim
Sû-i akrân cehl-i nâdan olmuşum hatır için
- 5 Dâhil-i tenevvür nârim dört yanımı âldı nâr
Zâhir u bâtında püryân olmuşum hatır için
- 6 Hayle-i nefse şeytân bir zamân eksik değil
Sâbih deryâ-yı ‘işyân olmuşum hatır için
- 7 Fitne-i dünyâ-yı mekkâre elinden el-amân
Kurbet mağlûb nisvân olmuşum hatır için
- 8 Âh ile geçti Veliyyüddîn Râcinin günü
Bâb-ı Hakkdan nâr-ı hicrân olmuşum hatır için

Velehu ‘ Afâ ‘ Anhu

- 1 Eğer düşmân ârarsaň saňa şeytan yeter düşmân
Eğer şeytan ararsaň saňa şeytan yeter nisvân
- 2 Çü şeytan gizli düşmândır saňa iğvâ ider gizli
Nâs tâifesi ammâ saňa iğvâ ider her an
- 3 Görünüb şûret-i Hakkdan iderler hayle-i had‘ a
‘Ayânan âzdurur seni fesâd mebde-i ‘işyân

- 4 H ayırdan mani  id b seni fes da u radır d im
Gel b y ze ider idl l seni H   dan ider hicr n
- 5 Ne g zel s ylemi  ke   f olana a lamam bi'll h
Vel kin olunanlara g z m ya ı olur bar n
- 6 Ne g zel s ylemi  k il tehh l etmenin h li
Bir  y kadar fera lı dır bir  ydan so ra ola pi m n
- 7 Cemi  k hr u iltizam ider z hru u inkis r
Gece g nd z d   b derde idesin z rla e   n
- 8 E er i nefsi z bi  dir Res l n s nnetidir ol
Beli ol emr-i b r dir demi  dir *fenki  *  ur' n
- 9 Niz m  intiz m  H    bu minv l  zere  urmu  
Budur enfa  olan bize H d dan l   la i s n
- 10 Veliyy dd n R ci sen tehh l etmeye idi n
 am-ı d ny yı bilmezdi  gezerdi   uret  ins n

Velehu   Af    Anhu

- 1 Z hid  eyle tev zu   ıl tekebb rden h z r
Ben kimim diyen yol  ld   ald  sen ben ben diyen
Z hd   ta v ya g r r etme seni g flet ba ar
Ben kimim diyen yol  ld   ald  sen ben ben diyen

- 2 Ben demekle sürüldü bâb-ı Hakkdan şeytan
 Çünkü secde ile emreyledi aña Raḥmān
 Etmedi Âdeme secde gitdi andan imān
 Ben kimim diyen yol aldı kaldı sen ben ben diyen
- 3 Terk idüb bu varlığı sen ‘aşka eyle ‘iḳtidā
 Yerlere çal ar u nāmus şişesini pür-şafā
 Benlik ile raḡm olundu Bel‘am ü Barşışa
 Ben kimim diyen yol aldı kaldı sen ben ben diyen
- 4 Cebel-i Cûdi tevāzu‘ etdi sefine-i Nuḥ
 Eyledi ānda teḳarrür geldi Mevlādan fütûḥ
 Ermedi maṭlûba taḡlar çünkim etdiler şemûḥ
 Ben kimim diyen yol aldı kaldı sen ben ben diyen
- 5 Tır tağı etdi tevāzu‘ ānda Mûsā-yı Kelīm
 Eyledi Hakkā münācat kelīmu’llah el-Kerīm
 Ger selāmet bulmak isterseñ cihānda ol ḫalīm
 Ben kimim diyen yol aldı kaldı sen ben ben diyen
- 6 Hût-ı Yunus ben kimim deyu tevāzu‘ eyledi
 Hakk Te‘āla Yunusu batınında iskān eyledi
 Ben kimim diyen kuluna lütf iḥsān eyledi
 Ben kimim diyen yol aldı kaldı sen ben ben diyen
- 7 Cümle tıyur içinde ārı dedi ben kimim
 Balını dertlere dermān etdi ol ḫayy u ḫakīm
Fihî şifāi didi Hakkdan ḳuddūsü’s-Selām
 Ben kimim diyen yol aldı kaldı sen ben ben diyen

- 8 Dedi İbrāhīm Ḥalīlim dedi Mūsā ben Kelīm
 Dedi pes *Īsā ene'r-rūḥ Muṣṭafā ene'l-yetīm*
 Ānıñ içün enbiyānıñ sürürudur ol Kerīm
 Ben kimim diyen yol aldı kaldı sen ben ben diyen
- 9 Hicret etdi Mekkenen Medīneye Ḥayru'l-Beşer
 Ben kimim dedi Ebū Eyyub Enşāri meğer
 Aña konuk oldu peygamber kezā cā-el ḥaber
 Ben kimim diyen yol aldı kaldı sen ben ben diyen
- 10 Kānķi Mü'min kim namazını kılub secde ide
 Şadrını şerḥ eyleyüb nurla taldura Ḥudā
 Efzal oldu cümleden beş vaktini iden edā
 Ben kimim diyen yol aldı kaldı sen ben ben diyen
- 11 Vārid oldu kardaşınıñ artuğunu içene
 Yaza Allah kereminden aña yetmiş ḥasene
 Maḥv olur yetmiş günāhı lā teḳal anā anā
 Ben kimim diyen yol aldı kaldı sen ben ben diyen
- 12 Bil Veliyyüddīn velīler ne ile oldu velī
 Çünkü etdiler tevāzu' tutdılar toğru yolu
 Neḫ ile işbatla fetḥ etdiler gafil dili
 Ben kimim diyen yol aldı kaldı sen ben ben diyen

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Göñül kesb eyle iz‘anı hayāsızdan hayā öğren
Taleb kıl ‘ilm ü ‘irfānı şalāḥ kimyāsını öğren
- 2 Edebsizden edeb ihzā it hicābsızdan hicāb ahz it
Talebsizden taleb ahz it ya öğret ānı ya öğren
- 3 Tuṭub bir mürşid eteğin öpüb elini ayağın
Binüb ‘aşk ātına giyin şafā ile cefā öğren
- 4 İrem dirseñ eğer mücde yere sür yüz kıl secde
Gece gündüz ṭurub ahde vefāsızdan vefā öğren
- 5 Firār it ihtilāṭ etme qarār it iltifāt etme
Fenāya i‘timād etme fenālardan beḳā öğren
- 6 Cihānıñ yalduzuna sen baḳub āldanma yā insān
Eliñden gelse kıl iḥsān ḥasīslerden seḥa öğren
- 7 Emek çeküb ne işleseñ kavağa üzüm āşlasañ
Ācıdır anı dişleseñ aşılzāde tā öğren
- 8 Kediye terbiye etsen ne türlü şan‘at öğretseñ
Şıçanı önüne ātsañ taḳar pençe añı öğren
- 9 Oḳutsañ ṭūṭiye lisān olur mu şāḥib-i ‘irfān
Sözü insān özü ḥayvān faḳaṭ şavt u sadā öğren

10 Kişiniñ zātı olsa pāk çekilse cüz'ice emek
İder her ma' nāyı idrāk nice ider edā öğren

11 Ne sözüñ diñle lāyıkı ola gör 'āşık-ı şādıkı
Bulub ṭabīb-i ḥāzık-ı velī derde devā öğren

Velehu 'Afa 'Anhu

1 İblisiñ dostu ondur it ta'yin
Zulm iden zālīm kibr iden zengin

2 Kesb ü infaḳda etmez mübālāt
'Ālim ü fāsık tācir-i ḥāin

3 Muhtekir ü zani akilu'r-riba
Buḡl idüb virmez kimseye malın

4 İblisiñ düşmānı on yedidir
Faḡr-i 'ālem Muḡammed el-emīn

5 'İlmi ile 'amel iden 'ālim
Ḥāmil-i Qur'ān daḡī müezzīn

6 Muḡtāc miskīn yetīmi seven
Merḡamet şāḡibi ḳalbi leyyīn

7 Ehl-i tevāzu' genḳlıkde muṭī'
Nās uyur ḳılan gece namazın

8 Nefsini Һaramdan iden imsāk

Nuṣṣ iden nāsa bilā-ğarež

9 Dāimā ‘abdest üzre olan

Cömerd ü saḥī hoş iden huyun

10 Ehl-i fetānet şāliḥā ḥātun

Leyl ü nehārda güzelin mevtin

11 Ğayret it ey dil uyma şeytana

Eyle a‘dāvet yā Veliyyüddīn

Velehu ‘Afā ‘Anhu

1 Luṭf eyle bize yā mu‘in eyle belālardan emīn

Zulm ile ٲoldu rū-yı zemīn eyle belālardan emīn

2 ‘Aybımıza kılma nazar gönlümüze virme keder

Eyle kerem fevz ü zafer eyle belālardan emīn

3 Gerçi du‘ā eylemeğe yoḳdur yüzüm söylemeğe

Muḥammedin ḥurmetine eyle belālardan emīn

4 Ğalib olub i‘dā-yı dīn gönlümüzü itdi ḥazīn

Ebu Bekir ḥurmetine eyle belālardan emīn

5 İslām dīni oldu ğarīb derdimize yoḳdur ṭabīb

‘Adl-i ‘Ömer ḥurmetine eyle belālardan emīn

- 6 Gitdi cihāndan ār u ḥayā gönlümüze toğmaz ziyā
‘Oṣmānımız ḥurmetine eyle belālardan emīn
- 7 Ğam kuşu kondu başıma ayaklar altında koma
Ḥaydar ‘Ali ḥurmetine eyle belālardan emīn
- 8 İçdim āğu afacanı yürek yanar odlar gibi
İmām Ḥasan ḥurmetine eyle belālardan emīn
- 9 Nāzil olub türlü belā yerimiz oldu Kerbelā
İmām Ḥüseyn ḥurmetine eyle belālardan emīn
- 10 Deccāl vekilleri çıkub hālimiz oldu perīşan
On iki imām ḥurmetine eyle belālardan emīn
- 11 Qur’anda *ed‘ūni* dediñ buyurduñ *istecüb leküm*
Eyle du‘āmızı kabūl eyle belālardan emīn
- 12 Derdimize dermān seniñ hükm ü kazā fermān seniñ
Senden recāsı Rāciniñ eyle belālardan emīn

HARFÜ’L-VĀV

- 1 Ey göñül geç māsivādan Ḥazret-i Raḥmānı sev
Yok şeriki yok nazīri Ḥazret-i Sübhānı sev
- 2 Mefḥar-ı ‘ālem Resūlallah Muḥammed Muṣṭafā
Ol Ḥabībullah Aḥmed Ḥazret-i sultānı sev

- 3 Sev ānıñ aşhābını enşārını lā seyyimā
Hāzret-i Şiddık-ı Ekber ‘Ömer ‘Osmānı sev
- 4 İbn-i ‘Ammi Muştafādır ol ‘Aliyyü’l-Murtaşā
Menba‘ ı cūd u seḥā ol Ḥaydar-ı Merdānı sev
- 5 Sev dahī şiddıkā-yı Fāṭimā-i ḥayru’n-nīsā
Sev Ḥasanı sev Hüseyni seyidey şebbānı sev
- 6 ‘İktidā it bunlara sen kıl şeri‘atla ‘amel
Hāzret-i Peygambere nāzil olan Ḳur’ānı sev
- 7 Baḳma revāfız sözüne müstaḳīm ol dinde sen
Ehl-i sünnet mezhebin tut dinle imānı sev
- 8 Evvelā taḥşil-i ‘ilme çalışub ol pür-kemāl
Ol muḳārin ehl-i ‘ilme okuyub yazanı sev
- 9 Şoñra tut bir mürşid-i kāmil eteğin sālīkā
Gir ḥaḳıḳat rāhına sen ‘āşık u ḥayrānı sev
- 10 Çalışub zıkr-i Ḥudāya ḳalble lisanla
Ma‘rifet sırrına nāil olūben ‘irfānı sev
- 11 Şādıkla yār ol Veliyyüddīn Rāci dāimā
Sevme nādānı saña mūnis olan iḥvānı sev

Velehu 'Afa 'Anhu

- 1 Sev seni sevenleri sevme seni sevmeyeni
 Ey gönül nādān sevme yārı sev yārānı sev
 Bil seni bilenleri bilme seni bilmeyeni
 Ey gönül nādān sevme yārı sev yārānı sev

- 2 Yār u yārānıñ şirin sözü dile verir şafā
 Hār nādānıñ kelāmı gönle verir cefā
 Cān-ı dilden seni sevip ahdine iden vefā
 Ey gönül nādān sevme yārı sev yārānı sev

- 3 Yārānıñ sözü beñzer şadā-yı bülbüle
 Cān cānānıñ koķusu beñzemiş tāze güle
 Cānıma bir cān kıatar dile gelse hele
 Ey gönül nādān sevme yārı sev yārānı sev

- 4 Ey gönül eyle hāzer eyle hāzer eyle hāzer
 Kadir kıymet bilmeyen nādāna eyleme nāzar
 Yar hoş içmiş muħabbet nāmesin okur yazar
 Ey gönül nādān sevme yārı sev yārānı sev

- 5 Lezzet-i dünyā nedir dirseñ Veliyyüddīn eğer
 Sevgili yār ülfetidir gece gündüz bī-keder
 Rūyı güzel būyı güzel huyu güzel dili sev
 Ey gönül nādān sevme yārı sev yārānı sev

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Göñül çekmez niçün ğayķu hani Hakkdan recā ķorku
Kesel deryāsına taldı gece gündüz uyur uyķu
- 2 Seni bir nefis-i emmāre ne çok eyledi āvāre
Ki şabriñ vārise nāra gece gündüz uyu uyķu
- 3 Hudā emreyledi ķulluķ ile sen de ‘ibādet yok
Günāhı işlediñ pek çok hani tövbe hani ğayķu
- 4 Hudā-yı lem-yezel ma‘būd kelāmında dedi vaid
Seni yakmaya tākim od Hakkın kelāmını oķu
- 5 Şehāvet kıl buķil olma yüzü kara rezil olma
‘Aziz ol sen zelil olma saña cennāt ü müşteķū
- 6 ‘İbādet efzāli cömerdlık imiş sen de ol cömerd
Hudā-yı lem-yezel bizzāt dedi Kur’ānda *tenfiķū*
- 7 Veli gördünse memātı eķer geçdiñse şıratı
Eķer bulduñsa necātı gece gündüz uyu uyķu

HARFÜ’L-HÂ‘

- 1 ‘Ömrün Hakkā ışmarla Hakkā yalvar di yā Allah
Şaķın ğayriye yalvarma Hakkā yalvar di yā Allah

- 2 Ne türlü eyleseñ tedbîr bozar elbet anı taqdîr
Hudâyı eyleyüb tekbîr Hakkâ yalvar di yâ Allah
- 3 İradîñ hayra şarf eyle şerürden şarf-ı taraf eyle
Hudâdan çokca havf eyle Hakkâ yalvar di yâ Allah
- 4 Nehâr ü leyl zâlimâda yaban ü yaz u şahrâda
Dağî serra ü durrâda Hakkâ yalvar di yâ Allah
- 5 Hudâdan nuşret olmayınca kimse göremez işin
Koyub yolunda cân başın Hakkâ yalvar di yâ Allah
- 6 Menânet eyleyüb dinde Hudâyâ ola gör bende
Gece gündüz kapusunda Hakkâ yalvar di yâ Allah
- 7 Dime bir ferde karnım âç o da señ gibi bir muhtâç
Ola Hakkdan saña ilaç Hakkâ yalvar di yâ Allah
- 8 El âçma nân-ı nâ-merde düşersin ‘âkıbet derde
Kamu evkat her yerde Hakkâ yalvar di yâ Allah
- 9 Cihânîñ rızkını viren odur ancak o yaradan
Umarsañ derdiñe dermân Hakkâ yalvar di yâ Allah
- 10 Demâ-dem zîkr idüb âdın ide gör gönlünü âydın
Gece gündüz Veliyyüddîn Hakkâ yalvar di yâ Allah

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Gün gibi her gün toğma tolunma
Setr it özüñü bilme bilinme
Avcılar tağlar başına çıkmış
Kuş gibi kanat şalma şalınma
- 2 Ülfet-i nâsdan dâim firâr it
Bir gûşe-i vaḥdetde karar it
Yalvar Hudâya âh ile zâr it
Zikrini dilden kesme kesilme
- 3 Kimsenîñ ‘ aybına nazar etme
Ġayrınıñ mülküne sefer etme
Göñlüñü penbe kıl hacet etme
Kimseniñ göñlün yıkma yıkılma
- 4 Hoş geçin nâsla hoş olasın
Zarr u kederden ḥâlî kala gör
Raḥat göñül nedir bilesin
Uyur yalana başma başılma
- 5 Bağçeñ vār ise güle tımâr it
Bülbül ol seḥerde âhile zâr it
Ġayrınıñ gülün koğmağa âr it
Yaban gülünü koğma koğulma

- 6 Yâ Veliyyüddîn hıfz it lisânîñ
 Zemmini etme hiçbir insanîñ
 ‘Aybını görme aşlâ kimseniñ
 Ayağına ip takma takılma

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

- 1 Sen gülme nice kim güle gül bülbüle bülbül güle
 Vaqt-i seherde âh ider bülbül güle gül bülbüle
- 2 Gül ola gör gül-zâr ile dil ola gör dil-dâr ile
 Ülfet isteyen yâr ile hoş dil ola gör dil-dâr ile
- 3 Sev seni seveni katı hoş söyle söyleme katı
 Artıkça ârtar şefkati dök bâlî bal kat balı bala
- 4 Muhabbetiñi eyle medd sevgini eyleme sedd
 ‘Aşkla oğu kaṭb-ı ced kıl kaḵkala ḵâlî ḵale
- 5 Sevmeyene zor eyleme gönlüñü mağrur eyleme
 Kendiñi ma‘zur eyleme al bir pula şat bir pula
- 6 Dimişler adıma Veli velilere dedim beli
 Benim gibi mecnûn deli bir ġâfile biñ ġâfile

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Yazıldı yazı ezel kalemінде
 Hızır İlyas yetiſe buk deminde
 Göñül zulmetde zulmet ‘āleminde
 Hızır İlyas yetiſe buñ deminde
- 2 Zuhūr itdi ‘alāmet-i kıyāmet
 Cihāna münteſir oldu alālet
 Kederden Mü‘mine yokdur selāmet
 Hızır İlyas yetiſe buñ deminde
- 3 Şalaḥ ehli cihānda oldu ednā
 Sefāhet ehl-i hep oldular a‘lā
 ‘İnāyet eylese Cebbār u Mevlā
 Hızır İlyas yetiſe buñ deminde
- 4 Ayak āltında aldı ‘ilm-i ſerīf
 avi zaif aviler oldu zaif
 Bizlere lütf eyleye Vehhāb u Laṭif
 Hızır İlyas yetiſe buñ deminde
- 5 Bulub keſret cihānda ehl-i eſrār
 Azaldı kāmīl ü erbāb-ı eſrār
 abul olmaz du‘ālar ılsa aḥyār
 Hızır İlyas yetiſe buñ deminde

- 6 ‘Ömrüñ Hakk’a ısmarla Râci
 Ne olur Hakk’dan olur çekme âcı
 Ola gör leyl ü nehârda du‘âcı
 Hızır İlyas yetişse buñ deminde

241

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

- 1 Sene biñ iki yüz altmış toközda
 Bi-emri’llah zuhûr itdi çekirge
- 2 Bizim günâhımızdan cürmümüzden
 Hudâ halk etdi yaratdı çekirge
- 3 Dereyi tepeyi etdi ihâta
 Ke-enne sel gibi ağıdı çekirge
- 4 Bize terbiye içün Hakk Te‘âla
 Yaratdı kum gibi çıkdı çekirge
- 5 Bi-emri’llah yedi zer‘i nebâtı
 Tağı bağı harâb etdi çekirge
- 6 Cesâret etdiler katline âniñ
 Ne mümkün bayrağın açdı çekirge
- 7 Hudâ gönderdi bu ecnâdı bize
 Beşer tākātımı katl-i çekirge

- 8 Cevami‘-i mescide cem‘ oldu ahyār
Du‘ālar kıldılar def‘i çekirge
- 9 Velākin cürmümüz ġālib du‘ālar
Qabul olmaz hücum itdi çekirge
- 10 Göñülden fıskı ihrāç etmeyince
Faķat söz ile gider mi çekirge
- 11 Fesād ehli fesādında muķīmdir
Haberı yok añı netdi çekirge
- 12 Veliyyüddīn tövbe ile zenbe
Seniñ cürmüñ ile geldi çekirge

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Ne beklersin göñül ġamhānesinde
Ne iñlersin bu dert meyhānesinde
- 2 Cihānıñ naķşına mı gurre olduñ
Vefā yokdur ānıñ dürdānesinde
- 3 Berāberdir kemāl ile zevāli
‘İmāret yok fenā virānesinde
- 4 Devāmı olmayan zull-i hayālīñ
Olur mu istirahat sāyesinde

5 Değirmendir bu dünyā dāne ‘ömrün

Ne olur hāl iki taş arasında

6 Veliyyüddīn gâfil bir tabîbi

Aramazsın bu derdiñ çâresinde

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

1 Hakkın lütf u aţasına gönül şükreyle şükreyle

Kazâsına belâsına gönül şabreyle şabreyle

2 Eliñden geldiği miqdâr kulluk eyle Mevlâya

Gece gündüz Hudânîñ ismini zikreyle zikreyle

3 Kuluñ dediği olmaz illâ Hakkın dediği olur

Hudânîñ şun‘ u kudretini sen fikreyle fikreyle

4 İlâhi bu Veliyyüddīn-i bî-çâre günahkârîñ

Günâhın mağfîret kıl suçunu ‘afv eyle ‘afv eyle

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

1 İşledim günah estağfiru’llah ‘afv ide Allah estağfiru’llah

Eyledim nazâr etmedim hâzer kâtibîn yazar estağfiru’llah

2 Sû-i nazardan terk-i hazerden ‘ifâl-i şerden estağfiru’llah

Añladığımdan diñlediğimden tan’ladığımdan estağfiru’llah

- 3 Söyledim şerri etmedim hayrı lutf ide Bâri estağfiru'llah
Okuduğumdan tokuduğumdan şakıdığımın estagfiru'llah
- 4 Ğıybet yalan sehv-İ nisyandan cümle ' işyandan estağfiru'llah
Ekl-i haramdan terk-i selamdan lağv-î kelamdan estağfiru'llah
- 5 Döğüşdüğümden çekişdiğimden yapışdığımın estagfiru'llah
Ayağ uzattım şer yola gitdim her ne ki etdim estağfiru'llah
- 6 Emr-i nefsdan sū-i nefesden fi' li hasisden estağfiru'llah
İşledığımın aşıladığımın taşıladığımın estagfiru'llah
- 7 Āğladığımın çağladığımın tağladığımın estagfiru'llah
'Ucb u riyādan terk-i hayādan hırķa ' abādan estağfiru'llah
- 8 Hıkd u hasedden kibr-i ' inaddan ahlāk-ı bedden estağfiru'llah
Cāhilliğimden ġāfilliğimden kāhilliğimden estagfiru'llah
- 9 ' İlmi ' amelden tūl-i emelden vizr ü vebālden estağfiru'llah
Ben ben sözünden sen sen sözünden şeytān sözünden estagfiru'llah
- 10 ' Ācizliğimden ta' cizliğimden nāķıslığımın estagfiru'llah
Benlik duġānı yakdı cihānı maġv etdi cānı estagfiru'llah
- 11 İşledim ' işyān umarım ihsan ' afv ide Raġmān estağfiru'llah
Rāciyim geldim günāhım bildim peşimān oldum estagfiru'llah

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 İmam-ı Hâsanın şehid olduğu ay geldi yine
‘İyd-ı saîd ecr-i mezîd bulduğu ay geldi yine
- 2 Gözlere sürme çekinüb ellere hınâ yakub
Kavm-i hâric sevinüb güldüğü ay geldi yine
- 3 Şehâdete ol tutdu yol buldu cânı Hakkâ vuşûl
Bağ-ı şehâdetde o gül solduğu ay geldi yine
- 4 ‘Âşıkların gözü yaşı akub yanar içi tışî
Şâh-ı zâde şehidler başı olduğu ay geldi yine
- 5 Düş gördü Medîne ol dedesi dedi oğul
Vaqt-i hâzan kırmızı gül solduğu ay geldi yine
- 6 Yöneldi Kufe şehrine geçdi hâriç önüne
Ânda şehâdet bahrine taldığı ay geldi yine
- 7 Ugradı yolu Kerbelâ denildi harbe eşşelâ
Seyf-i şehâdet tecella viridiği ay geldi yine
- 8 Kıldı şehâdeti taleb düşdü yerinde aña sebep
Kerbelâda türlü ta‘ab çekildiği ay geldi yine
- 9 Kıldı Yezid ile savaş ağlaşdılar taş ile taş
‘Âşıkların gözüne yaş tolduğu ay geldi yine

10 Ānda neler geldi başa tağlar tayanmaz bu işe
Gene gönüller âteşe yandığı ay geldi yine

11 Māh-ı muḥarremdir adı ah-ı muazẓamdır adı
Şāh-ı zāde şehādet tadı taddığı ay geldi yine

12 Her kim seve šāhzādeyi ‘aşkından içe bādeyi
Maḥzūn melūl Rāciyi kıldığı ay geldi yine

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

1 Dirim āmentü bi’llah lā ilāhe illa’llah
Şeriki yok bir Allah lā ilāhe illa’llah
Alen’-Nebiyi şalla’llāh Muḥammed Resūla’llah

2 Mü’miniñ imānıdır ‘aşkıñ cānıdır
Mevlānıñ iḥsānıdır lā ilāhe illa’llah
Alen’-Nebiyi şalla’llāh Muḥammed Resūla’llah

3 Gönüllerin nūrudur dillerin sürūrudur
Ehlullāhıñ tūrudur lā ilāhe illa’llah
Alen’-Nebiyi şalla’llāh Muḥammed Resūla’llah

4 Gönüllerin mişbāhı müşküllerin izāhı
Cennetlerin miftāhı lā ilāhe illa’llah
Alen’-Nebiyi şalla’llāh Muḥammed Rasūla’llah

- 5 Mü'minleriñ mi' rācı gönülleriñ ser-tācı
Her dertleriñ i' lācı lā ilāhe illa'llah
Alen'-Nebiyi şalla'llāh Muḥammed Resūla'llah
- 6 Mü'minleriñ necātı cehennemden berātı
Gönülleriñ ḥayātı lā ilāhe illa'llah
- 7 Gönül gözünde yıldız görür ānıñ ile göz
Diyelüm gece gündüz lā ilāhe illa'llah
- 8 Mevlā esmāsıdır esmā-i ḥüsnāsıdır
Ezķārıñ aḥlāsıdır lā ilāhe illa'llah
- 9 Gönül kuşunuñ gülü dil bağınuñ bülbulü
Cümle zikriñ afďāli lā ilāhe illa'llah
- 10 Gönül pasını siler ayna gibi eyler
Mü'minler bunu söyler lā ilāhe illa'llah
- 11 Veliyyüddīn eyle āh yardımcıñ ola Allah
Dirim elḥamdüli'llah lā ilāhe illa'llah
Alen'-Nebiyi şalla'llāh Muḥammed Resūlu'llah

Velehu ' Afā ' Anhu

- 1 Gönül tahtında pādişāh gönülde nūr Allah Allah
' Āşıklar dāim ider āh gönülde nūr Allah Allah

- 2 Dil evini zıkr-i hafî mir'at veş ider şûfî
Zâkir olunca muhtefî gönülde nûr Allah Allah
- 3 Her kim zıkr ide Allahı leyl ü nehâr ider âhı
Zıkrü'llah ola penâhı gönülde nûr Allah Allah
- 4 Cennet bağınıñ gülüdür gönüllerinñ bülbulüdür
Dîdâr-ı Hakkın yoludur gönülde nûr Allah Allah
- 5 Özü Hakkla olanlar sözü hâlîkla olanlar
Lezzet-i zıkrî bulanlar gönülde nûr Allah Allah
- 6 Zıkreyile ism-i Celâli iç hamr âb-ı zülâli
Candadır 'aşkıñ hayâli gönülde nûr Allah Allah
- 7 Veliyyüddîn hâne-i dil harâb oldu zelîl
Bâb-ı Hakkâ saña delîl gönülde nûr Allah Allah

Velehu 'Afâ 'Anhu

- 1 Hânnân Allah Mennân Allah her dertlere dermân Allah
Cennetiñi cemâliñi eyle bize ihsân Allah
- 2 Muhabbet deryâsı taşdı 'arifler 'aşka düşdü
'Âşıklarınñ mest olub şaşdı canlar saña kurbân Allah
- 3 Müştâk oldum vişâliñe teslîk it doğru yoluña
Merhamet kıl ben kuluña Raḥîm Allah Raḥmân Allah

- 4 Rāh-ı Hakkı eyle tavzih yārın bizi etme tafzih
İsmiñi ideriz tesbih sübhān Allah Sübhān Allah
- 5 Cürmüm kalil cürmüm‘ azim cismim alil gönüm sakim
‘ Aceb nice olur hālim etmez iseñ gufrān Allah
- 6 Bağladı şeytān dilimi nefsi emmāre yolumu
Kime ‘ arz idem hālimi gafletden el-amān Allah
- 7 Lütfun it bu düşküne bī-nevā āhmağ şaşkına
Veliyyüddin miskine yoldaş eyle imān Allah

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Muṭahhar ravzaña yüzüm sürem mi yā Resūlallah
Münevver türbeni gözüm görem mi yā Resūlallah
Eşşalātü vesselām aleyke yā Ḥabīballah
- 2 Sen olduñ ‘ āleme sultān sen olduñ hüccet ü burhān
Yoluñda cānımı kurbān idem mi yā Resūlallah
Eşşalātü vesselām aleyke yā Ḥabīballah
- 3 Kemāl irmez kemāliñe cemāl irmez cemāliñe
‘ Aceb ben de vişāliñe irem mi yā Resūlallah
Eşşalātü vesselām aleyke yā Ḥabīballah
- 4 Sensin Allahıñ ḥabibi cümle dertleriñ ṭabibi
İrşād eyle bu ġaribi şefā‘ at yā Resūlallah
Eşşalātü vesselām aleyke yā Ḥabīballah

- 5 Şefātiñe muhtācım derdim çokdur bî-ilācım
Şefā‘ at ħununda ācım şefā‘ at yā Resūlallah
Eşşalātü vesselām aleyke yā Ḥabīballah
- 6 Ġālib oldu nefis ü hevā ihāta etdi māsivā
Senden ancağ derde devā şefā‘ at yā Resūlallah
Eşşalātü vesselām aleyke yā Ḥabīballah
- 7 Sensin Muḥmūd Muḥammed sensin Muhtār Mümecced
Sulṭan-ı kevneyn Aḥmed şefā‘ at yā Resūlallah
Eşşalātü vesselām aleyke yā Ḥabīballah
- 8 Veliyyüddīn günāhkar günāh deryāsında yüzer
Meded ey Aḥmed Muhtār şefā‘ at yā Resūlallah
Eşşalātü vesselām aleyke yā Ḥabīballah

- 1 Kerem itdi Ḥudā elḥamdüli’llah virüb derde devā elḥamdüli’llah
Baña virdi göz ağrısı beş on gün yine verdi şifā elḥamdüli’llah
- 2 Ḥudā senden kıluna ba‘zı kere gelür ba‘zı kazā elḥamdüli’llah
Çocukluğdan berüdü cefā ile ben oldum mübtelā elḥamdüli’llah
- 3 Kazāsına idüb şabr u taḥammül aña olduk rızā elḥamdüli’llah
Ṭulu‘ itdi kerem güneşi başa yine toğdu ziyā elḥamdüli’llah
- 4 Kuşūruma benim bakmaz ilāhım baña etmez ezā elḥamdüli’llah
Çün ol Ġaffār u Settār’ul uyübdur ider rahımı baña elḥamdüli’llah

- 5 Baḳub günāhıma rızķımı kesmez yine virir ğıdā elḥamdüli'llah
‘Afuv ismini āniñ zıkr iderim dirim şubḥ u mesā elḥamdüli'llah
- 6 Benim Rabbim nazīri yok Ḥudādır benimdir Muşṭafa elḥamdüli'llah
Veliyyüddīn mücrim söyleye dāim şükr ḥamd ü senā elḥamdüli'llah

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Çokdur günāhım afv ide Allah estağfiru'llah estağfiru'llah
Vizr ü vebālden hıfz ide Allah estağfiru'llah estağfiru'llah
- 2 Rabb ü Raḥman kıl lütf iḥsān birliğine ben eyledim imān
Cürm ü günāha oldum pişmān estağfiru'llah estağfiru'llah
- 3 Virdiñ kuluña nefse şeyṭān hayle iderler bu iki düşmān
Ḥadden tecāvüz eyledi ‘işıyān estağfiru'llah estağfiru'llah
- 4 Yā Rabbi seniñdir ḥükm ü fermān sendendir ancak derdime dermān
Benim şuçumdan kıl ‘afv ğufrān estağfiru'llah estağfiru'llah
- 5 Gözlerimiñ nazar itdiğüne kulaklarımıñ diñlediğine
Dilim yalan söz söylediğine estağfiru'llah estağfiru'llah
- 6 Ellerimiñ tutub vurduğuna karnım ḥarām loḳma yediğine
Ayaḳlarımıñ yürüdüğüne estağfiru'llah estağfiru'llah
- 7 Gönlümün fesād fikretdiğine nefsimiñ baña emrettiğine
A‘zālarımıñ hep tutduğuna estağfiru'llah estağfiru'llah

- 8 Miskin Veliyyüddîne yâ Rabbi ‘ işyânı ile etme ‘ azâb
Mağrifetiñle kıl feth-i bâbı estağfiru’llah estağfiru’llah

Velehu ‘ Afâ ‘ Anhu

- 1 Kul kuşur etmezdi aşlâ nefis ü şeytân olmasa
Belli olmazdı melek de kuldân ‘ işyân olmasa
- 2 Hakk hıttâb etdi kelâmında dedi *lâ taḳneṭû*
‘ Abd-i ‘ âcizler ne kılsun ‘ afv-ı Raḥmân olmasa
- 3 Havf ü recâ arasında kaldı bu maḥzun göñül
Zevḳ-i cennet hoşdur ammâ havf-ı nîrân olmasa
- 4 Zevḳ-i cennetden haberdâr olsa zâhid bir zamân
Yalñuz lezzet bulunmaz ḥûri ğılman olmasa
- 5 Derde dermân iste Hakkdan ṭurma ey dertli göñül
Şabr olunmaz derde aşlâ derde dermân olmasa
- 6 Şer-i Aḥmed ber-nizâmı intizâm hoşdur ne hoş
Hakk’a vuşlat bulunur mu ḥükm-i Kur’ân olmasa
- 7 ‘ Âşıkıñ dili kanar mı baḥr-i ‘ aşḳdan bir zamân
Kaṭre-i vaşlı bulur mu bunda i’ ṭiştân olmasa
- 8 Gel Veliyyüddîn Râci rahmeti eyle recâ
Kul ḍalâlatde ḳalurdu ‘ afv u ğufrân olmasa

- 9 Zühhd taqvî hoşdur illā şartı ihlaşdır aının
Vuşlat-ı Haqqā iremez ‘ aşk-ı hayrān olmasa
- 10 Cānla cānla vuşlat isteyen cānı nider
Āhiretde cān bulamaz bunda bī-cān olmasa

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Ey dil seniñ hāliñ n‘ ola geçdi günüñ ‘ işyānla
Eylemedik cenk ü cidāl nefis ü hevā düşmān ile
- 2 Dünyāya virdiñ meyliñi eylediñ āğır yenini
Kesb eylediñ vizr ü vebāl vesves-i şeytān ile
- 3 Gözetmediñ zāhirini düzeltmediñ bātmını
Kesb etmediñ fażl u kemāl zikr-i Raḥmān ile
- 4 Hālince yazdıñ okuduñ atlas kabālar doḡuduñ
Kılmadıñ ‘ ilmle ‘ amel kılsan da hep noḡsān ile
- 5 Ebnā-yı dünyāya uyub‘ uḡbāyı eyniñden şoyub
Her işiñ oldu kıyl ü ḳāl aḡbābla yāran ile
- 6 Ḳarışmadıñ kāmillere yār olmadıñ ‘ āmillere
Ḳıldıñ hemān ḳaddiñi dāl mel‘ abla şıbyan ile
- 7 Zāhir yüzünü örtmediñ eksildiñ aṣlā artmadıñ
İşde yakın geldi ecel vedālaşur can u ten ile

8 Bâtin gözünü açmadın ‘ aşkın şarabın içmediñ
Aldaddı seni mekr ol geçdi günün hüsran ile

9 Seni gören velî şanur adına çün Veli denür
Sende ise yok hüsn-i hâl elde açık fermân ile

254

Velehu ‘ Afâ ‘ Anhu

1 Derd ü hayâlim Mekke Medîne zevk ü canânım Mekke Medîne
Dâr-ı selâmet ‘ ayn-ı kerâmet baħr-i sa‘ âdet Mekke Medîne

2 Mevlid-i sulţân menzil-i Qur’ân ma‘ deni imân Mekke Medîne
Nûr-ı şeri‘ at baħr-i tarikat sırr-ı haķıķat Mekke Medîne

3 Dâr-ı imândır zevk-i canandır hûri cinândır Mekke Medîne
Meslek-i haccac mülce-i muhtâc mü‘ mine mi‘ râc Mekke Medîne

4 Sevgili kullar şafâ gönüller anda olurlar Mekke Medîne
Menba‘ ı zemzem ma‘ bedi a‘ zam merkez-i İslâm Mekke Medîne

5 Deveye binsem yönümü dönsem göz ile görsem Mekke Medîne
Râci pür-ayb ‘ âşık-ı bilgayb mağfîret zenbi Mekke Medîne

255

Velehu ‘ Afâ ‘ Anhu

1 Gönlüme doğdu yine Mekke ile Medîne
Beñzer cennet bağına Mekke ile Medîne

2 Maķamların sulţânı ölmüş tenlerin cânı
Resûlallah mekânı Mekke ile Medîne

- 3 Hakkıñ toğru yoludur cānımdan sevgülüdür
Kur'ānıñ menzilidir Mekke ile Medīne
- 4 Şeri' at mahkemesi tariķat meş'alesi
Mağfired meşrebesi Mekke ile Medīne
- 5 Halīlu'llah bināsı gönüllerin ğınāsı
Mekanların raġnāsı Mekke ile Medīne
- 6 Zemzem kuyusu derin suyu şekerden şirīn
Maḥv ider günāh kirin Mekke ile Medīne
- 7 Şuyu āb zemzemdır her dertlere merhemdir
Şānı ğāyet a'zamdır Mekke ile Medīne
- 8 Nurdur 'Arafāt tağı ııdır şolu şağı
Peyġamberin turağı Mekke ile Medīne
- 9 Lebbeyk okur hacılar tatlu olur acılar
Cem' oldu du'acılar Mekke ile Medīne
- 10 Mekke'de bir gün toğdu şavķı gönüllere açdı
'Āleme raḥmet yağdı Mekke ile Medīne
- 11 'Āşıķların maḥbūbu 'abidlerin maṭlūbu
Āriflerin mergūbu Mekke ile Medīne

- 12 Dīdeleriñ nūrudur gōñüller sürūrudur
Ehlu'llāhıñ yeridir Mekke ile Medīne
- 13 Mekke Cennetü'l-Mevā Medīne Firdevs-i A' lā
Ḥaḫḫdan ni' met-i a' zam Mekke ile Medīne
- 14 İkiside cennetdir cānımıza raḥmetdir
Bir tükenmez ni' metdir Mekke ile Medīne
- 15 Mekke-i Mükerreme Ravza-i Muṭahhara
Günah derdine çāre Mekke ile Medīne
- 16 Kim ide ziyāreti maḥv ola seyyiātı
Mü' minleriñ necātı Mekke ile Medīne
- 17 Zü'l-celāl vel ikrām Ḥaccāca ider in' am
Merkez-i dīn-i İslām Mekke ile Medīne
- 18 Her dertlere şifādır bilmeyen bī-vefādır
Gōñüllere şafādır Mekke ile Medīne
- 19 ' Āşık olan unutmaz dāim uyḫuda yatmaz
Hiç ḫayālimden gitmez Mekke ile Medīne
- 20 Veliyyüddīn ḫala mı ağlaya mı güle mi
' Aceb naşīb ola mı Mekke ile Medīne

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Ezelde eyledim ikrār Muḥammed Resûlallah
Olubdur fâtiḥ-i esrâr Muḥammed Resûlallah
- 2 Risâlet gülleriniñ bûlbûlûdür bağ-ı dilde gül
Vuşûl-ı Hakkâ toğru yol Muḥammed Resûlallah
- 3 Anıñ ḥurmetiñe icad olubdur cümle mevcûdat
Şefî‘ rûz-ı araşât Muḥammed Resûlallah
- 4 Cihân olmazdı olmasa Âdem Nuḥ ve Hud ‘İsa
Güneşdir kevkeb-i nâsa Muḥammed Resûlallah
- 5 Ḥudânıñ ol ḥabîbidir kamu dertler ṭabîbidir
Bu ümmetiñ ḥaṭîbidir Muḥammed Resûlallah
- 6 Risâlet ma‘deni ikdām odur Mevlâsına ekrem
Âtadan ânadan erḥam Muḥammed Resûlallah
- 7 Nübüvvet ḥâtemidir ol vahid-i Aḥmed mevşûl
Hakkıñ indinde hoş maḳbûl Muḥammed Resûlallah
- 8 Ânı seveni Hakk sever cinânıñ bağına koyar
Sehi ü sâķi-i kevşer Muḥammed Resûlallah
- 9 Şeri‘at mülkünüñ şâhı ḥaķîķat bağının rāhı
Cihânıñ şemsle mâhı Muḥammed Resûlallah

- 10 Veliyyüddîn faķirde unutmaz zıkr ü fikirde
Derim dünyāda ķabirde Muḥammed Resūlallah

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Ben baña etdiğimi hiçbir kimse etmez biriñe
Koymadım aḥyar sözünü ķulağıma ne diye
- 2 Uymadım nāşıḥlara ben tutmadım hiç nuṣḥ u pend
Nefsimiñ ârzūsuna meyl eyledim her ne ise
- 3 Aldanub ķaldım bu dünyāniñ ḥayāline hemîn
İblîse uydum daḥî insana benzer iblîse
- 4 Şanma lezzet lezzet-i dünyāya aldanma şaķın
Sükkeri aḡudan ācı tatlıdur āḡusu ise
- 5 İsterim başım ālub andan firār etmeyi ben
Zülfünüñ teline bağlandım o teli kim kese
- 6 Sevmez iken bu Veliyyüddîn düşdü şöhrete
Āh girdim çıkması ķābil deḡil bir maḥbusa

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 ‘Ömrümü etdim fedā bu dünyā-yı fānide
Bildim ki yokdur vefā fevķānı taḥtānide

- 2 D ny  bir zind n imiş bevv b-ı şeyt n imiş
Bildim ki d şm n imiş nefsi de şeyt nı da
- 3 Bunda raşat olmadım hiç vef sın g rmedim
Ben aradım bulmadım derdide derm nı da
- 4 G rd m anı bir ac z aķ şaşlı buruşuk y z
'Aķılsızdır 'aķılsız kim anı seyr n ide
- 5 Gelin gibi d zenmiş fitne ile bezenmiş
Ne şayleler şazanmış tudağı gerdanı da
- 6 G rse  bir t ze gelin sarmalı ince belin
Uzatır iki elin ya ne şoş lis nı da
- 7 Ehl-i d ny  daralmış eteğine şarılmış
Hep yolunda yorulmuş cey nı ataşanı da
- 8 Bu d ny  z ll şay l serm yesi mekr    l
Mebde-i v zr   veb l malı da nisv nı da
- 9  ğudan  c  b -dad aşlı yok bir ş n u ad
B de-yi fitne fes d kızı da oğlanı da
- 10  addan  zdan h l dir zulmetler h v dir
 ndinde m s v dir faķ r sult nı da
- 11 Yoluna c n  tanı  d ş ne yatanı 
Elde  urmaz  nı  d şeğı yorğanı da

12 Veliyyüddîn nicesi cefâ gündüz gecesi

Ölümdür neticesi demi de devrânı da

259

Velehu ‘ Afâ ‘ Anhu

1 Düşüb ‘ aşkıñ âteşine yana gönlüm yana yana

Ne geldi dertli başına gine gönlüm gine gine

2 Rüşenli meydân âçıldı Hakkla bâtıl seçildi

Çanat vuruldu uçuldu yine gönlüm yine yine

3 Bu dünyânıñ hayâlinden vazgeç mâl ü menâlınden

İçüb ‘ aşkıñ zülâlınden kana gönlüm kana kana

4 Veliyyüddîn perişân ne ola böyle hâlişân

Her merkeze eldeñ nişân buña gönlüm buna buna

260

Velehu ‘ Afâ ‘ Anhu

1 Bu dünyânıñ hayâline aldanma câh u malına

Bülbül gibi gül dalına kona gönlüm kona kona

2 Bakma bu zâhir yüzüne aldanma şirin sözüne

Girüb ‘ aşkıñ deñiziñe yuna gönlün yuna yuna

3 Varlık deñizinde şusuz çalub olmadıñ şâfi öz

Ne ağlamaz bu iki göz tuna gönlüm tuna tuna

4 Tolanurken şolu şağı seyr ider bağı tağı

Bir gün yüksekden aşağı ine gönlüm ine ine

- 5 Velıyyüddîn hâline nazar it mâh usâline
 ‘Âşk bâdesin kim eline şuna gönülüm şuna şuna

Velehu ‘Afâ ‘Anhu

- 1 Cihânîñ hâline bakub gönül incinme incinme
 Özüñü odlara yakub gönül incinme incinme
- 2 Nazar it kendi hâline nazar it kıyl ü kâline
 Nazar it mâh u sâline gönül incinme incinme
- 3 Deliye dime delidir ne deli belki velîdir
 Hâkķıñ sevgili kuludur gönül incinme incinme
- 4 Eliñ ‘aybını gözetme kötü deyüb dil uzatma
 Aña zemle söz âtma gönül incinme incinme
- 5 Ele kötü diseñ eğer saña iyi demek çıkar
 Seniñ aybıña kim bakar gönül incinme incinme
- 6 Yerinme zemm iderlerse sevinme pek severlerse
 İşitme sitem iderlerse gönül incinme incinme
- 7 Nazar kılma hâkâretle nazar eyle beşâsetle
 ‘Amel etme sefâhetle gönül incinme incinme
- 8 Sefihe meclisine varma anıñ aybını sen görme
 Yanında tırma oturma gönül incinme incinme

- 9 Eliñden geldiği kadar ‘ibādet eyle bī-keder
Kimi gelür kimi gider gönül incinme incinme
- 10 Tutarlarsa öğüt ile ganā vir cāna kuvvet ile
Evvelā sen sükūt eyle gönül incinme incinme
- 11 Dime iyi dime kötü dime zāni dime lūṭī
Dime geçmiş dime ātī gönül incinme incinme
- 12 Veliyyüddīn saña benden naṣīhat cān-ı gönül den
Şorulmaz bu cihān senden gönül incinme incinme

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Şu cihānda kāmīl insān olamadım çāre ne
Derde düşdüm derde dermān bulamadım çāre ne
- 2 Gönülümü rabṭ eyledim dünyā yemişin tatmağa
Tatdım illā lezzeti bulamadım çāre ne
- 3 Güldüğümə bakma benim güldüğümdür ağlamak
Ağlamakdan gözyaşını silemedim çāre ne
- 4 Topuğuma çıkmayan şuyu deñiz zanneyledim
Ātlayūben baḥr-i ‘aşka ṭalamadım çāre ne
- 5 Taldım ise de şaşırdım yolumu ḥayretdeyim
Baḥr-i ‘ummān güherini bulamadım çāre ne

- 6 Rāh-ı Hākka bu Veliyyüddīn isterdi delīl
Buldum ammā kapusunda kalamadım çāre ne

Velehu ‘Afā ‘Anhu

- 1 Girmediyseñ ey gönül bu vādi-yi tuzak ile
Olur idiñ nitekim Kanber gibi Ārzū ile
Āhiretde āteşe yanmağdan Allah şaklaya
Cennete iṣal ide imān a‘ mel mebrūr ile
- 2 Tesmiye bu vādiye hoş vādi-yi sekr deyu
Korğarım çenkel-i düzağ boynuma tağar deyu
Şakınub gece gündüz āteş yağar deyu
Hayret içre dil perişān kamū gayku ile
- 3 Harrub ağacına beñzer tadı āz acı çok
Ağniyāsı fuğarāsı çok zamān aç ba’zı tok
Şeyf ü şitā leyl ü nehār ehliniñ rağatı yok
Hāşıl-ı maḥşul medār-ı me‘ āşı zor ile
- 4 Ne desün miskin Veliyyüddīn Hākkin taqdīrine
Şor tā aldandı ni‘ metleriniñ teksīriñe
Hākḳ ne taqdīr etse ol olur kuluñ tedbīri ne
Kimi nārla geçinür kimisi de nūr ile

HARFÜ'L-YÂ'

- 1 Her kim ola cânla teni içdi ecel şerbetini
Gel fakîri ve ganî içdi ecel şerbetini
- 2 Hâzret-i Âdem atadan hâtime gelince zamân
Ehl-i kemâlden nice cân içdi içdi ecel şerbetini
- 3 ‘Âlim ü kâmil fazla ‘âşık şâdık bedlâ
‘Âbid ü zâhid şulehâ içdi ecel şerbetini
- 4 Yiğit ola kıoca ola câhil ola hoca ola
Alçağ ola yüce ola içdi ecel şerbetini
- 5 Lîk Hâsan Hoca bizi yakdı bu gün kıadimizi
Gönlümüze düşdü şızı içdi ecel şerbetini
- 6 Bîñ iki yüz yetmiş beşde başına geldi bu iş
‘Azrâilîñ eline düş içdi ecel şerbetini
- 7 Kıara viren oldu virân yâreni yardan âyıran
Geldi mübârek Ramazan içdi ecel şerbetini
- 8 Kıabri âniñ cennet ola cânına çok rahmet ola
Hayr du‘â himmet ola içdi ecel şerbetini
- 9 Şemsle kıamer tolu nûr zulmeti cihânı bürür
Râciye bir gün denilür içdi ecel şerbetini

Velehu ‘ Afā ‘ Anhu

- 1 Sene biñ iki yüz yetmiş ikide fazl-ı Raḥmānı
İrişdi eyledi ma‘ mur ḥarāb dil-i perīşanı
- 2 Cemāzi’l-āḥiriñ yedinci günü yevm-i şālisde
Şenlendi tāzelendi göñlümün bağ-ı gülistanı
- 3 Tulu‘ eyledi dünyāya mübārek aṣr-ı evvelde
Gözün nūru ciğer köşem Seyyid Aḥmed ‘ İrfanı
- 4 Göñül burcunda meserret güneşi toğdu şükürler
Cilālandı sürürün şu‘ lesinde cānımıñ cānı
- 5 Dilerim bāriden ola mu‘ ammer tūl ‘ ömür ile
Mu‘ ammer ola ānıñla bile emşāli aḳrānı
- 6 Tālub deryā-yı ‘ ilme ola vāşıl a‘ mel ile
Yağsa yağmur gibi aña Ḥaḳḳın tevfiḳ u iḥsānı
- 7 Kemāl ehli olub iki cihānda görmeye tārlık
Dem-i dünyāda hoş geçinüb bula ‘ uḳbāda Rıdḫvānı
- 8 Veliyyüddīn Rāci’niñ recāsı bāb-ı Ğaffārdan
Uşlūmden furū‘ umdan ide Ḥaḳḳ ‘ afv u ğufrānı

- 1 Sev seveni sev seveni sevme seni sevmeyeni
Gör göreni gör göreni görme seni görmeyeni
- 2 adrii bilene seni kadrini bil sen de an
Bil bileni bil bileni bilme seni bilmeyeni
- 3 Seni seveni ara bul daim an yareni ol
Bul bulan bul bulan bulma seni bulmayan
- 4 Yar olan yüzünü gör alini atırn or
or oran or oran sorma seni ormayan
- 5 Dost baının bülbü ol taze aılan gülü ol
Der dereni der dereni derme seni dermeyeni
- 6 Yare arılan yar olur hare arılan ar olur
ar aran ar aran sarma seni armayan
- 7 alma a Raci gemini engine sür o demii
Sev seveni sev seveni sevme seni sevmeyeni

- 1 Ey dili viran olma peran
Ramet-i adan kesme recay

- 2 Bāb-ı şadākat feth-i sa‘adet
Tab‘-i selāmet ḥüsn-i ḥıṣālî
- 3 Baḥr-i fazīlet sebḥ-i ḥaḳīkat
Şūret ü sīret cümle müsāvi
- 4 ‘Āşık-ı kāmîl maṭluba nāil
‘İlmle ‘āmil zevḳ-i nevālî
- 5 Lütfla iḥsān Mekke de iskān
Eyledi mesken Merve Şafāyî
- 6 Zemz ü Minā şehr-i Medīne
Nūr zemīne ḳurdu ḥayāmî
- 7 Cennete girdi gülünü derdi
‘Āşḳla virdi rūḥa ğıdāyî
- 8 Oldu misāfir ḳaldı mücāvır
Bāṭın u zāḥir buldu kemālî
- 9 Ma‘den-i iz‘an maḥzen-i ‘irfān
Nūr-ı Süleymān muḥliş nāmî
- 10 ‘Abd-i ḥalīmden ṭab‘-i selīmden
Rūḥ-ı nesīmden geldi selāmî

- 11 Hurma Hudāya hoşca a‘ṭāya
Kırmızı hınnā buldu vişāli
- 12 Hassā-i tesbīḥ gönlüme tefrīḥ
Eyledi telmiḥ zıkr-i Hudāyı
- 13 Devr ü zamānda cismle cānda
İki cihānda görme melāli
- 14 Ola mı vuşlat kona mı devlet
Yoksa bu ḥasret ḥaşre kalamı
- 15 Āḳ ile kara kıldı āvāre
Āzmasa yara çāre ola mı
- 16 ‘Āşḳ ola kimde qalmaya ğamda
Dār-ı selāmda buldu cevārı
- 17 Sırrına maḥrem derdine merhem
İbrāhim Edhem giydi abāyı
- 18 Ba‘dı selāmı şemme kelāmı
Şümme merāmı ḥayır du‘āmı
- 19 Rāci Tūrābi oldu ḥarābi
İçdi serābı şandı zülālî

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Bal ü şekerden tatlıdır Һazret-i ‘ilmiñ lezzeti
Lezzetliden lezzetlidir Һazret-i ‘ilmiñ lezzeti
- 2 İllâ okunsa ‘ilm ü hâl gönülde olsa Һüsn-i hâl
Һâsıl taһsîl-i Һasâl Һazret-i ‘ilmiñ lezzeti
- 3 Câhil ne bilsün dadını işidir ilmiñ âdını
Mecnûna dönderdi beni Һazret-i ‘ilmiñ lezzeti
- 4 Biñ yıl ‘ömür süre idim hep okuya yaza idim
Gitmez damağımdan benim Һazret-i ‘ilmiñ lezzeti
- 5 Dünyâ dolusu olsa māl sermāyesi vizr ü vebāl
Gönülde hoş āb-ı zülāl Һazret-i ‘ilmiñ lezzeti
- 6 Cem‘eyleşem altun gümüş gelmez benim gönlüme hoş
Deryā gibi eyledi coş Һazret-i ‘ilmiñ lezzeti
- 7 Mevlāniñ ādıdır ‘alīm şāhibini bekler ilim
Mest etdi cânla dili Һazret-i ‘ilmiñ lezzeti
- 8 Māl ü menāl unutturur ehl-i ‘ıyāl unutturur
Yağla bāl unutturur Һazret-i ‘ilmiñ lezzeti
- 9 Rāciyi ‘aşk Һayrān ider Һaqq yoluna kurbān ider
Kandurmayub a‘taşān ider Һazret-i ‘ilmiñ lezzeti

Velehu ‘Afa ‘Anhu

- 1 Sırr-ı Hakkın mahremidir derdimiziñ merhemi
Hakk Nebisin Hakk Nebi ya Nebiyye’l-‘ Arabi
Cümle halkıñ iqdāmı mürselleriñ hatemi
Hakk Nebisin Hakk Nebi ya Nebiyye’l-‘ Arabi
Şalla’llāhü aleyke ins ü cinniñ adedi
- 2 Enbiyānıñ süruru mürselleriñ muhtarı
Hakk Nebisin Hakk Nebi ya Nebiyye’l-‘ Arabi
Fazl-ı kerāmet bahri ümmetiniñ rehberi
Hakk Nebisin Hakk Nebi ya Nebiyye’l-‘ Arabi
Şalla’llāhü aleyke taş u tağıñ adedi
- 3 Ey şāhib-i risālet ve ey şāhib-i sa‘ādet
Hakk Nebisin Hakk Nebi ya Nebiyye’l-‘ Arabi
Ey şāhib-i şefā‘at ve tarīk-i hidāyet
Hakk Nebisin Hakk Nebi ya Nebiyye’l-‘ Arabi
Şalla’llāhü aleyke deryālarıñ adedi
- 4 Ey şāhib-i mu‘cizāt ve güneş-i kâināt
Hakk Nebisin Hakk Nebi ya Nebiyye’l-‘ Arabi
Ey şāhib-i kerāmet ve refi‘ad-derecāt
Hakk Nebisin Hakk Nebi ya Nebiyye’l-‘ Arabi
Şalla’llāhü aleyke nebātātıñ adedi
- 5 Sensin şāhib-i sulţān sensin şāhib-i burhān
Hakk Nebisin Hakk Nebi ya Nebiyye’l-‘ Arabi
Sensin şāhibü’l-beyān Rāci eyledi imān
Hakk Nebisin Hakk Nebi ya Nebiyye’l-‘ Arabi
Şalla’llāhü aleyke mevcūdātıñ adedi

SONUÇ

Hazırladığımız bu tez çalışması ile son dönem divan şairlerinden Râci'nin divanını incelemeye çalıştık. Biyografisi hakkında kaynaklarda bir bilgiye ulaşamadık. Bu durumu şairin edebi açıdan çok üstün bir şair olmamasına bağlayabiliriz. Şairin şiir yazmaktaki asıl gayesinin bir şair olarak ön plana çıkmak değil de insanlara dini nasihatlerde bulunmak olduğu kanaatine ulaştık. Ulaşabildiğimiz tek bir nüsha üzerinde gerçekleştirdiğimiz bu çalışmamızda öncelikle metin transkripsiyonu yaptık. Böylece divanın Latin alfabesinden okunmasına imkân sağlamaya çalıştık. Divanın dini ve tasavvufi tahlilini yaptık. Şairin şiirlerini yazmaktaki asıl gayesini de dikkate alarak belli kavramlar çerçevesinde bu yönünü ön plana çıkarmaya çalıştık.

Yaptığımız bu çalışma ile Râci'nin edebi açıdan üst düzey bir şair olmadığı ve divanın tamamen dini ve tasavvufi bir içeriğe sahip olduğu sonucuna ulaştık. Divanda ilim, nasihat ve zamaneden şikâyet gibi konuların sıklıkla yer almasının dönemin soysal durumu ile ilgili olduğu kanaatine ulaştık.

KAYNAKÇA

- Akyavaş, A. Ragıp, *Edeb Yahu Din ve Ahlak Sohbetleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2008.
- Algül, Hüseyin, “Ebu Eyyub El-Ensari”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1994, C.10, 123-124.
- Armutlu, Sadık, “Şem ü Pervane”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2010, C.38, 495.
- Arslan, Arif, *Esmâü'l-Hüsna ve Sırları*, Samanyolu Yayınları, İstanbul 2004.
- Atar, Fahrettin, “Fetva”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1995, C.12, 486-487.
- Ateş, Süleyman, “İhlâs”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2000, C.21, 535-536.
- Ateş, Süleyman, “Riyazet”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2008, C.35, 143.
- Aybakan, Bilal, “Şafii”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2010, C.38, 223-224.
- Bardakoğlu, Ali, “Caiz”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1993, C.7, 27.
- Baş, M. Şamil, *Aşki Mustafa Efendi'nin Vahdet-name Mesnevisi (Metin-Muhteva-Tahlil)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2007.
- Bedir, Murteza, “Sünnet”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2010, C.38, 150.
- Birişik, Abdülhamit, “Rahmet”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2007, C.34, 419.
- Bolay, Süleyman Hayri, “Âdem”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1988, C.1, 358.
- Bosnalı, Süleyman, *En Güzel İsimler O'nu Anlatıyor*, Rehber Yayınları, İstanbul 2006.

- Bozkurt, Nebi, “Mekke”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2003, C.28, 555-556.
- Bozkurt, Nebi, “Ravza-i Mutahhara”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2007, C.34, 475.
- Bozkurt, Nebi, “Sarı”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2009, C.36, 152.
- Cebecioğlu, Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, (3. Baskı), Anka Yayınları, İstanbul 2005.
- Ceylan, Ömür, *Tasavvufi Şiir Şerhleri*, (3. Baskı), Kapı Yayınları, İstanbul 2007.
- Cilacı, Osman, “Dua”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1994, C.9, 529.
- Çağrı, Mustafa, “Haset”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1997, C.16, 378.
- Çelebi, İlyas, “Şeytan”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2010, C.39, 99.
- Çelik, İsa, *Muhammed İkbal’in Tasavvufi Düşüncesi*, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2004.
- Dalgın, Nihat, “Secde”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2009, C.36, 271.
- Demirci, Kürşat, “Deccal”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1994, C.9, 67.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, (23. Baskı), Aydın Kitabevi, Ankara 2006.
- Dikmen, Mehmet, *Esmâ-ül Hüsnâ*, Cihan Yayınları, İstanbul 2012.
- Düzcan, Nagehan, *Muhibbi Divanının Dini ve Tasavvufi Tahlili*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2006.
- Ebu Zehra, Muhammed, *Ebu Hanife*, (5. Baskı), Çev. Osman Keskinoglu Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005.

- Eraydın, Selçuk, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, (4. Baskı), M.Ü İlahiyat Fak. Yayınları, İstanbul 1994.
- Erdal, Mesut, *40 Soruda Kur'an ve Sünnet'e Göre Şefaat İnancı*, Yeni Akademi Yayınları, İzmir 2006.
- Ertürk, Mustafa, "Havz-ı Kevser", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1997, C.16, 546.
- Fayda, Mustafa, "Ebu Bekir", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1994, C.10, 102, 102, 105.
- Fayda, Mustafa, "Ömer", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2007, C.34, 44, 46.
- Fığlalı, Ethem Ruhi, "Ali", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1989, C.2, 371.
- Fığlalı, Ethem Ruhi, "Hasan", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1997, C.16, 282-283.
- Fığlalı, Ethem Ruhi, "Hüseyin", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1998, C.18, 518, 521.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Fuzuli Divanı*, İnkılap Yayınları, İstanbul 2005.
- Güç, Ahmet, "Kible", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2002, C.25, 364.
- Günay, Hacı Mehmet, "Ramazan", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2007, C.34, 433-434.
- Güneş, Mustafa, *Erzurumlu İbrahim Hakkı Divanı*, Sahaflar Kitap Sarayı Yayınları, İstanbul 2008.
- Güven, Ali, *İslam İnanç Rehberi*, Dizgi Ofset Matbaacılık, Konya (t.y).
- Güzel, Abdurrahman, *Hacı Bektaş Veli ve Makalat*, (2. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2002.
- Harman, Ömer Faruk, "Günah", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1996, C.14, 278.

- Harman, Ömer Faruk, “Habil ve Kabil”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1996, C.14, 376.
- Harman, Ömer Faruk, “İncil”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2000, C.22, 270, 275.
- Harman, Ömer Faruk, “Karun”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2001, C.24, 519.
- Hizmetli, Sabri, *İslam Tarihi*, (4. Baskı), Özkan Matbaacılık, Ankara 2001.
- Işık, Emin, “Fatıha Suresi”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1995, C.12, 252-253.
- İbn Hazm, *Güvercin Gerdanlığı*, (11. Baskı), Çev. Mahmut Kanık, İnsan Yayınları, İstanbul 2005.
- İmam Gazali, *İhya’u Ulum’id-Din*, Ter. Ali Arslan, Hikmet Neşriyat, İstanbul 1992.
- İmamoğlu, Yusuf, *İslam’ın Temelleri*, Mana Yayınları, İstanbul 2008.
- İpekten, Haluk, *Fuzuli Hayatı Sanatı Eserleri*, (7. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2010.
- İpekten, Haluk, *Şeyh Galip*, (4. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2010.
- İz, Mahir, *Tasavvuf*, (5. Baskı), Haz. M. Ertuğrul Düzdağ, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1990.
- Kalkan, Ahmet, *Müslüman Akaidi*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2007.
- Kandemir, M. Yaşar, “Hadis”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1997, C.15, 27-28.
- Karabey, Turgut, *Ahmet Paşa Hayatı Sanatı Eserleri*, (3. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2010.
- Karadaş, Cağfer, “Sevap”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2009.
- Karagöz, İsmail, *Esmâ-i Hüsnâ*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2007.
- Karaman, Fikret ve dğr. *Dini Kavramlar Sözlüğü*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006.

- Keskin, Mehmet, “Kefen”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2002, C.25, 184.
- Kılavuz, Ahmet Saim, “Azrail”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1991, C.4, 350-351.
- Kubat, Mehmet, *Kur'an'da Tevhid*, Şafak Yayınları, İstanbul 1994.
- Kurnaz, Cemal, “Gül”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1996, C.14, 220-221.
- Küçükdağ, Yusuf, *Türk Tasavvuf Araştırmaları*, Çizgi Kitabevi, Konya 2005.
- Levend, Âgah Sırrı, *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, (4. Baskı), Enderun Kitabevi, İstanbul 1984.
- Mermer, Ahmet ve Neslihan Keskin Koç, *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, (1. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2005.
- Muhakkık, Mehdi, “Ayet”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1991.
- Öğüt, Salim, “İhram”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2000.
- Öğüt, Salim, “Tavaf”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2011.
- Önkal, Ahmet -Nebi Bozkurt, “Cami”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1993, C.7, 46.
- Öz, Mustafa, “Kerbela”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2002, C.25, 271.
- Özel, Ahmet, “Mailk b. Enes”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2003, C.27, 506-507-508.
- Özen, Şükrü, “Maturidi”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2003, C.28, 146, 148.
- Paçacı, Mehmet, *Kutsal Kitaplarda Ölüm Ötesi*, Ankara Okulu, Yayınları, Ankara 2001.
- Pala, İskender, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, LM Yayıncılık, İstanbul 2002.
- Pala, İskender, *Kitab-ı Aşk*, Alfa Yayınları, İstanbul 2005.

- Pala, İskender, *Kronolojik Divan Şiiri Antolojisi*, (3. Baskı), LM Yayıncılık, İstanbul 2003.
- Pala, İskender, *Mir 'at*, (2. Baskı), Kapı Yayınları, İstanbul 2004.
- Pala, İskender, *Şi'r-i Kadim*, (4. Baskı), LM Yayıncılık, İstanbul 2002.
- Pala, İskender, *Ve gazel yeniden*, (2. Baskı), LM Yayıncılık, İstanbul 2002.
- Sadri, İbrahim, *Aşk 29 Harfîr*, Timaş Yayınları, İstanbul 2007.
- Sami, Şemsettin, *Kamus-ı Türkî*, (4. Baskı), Kapı Yayınları, İstanbul 2009.
- Serinsu, Ahmet Nedim ve diğer, *Dini Terimler Sözlüğü*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 2009.
- Sinanoğlu, Mustafa, "İbadet", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1999, C.19, 233.
- Sinanoğlu, Mustafa, "Küfür", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2002, C.26, 533-534.
- Şahin, M. Süreyya, "Cin", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1993, C.8, 5.
- Şahin, M. Süreyya, "Cennet", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1993, C.7, 374.
- Şener, Abdülkadir, "Abdest", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1988, C.1, 68.
- Şener, Halil İbrahim ve Alim Yıldız, *Türk İslam Edebiyatı*, (4. Baskı), Rağbet Yayınları, İstanbul 2010.
- Şimşek, Ümit, *Kur'an'ın ve Kâinatın Dilinden İman Esasları İslam İnanç İlmihali*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2010.
- Tarlan, Ali Nihat, *Fuzuli Divanı Şerhi*, (4. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2005.
- Tatçı, Mustafa, (t.y), *Yunus Emre Divanı*, Erişim: 18 Temmuz 2013, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-75683/yunus-emre-divani.html>.
- Tekin, Hamza, *Hac Fıkıhı*, Aşşyan Yayınları, İstanbul 2006.

- Tokpınar, Mirza, *Hangi Doğru Tevekkül*, Bizim Büro Basımevi, Ankara 2009.
- Topaloğlu, Bekir “Ahiret”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1988, C.1, 546-547.
- Topaloğlu, Bekir, “Cehennem”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1993, C.7, 227.
- Topaloğlu, Bekir, “Cennet”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1993, C.7, 376-377.
- Topaloğlu, Bekir ,“Huri”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1998, C.18, 387-388.
- Topaloğlu, Bekir, “İrşad”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2000, C.22, 454.
- Topaloğlu Bekir, “Kadir”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2001, C.24, 124.
- Topaloğlu Bekir, “Musavvir”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2006, C.31, 241.
- Topaloğlu Bekir, “Şekur”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2010, C.38, 493.
- Toprak, Süleyman, “Haşır”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1997, C.16, 416.
- Toprak, Süleyman, “Münker ve Nekir”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2006, C.32, 14.
- Tuğ, Salih, “Azazil”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1991, C.4, 311.
- Tümer, Günay, “Ahir Zaman”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1988, C.1, 542-543.
- Uludağ, Süleyman, “Abd”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1998, C.1, 57.

- Uludağ, Süleyman, “Abdülkadir Geylani”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1988, C.1, 234, 236
- Uludağ, Süleyman, “Amel”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1991, C.III, 13.
- Uludağ, Süleyman, “Keramet”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2002, C.25, 265-266-267.
- Uludağ, Süleyman, “Masiva”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2003, C.28, 76.
- Uludağ, Süleyman, “Takva”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2010, C.39, 484-485.
- Utku, Mustafa, *Kur'an ve Sünnet Işığında Tasavvuf Ahlakı ve Adabı*, Uludağ Yayınları, Bursa 2005.
- Uzun, Mustafa, “Besmele”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1992, C.V, 538.
- Ünal, Nurettin, *Risale-i Nurdan Esintilerle Esmâ'ül-Hüsna*, Elest Yayınları, İstanbul 2004.
- Ünal, Sadettin, “Kâbe”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2001, C.24, 14-15-16.
- Üstüner, Kaplan, *Divan Şiirinde Tasavvuf*, Birleşik Yayınevi, Ankara 2007.
- Üzüm, İlyas, “Kıramen Kâtibin”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2002, C.26, 59.
- Vakkasoğlu, Vehbi, *Aşk Çağlayanı Mevlana*, (7. Baskı), Nesil Yayınları, İstanbul 2005.
- Vicadani, Sadık, *Tarikatler ve Silsileleri*, Haz. İrfan Gündüz, Enderun Kitabevi, İstanbul 1995.
- Yavuz, Salih Sabri, “Miraç”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2005, C.30, 132.
- Yavuz, Yusuf Şevki, “Ehl-i Sünnet”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1994, C.10, 525.

- Yavuz, Salih Sabri, “Livaü’l-Hamd”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2003, C.27, 200.
- Yavuz, Yusuf Şevki “Fasık”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1995, C.12, 202.
- Yavuz, Yusuf Şevki, “Gılman”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1996, C.14, 50.
- Yavuz, Yusuf Şevki ,“Kader”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2001, C.24, 58.
- Yiğit, İsmail, “Osman”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2007, C.33, 438-439, 442.
- Yiğit, İsmail, *Peygamberler Tarihi*, Kayıhan Yayınları, İstanbul 2004.
- Zavotçu, Gencay, *Divan Edebiyatı Kişiler-Kişilikler Sözlüğü*, Aydın Kitabevi, Ankara 2006.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Sait AVCI
Doğum Yeri ve Tarihi	Vezirköprü 09.03.1984
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
Y. Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	Farsça
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Milli Eğitim Bakanlığı
İletişim	
E-Posta Adresi	saitavcii-55@hotmail.com
Tarih	04.07.2015